

ДЕЦА НА ЗЕМЯТА

ДЖИЙН М.
ОБЕЛ

КАМЕННИТЕ
УБЕЖИЩА

ДЖИЙН М. ОЕЛ
КАМЕННИТЕ УБЕЖИЩА

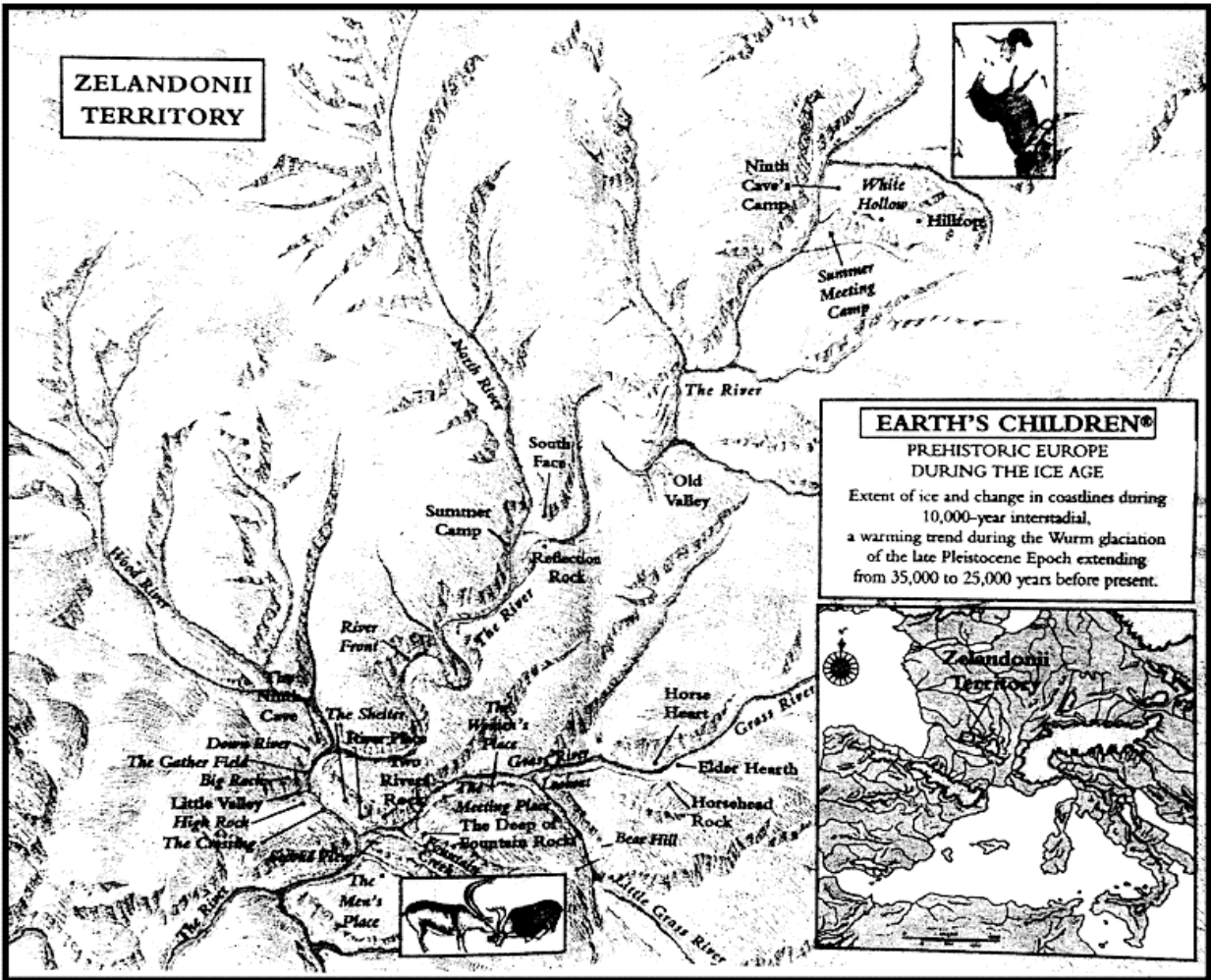
Превод: Адриан Лазаровски

chitanka.info

Поредицата „Деца на земята“ от Джийн Оел е литературен феномен — романите са посрещнати възторжено от читателите по целия свят. С майсторското си перо авторката ни отвежда в зората на човечеството, в един странен, опасен и същевременно прекрасен свят.

Красивата Айла, жената, която пленява със смелостта и силните си чувства, като дете е осиновена от Клана на пещерните мечки. За хората от клана русокосата и синеока девойка, е странна и дори грозна — тя е една от Другите, онези, които са завладели древните им територии. С течение на времето започват да я приемат, но Айла продължава да се стреми към предците си. Съдбата я среща с красивия Джондалар и в нея се пробужда желание, което ще промени бъдещето на човечеството. Заедно с любимия си тя смело навлиза в земята на Ловците на мамути — Другите, които е търсила. Тук за пръв път намира приятелки и среща магнетичния Ранек, към когото започва да изпитва привличане. Когато трябва да избира между двамата мъже, разбира, че сърцето и принадлежи на Джондалар. Тласкани от желанието да открият място, което да нарекат свой дом, двамата, придружавани от верните животни Вълчо, Уини и Рейсър, тръгват на пътешествие, което ще ги отведе в непознати земи, ще ги изправи пред безброй опасности...

Дългото странстване през Европа най-сетне завършва и те се озовават сред зеландониите, племето на Джондалар. Ала трудностите тепърва предстоят. Не всички хора от племето приемат радушно Айла. Някои се страхуват от нейната близост с Клана на пещерните мечки и открито се противопоставят на връзката ѝ с Джондалар. Айла трябва да призове на помощ интуицията и мъдростта си, за да се приобщи към това племе, да се подготви за раждането на детето си и да реши дали да приеме новите предизвикателства и да играе важна роля в предопределянето на съдбата на зеландониите.

**ZELANDONII
TERRITORY**

EARTH'S CHILDREN®

**PREHISTORIC EUROPE
DURING THE ICE AGE**

Extent of ice and change in coastlines during
10,000-year interstadial,
a warming trend during the Wurm glaciation
of the late Pleistocene Epoch extending
from 35,000 to 25,000 years before present.

ДВАЙСЕТ И ПЪРВА ГЛАВА

Още щом се върнеха от Летния събор на зеландониите, жителите на Деветата пещера се подготвиха за следващото пътуване, ала с приближаването на уреченото време нетърпението растеше и пригответленията ставаха все по-трескави. Освен че се решаваше какво да се вземе и какво не, през тези последни дни те затваряха жилищата си с ясното съзнание, че заминават за дълго и няма да се върнат, преди да задухат студените ветрове.

Малцина бяха тези, които оставаха по една или друга причина — временна или по-сериозна болест, довършване на нещо вече започнато или очакване завръщането на някой близък човек след дълго пътешествие. Други се връщаха по някое време, ала повечето отсъстваха през целия сезон. Някои оставаха близо до мястото, избрано за провеждане на Летния събор, но мнозина пътуваха до различни места, водени от най-различни съображения.

Провеждаха се ловни експедиции, пътувания за събиране на различни реколти, временни лагери за срещи с другите зеландонийци, както и посещения на съседни племена. Това не се струваше достатъчно на някои млади хора и те се отправяха на пътешествия. Завръщането на Джондалар например щеше да насърчи тези, които обмисляха дали да се отправят на пътешествие — те бяха заплени от откритията и изобретенията, донесени от русия красавец, красивата му, екзотична жена и вълнуващите му разкази за далечни земи и народи. От друга страна, доста майки, които знаеха, че братът на Джондалар е загинал по време на пътешествието им, нямаше да приемат с радост пътешествията на децата си и щяха да обвинят Джондалар, задето бе изкушил младежите да тръгнат по неговия път.

Вечерта, преди да отпътуват, в Деветата пещера цареше кипез и вълнение. Всеки път, когато Айла се замислеше за Летния събор, където тя и Джондалар щяха да бъдат бракосъчетани, не можеше да повярва, че това наистина ще се случи. Понякога се будеше със страха, че ще отвори очи и всичко ще се окаже само един прекрасен сън, а тя самата ще лежи в малката пещера в самотната долина. Често си мислеше за

Иза и страшно ѝ се искаше жената, която смяташе за майка, да знае, че съвсем скоро ще се омъжи и че най-накрая е намерила своя народ — или поне тези, които бе избрала за свой народ.

Айла отдавна се бе примирила с обстоятелството, че никога няма да се срещне с хората, при които беше родена, нито пък щеше да разбере кои са те. Когато живя с Клана, искаше да бъде част от него — да бъде жена от Клана. Ала когато най-накрая разбра, че не е от Клана и никога няма да бъде, единственото разграничение, което имаше значение, бе, че принадлежи към другите, като в съзнанието си се родееше с всички тях. Тя бе щастлива да стане част от мамутоите — хората, които я бяха осиновили, и щеше да е доволна да принадлежи и на шарамудоите — хората, които бяха помолили нея и Джондалар да останат и да заживеят при тях. Сега искаше да стане част от зеландониите само защото това беше народът на любимия ѝ, а не защото бяха по-добри или по-различни от останалите други.

По време на дългата зима, когато повечето хора оставаха близо до Деветата пещера, мнозина от тях прекарваха времето си в изработване на дарове, с които да зарадват онези, които ще видят отново на следващия Летен събор. Когато чу хората да говорят за тези дарове, Айла реши също да приготви свои. Въпреки че нямаше много време, за да поработи над тях, тя приготви малки подаръчета, с които да дари онези хора, които са били добри към нея и за които знаеше, че са приготвили нещичко за нея и Джондалар по случай брачната им церемония. Айла бе приготвила и изненада за възлюбения си. Носеше я със себе си от Летния събор на мамутоите и бе успяла да я опази въпреки всички опасности и трудности, съпътствали ги по време на пътешествието им.

Джондалар също бе приготвил изненада. Той бе обсъдил с Джохаран кое място би било най-подходящо за бъдещия му дом с Айла в Деветата пещера на зеландониите и искаше жилището да бъде готово при завръщането им през есента. Ето защо се бе заел да уреди този въпрос. Беше говорил с майсторите на външни прегради, с тези, които бяха най-добри в изграждането на ниски каменни зидове, със специалистите по каменни настилки и с онези, които правеха вътрешните прегради — общо взето, с всички хора, от които зависеше създаването на жилище.

Естествено, това бе съпроводено с доста сложна мрежа от сделки, услуги и пазарлъци. Джондалар се съгласи да размени някои добри каменни ножове за прясно одрани кожи от зубър и едър елен. Остриетата на ножовете щяха да бъдат издялкани от него, а дръжките им — изработени от Солабан, от чието майсторство Джондалар се възхищаваше. В замяна на дръжките светлокосият красавец щеше да му даде няколко резци — изработени от кремък сечива, наподобяващи длета, от каквито съпругът на Рамара имаше особена нужда. След продължителни разговори, съпроводени от рисунки с въглен по брезова кора, накрая всеки успя да разбере какво точно иска другият.

Част от кожите, с които Джондалар се бе сдобил, щяха да послужат за кожените прегради, които му трябваша за жилището, а останалите щяха да бъдат дадени на Шевола — майстора на кожените прегради, като компенсация за вложеното време и усилия. Освен това синеокият мъж му бе обещал да го дари и с няколко ножа за рязане на кожи, стъргалници за кожа и инструменти за рязане на дърво.

Джондалар бе сключил подобни споразумения и с художника Джонокол, ученика на зеландони, който трябваше да изрисува стените съобразно идеите си за вътрешна украса на жилището. Той щеше да изобрази както характерните за зеландонийските домове животни и ключови символи, така и някои поръчани от Джондалар мотиви. Художникът също искаше няколко специални инструмента; отдавна мечтаеше да извае нещо по-изящно от варовик, ала му липсваше подходящо сечиво. Резците и кремъчните оръдия не му вършеха работа, ето защо имаше нужда от опитен и сръчен каменоделец, който да изработи по-фини сечива.

След като материалите и различните компоненти бяха готови, самото построяване на жилището щеше да отнеме сравнително малко време. Джондалар вече бе убедил неколцина свои приятели и роднини да се върнат по някое време от Летния събор — без Айла естествено, за да му помогнат да го издигне. Всеки път, когато си представяше колко щастлива ще е възлюбената му, щом се върнеха есента и тя зърнеше общия им дом, на устните му разцъфваше усмивка.

Преговорите за жилището му отнеха няколко дълги следобеда, през които Джондалар непрестанно бе нащрек Айла да не разбере нещо. Първия път, когато русокосата жена бе чула хора да търгуват, тя не бе разбрала за какво става дума и цветистата, изпълнена със

злословия размяна на реплики я бе стреснала не на шега. Пазарлъкът се водеше между Продева и Салова, жената на Рушемар, която майстореше кошници. Айла си бе помислила, че двете са страшно ядосани една на друга, и веднага бе отишла да доведе Джондалар с надеждата, че ще усмири двете жени.

— Казваш, че Продева и Салова се карат? — повдигна вежди синеокият красавец. — Какво казват?

— Продева каза, че кошниците на Салова са грозни и лошо изработени, ала това не е вярно — започна да обяснява Айла. — Кошниците ѝ са хубави и Продева не може да мисли другояче, защото съм виждала няколко в нейния дом. Защо трябва да говори такива неща? Не можеш ли да направиш нещо, за да ги спреш?

Джондалар прекрасно разбираше за какво става дума и трябваше да положи неимоверни усилия, за да потисне усмивката си. Накрая обаче не издържа и се засмя гръмко:

— Ох, Айла, Айла! Те не се карат, а точно обратното — забавляват се! Продева иска няколко от кошниците на Салова и прави точно това, което се прави в подобни случаи. Ще видиш, че съвсем скоро двете ще постигнат съгласие и ще бъдат доволни. Това се нарича пазарлък и аз не мога да ги спра. Ако го сторя, ще им разваля забавлението. Защо не се върнеш и не ги погледаш? Сама ще видиш, че съвсем скоро ще започнат да се усмихват една на друга и всяка ще си мисли, че е направила много добра сделка.

— Сигурен ли си, Джондалар? — съмняваше се Айла. — И двете ми изглеждат толкова ядосани.

Русокосата жена не можеше да повярва, че Пролева ще иска кошниците на Салова точно по този начин, ала реши да послуша годеника си. Тя се върна при спорещите жени, седна недалеч от тях и се заслуша. Щом хората на Джондалар уреждаха по този начин нещата си, и тя искаше да може да се пазари. След малко забеляза, че и други следят словесната престрелка, усмихвайки се и кимайки един на друг. Скоро разбра, че двете жени наистина не се караха, но се съмняваше, че някога ще може да каже такива ужасни неща за нещо, което смята за красиво. Чужденката поклати изумено глава. Какво странно поведение!

Когато пазарлъкът приключи, тя отиде да намери Джондалар.

— Защо хората казват такива отвратителни работи, когато не ги мислят? — запита тя. — Не съм сигурна, че някога изобщо ще се науча

да „се пазаря“ така.

— Айла, и Пролева, и Салова знаят, че другата няма предвид това, което казва — търпеливо започна да обяснява Джондалар. — Те просто играят, а това са правилата. И докато всяка от тях съзнава, че всичко е игра, няма никакъв проблем.

Русокосата жена се замисли над тези думи. „Тук има нещо повече от това, което се вижда на пръв поглед“ — каза си тя, ала не можеше да определи точно какво.

* * *

В нощта, преди да потеглят, след като всички вързопи бяха опаковани, палатките — приготвени и поправени, а принадлежностите за пътуването — наредени така, че да са им под ръка, всички в дома на Мартона бяха толкова превъзбудени, че никой не искаше да си ляга. Продева се отби заедно с Джарадал, за да провери дали някой има нужда от помощта ѝ, и Мартона ги покани да влязат за малко, а Айла веднага им приготви ароматен чай. Когато на кожената завеска се похлопа за втори път, Фолара въведе Джохаран и зеландони. И двамата бяха дошли с предложения и въпроси, ето защо Айла прибави още вода и билки към чая, докато гостите се разполагала.

— Палатките за пътуването нуждаеха ли се от поправка? — попита Продева. — Не много — махна с ръка Мартона. — Айла помогна на Фолара с дърпачката си за конци и двете свършиха много добра работа.

Палатките за пътуването, които трябваше да бъдат издигани всяка вечер, бяха достатъчно големи, за да поберат няколко души. Семейната палатка на Мартона трябваше да приюти всички тях — Мартона, Уиламар и Фолара; Джохаран, Продева и Джарадал; Джондалар и Айла. Русокосата жена се зарадва, когато разбра, че и зеландони ще пътува заедно с тях; тя възприемаше Първата като член на семейството — нещо като достолепна леля, останала без съпруг. Палатката щеше да има още един обитател — четириногия ловец Вълчо, а двата коня щяха да пасат недалеч.

— Имахте ли проблеми със стълбовете за палатката? — попита Джохаран.

— Строших една брадва, докато ги насека — изсумтя Уиламар.

— Ще можеш ли да я поправиш? — поинтересува се Джохаран. Въпреки че бяха насекли достатъчно стълбове за палатката, щяха да имат нужда от дърва за огрев и на отиване, и на връщане от Летния събор.

— На парчета е — вдигна рамене Уиламар. — Вече за нищо не става.

— Самият кремък беше лош — добави Джондалар. — Целият бе прояден от малки каналчета.

— Джондалар ми направи нова брадва и наостри старите — заяви гордо Уиламар. — Добре, че се върна.

— И сега навсякъде се търкалят парченца кремък и трябва да внимаваме да не ги настъпим — рече Мартона. Айла забеляза усмивката ѝ и разбра, че жената се шегува. Тя също се радваше, че синът ѝ се е върнал. — Трябва да отбележа, че сега Джондалар е почистил всичко, за разлика от младежките си години. Не съм видяла нито едно камъче, макар че, като се замисля, това може да се дължи и на влошеното ми зрение.

— Чаят е готов — обади Айла. — Всички ли имат чаши?

— Джарадал няма — отвърна Пролева и се обърна към сина си. — Помни, че винаги трябва да носиш чашата си, Джарадал!

— Защо да я нося? — усмихна се момчето. — Баба пази една чаша, която е само за мен!

— Прав е — потвърди Мартона. — Помниш ли къде е, Джарадал?

— Да, Тона — отвърна детето, скочи от мястото си и отиде до ниската лавица, откъдето взе малка чаша, издълбана от дърво. — Ето я! — обяви на всеослушание и я вдигна високо, с което накара всички присъстващи да се усмихнат.

Докато се занимаваше с чая, Айла забеляза, че Вълчо е напуснал обичайното си място до входа и се умилкваше около момчето, вирнал високо опашката си. Джарадал изпи чая си още докато беше горещ, след което каза, че отива да си играе с Вълчо. Щом вълкът видя, че хлапето се приближава към него, заскимтя възторжено, сложи предните си лапи върху раменете на Джарадал и започна да ближе лицето му. Айла се усмихна. Момчето ѝ напомняше толкова много за нейния собствен син Дърк, когото едва ли щеше да види отново.

— Чаят е прекрасен, Айла — рече зеландони, изтръгвайки я от мислите ѝ. — Подсладила си го с коренчета от женско биле, нали?

Русокосата жена се усмихна:

— Да. Действат успокояващо на стомаха. Всички са толкова развълнувани от предстоящото заминаване, че си казах защо да не направя нещо успокояващо.

— И има страхотен вкус — продължи Първата, след което се замисли за момент и продължи: — Хрумна ми нещо. Така и така всички сме тук — защо не покажеш на Джохаран и Пролева как палиш огън? Зная, че ви бях помолила още да не казвате на другите, ала нали и бездруго ще пътуваме заедно и те ще видят как го правим.

Братът на Джондалар и съпругата му изгледаха учудено останалите, след което се спогледаха недоумяващо.

— Да загася ли огъня? — усмихна се Фолара.

— Да, защо не — отвърна Първата. — Така е по-впечатляващо, когато човек го вижда за пръв път.

— Не разбирам — каза Джохаран. — За какво говорите?

— Айла откри нов начин да палим огън — обясни Джондалар, — ала вместо да ви обяснявам, по-добре самата тя да ви покаже.

— Защо не им покажеш ти, Джондалар? — усмихна се любимата му.

Синеокият мъж въздъхна театрално и помоли брат си и Пролева да се приближат към огнището за готвене. След като Фолара загаси огъня, а Мартона се погрижи за останалите лампи в помещението, Джондалар взе огнения камък и кремъка и само след миг под дланите му грейна трепкащо пламъче. То бързо се разгоря и оранжечервените му езици лумнаха нагоре, подхранени от праханта и настърганата дървесина.

— Как направи това? — попита вождът. — Никога не съм виждал нещо подобно.

Брат му вдигна огнения камък.

— Айла откри магията в тези камъни — обясни той. — Възнамерявах да ти кажа за тях, ала се случиха толкова много неща, че все не намирах време. Съвсем скоро показахме на зеландони, а малко преди това — на Мартона, Уиламар и Фолара.

— Да не искаш да кажеш, че всеки може да прави това? — попита Пролева.

— Да, с малко упражнения всеки може да се научи — потвърди Мартона.

— Нека ви покажа как става — рече Джондалар и обясни нагледно как ставаше получаването на искрата. Джохаран и Пролева бяха изумени.

— Единият от тези камъни е кремък, ами другият? — поинтересува се жената на вожда. — Къде го намерихте?

— Айла го нарича „огнен камък“ — каза Джондалар и разказа как русокосата жена бе открила възможностите му. — Търсехме усилено, но не видяхме нито един по време на обратния път. Тъкмо си мислех, че сигурно се срещат само на изток, когато Айла откри няколко недалеч от тук. А там, където има няколко, трябва да има и повече. Засега имаме достатъчно за всички нас, ала могат да се използват като ценни дарове, а Уиламар смята, че ще бъдат много ценни за търгуване и размяна.

— Джондалар, мисля, че двамата с теб трябва да си поговорим надълго и нашироко — усмихна се Джохаран. — Чудя се колко ли още неща не си ми казал. Отправяш се на пътешествие и се връщаш с коне, които ви носят на гърбовете си, с вълк, който позволява на децата да дърпат козината му, с изключително мощни метателни оръжия, с магически камъни, които тутакси запалват огън, с истории за интелигентни плоскоглавци и с красива жена, която знае езика им и е научила знахарството от тях. Сигурен ли си, че няма още нещо, което си забравил да ми кажеш?

Синеокият красавец се усмихна кисело.

— В момента не мога да се сетя — почеса се той по главата. — Когато изредиш всичко накуп, наистина ми звучи малко невероятно.

— Малко невероятно!?! Чуйте го само! — възкликна брат му. — Джондалар, имам чувството, че за твоето „малко невероятно“ пътешествие ще се говори в продължение на много години!

— Наистина има доста истории за разказване — призна Уиламар.

— За всичко си виновен ти, Уиламар — заяви ухилено Джондалар, след което погледна към брат си. — Не си ли спомняш колко пъти си стоял до късно и си слушал историите за неговите пътешествия и приключения, Джохаран? Винаги съм си мислел, че е много по-добър от повечето странстващи разказвачи. Показвала ли си на Джохаран подаръка, който ти донесе наскоро, майко? — обърна се той към Мартона.

— Не, Джохаран и Пролева още не са го видели — рече тя. — Ей-сегичка ще го донеса. — Тя отиде в спалнята и се върна с едно плоско, наподобяващо разперена длан парче от еленов рог. Подаде го на Джохаран и той видя, че върху него са издълбани изображенията на две неизвестни животни с вретеновидни тела и плавници, които приличаха на риби, но не бяха.

— Какви са тези животни? — обърна се той към Уиламар.

— Наричат ги тюлени — обясни възрастният мъж. — Живеят във водата, но дишат въздух и отиват на брега, за да родят малките си.

— Забележително — промълви Пролева.

— Нали? — усмихна се Мартона.

— Видяхме подобни животни по време на пътешествието ни — рече Джондалар. — Живеят във вътрешното море, което се намира на изток.

— Някои хора ги смятат за водни духове — добави Айла.

— Виждал съм създания, обитаващи Великите води на запада, за които казват, че са особени духове-помощници на Майката — каза Уиламар. — Те приличат още повече на риби в сравнение с тюлените. Раждат в морето, но хората, живеещи наблизо, разказват, че дишат въздух и кърмят малките си. Могат да стоят на повърхността на водата само върху краищата на опашките си — видях с очите си как го правят — и говорят свой собствен език. Хората, които живеят там, ги наричат делфини и някои даже твърдят, че могат да говорят езика им. Издаваха високи, писукащи звуци, за да ми покажат.

Всички се бяха заслушали с интерес.

— Тамошните жители знаят много предания и легенди за тях — продължи Уиламар. Разказаха ми, че делфините помагали на хората по време на риболов, като подкарвали рибите право в мрежите им, и спасявали рибарите, чиито лодки се преобръщали далеч от брега — в противен случай несретниците щели да се удавят. Древните им легенди разказват, че едно време всички хора живеели в морето. После някои се върнали на сушата, а тези, които останали, се превърнали в делфини. Затова наричат тези чудни морски създания свои братовчеди, а тяхната зеландони казва, че са дълбоко свързани с хората. Именно тя ми подари тази плочка. Те се отнасят към делфините със същата почит, с която боготворят и Великата майка. Всяко семейство има донии, но всеки

носи или изображение на делфин със себе си, или някаква част от животното — било кост, било зъб. Смята се, че това носи голям късмет.

— И после казваш, че аз съм имал интересни истории за разказване, Уиламар — засмя се Джондалар. — Риба, която диша нашия въздух и стои изправена на края на опашката си във водата! Направо ми се прииска някой ден да тръгна на път заедно с теб!

— Защо не? — усмихна се възрастният мъж. — Може би следващата година, когато отида за сол... Пътуването изобщо не е дълго, особено в сравнение с твоето пътешествие...

— Не каза ли, че вече не ти се пътува толкова, Джондалар? — каза Мартона. — Току-що се върна от безкрайното си пътешествие, постоя малко вкъщи и пак започна да мислиш за скитане. Да не си се прирастил към пътуванията като Уиламар?

— Търговските експедиции не са като пътешествията — изтъкна синът й, — и аз не съм готов за пътувания, като изключим Летния събор, но една година е доста време и ще видим...

Фолара и Джарадал, сгушени във Вълчо на леглото на Фолара, се опитваха да останат будни, защото не искаха да пропуснат нищо интересно. Ала топлото тяло на вълка помежду им, увлекателните истории и спокойните разговори им поддействаха унасящо и те неусетно заспаха.

* * *

Следващият ден беше сив, влажен и навъсен, ала летният дъжд не успя да охлади ентузиазма на хората от пещерата за предстоящото пътуване. Въпреки че бяха останали будни до късно през нощта, членовете на домакинството на Мартона станаха рано без никакви проблеми. Те хапнаха от храната, която бяха приготвили предната вечер, и довършиха последните приготовления за прехода. През това време дъждът намаля и слънцето се опита да пробие плътната завеса от облаци, ала натрупаната през нощта влага по листата и локвите правеха деня мъглив и хладен.

Всички, които щяха да тръгват, се събраха на предната тераса и потеглиха. Джохаран вървеше най-отпред и ги поведе на север — по каменния чардак в посока към Долината на Горската река. Групата беше

голяма — много по-голяма, каза си Айла, от тази, потеглила от Лъвския бивак за Летния събор на мамутоите. Пак имаше много хора, които не познаваше добре, ала сега поне знаеше имената на повечето.

Русокосата жена бе любопитна кой път ще избере Джохаран. От скорошната си езда знаеше, че долината на десния бряг на реката — от страната на Деветата пещера — е доста широка. Ако се насочеха нагоре по течението на криволичещата река — което означаваше да вървят в североизточна посока, трябваше да вървят по широката ивица между дърветата, израсли до самия речен бряг, и високия каменист склон. Понататък обаче водата миеше скалистите подножия на възвишенията от другата страна — левия бряг, който всъщност се намираше отдясно, когато човек вървеше срещу течението. Айла се обърка. „Ляв бряг“ и „десен бряг“ бяха термини, с чиято помощ тя се ориентираше, когато вървеше по течението на конкретната река, докато сега се движеше в обратната посока.

Джондалар ѝ бе казал, че най-близкото поселище се намира само на няколко километра, но че ще се нуждаят от сал, за да стигнат дотам, ако искат да се движат близо до реката. Поради тази причина жителите на Деветата пещера обикновено вървяха по платото на възвишенията, когато искаха да посетят своите най-близки северни съседи.

Сега вождът свърна по една пътека, която минаваше точно през Долината на Горската река. Айла забеляза, че не следват маршрута, който двамата с Джондалар бяха поели, когато излязоха да пояздят. Ала ето че вместо да пресече тясната долина с пресъхналото речно корито, Джохаран ги поведе по път, който бе успореден на реката, в резултат на което излязоха на удобния за вървене десен бряг. Сетне пое наляво през гъсти треви и храсти и се заизкачваха по полегатия склон, а постръмните участъци преодоляваха на зигзаг. Айла не откъсваше поглед от Вълчо, който тичаше напред, воден от острото си обоняние. Тя разпозна повечето от растенията, край които минаваха, като се стараеше да запомни къде растяха тези, които имаха целебни свойства. Над реката имаше много черни брези, отбеляза си тя, а кората на това дърво помагаше против помятане. Тук изобилстваше и от сладки тръстики, а те пък имаха точно обратното свойство — можеха да предизвикат изхвърляне на плода. Винаги беше полезно да знаеш къде растат върби — върбовата отвара лекуваше главоболие, болки в костите и други страдания. За голямо свое учудване забеляза и риган — той

също лекуваше главоболието, беше идеален за чай, можеше да се използва като ароматна подправка за месо и дори премахваше коликите на бебетата. „Това може да ми потрябва по-късно, помисли си Айла. Дърк не страдаше толкова от колики, ала по принцип бебетата имат много чувствителни стомахчета.“

С приближаването на билото пътеката стана доста по-стръмна, ала щом достигнаха ветровитото плато, пътят отново стана лесен за всички. Айла се обърна и спря, за да изчака Джондалар, който се мъчеше с Рейсър и теглената от него шейна-носилка на последните няколко метра от стръмния участък. Уини вече се беше изкачила на билото и пощипваше свежа тревица, докато ги чакаше. Русокосата жена се приближи до кобилата и провери товара, който животното носеше в двата големи коша от двете страни на гърба си, след което я погали по гривата и ѝ заговори успокояващо. Погледът ѝ се спря на дългата редица от хора — и млади, и стари, които се нижеха по тясната пътека, за да се насочи след това към реката, долината и невероятната панорама наоколо.

Високото плато предлагаше невероятна гледка към околния пейзаж. Дърветата край реката бяха забулени в мъгла, чиято бяла пелена постепенно се разсейваше и по сребристите води играеха слънчеви зайчета. В далечината обаче мъглата беше гъста и варовиковите възвишения бледнееха на фона на сиво-бялото небе.

Джондалар и Рейсър най-накрая се изкачиха на билото и поеха напред заедно с Айла, Уини и Вълчо. Русокосата жена бе невероятно щастлива от обстоятелството, че се намира сред любимите си същества, и не можеше да повярва, че съвсем скоро щеше да се омъжи за човека, който толкова силно обичаше. Спомняше си твърде добре чувствата, които изпитваше, когато се бяха отправили на подобно пътуване от Лъвския бивак. Тогава се измъчваше от мисълта, че всяка стъпка я приближава към неизбежната участ, от която се боеше. Беше се зарекла да се омъжи за един мъж, когото обичаше, и навярно щеше да бъде щастлива с него, ако не бе срещнала и обикнала Джондалар. Ала ето че синеокият блондин се бе отчуждил от нея, явно вече не я обичаше и нямаше никакво съмнение, че Ранек не само беше влюбен в нея, но и я желал с цялото си сърце.

Сега Айла не се измъчваше от подобни противоречиви чувства. Бе така преизпълнена с щастие, че беше сигурна, че то прелива и се

просмуква във въздуха около нея, напоявайки земята, по която вървеше. Джондалар също помнеше пътуването за Летния събор на мамутоите. Тогава бе раздиран както от ревност, така и от страх, че неговият народ може да откаже да приеме жената, която бе избрал. Сега тези проблеми бяха останали в миналото и той се чувстваше не по-малко щастлив от нея. В онези дни си мислеше, че Айла е безвъзвратно изгубена за него, но ето че сега пристъпваше наблизко и всеки път, когато я погледнеше, тя му отвръщаше с поглед, преливащ от любов.

Те вървяха по пътеката, която ги отведе до едно друго място на ръба на скалата, откъдето се откриваше страхотна гледка — веднъж вече бяха спирали тук, когато бяха само двамата. Преди да прекосят малкото поточе, се спряха да се полюбуват на водопада, който се изливаше от скалния ръб директно в реката отдолу. Жителите на Деветата пещера се бяха разпръснали из цялото плато, като повечето не се съобразяваха с пътеката и вървяха през тревата. Хората бяха взели само това, което можеха да носят — някои възнамеряваха да направят втори курс, за да вземат допълнителен багаж, както и стоки, които да разменят.

Айла и Джондалар бяха говорили с Джохаран и бяха предложили на пещерата товарните услуги на двата коня. Вождът поговори с неколцина души и в крайна сметка реши да използва животните за транспортиране на месото от наскоро убитите елени и зубри. Иначе няколко души трябваше да се върнат до пещерата, за да пренесат всичкото месо до мястото на Летния събор.

Използването на конете им спести доста усилия и мъжът на Пролева за пръв път осъзна, че обучените животни могат да бъдат нещо повече от екстравагантна придобивка. Можеха да са полезни. Нито помощта, която им бяха оказали по време на лова, нито бясното препускане на Джондалар до Деветата пещера, за да събщи трагичната вест на съпругата на Шевонар, не го бяха накарали да осъзнае възможностите им. Едва когато той и още неколцина други мъже си спестиха връщането до пещерата благодарение на послушните коне, които сега пристъпяха редом, той разбра колко полезни можеха да се окажат за хората.

Уини бе свикнала да тегли шейната-носилка, понеже бе вършила безпроблемно тази задача през по-голямата част от пътешествието им. Рейсър бе по-необуздан и трудно управляем, ала Джохаран бе виждал

как брат му се оправя и с него. Просто бе необходимо повече търпение, докато жребецът се успокои, след което човек трябваше внимателно да го води, за да избегне препятствията, които биха застрашили товара. Когато бяха потеглили от Деветата пещера, Айла и Джондалар бяха в началото на групата, ала сега се бяха приближили към средата.

— Трябва да решим накъде да поемем оттук-нататък, Джондалар — каза вождът, когато стигнаха една долина с малко поточе. Той бе спрял, за да изчака брат си и годеницата му, а през това време хората се разположиха на полянката да похапнат и да отдъхнат.

— Има два пътя, по които можем да тръгнем — отвърна Джондалар. — Ако следваме тази пътека до върха на скалите, ще трябва да изкачим склона, да тръгнем по билото му и да се спуснем отново при следващия поток. Той е плитък и лесно ще го преминем. После ни предстои още едно стръмно изкачване и спускане, докато стигнем до Двайсет и деветата пещера, където можем да прекараме нощта.

— Да, но както сам каза, има и друг път — рече брат му.

— Двайсет и деветата пещера е известна и като Трите скали, защото има три заслона, разположени около реката и речната долина. Двата са от тази страна, а третият се намира от другата. — Джохаран посочи към склона пред тях. — Вместо да се катерим по тия чукари, можем да се насочим на изток от реката. Тя завива на север, трябва да преминем на другия бряг, защото тук няма къде да вървим, а там има широка и равна ивица земя, която няма да затрудни жените и децата. Освен това жителите на Двайсет и деветата пещера са натрупали камъни там, за да улеснят преминаването — също както сме направили и ние при Брода. Можем да повървим известно време от другата страна, а когато пътеката отново завие на изток, пак ще я прекосим, защото другият бряг е по-удобен за преход. Това изобщо няма да ни затрудни, тъй като водата е много плитка, а и има удобни камъни за стъпване. Сетне можем да пренощуваме в някой от двата заслона от тази страна на реката, макар че според мен по-добре да я прекосим отново и да нощуваме в третия, защото освен че е най-голям, той осигурява и най-добра защита срещу дъжд и студ.

— Ако тръгнем насам, ще трябва да се катерим — посочи Джондалар към възвишенията, — а ако поемем натам, ще трябва да прекосяваме течаща вода — усмихна се той.

— Кое според теб ще е по-добре за конете?

— Те няма да имат никакви проблеми с прекосяването на реката, ала ако е по-дълбоко, месото в шейните ще се намокри и може да се развали, ако не бъде изсушено незабавно — намеси се Айла. — По време на пътешествието ние прикрепяхме шейните към неголяма лодка, така че да не се намокрят при подобни преходи. Но не казахте ли, че ще се наложи да пресечем реката поне веднъж?

Джондалар се замисли.

— Ако помолим няколко души да вървят зад конете и да носят шейните, така че да не се намокрят, навярно ще успеем да опазим месото сухо — предложи той.

— Това е добра идея — кимна Джохаран. — Винаги ще се намерят млади мъже, които с удоволствие биха нагазили във водата, дори и това да не е необходимо. Ей-сега ще поразпитам — допълни вождът. — Мисля, че на повечето хора им е доста трудно да се катерят с тежкия товар, който са помъкнали.

Когато Джохаран ги остави, Джондалар реши да провери юздата на Рейсър. Той погали коня, потупа го по шията и му даде малко от зърното, което носеше в една кесия. Айла му се усмихна и насочи вниманието си към Вълчо, който дойде да види защо спряха. Тя усещаше специалната връзка, която двамата с Джондалар бяха създали с животните по време на пътешествието им. Изведнъж ѝ хрумна, че те се имаха един друг и бяха единствените хора, които разбираха характера на връзката, която можеше да се създаде между човек и животно.

— Има още един начин да продължим нагоре по течението... всъщност дори два! — възкликна синеокият мъж. — Единият е да се придвижим със салове по реката, ала това едва ли ще е лесно за конете, а другият — да се изкатерим по скалите от другата страна на реката. Ще я преминем при Брода и така ще стигнем до Третата пещера, откъдето ще поемем по пътеката, водеща към Скалата на Двете реки. Там няма толкова притоци, които да затруднят движението ни, но ако човек иска да се отбие в Двайсет и деветата пещера, трябва да се спусне по склона и отново да пресече реката. Навярно затова Джохаран иска да се движим от тази страна.

Докато си почиваха, Айла започна да го разпитва за хората, при които щяха да отседнат. Джондалар ѝ разказа, че Трите скали всъщност

представяват три различни поселища, сгъшени под каменни заслони и разположени в три отделни скали. Тези три скали оформяли триъгълник около крайречната долина на лъкатушешката река, като разстоянието между отделните селища било между два и три километра.

— Древните оказания разказват, че навремето пещерите не били само три — обясни Джондалар, — но тъй като трябвало да споделят едни и същи поля и реки, непрекъснато се карали коя на коя пещера принадлежи, кога да се използва и така нататък. Накрая се стигнало дори до физически схватки. Тогава зеландони от Южен изглед дала идеята да се съберат в една пещера, където да живеят, да работят и да споделят всичко заедно. Ако стадо зубри например мигрира наблизо, след него да не се отправят ловците на всички различни пещери, а само една ловна група, сформирана от най-добрите ловци на всички поселища.

Русокосата жена се замисли.

— Но нали Деветата пещера си сътрудничи с всички съседни пещери? По време на последния лов ловците от Единайсетата, Четиринайсетата, Третата, Втората и неколцина от Седмата ловуваха заедно и си разделиха по равно плячката...

— Така е, но всички тези пещери не използват едни и същи природни богатства — изтъкна мъжът. — Деветата пещера си има Долината на Горската река и животните, които понякога мигрират покрай реката. Четиринайсетата си има Малката долина, Единайсетата се радва на обширното поле от другата страна на реката, Третата си има Тревистата долина, а Втората и Седмата си поделят Сладката долина — когато се върнем, ще ти я покажа и ще им отидем на гости. Всички можем да работим заедно, когато го поискаме, ала не се налага, докато всички пещери, които са се обединили, за да се превърнат в Двайсет и деветата, трябва да се задоволяват с общ район за ловуване. Сега го наричат Долината на Трите реки, но всъщност той е част от Речната долина и Долината на Северната река.

Джондалар обясни, че когато реката се насочва на изток, протича през обширна тревиста долина, а от север в нея се влива пълноводен приток. На десния бряг на реката има две поселища — едно на запад и едно на север. На юг се издига масивна скала с няколко стъпаловидно разположени заслони, гледащи на север.

Западното поселище, или Западното обединение на Двайсет и деветата пещера на зеландониите, се състоеше от няколко неголеми каменни заслона, разположени в склона на един хълм. Джондалар й каза, че недалеч от него имало открит лагер, където отседали жителите на Трите скали, когато започвали да събират шишарките на пиниите^[1].

Те били изключително богати на растително масло, което се употребяваше както за храна, така и за осветление. Макар че хората използваха тези заслони почти през цялата година и най-вече за събирането на шишарките, всички говореха за ходене до „летния бивак“ и така западното поселище стана известно като Летния бивак.

— Тяхната зеландони е много добра художничка — каза Джондалар. — Някои от заслоните са украсени с нейните рисунки на животни. Навярно ще намерим време да я посетим. Тя прави и страхотни резбовани миниатюри. Но дори и да не успеем сега, на връщане ще минем оттук точно в разгара на шишарките.

В този момент Джохаран се върна с трима млади мъже и една жена, които бяха изявили желание да вървят зад шейната-носилка и да я носят, докато прекосяват реката. И четиримата изглеждаха горди, задето са избрани да помогнат. Вождът не бе срещнал никакви проблеми да събере доброволци — трудното беше да избере най-подходящите сред тях. Много хора искаха да се доближат до конете и вълка и да научат нещо повече за магнетичната чужденка. Така щяха да имат какво да разкажат на Летния събор.

На по-равния терен, с изключение на речните участъци, които трябваше да прекосяват, Айла и Джондалар можеха да вървят един до друг, а Вълчо както обикновено тичаше напред-назад, тласкан от любопитството си. Синеокият мъж използва възможността, за да разкаже на Айла повече за хората, при които щяха да отседнат, и техните земи.

Той й каза за големия приток, вливащ се в реката от север — той носеше названието Северната река и се намиреше откъм десния ѝ бряг. Северната страна на тревистата крайречна долина се сливаше с долината на Северната река, а между долините на притока и реката се намиреше най-старото поселище от всички — Северното обединение на Двайсет и деветата пещера на зеландониите, наричано още Южен изглед. Джондалар обясни на Айла, че за да се стигне до него откъм Летния бивак, трябва да се мине първо по една пътека, а сетне по

пригодените за стъпване камъни, наредени в притока, ала ето че сега вървяха към него покрай реката.

Пред тях, върху един хълм, извисяващ се над открития пейзаж, се виждаше триъгълна скала, чиито три стъпаловидно разположени тераси гледаха на юг. Синеокият мъж каза, че средната тераса била основното място за живеене на Южен изглед. Най-горната се използвала като наблюдателница и обикновено я наричали Панорамен южен изглед или просто Панорамата, а най-долното ниво се намирало наполовина под земята и се използвало повече за склад, отколкото за живеене. Тук, освен другите храни и провизии се съхранявали и шишарките от пиниите, събирани в Летния бивак. Някои от другите поселища, принадлежащи към Южен изглед, имаха отличителни имена като Дългата скала, Дълбокия бряг и Добрия извор — последното се наричаше така заради изворчето, което бълбукаше наблизко.

— Дори мястото, където складираш запасите си, си има име — продължи Джондалар. — Наричат го Голата скала. Старите хора разказват една история, която са слушали като малки деца. Тя е част от легендите. След една мразовита зима и студена, дъждовна пролет всичките им хранителни припаси свършили. Тогава зимата напомнила отново за себе си със свирепа виелица. Няколко никаква храна и хората щели да измрат от глад, ако едно момиченце не открило случайно шишарките от пиниите, складирани от катериците в най-долната скална тераса, известна като Голата скала. Невероятно е какво голямо количество могат да съберат тези дребни животинки.

Ала дори когато времето се подобрило достатъчно, за да могат мъжете да излязат на лов, елените и конете, които повалили, също изнемогвали от глад — разказа синеокият мъж. — Месото им било жилаво и лишено от тлъстина и минало доста време, преди да се появят първите зелени стръкове и коренчета. Следващата есен цялата общност събрала шишарки за бъдещата зима и така поставили началото на традицията всяка есен да се запасяват с шишарки, за да изкарат студените месеци.

Младите хора, които им помагали да опазят товара на шейните сух, докато прекосяваха реката, бяха толкова близо, че можеха да чуят разказа на Джондалар за най-близките им северни съседи. Те също не знаеха много за тях, ето защо слушаха с интерес.

На около два километра напред се виждаше Южното обединение на Двайсет и деветата пещера на зеландониите — най-голямата и необикновена скала в областта. Предната част на скалата, дълга близо цял километър, се издигаше вертикално на повече от осемдесет метра над реката, имаше пет нива и побираше около сто пещери и кухни, разположени в различни заслони и тераси. Една част от скалата се издаваше толкова напред над водата, че човек можеше да погледне надолу и да види собственото си отражение върху речната повърхност.

— Това е Скалата на отражението — обясни Джондалар. — Наречена е така заради необикновената гледка, която се открива от нея.

Скалата беше толкова обширна, че голяма част от пещерите и кухините в нея не бяха заселени, ала за това си имаше логично обяснение. Природните ресурси на заобикалящите ги райони не бяха в състояние да изхранят толкова много хора. Те щяха да изтребят всички дивеч и да откъснат всяка ядивна растителност. Самата скала обаче беше необикновено място и тези, които живееха тук, добре знаеха, че гледката на дома им оставя чужденците със зяпнали от страхопочитание усти.

Нейното величие поразяваше дори тези, които я бяха виждали, осъзна Джондалар, докато съзерцаваше изключителното естествено образувание. Деветата пещера, с нейния огромен каменен навес, закътал такава голяма площ, бе забележителна по свой начин, ала мъжът трябваше да признае, че Скалата на отражението бе несравнимо по-впечатляваща.

Хората, насъбрали се по най-ниската тераса, гледаха с невярващи очи към множеството, което се приближаваше към тях. Джондалар забеляза, че приветственият жест на жената, застанала най-отпред, излъчваше колебание и несигурност — тя бе вдигнала ръка с длан, обърната към нея, и махаше към гостите, но движенията ѝ не бяха много убедителни. Тя бе чула за завръщането на скитащия втори син на Мартона и за чужденката, която бе довел със себе си, както и за конете и вълка, ала едно беше да се чуе, а съвсем друго — да се види. Гледката на двата коня, вървящи спокойно сред хората от Деветата пещера, пред които пристъпваше вълк — истински, голям вълк! — бе доста шокираща (поне на пръв поглед).

Джохаран се обърна настрана, за да прикрие усмивката си, когато зърна изражението на жената. Не бе толкова отдавна моментът, когато и

той самият бе преживял същото при вида на подобна гледка. Вождът изведнъж се замисли колко бързо беше свикнал с животните. Бе започнал да ги приема като нещо напълно нормално — и то до такава степен, че съвсем бе забравил за впечатлението, което правеха на онези, които ги виждаха за пръв път. А как ли щяха да реагират хората на Летния събор?

[1] Италиански кедър (*Pinus pinea*). — Б.пр. ↑

ДВАЙСЕТ И ВТОРА ГЛАВА

— Дори Джохаран да не бе решил да издигне палатката на полето, аз пак щях да остана навън — каза Айла. — Искам да съм близо до Уини и Рейсър, докато пътуваме, и нямам никакво желание да ги тормозя да се катерят по тази скала. Изобщо няма да им хареса.

— Мисля, че и на Денана нямаше да ѝ хареса — рече Джондалар. — Изглежда ми доста стресната от животните.

Двамата яздеха из долината, нагоре по течението на притока, известен като Северната река, давайки си малко почивка от хорското присъствие — както на себе си, така и на животните. Бяха се запознали официално с всички вождове и Айла още се мъчеше да запомни имената им. Денана, която бе вожд на Скалата на отражението, Южното обединение, бе всепризнатият предводител на Двайсет и деветата пещера, но Летният бивак и Южен изглед, както и Западните и Северните обединения също си имаха вождове. Когато трябваше да се взимат решения, засягащи Трите скали, тримата вождове работеха заедно, за да постигнат съгласие. В същото време Двайсет и деветата пещера се представляваше от Денана, защото другите вождове смятаха, че щом всички общности са обединени в една пещера, то трябва да има един вожд, който да говори от името на всичките им жители.

И Западното, и Северното, и Южното обединение си имаха свой зеландони, ала и тримата отговаряха пред четвърти донии — зеландони на Двайсет и деветата пещера. Поради голямото разстояние между отделните общности бе разумно всяко обединение да има своя зеландони, която да лекува хората, особено през по-студените месеци от годината. Шаманът на Скалата на отражението беше не по-лош лечител от тримата си събратя — ако не и по-добър, тъй като всяка жена, помагача при раждане, го викаше за подкрепа. Той живееше в Скалата на отражението, за да бъде близо до вожда, и бе изключително добър посредник между тримата други зеландони и тримата вождове. Той често разрешаваше конфликтите, избухнали между тях, и

изглаждаше обтегнатите им отношения. Някои хора дори смятаха, че без него цялата сложна система, известна под името Двайсет и деветата пещера, нямаше да издържи и един сезон.

Айла бе щастлива, че си намери извинение да изведе конете, пропускайки всички поздравителни, приветствени и прочие ритуали. Бе говорила с Джохаран и Пролева преди срещата им със съседите им от Двайсет и деветата пещера и им каза, че е от съществено значение за Уини и Рейсър да се погрижат за тях и да ги изведат на разходка. Вождът ѝ отвърна, че приема извинението им, а Пролева обеща да им задели нещичко за хапване.

Русокосата жена прекрасно знаеше, че ги наблюдават, докато разпрягаха шейните и разтоварваха багажа, а тя проверяваше конете за травми и наранявания по време на прехода. После разресаха добичетата и отидоха да пояздят, а Вълчо също много се зарадва и се затича пред тях, изследвайки новия пейзаж.

Щом стигнаха до едно ромолящо поточе, Айла обърна Уини и пое нагоре по течението му. Джондалар я последва и скоро стигнаха до неголямо езерце, закътано под сведените клони на стара върба. Двамата влюбени скочиха на земята, свалиха одеялата, прикрепени на гърбовете на конете, и ги разстлаха на земята, а през това време животните започнаха да пият жадно от водата.

Изведнъж Айла забеляза нещо. Тя размота прашката, която бе увила около главата си, грабна няколко обли камъчета от ручея, зареди едно в гнездото на метателното си оръжие и замахна със светкавична бързина. Миг по-късно повтори с ново камъче, след което отиде да вземе двете яребици, които бе убила.

— Ако бяхме само двамата, можехме да лагеруваме тук и даже щяхме да си сготвим вечеря — рече русокосата жена, държейки трофеите си.

— Но след като не сме само двамата, какво предлагаш да правим с птиците? — попита Джондалар.

— Мога да направя някаква играчка за бебето от перата — предложи Айла, — но ще имам време за това и по-късно. Мисля да ги дам на Денана. В крайна сметка сме на нейна територия, а тя ми изглежда доста притеснена от Вълчо, Уини и Рейсър; даже ми се струва, че ѝ се иска изобщо да не бяхме идвали. Навярно моят дар ще я накара да се почувства по-добре.

— Как си могла да натрупаш толкова мъдрост за крехката си възраст, Айла? — попита Джондалар, гледайки я с любов и обожание.

— Това не е мъдрост, а просто усещане, Джондалар — отвърна му жената и почувства как се изгубва в прекрасните му сини очи. Единственото място, където бе виждала толкова наситен син цвят, бяха дълбоките езера на глетчерите, ала очите на любимия ѝ изобщо не бяха студени. Те бяха топли и изпълнени с любов.

Той я прегърна и тя пусна двете яребици на земята, обвивайки ръце около гърба му. Устните им се сляха. Беше минало доста време, откакто я бе прегръщал така за последен път — да, наистина доста време. Отдавна не бяха оставали сами на открито, в компанията единствено на конете, които пасяха разсеяно, и Вълчо, който се опитваше да завре любопитния си нос във всеки храст и дупка в земята.

Джондалар започна да обсипва с целувки шията ѝ и Айла изстена от удоволствие. Топлият му дъх и влажният му език изпратиха тръпки на наслада по цялото ѝ тяло, а когато ухапа лекичко меката част на ухото ѝ и обхвана с ръце твърдите ѝ гърди, тя се чувства прекрасно. Бюстът ѝ беше наедриял от бременността — мъжът си каза, че сега тя носеше нов живот в себе си; живот, който по думите ѝ беше колкото неин, толкова и негов. Джондалар бе сигурен, че в този живот имаше нещо от неговия дух, защото през по-голямата част от пътешествието им той бе единственият мъж наблизо, от когото Майката да вземе елан.

Русокосата жена развърза колана си, на който висяха различни предмети и кесийки, и го постави внимателно на одеялото, а Джондалар приседна в края на кожената наметка, която миришеше силно, но в никакъв случай не и неприятно, на кон. Мъжът бе свикнал с тази миризма и я свързваше с приятни спомени. Той развърза връзките на навуцата около краката си, след което се изправи и свали панталоните си.

Когато погледна нагоре, видя, че и Айла е направила същото. Джондалар я погледна и това, което видя, му хареса. Тялото ѝ бе станало още по-закръглено — не само гърдите ѝ, но и коремът ѝ, който вече показваше признаците на растящия в него живот. Усети как мъжеството му се надига и съблече туниката си, след което помогна и на любимата си да стори същото. Хладният ветреца галеше тялото му.

Той видя настръхналата кожа на Айла, ето защо я взе в обятията си. Тя обаче се съпротивляваше.

— Първо искам да се измия — каза русокосата жена.

Джондалар се усмихна, усещайки, че това беше нещо като подкана да ѝ достави наслада така, както му харесваше.

— Няма нужда — рече той.

— Зная, но се налага — изтъкна тя. — От цялото това вървене и изкачване съм се изпотила.

Беше студено, но Айла се миеше със студена вода и намираше това за стимулиращо. Сутрин например това ѝ действаше много освежаващо. Тя нагази в езерцето и влезе до колене във водата, когато Джондалар я опръска. Жената извика и загреба вода с шепите си, за да отвърне, и го намокри чак до раменете.

— Не бях готов за това — засмя се мъжът и я прегърна.

— Мислех си, че щях да ти помагам да се измиеш — измърмори Айла в ухото му, притискайки се плътно до него.

— Аз пък си мислех, че ще помагам на теб — рече Джондалар. В следващия момент тя се пресегна и обгърна с пръсти възбудения му член. Студената вода би трябвало да охлади страстта му, помисли си мъжът, ала хладният допир на ръката ѝ му подежда необичайно стимулиращо. Сетне Айла коленичи, пое мъжеството му в устата си и той изстена, докато тя движеше устните си напред и назад по ствола му. Изведнъж, преди да успее да го овладее, той усети как възбудата му достига краен предел и тялото му се разтреса неудържимо, понесено на могъщите вълни на насладата.

— Хайде да излезем от тази студена вода — рече. Айла изплю семето му и изплакна устата си, след което му се усмихна. Джондалар я хвана за ръката и я поведе към одеялото. Когато стигнаха там, мъжът я сложи да легне по гръб и се облегна на лакът, съзерцавайки женствените ѝ извивки.

— Изненада ме — промълви, чувствайки се едновременно приятно отпуснат и леко смутен. Нещата не се бяха развили така, както ги бе планирал.

— Явно си бил по-готов, отколкото си си мислел — заяви с усмивка тя. Обикновено той не отделяше семето си толкова бързо и винаги успяваше да се контролира.

— Можеш да не изглеждаш толкова самодоволна — рече ѝ с престорено сърдит глас.

— Не ми се удава често да те изненадам — отвърна Айла, усмихвайки се още по-широко. — Ти ме познаваш толкова добре, че това винаги ме изненадва, и всеки път ме караш да изпитвам невероятна наслада.

Джондалар само се усмихна в отговор. Наведе се, за да я целуне, и тя разтвори леко устни. Обичаше да я докосва, да я прегръща и да я целува. Когато езиците им се докоснаха, той почувства как мъжествеността му отново се надига и това го накара да се усмихне.

Когато се насити на устните ѝ, насочи вниманието си към шията и раменете ѝ. Тя потрепери, когато езикът му заигра по нежната ѝ кожа, и Джондалар усети, че вече бе възбудена, ала още не откликваше на ласките му, което увеличи още повече плама му. Той се премести по-надолу и зацелува заоблените ѝ гърди, а щом ухапа едното зърно, Айла изстена, зашеметена от огнените езици на насладата, стрелнали се към слабините ѝ.

Джондалар се насочи към пъпа ѝ, облиза го и разтвори стройните ѝ бедра, заравяйки лице в интимното ѝ местенце. Тя бе още мокра от водата, ала това не заличаваше познатия ѝ вкус — вкуса на неговата Айла. Искаше я цялата, искаше я тук и сега, веднага. Езикът му заигра по кадифените ѝ гънки и тя застана неудържимо — вече не мислеше, а само чувстваше. Тя също не можеше да се сдържа повече и копнееше да го приеме в горещите си недра, ето защо Джондалар се надигна, намери тръпнещия ѝ отвор и проникна в него. Айла го придърпа още по-близо към себе си и дланите ѝ се плъзнаха по мускулестия му гръб. Двамата започнаха да танцуват пламенния танц на страстта, а сладостните стенания на русокосата жена ставаха все по-силни, докато и двамата не достигнаха едновременно кулминацията и телата им се разтърсиха от опустошителния оргазъм.

Както си лежеше със затворени очи, с топлото тяло на любимия ѝ мъж върху нея, Айла чу свиренето на вятъра сред дърветата и чуруликането на птичките. Усещаше мириса на кон, излъчван от одеялото, аромата на насладите, които току-що бяха споделили, както и вкуса на кожата и целувките му. Когато Джондалар най-накрая се надигна от нея и я погледна в очите, тя му отвърна с щастлива, замечтана и любяща усмивка.

По някое време двамата напуснаха приятната топлинка на одеялото и се измиха в езерцето — Джондалар нямаше голямо желание за това. Никак не обичаше студената вода. Докато Айла се миеше обаче, синеокият мъж си каза, че ако го очакват още дни като този, трябваше да свикне с водата.

* * *

Вечерта, щом си легнаха в семейната палатка, където всички трябваше да спят заедно, Айла изведнъж се сети за землянките на мамутоите. Когато ги бе видяла за пръв път, бе изумена от подземните съоръжения, които обитателите на Лъвския бивак бяха конструирали. Бяха използвали кости от мамути, за да укрепят стените от тръстика и чим, измазвайки ги с глина, която да изолира жилищата от силния вятър и хапещия студ. Тогава русокосата жена си беше казала, че все едно са си построили своя собствена пещера, и в известен смисъл беше точно така, понеже в околността нямаше годни за живеене пещери.

Макар че семействата, които живееха в землянката на Лъвския бивак, имаха отделни жилищни площи и завеси, които да прикриват местата им за спане, всички споделяха един и същ заслон. Живееха на по-малко от една ръка разстояние от съседното семейство и трябваше да минават през жилищните площи на другите, когато излизаха и влизаха. За да си съжителстват в подобно ограничено пространство, те си бяха изградили негласна система от правила и норми, закрилящи уединението. Докато живееше там, землянките на мамутоите не й се струваха тесни — едва откакто започна да спи в просторния заслон на Деветата пещера, Айла си даде сметка за това. Русокосата жена си припомни, че всяко семейство в Клана също имаше отделно огнище, ала там също нямаше стени — само няколко камъка, които да очертаят границите.

Хората от Клана отрано се бяха научили да не надзъртат в чуждите огнища и това бе въпрос на взаимно споразумение.

Въпреки че жилищата на зеландонийците имаха стени, те не изолираха звуците. Домовете им не се нуждаеха от солидното укрепване на землянките на мамутоите, понеже каменните заслони ги

пазеха от повечето стихии. Зеландонийските обиталища запазваха топлината вътре и спираха ветровете, фучащи под скалния шелф, служещ като покрив. Хората често чуваха гласовете на съседите си, ала не им обръщаха внимание — също като хората от Клана, които имаха негласен обичай да не зяпат какво се случва в чуждото огнище, и мамутоите, чиято благовъзпитаност им помагаше да живеят в непосредствена близост един до друг. Като се замисли за това, Айла осъзна, че за краткото време, което бе изкарала в Лъвския бивак, се бе научила просто да не чува разговорите на съседите си... през по-голямата част от времето.

Вълчо се бе излегнал до тях и ги топлеше, а хората наоколо тихичко разговаряха. Тя се сгуши в прегръдките на Джондалар и му прошепна:

— Харесва ми, че зеландонийците имат отделни жилища за всяко семейство. И аз искам да живея по този начин.

— Радвам се, че мислиш така — каза любимият ѝ и я целуна. Чувстваше се изключително доволен, задето се бе захванал с изграждането на тяхно собствено жилище, което се надяваше да е готово за Летния събор. Как ли щеше да се изненада Айла, когато разбере за него!

Русокосата жена затвори очи и се замечта колко ли хубаво би било някой ден да си има свое собствено жилище, но със стени, както жилищата на зеландонийците. За нея стените означаваха уединение и интимност, непознати нито за Клана, нито за мамутоите. Макар и да бе прекарала доста време в самота, Айла се бе научила да цени уединението си в долината, а пътешествието с Джондалар беше засилило желанието ѝ да постави някаква преграда между себе си и другите хора. От друга страна, близостта на зеландонийските жилища ѝ даваше сигурността, че винаги има някой наблизо. Докато се унасяше, русокосата жена си помисли, че зеландонийците бяха устроили живота си най-добре от всички други народи, които познаваше.

* * *

Когато потеглиха на следващата сутрин, Айла забеляза, че броят им се е увеличил. Много хора от Двайсет и деветата пещера се бяха присъединили към тях, макар че сред тях нямаше нито един от Скалата на отражението. Когато сподели впечатленията си с Джохаран, той й каза, че повечето жители на Летния бивак, почти половината от Южен изглед и неколцина от Скалата на отражението ще пътуват с тях, а останалите щели да потеглят на следващия ден. Русокосата жена си спомни, че вождът бе споменал нещо за връщане в Летния бивак, за да помогнат в есенното събиране на кедрови шишарки, и навярно затова остана с впечатлението, че Деветата пещера на зеландониите е по-близка със Западното обединение, отколкото с другите Обединения на Двайсет и деветата пещера.

От Скалата на отражението можеха да продължат нагоре по течението на реката, която лъкатушеше първо на север, после на изток, след това отново на юг и оттам отново на изток, за да опише още една голяма завъртулка, образувайки огромно S. В северния край на първата завъртулка имаше няколко каменни заслона, които бяха използвани като временни лагери по време на лов или дълги преходи, ала в южния край на втория възел — там, където малко поточе се вливаше в реката през Старата долина — се намираше Петата пещера на зеландониите. Докато вървяха натам, Айла поиска да научи повече за Петата пещера и реши да подтикне Джондалар да поговорят за нея.

— Ако Третата пещера е известна с ловците си, а хората от Четиринайсетата са всепризнати риболовци, с какво е известна Петата пещера? — попита тя.

— Бих казал, че жителите й са най-известни с гордостта си — отвърна синеокият мъж.

Русокосата жена забеляза, че четиримата млади хора, които носеха шейните, докато прекосяваха реката предния ден, се приближиха до тях, щом чуха въпроса й. Въпреки че бяха прекарали целия си живот в Деветата пещера и познаваха доста от съседите си, никога досега не бяха чували да ги описват по начин, достъпен за един чужденец. Именно поради тази причина им беше много интересно да чуят описанията на Джондалар.

— Те се гордеят с това, че имат добри ловци, риболовци и майстори във всеки занаят — продължи синеокият мъж.

— Дори правят салове и твърдят, че били първата пещера, която започнала да ги изработва. Техният зеландони и художниците им винаги са били ценени и уважавани. По стените на заслоните им има многобройни рисунки на зубри и коне, защото Петата пещера има специална връзка с тези животни.

— Защо Старата долина се нарича така? — попита русокосата жена.

— Защото хората са живели там по-дълго, отколкото в повечето други поселища — обясни Джондалар. — Само Втората и Третата са по-древни от Петата. Сказанията на много пещери говорят за връзки с Петата. Повечето от стенните им изображения са толкова стари, че те дори не знаят кой ги е нарисувал. Едно от тях, което показва пет животни, е сътворено от древния им праотец преди толкова време, че се споменава в Най-древните легенди и се е превърнало в символ на пещерата им — допълни младият мъж. — Освен това зеландонийците смятат, че пет е свещено число.

— Какво означава това? — намръщи се Айла.

— Има специална връзка с Майката — отвърна любимият ѝ. — Някой път помоли зеландони да ти разкаже за това число.

— Какво се е случило с Първата и Четвъртата пещера? — поинтересува се русокосата жена.

— В Сказанията се разказва много за Първата и навярно ще чуеш още повече на Летния събор, ала никой не знае какво се е случило с Четвъртата. Повечето хора смятат, че е била сполетяна от някакво нещастие. Някои вярват, че враговете им са използвали зъл зеландони, който е посял такава болест сред жителите на Четвъртата пещера, че всички са измрели. Други предполагат, че са имали лош вожд и по-голямата част от хората са решили да си тръгнат, отивайки в друга пещера. Ала обикновено, когато нови хора се присъединяват към дадена пещера, това влиза в Сказанията им, а в Сказанията на нито една пещера не се споменава каквото и да било за Четвъртата. Някои хора смятат, че числото четири носи лош късмет, но Първата казва, че това се дължи не на числото, а на някои от връзките му.

След като изминаха около осем километра, те изкачиха последния хребет и стигнаха до тясна долина с буен поток, пресичащ я по средата, а от двете ѝ страни се издигаха осем каменни заслона с различна големина. Когато процесията, водена от Джохаран, пое през

Старата долина, насреща им дойдоха двама мъже и жени, които им се представиха официално, след което им съобщиха, че повечето от обитателите на Петата пещера вече са тръгнали за Летния събор.

— Разбира се, вие сте добре дошли да останете, но тъй като е едва пладне, навярно бихте искали да продължите — каза едната жена.

— Кой е тук? — попита Джохаран.

— Двама старци, които не могат да се отправят на път — единият дори не може да стане от леглото — и една жена, която съвсем скоро трябва да роди. Зеландони мисли, че за нея няма да е безопасно да пътува. И, разбира се, тези двама ловци, които ще останат до новата луна.

— Ти си Първият ученик на зеландони на Петата пещера, нали така? — попита дони.

— Да. Останах, за да помогна при раждането.

— Мисля, че те познах. Има ли нещо, с което да помогнем?

— Не мисля. Още не е готова и навярно ще минат няколко дни, докато бебето започне да излиза. Освен това майка ѝ и леля ѝ останаха, така че не вярвам да има проблеми.

Джохаран се обърна, за да обсъди положението с хората от Деветата пещера и онези, които се бяха присъединили към тях.

— Най-добрите места за лагеруване вероятно вече са заети — рече той. — Мисля, че ще е по-добре да продължим.

Останалите се съгласиха и решението да продължат напред бе взето. При следващата извивка на реката се натъкнаха на няколко заслона, които служеха за домове на по-малки пещери. Всичките им обитатели — без един — вече бяха заминали за Летния събор, а единственият останал веднага се присъедини към групата на Джохаран. Вождът вече се тревожеше дали ще успее да намери добро място за лагеруване на хората, които бе повел.

Айла още не можеше да повярва колко много хора живеят в този район и колко близко всъщност са разположени поселищата им. Тя интуитивно съзнаваше, че колкото повече хора живеят на едно място, толкова повече ресурси са им необходими и едва ли ще са достатъчни за всички. Да, вярно, че земите на зеландониите бяха достатъчно богати на растителност, дивеч и други природни богатства, ала тя се замисли какво ли би станало, ако това положение се променеше.

Навярно поради тази причина Летният събор се провеждаше на различно място всяка година. Подобно събиране на хора изчерпваше всичките ресурси на района и вероятно трябваше да минат няколко години, докато се възстановят. Мястото на срещата тази година не бе далеч от заслона на Деветата пещера — на около трийсетина километра нагоре по течението на реката, ала те си бяха спестили част от пътя чрез директния преход между Двайсет и деветата и Петата пещера.

Мястото, към което се движеха, се намираше на около петнайсетина километра от Старата долина и Джохаран реши, че няма смисъл да спират, докато не го достигнат. Вождът си помисли дали да не свика съвещание, за да окуражи хората да продължат без почивка, но в следващия миг си каза, че те са твърде много, на различна възраст и с различни възможности... Максималната им скорост беше тази, с която се движеше най-бавният от тях, а едно съвещание щеше да ги забави още повече. Вместо това предводителят реши да ускори малко темпото, ала без да им казва нищо. Ако хората започнеха да се оплакват, тогава щеше да му мисли. Направиха кратка почивка за обяд, ала щом отново поеха на път, хората започнаха да изостават.

* * *

Още не беше тъмно, но слънцето залязваше, когато реката зави надясно след един полегат хълм на левия бряг и те ѝ обърнаха гръб, поемайки по една утъпкана пътека, водеща към хребета на неголямо възвишение. Щом се изкачиха на билото, дъхът на Айла спря — гледката, открила се пред очите ѝ, бе зашеметяваща.

В долината под тях имаше много хора. Русокосата жена си каза, че тук има повече хора от присъствалите на Летния събор на мамутоите, и то, при положение че още не бяха пристигнали всички. Единственото, с което можеше да сравни настоящото зрелище, бяха многочислените стада зубри и северни елени, които се събираха с хиляди всяка година, ала дори те бледнееха пред това човешко гъмжило.

Групата, която бе потеглила от Деветата пещера, бе нараснала значително, но онези, които се бяха присъединили към тях по пътя,

бързо се разпръснаха, за да потърсят своите приятели и роднини, както и свободно място за лагеруване. Зеландони се насочи към централната част на Събора, където по принцип отсядаха шаманите — те играеха изключително важна роля във всеки Летен събор. Айла се надяваше Джохаран да избере място в покрайнините на лагера, за да не притесняват животните. Джондалар бе казал на брат си, че вълкът и конете няма да се чувстват добре сред толкова много хора, и вождът бе кимнал, заявявайки, че ще има това предвид, ала грижата му за жителите на Деветата пещера бе много по-голяма от тази за животните. Той искаше да са по-близо до централната част на лагера и се надяваше да намери свободно местенце, което хем да е близо до реката, откъдето щяха да се снабдяват с вода, хем да не е много далеч от гората, за да нямат затруднения с дървата за огрев. Предводителят знаеше, че гъстите гори в околността щяха да бъдат опустошени преди края на сезона, защото всички имаха нужда от дървен материал за отопление.

Ала когато той, Солабан и Рушемар започнаха да се оглеждат за свободно място, вождът бързо разбра, че хубавите места близо до гората и реката отдавна са заети. Деветата пещера имаше повече жители от другите пещери и поради тази причина им трябваше по-голямо място. Май единствената възможност да намерят подходящ терен бе да потърсят в периферията на района. Тримата мъже се върнаха до реката и поеха нагоре по течението ѝ. След известно време се натъкнаха на малко поточе, което течеше през една тревиста долина и се вливаше в реката, и решиха да тръгнат покрай него. Докато вървяха, Джохаран забеляза, че поточето лъкатушеше около подножието на един хълм, гъсто обрасъл с дървета.

След известно време стигнаха до извора. Наблизо растяха смърчове, брези, върби и лиственици^[1] а водите на поточето охраняваха малко езерце. От земните недра бликаха множество ручей, които се сливаха в поточето, благодарение на което бяха открили това място, а от другата страна на езерото се издигаше стръмен склон, осеян с всевъзможни камъни — от миниатюрни речни камъчета до внушителни канари. Районът бе много добър и Джохаран си каза, че ако бяха по-малко, веднага щеше да устрои бивака тук, ала голямата им численост изискваше не само по-обширно пространство, но и близост

до Събора. Тримата мъже поеха по обратния път, ала щом стигнаха до ливадата близо до реката, вождът изведнъж спря и се замисли.

— Как смятате? — обърна се той към спътниците си. — Малко е далеч, но пък иначе ми изглежда добре.

Рушемар загреба шепа вода от поточето и я опита на вкус.

— Добра е — рече той. — Студена и чиста. До края на сезона водата на потока, който тече през централната част на Събора, както и тази на реката няма да стават за нищо.

— И всички дървета там ще бъдат изсечени — добави Солабан. — Това място не изглежда кой знае какво на пръв поглед, но в него има повече, отколкото ни се струва.

Така Деветата пещера устрои лагера си на тревистата ливада между гората и реката, близо до малкото поточе. Повечето хора се съгласиха, че мястото наистина бе добро за бивак. Поради отдалечеността му нито една пещера не бе разположила лагера си по-горе по течението и не замърсяваше водата им, което означаваше, че щяха да могат да я използват за къпане, плуване и изпиране на дрехите си. Питейна вода пък щяха да си набавят от поточето.

Горичката им осигуряваше завет и дървен материал и понеже изглеждаше малка, едва ли щеше да привлече много хора, търсещи дърва за огрев. Повечето щяха да се насочат към по-големите гори надолу по течението. Освен това в горичката имаше коренчета, малини, къпини, ядивни листа и дребен дивеч, а в реката имаше предостатъчно риба и сладководни мекотели. Единственият недостатък на мястото беше неговата отдалеченост от района, където щяха да се провеждат повечето мероприятия — човек трябваше да върви малко повече, за да стигне дотам. Това не се понрави на онези обитатели на Деветата пещера, които имаха роднини и приятели от другите пещери, устроили се на по-удобни места, ето защо те се преместиха при тях. Джондалар бе много доволен, защото така щеше да се освободи място за Даланар и ланзадонийците, когато пристигнеха, стига да нямаха нищо против да лагеруват при тях.

За Айла районът бе идеален. Животните щяха да са далеч от големите стълпотворения, а ливадата предоставяше достатъчно свежа трева за храна на Уини и Рейсър. Те веднага бяха привлекли вниманието на хората, които коментираха така оживено, че русокосата жена просто нямаше как да не ги чуе. Най-много ги впечатляваше

обстоятелството, че вълкът и конете се държаха приятелски един към друг и се подчиняваха на всяка заповед на чужденката и сина на Мартона.

Тя и Джондалар се метнаха на конете и отново отидоха до красивата полянка с езерцето. Местенцето им се струваше идеално и те имаха чувството, че е създадено специално за тях. Е, знаеха, че всеки друг можеше да го използва, макар Джондалар да се съмняваше, че би привлякло останалите. Повечето хора идваха на Летните събори заради груповите мероприятия и не се нуждаеха от уединение. Русокосата жена бе очарована да открие, че гъстите шубраци се оказаха лешникови храсти — една от любимите ѝ храни. Още не бяха узрели, ала имаше много лешници, а Джондалар вече планираше да провери дали сред камънаците, осеяли отсрещния склон, няма да открие кремък.

Понеже бе станало твърде късно, обитателите на Деветата пещера решиха да изчакат до сутринта, за да издигнат летните си жилища, ето защо прекараха нощта в палатките. След като лагерът бе устроен, част от хората отидоха да навестят приятелите и роднините си, които не бяха виждали от последния Събор, ала повечето останаха, за да решат къде точно да издигнат временните си жилища и да огледат местността за подходящи дървета, които да им послужат като строителен материал.

Айла и Джондалар вързаха конете близо до горите и потока; с тази мярка целяха не толкова да не избягат, колкото да ги предпазят от другите хора. По-късно, след като всички присъстващи на Събора се запознаеха с тях и нямаше да ги възприемат като ловна плячка, можеха да ги оставят да скитат, където си искат, както бе станало в Деветата пещера.

На следващата сутрин, когато се увериха, че животните са спокойни, Айла и Джондалар придружиха Джохаран, който отиде да се срещне с другите вождове, присъстващи на Летния събор. Трябваше да се вземат решения за лова, събирането на храна и разпределянето ѝ, както и да се планират мероприятия и церемонии, включително и първите летни брачни ритуали. Вълчо вървеше до Айла. Всички бяха чували за жената, която имаше необичайна власт над животните, ала мълвата бе едно, а да видиш това със собствените си очи — нещо съвсем друго. Отвсякъде се сблъскаха със смаяни погледи и

реакцията на повечето хора бе удивление и ужас. Дори тези, които познаваха Джохаран и Джондалар, отстъпваха изплашено назад, неспособни да продумат каквото и да било, камо ли да ги приветстват по общоприетия начин.

Тъкмо минаваха зад някакви ниски храсти, които скриваха вълка, когато един мъж се приближи към тях.

— Джондалар! — извика той. — Чух, че си се върнал от пътешествието си и си довел жена със себе си. Бих искал да ме запознаеш с нея!

В речта му се усещаше нещо странно, което Айла не можа първоначално да определи, ала после си каза, че гласът му звучеше едновременно детски и мъжки. Освен това човекът фъфлеше.

Джондалар го погледна и се намръщи. Бе ясно, че не се радва да го види. Всъщност това бе единственият човек от всички зеландонийци, когото се надяваше да не срещне, ала нямаше друг избор, освен да представи невестата си.

— Айла от мамутоите, това е Ладроман от Деветата пещера — обяви синеокият мъж, без да осъзнава, че я бе представил с предишния ѝ статут. Гласът му беше равен, но русокосата жена веднага усети неодобрителните нотки в него, а недружелюбната поза на любимия ѝ и стиснатите му челюсти допълваха впечатлението ѝ, че тази среща му е изключително неприятна.

Ладроман протегна ръце и се усмихна, показвайки двата си липсващи предни зъба, и пристъпи към нея. Изведнъж в съзнанието на Айла проблесна някаква догадка кой можеше да е този човек и липсващите зъби потвърдиха предположението ѝ. Това бе мъжът, с когото Джондалар се беше бил; Джондалар го бе ударил, избивайки предните му два зъба. Заради тази случка годеникът ѝ е трябвало да напусне Деветата пещера и да отиде да живее при Даланар, което, както се оказало, било най-доброто, което би могло да се случи. Това му дало възможността да опознае човека от огнището си и да овладее занаята, който впоследствие щеше да обикне — каменоделството — от този, когото смятаха за най-добрия.

Айла бе научила достатъчно за лицевите татуировки, за да разбере, че този мъж е послушник, обучаващ се да стане зеландони. Сетне за нейна изненада тя усети как Вълчо се отърква в крака ѝ, пристъпвайки напред, за да застане между нея и непознатия, и чу

приглушеното му, ала заплашително ръмжене. Четириногият ѝ приятел ръмжеше по този начин само когато чувстваше, че е застрашена. Вълчо също не харесваше този човек. Ладроман се поколеба и отстъпи назад, облещил очи от страх.

— Вълчо! Назад! — нареди му тя на езика на мамутоите, докато пристъпваше напред, за да отвърне на поздрава. — Пррриветствам те, Ладрроман од Деветата пещера — рече протегна ръце към него и улови дланите му в своите. Ръцете му бяха мокри от пот.

Непознатият обаче поклати глава:

— Вече не съм Ладроман от Деветата пещера на зеландониите. Сега съм Мадроман от Петата пещера и съм послушник на зеландони. Добре дошла тук, Айла от... как беше? Му... Мутоните? — запита той, без да отмества поглед от вълка, чието ръмжене се бе засилило. Той пусна веднага ръцете ѝ. Беше забелязал акцента ѝ, но вълкът бе обсебил вниманието му.

— Тя също вече не е Айла от мамутоите, Мадроман — рече Джохаран, — а Айла от Деветата пещера на зеландониите.

— Вече си била приета от зеландониите? — учуди се фъфлещият човек. — Е, мамуто... или зеландонии, радвам се, че се запознахме, ала сега трябва да бързам за... една среща — изстреля той, завъртя се и се отдалечи по най-бързия възможен начин. Айла погледна към двамата братя и видя, че на физиономиите и на двамата бяха разцъфнали усмивки.

Джохаран видя хората, които търсеше. Зеландони също беше сред тях. Тя махна на тримата да се приближат, ала най-голям интерес предизвика четвъртият им спътник. Айла веднага му заповяда да остане на мястото си, докато не приключат с официалните представяния. Не че се опасяваше, че ще реагира по същия начин, както бе станало с Мадроман — просто така хората щяха да са спокойни. И без това по лицата на повечето се изписа изненада, когато я представиха като Айла от зеландониите, някога принадлежала към рода на мамутоите, но Джохаран обясни, че тъй като нямало никакво съмнение къде ще живее, след като се бракосъчетаят с Джондалар, Деветата пещера с радост я е приела.

Най-важният въпрос, който трябваше да се разгледа, след като двама души са решили да свържат живота си, беше дали мъжът ще отиде да живее при роднините на жената, или тя ще се премести при

него. Каквото и решение да се вземеше обаче, и двете пещери трябваше да приемат младоженците — особено тази, която щеше да се сдобие с нов член на домакинството си. Ала тъй като знаеха, че Джондалар и Айла ще живеят в Деветата пещера, приемането ѝ сред зеландонийците уреждаше нещата.

Русокосата жена задържа вълка на разстояние, докато тя и Джондалар слушаха как духовните и светските водачи обсъждат предстоящите събития. В крайна сметка решиха на следващата нощ да проведат церемония, за да разберат в каква посока да поемат за първия лов. Ако всичко се развиваше добре, първата брачна церемония щеше да се състои съвсем скоро. Айла знаеше, че обикновено всяко лято се организират по две брачни церемонии. На първата се венчаваха двойките, които бяха избрали да се бракосъчетаят предната зима, а втората се провеждаше малко преди да си тръгнат в началото на есента. Повечето от тези, които се женеха на втората, взимаха това решение по време на Летния събор, понеже се познаваха едва от сезон или два.

— Като стана дума за брачните церемонии — започна Джондалар, — бих искал да отправя една молба. Тъй като Даланар е от моето огнище и възнамерява да дойде, бих искал да помоля първата церемония да се отложи до пристигането му. Бих искал да е тук за моето бракосъчетание.

— Нямам нищо против, ако се отнася за няколко дни, но какво ще правим, в случай че се забави повече? — попита един зеландони.

— Бих предпочел да се бракосъчета през първата брачна церемония, ала ако Даланар се забави повече време, ще изчакам втората — отвърна Джондалар. — Не бих искал брачният ни ритуал с Айла да мине без него.

— Това е приемливо — каза зеландони на Деветата пещера, — но трябва да решим с колко да отложим първата брачна церемония, както и да се съобразим с другите, които искат да се бракосъчетаят.

В този момент една възрастна жена с характерните за зеландони рисунки по лицето си се включи в разговора:

— Даланар и ланзадонийците наистина ще се присъединят към нас през този сезон. Той изпрати вест на зеландони от Деветнайсетата пещера, понеже тя е най-близо до лагера на Летния събор, за да уведоми всички. Дъщерята на съпругата му ще се бракосъчетае това

лято и той иска пълна брачна церемония за нея. Освен това трябва да ви известя, че Даланар желае да намери дони за хората си. Това би било добра възможност за един опитен послушник или нов зеландони.

— Джондалар ни каза за зеландони на Четиринайсетата пещера — каза Джохаран.

— Това е едната причина, поради която ще доведе ланзадонийците тук това лято — обясни Джондалар. — Те си нямат лечител, въпреки че Джерика има някои познания, ала липсата на знахар се усеща най-остро, когато трябва да се провеждат различните ритуали и церемонии. Даланар ми каза, че не могат да осъществят истинска брачна церемония, докато нямат свой зеландони. Отбихме се при тях по пътя си за насам. Джопляя се сгоди, докато бяхме там — ще се бракосъчетае за Екозар...

— Даланар ще позволи на Джопляя да се омъжи за човек, чиято майка е била плоскоглава? Човек със смесени духове? — възкликна възмутено зеландони на Четиринайсетата пещера, прекъсвайки Джондалар. — Как е възможно това? Да постъпи така със собствената си дъщеря! Чувала съм, че Даланар е приел някакви странни хора в пещерата си, но как може да приютява тези животни!?

— Те не са животни! — отсече Айла, хвърляйки изпепеляващ поглед на възрастната жена.

[1] Листокапна борика (*Larix decidua*)? — Б.пр. ↑

ДВАЙСЕТ И ТРЕТА ГЛАВА

Жената се обърна и изгледа смаяно Айла, изненадана, че новодошлата не само се бе намесила в разговора им, но и я беше прекъснала толкова рязко.

— Тук не си у вас, че да се обаждаш — сопна ѝ се тя. — Не е твоя работа какво си говорим на тази среща. Ти си само една гостенка — даже зеландонийка не си! — Знаеше, че чужденката щеше да се омъжва за Джондалар, ала очевидно трябваше да се научи как да се държи.

— Прости ми, зеландони от Четиринайсетата пещера — намеси се шаманката на Деветата пещера. — Айла бе представена на останалите, би трябвало да я представя и на теб. Всъщност това е Айла от зеландониите. Деветата пещера я прие малко преди да потеглим за Събора.

Възрастната жена я изгледа с такава злоба, че враждебността ѝ сякаш се излъчваше от нея подобно на неприятна миризма. Айла си даде сметка, че тази ненавист имаше дълга история, и си спомни нещо за зеландони, която очаквала да стане Първата, ала била изместена от шаманката на Деветата пещера. „Ясно — каза си. — Значи това е тя.“

— Айла и Джондалар ни казаха, че плоскоглавците са хора, а не животни — заяви Джохаран, пристъпвайки напред. — Мисля, че това е нещо, за което си заслужава да поговорим, и смятам да повдигна тази тема за обсъждане. Сега обаче имаме по-належащи проблеми за решаване.

— Не мисля, че си струва да си хабим приказките за тях — изсумтя шаманката на Четиринайсетата пещера.

— Аз пък смятам, че е важно, дори и само за собствената ни сигурност — рече Джохаран. — Ако те са интелигентни същества — а Айла и Джондалар ме убедиха в това, — а ние се отнасяме с тях като с животни, защо не са реагирали?

— Вероятно защото са животни — каза възрастната жена.

— Според Айла това е защото ни избягват — продължи вождът на Деветата пещера — и защото ние също ги избягваме. Ала ако ги възприемаме само като животни и заграбваме цялата земя като наша — като територия на зеландониите — и ловим дивеча, събираме плодовете и растенията и само дете не ходим на лов за тях, — какво ще правим, ако те изведнъж решат да се възпротивят? Ами ако поискат да променят нещата и започнат да предявяват претенции към това, което смятаме за изконно наше? Мисля, че поне трябва да сме подготвени — най-малкото сме длъжни да поговорим за тази възможност.

— Според мен преувеличаваш проблема, Джохаран — възрази му зеландони на Четиринайсетата пещера. — Щом плоскоглавците са ни търпели толкова време и не са поискали да завземат територията ни, защо да започват точно сега? Та те изобщо нямат своя земя!

— Работата е там, че имат — поклати глава Джондалар. — Лозадунците ще ти кажат, че земята от другата страна на ледника, на север от Реката майка, принадлежи на плоскоглавците. Лозадунците гледат да си стоят на юг от реката, с изключение на неколцина млади нехранимайковци, които забъркват големи каши, и се боя, че хората от Клана няма да се примиряват още дълго време с това — особено помладите мъже.

— Никога не си ми споменавал за това — укори го вождът на Деветата пещера.

— Малко след като потеглихме на пътешествието си, когато с Тонолан се спуснахме от другата страна на ледника, се натъкнахме на група плоскоглавци — мъже от Клана, навярно ловен отряд — отвърна Джондалар, — и имахме малко спречкване.

— Какво спречкване? — попита Джохаран.

— Един младеж хвърли камък по нас — започна да разказва синеокият мъж, — може би защото се намирахме от тяхната страна на реката, на тяхната територия. Тонолан запрати копието си по тях, щом забеляза движение в храстите, където се криеха. Тогава те изведнъж пристъпиха напред и се показаха пред нас. Двама от нас срещу всички тях — съотношението на силите ни не беше никак добро. Да ви кажа честно, не мисля, че съотношението на силите ни щеше да е добро дори да бяхме двама на двама. Те може да са ниски на ръст, ала са

много силни. Нямах никаква представа как да се измъкнем, когато техният вожд разреши проблема.

— Как пък разбра, че имат вожд? И дори да имат, откъде си толкова сигурен, че не са били просто глутница, като вълците? — попита друг мъж. Джондалар си мислеше, че го познава отнякъде, но не беше сигурен. В крайна сметка бе отсъствал пет години.

— Сега го зная със сигурност, понеже се срещнах и с други, но още тогава беше очевидно — рече Джондалар. — Той каза на младежа, който беше хвърлил камъка, да върне копието на Тонолан, взе си камъка и се скриха обратно в гората. Вождът върна всичко, както си беше, и тъй като никой не пострада, си мисля, че според него това уреди нещата.

— Каза на младежа? — изсумтя скептично мъжът. — Та плоскоглавците не могат да говорят!

— Всъщност говорят — усмихна се Джондалар. — Просто не така, както си говорим ние. Използват предимно знаци и жестове. Научих някои от тях и дори съм общувал с тези хора, ала Айла е несравнимо по-добра от мен. Тя познава до съвършенство езика им.

— Не мога да повярвам в това — поклати глава зеландони на Четиринайсетата пещера.

Синеокият мъж се усмихна.

— Отначало и на мен ми беше трудно. Никога не бях виждал някой толкова отблизо, преди тази среща. Ти виждала ли си плоскоглавец?

— Не, и нямам никакво желание за това — отсече възрастната жена. — Чувала съм, че приличали на мечки.

— Колкото ние приличаме на мечки — възрази Джондалар. — Изглеждат като хора — като различен вид хора, ала в никакъв случай не можеш да ги вземеш за животни. Тези от ловния отряд носеха копия и дрехи. Да си виждала облечена мечка, която да размахва копие?

— Значи са интелигентни мечки — заключи шаманката.

— Не ги подценявай. Не са мечки, нито пък никакви други животни. Те са хора — интелигентни хора — обясни синът на Мартона.

— Ти каза, че си общувал с тях — намеси се мъжът, когото Джондалар не можеше да си спомни. — Кога?

— Когато бяхме отседнали при шарамудоите, ни се случи малък инцидент. Те живеят покрай Великата река майка, немного далеч от устието ѝ, където се влива в Бераново море. От другата страна на ледника Майката е нищо и никакво поточе, но там, където те живеят, е огромна — толкова е широка, че на места изглежда като езеро. Ала въпреки че изглежда равна и спокойна, е много дълбока и под повърхността ѝ се носят бързи и силни течения. Толкова реки и потоци се вливат в нея, че ако я видите от земите на шарамудоите, веднага ще разберете защо я наричат Великата река майка — синеокият мъж бе започнал неусетно един от увлекателните си разкази и всички наоколо го слушаха с интерес.

— Шарамудоите правят страхотни лодки от големи дънери, които издълбават и оформят като раковини с остри върхове. Опитах се да управлявам подобна лодка с помощта на весло, когато внезапно изгубих контрол. — Джондалар се усмихна горчиво. — Ако трябва да съм честен, всъщност се поизхвърлих малко. Те обикновено държат прикрепена към единия край на лодката връв с кукичка, на която е закачена стръв, и ми се прииска да докажа, че не съм по-лош риболовец от тях. Проблемът е, че рибите в подобна река съответстват на размерите ѝ — особено есетрите. Речните хора не казват, че отиват за риба, когато искат да уловят есетри, а че отиват на лов.

— Веднъж видях съомга, голяма колкото човешки бой — извика някой.

— Някои есетри покрай устието на Великата река майка са три пъти по-големи от човешки бой — отвърна синеокият мъж. — Когато забелязах рибата, веднага хвърлих връвта, ала не извадих късмет. Бях хванал една! По-точно, тя ме хвана! И тъй като връвта бе прикрепена към лодката, щом есетрата заповори водата, ме повлече със себе си. Изтървах веслата и изгубих управление. Извадих ножа си, за да прережа въжетото, но лодката се удари в нещо и го изби от ръката ми. Рибата беше бърза и силна. Опита се да се гмурне и на няколко пъти ме потопи целия под водата. Единственото, което можех да сторя, беше да се държа за проклетото въже, докато есетрата ме влачеше нагоре по течението.

— Какво направи? Докъде стигна? Как я спря? — заваляха веднага въпросите на заинтригуваните слушатели.

— Оказа се, че кукичката бе наранила сериозно рибата и беше предизвикала силен кръвоизлив — продължи синеокият мъж. — Това в крайна сметка отне силите ѝ, но по това време есетрата вече ме беше завлякла по средата на реката, и то доста нагоре по течението. Когато най-накрая спря да се бори и издъхна, се озовахме в някаква плитчина, където течението не беше толкова силно. Скочих от лодката и заплувах към брега, благодарен, че най-накрая почувствах земя под краката си...

— Забележителна история, Джондалар, ала какво общо има с плоскоглавците? — попита зеландони на Четиринайсетата пещера.

Мъжът ѝ се усмихна, дарявайки я с цялото си внимание:

— Тъкмо бях стигнал до тази част. Приседнах на брега, ала целият бях мокър и треперех от студ. Нямах нож, за да си отрежа някой клон, и нямах нищо, с което да си запаля огън. Повечето дървета на земята бяха мокри и беше наистина ужасно студено. Изведнъж пред мен се появи този плоскоглавец. Тепърва му никнеше брада, следователно не можеше да е много възрастен. Той ми даде знак да го последвам, макар че отначало нямах представа какво иска от мен. Сетне забелязах пушека в посоката, откъдето бе дошъл, ето защо тръгнах след него и той ме заведе до един запален огън.

— Не се ли страхуваше да отидеш с него? Не си знаел какво може да ти направи! — извика друг глас. Джондалар забеляза, че слушателите му се бяха увеличили. Той срещна погледа на Айла, усмихна ѝ се и продължи:

— Толкова ми беше студено, че това изобщо не ме интересуваше. Всичко, което исках, беше малко топлинка. Приклеках пред огъня, доближавайки се толкова, колкото можех, и след което усетих как намятат раменете ми с някаква кожа. Вдигнах очи и видях жена. Щом забеляза, че я гледам, тя веднага отстъпи назад и се скри зад някакви храсти. Колкото и да се напругах, не можах да я зърна отново, ала от беглия поглед, който ѝ хвърлих, мога да кажа, че беше по-възрастна — може би майка на младия плоскоглавец.

Всички го слушаха безмълвно.

— Когато най-накрая се стоплих — разказа по-нататък той, — младият мъж ме отведе обратно до лодката и рибата, която бях измъкнал на брега. Това не беше най-голямата есетра, която съм виждал през живота си, ала и не беше никак малка — дължината ѝ надхвърляше ръста на двама високи мъже. Младият мъж от Клана

извади ножа си и я разряза наполовина — надлъжно! После направи някакви знаци, чието значение не разбрах, уви половината риба в една кожа, метна я на рамото си и си тръгна. Есетрата бе толкова голяма, че четирима мъже с мъка биха я повдигнали, а той понесе половината с невероятна лекота! Докато гледах невярващо след него, Тонолан и неколцина от шарамудоите ме намериха — те бяха видели как нещо ме тегли нагоре по реката и тръгнаха след мене. Когато им казах за младия плоскоглавец, те също като теб, зеландони от Четиринайсетата пещера не искаха да ми повярват, ала тогава видяха, че половината риба липсва, и това вече ги убеди. Тези мъже не спряха да ми се подиграват за риболова и за това, че съм уловил само половин риба, ала трима от тях едва успяха да завлекат моята част от есетрата до лодката, при положение че младият плоскоглавец бе отнесъл сам-самичък другата половина.

— Интересна рибарска история, Джондалар — каза зеландони на Четиринайсетата пещера.

Синеокият мъж я изгледа с цялата сила на очарователните си сини очи.

— Зная, че звучи като рибарска история, но обещавам, че всичко в нея е вярно. Всяка дума — подчерта той, след което вдигна рамене и добави: — Ала не мога да те обвиня, задето не ми вярваш. След цялото това стоене в ледената вода хванах ужасна настинка — продължи синеокият мъж — и докато лежах в постелята, имах достатъчно време да мисля за плоскоглавците. Този млад мъж определено беше спасил живота ми. Най-малкото, той знаеше, че ми е студено и имам нужда от топлина. Навярно се е страхувал от мен, тъй както аз се страхувах от него, ала ми даде това, от което се нуждаех, като взе половината ми риба в замяна на помощта си. Първия път, когато видях плоскоглавци, бях изненадан, че носят копия и са облечени с дрехи, а след срещата с това момче и майка му научих, че използват огън и остри ножове и са изключително силни, но и нещо повече — че са интелигентни. Този човек бе разбрал, че зъзна, и ми беше помогнал. Бих му дал цялата есетра, за да му се отблагодаря, и съм сигурен, че той би я отнесъл без никакви проблеми, ала той взе само половината. Раздели я с мен.

— Интересно — замисли се шаманката на Четиринайсетата пещера, усмихвайки се на Джондалар.

Очарованието на несъмнено хубавия мъж бе започнало да влияе на жената и това не убягна на Първата сред служителките на Майката. Щеше да запомни добре това занапред. Нямаше да се поколебае да използва чара на Джондалар, ако се наложеше, за да изглади отношенията си със зеландони на Четиринайсетата пещера. Откакто я бяха избрали за Първа, тази жена се бе озлобила срещу нея.

— Мога да ти разкажа за момчето със смесени духове, което бе осиновено от съпругата на предводителя на Лъвския бивак на мамутоите, защото тогава научих някои от техните знаци — продължи синеокият мъж, — но по-добре да разкажа за мъжа и жената, които срещнахме тъкмо преди да започнем да се изкачваме по ледника, защото те живеят много по-близо...

— Мисля, че трябва да изчакаш с тази история, Джондалар — обади се в този момент Мартона, която също се бе присъединила към слушателите на сина си. — Тя заслужава да бъде разказана пред повече хора, а целта на тази среща е да вземем решения за брачните церемонии, ако никой не възразява, естествено... — добави, поглеждайки с усмивка към зеландони на Четиринайсетата пещера. Тя също бе забелязала ефекта, който очарователният ѝ син бе произвел върху възрастната жена, и много добре познаваше проблемите, които шаманката бе създала на Първата. Все пак навремето тя самата бе вожд на Деветата пещера на зеландониите и не беше забравила това.

— Защо не покажете как действат вашите копиехвъргачи? — обърна се Джохаран към брат си и годеницата му. — Освен ако не искате да чуete всички подробности около разговора ни, де! — засмя се той.

Айла нямаше нищо против да остане и да научи колкото се може повече за народа на Джондалар — който вече беше и неин народ, ала любимият ѝ гореше от нетърпение да сподели новото си оръжие с всички зеландонийци. Те се разходиха из Събора и синеокият мъж поздрави много свои приятели, които запозна с Айла, а Вълчо неизменно приковаваше любопитството на всички, които ги видеха. Това бе добре. Колкото по-скоро хората свикнеха да виждат животните в лагера, толкова по-скоро щяха да започнат да ги приемат за даденост.

Тъкмо избраха мястото, където да направят демонстрацията с копиехвъргачите, когато видяха един от младежите, които им бяха помогнали да пренесат шейната през реката. Той бе от Трите скали,

Западното обединение на Двайсет и деветата пещера, известно също така като Летния бивак. Поговориха си малко, сетне майка му дойде и ги покани всички на обяд. Слънцето вече се бе издигнало високо в небето, а не бяха хапвали нищичко от сутринта, ето защо приеха с удоволствие. Дори Вълчо получи един кокал и в замяна Джондалар обеща да помогнат със събирането на кедрови шишарки през есента.

Когато се връщаха към лагера на Деветата пещера, минаха покрай голямото жилище на шаманите. Първата тъкмо излизаше и се спря да им каже, че всички, обсъждали първата брачна церемония, са се съгласили да я отложат до пристигането на Даланар и ланзадониите. Бяха представени на неколцина от другите шамани и хората от Деветата пещера наблюдаваха с интерес различните реакции, които провокираше появата на вълка.

Когато тръгнаха обратно към лагера на Деветата пещера, слънцето вече клонеше към залез. Те се спряха до поточето, вливащо се в реката, и се загледаха в алените облаци, запалени от златистите лъчи на небесното светило. Постепенно небето промени цвета си от златисто към пурпурно, след което светлината започна бавно да чезне и всичко се обагри в тъмносиньо. Когато огънчетата на милионите блещукащи звезди запламтяха на черния фон, Айла си спомни част от „Песента на Майката“ — „... и надеждата пламна отново в гърдите, млечна дияр прорязали чак до звездите.“ Така ли са се появили звездите, замисли се русокосата жена, докато вървяха към близкия бивак.

* * *

Когато се събуди на следващата сутрин, всички отдавна бяха станали и тя се почувства много неудобно. Надигна се от постелята и изведнъж почувства изгаряща нужда да се облекчи — нещо, което ѝ се случваше все по-често напоследък. Не знаеше къде е изкопана отходната яма на лагера, ето защо използва нощното гърне. Както забеляза, не беше единственият човек, който го бе използвал, но си каза, че ще го изхвърли по-късно.

Когато излезе навън, бе смаяна от съоръженията, издигнати предния ден, докато тя и Джондалар бяха на Събора. Въпреки че бе

забелязала жилищата на хората, които лагеруваха в централната част на Събора, тя очакваше да види нещо като палатки, ала повечето хора не използваха палатките, които носеха със себе си. По време на топлия сезон тези палатки щяха да се използват за ловни експедиции, преходи с цел събиране на продукти или посещения извън територията на лагера. Летните жилища бяха много по-стабилни — с кръгла форма и вертикални стени. И въпреки че изглеждаха различно от шатрите, които мамутоите издигаха на Летните си събори, в много отношения си приличаха.

Макар че вътре беше тъмно — единствената светлина идваше от отворения вход и лъчите, процеждащи се през пролуките между отделните дървени плоскости, Айла забеляза, че освен масивния боров ствол, разположен в центъра, жилището имаше и вътрешни стени, изработени от сплескани тръстикови стъбла, които бяха украсени с изображения на различни животни. Земята бе покрита с дебели хвощови листа, тръстикови рогозки и спални одеяла, а близо до централния стълб имаше и огнище. В покрива бе предвиден и отвор за отвеждане на дима, който можеше да се затваря отвътре с подходящ капак, в случай че завалеше дъжд.

Айла се замисли как ли бе направена останалата част от това съоръжение и излезе навън. Около огнището в центъра бяха издигнати няколко големи овални постройки, а стълбовете бяха свързани един с друг на принципа на наколните огради, предназначени за лов на диви животни. Някои от стълбовете бяха забити дълбоко в земята, което осигуряваше допълнителна стабилност на цялата структура. Покривът бе изграден от слама и застъпващи се една друга тръстици, спускащи се надолу от централния стълб, и въпреки че не изглеждаше много здрав, не пропускаше дъжда и щеше да издържи без проблеми до края на сезона.

Част от елементите, необходими за изграждането на тези летни жилища, хората носеха със себе си: плетените рогозки, вътрешните стени, тръстиковите плоскости и някои от стълбовете. По принцип всички, които щяха да използват жилището, носеха по нещичко, ала по-голямата част от материалите се събираха всяка година от околностите на Събора. Когато хората се връщаха вкъщи през есента, съоръженията се разглобяваха, за да използват отново годните за повторна употреба части, но скелетът на постройките оставаше. Те

рядко оцеляваха след тежките снегове и зимните виелици и на следващото лято вече представляваха само куп развалини, които се разпадаха, преди мястото да се използва отново за провеждане на Летен събор.

Айла си спомни, че мамутоите имаха различни имена за летните си лагери и за зимните си обиталища. Лъвският бивак например се превръщаше в Хвощовия бивак по време на Летния събор, но жителите му си оставаха едни и същи. Тя попита Джондалар дали Деветата пещера ще има различно лятно название, на което той отговори, че името ще се запази, ала жилищното разпределение не било съвсем същото като в каменните заслони.

Всяко лятно жилище приютявало повече хора, отколкото обикновено населявали просторната площ под големия покрив на Деветата пещера. По принцип членовете на едно домакинство, включително и тези, които живеели на друго място през зимата, споделяли едно жилище, ала повечето хора дори не оставали в същия лагер. Било обичайна практика хората да прекарват лятото с други родственици или приятели. Наскоро омъжените жени например, преместили се при съпрузите си, често взимали децата си и отивали при майките, сестрите и братята си, а мъжете им обикновено ги придружавали.

Младите жени, на които предстояло да имат първи обреди през тази година, живеели заедно в отделна постройка, намираща се недалеч от централното жилище на зеландони, а друго съоръжение било издигано за жените-донии, за да бъдат на разположение на младежите, навлезли в пубертета. Повечето млади мъже, достигнали полова зрялост — и някои не толкова млади мъже — също се отделяли от родните си лагери и си изграждали собствени жилища. Само че те трябвало да се намират в покрайнините на събора, колкото се може по-далеч от привлекателните девойки, подготвяни за първите си обреди. Повечето от мъжете нямали нищо против. Естествено, че биха искали да огледат жените, но повече ги интересувало това да бъдат оставени за известно време на мира, така че никой да не се оплаква колко шум вдигат и как се веселят. Ето защо нарекли жилищата им „крайните колиби“. Мъжете, отсядащи там, обикновено били ергени — или им се искало да бъдат такива.

Понеже не се втурна да я посрещне, Айла предположи, че Вълчо е с Джондалар. Отвън нямаше много хора — явно повечето бяха на събора, ала тя успя да намери малко останал чай край централното огнище на лагера. Направи й впечатление, че огнището не е оформено като типичното кръгло огнище, а приличаше повече на продълговат изкоп. Тогава си спомни, че предната вечер бе видяла доста хора около огъня, а и самите пламъци се издигаха по-високо от обикновено — явно това обясняваше формата му. Докато пиеше чая си, Салова, жената на Рушемар, излезе от резиденцията, понесла на ръце малката си дъщеричка.

— Здравей, Айла — каза тя, оставяйки бебето върху една рогозка.

— Здравей, Салова — отвърна русокосата жена, приближавайки се, за да разгледа пеленачето. Тя подаде показалеца си на дребосъчето и му се усмихна.

Салова я изгледа колебливо, след което попита:

— Имаш ли нещо против да наглеждаш Марсола за малко? Събрах малко съчки за кошници и съм ги наkisнала в реката. Искам да отида и да ги огледам, защото обещах на няколко души, че ще им направя кошници.

— За мен ще бъде удоволствие — усмихна се Айла и отново насочи вниманието си към бебето.

Съпругата на Рушемар се чувстваше малко притеснена в присъствието на чужденката, ето защо се разбъбри:

— Току-що я накърмих, така че не би трябвало да създава проблеми. Имам предостатъчно мляко. Това, че давам на Лорала, изобщо не ме притеснява. Снощи Ланога отново ми я донесе. Малката се е позакръглила, наляла е бузките и вече даже се усмихва. Преди изобщо не се усмихваше. О, ти сигурно не си хапвала, нали? Имам малко супа, останала от снощи, с някои хубави мръвки еленско в нея. Опитай я — аз ядох от нея тази сутрин и сигурно е още топла.

— Благодаря ти — рече русокосата жена. — Ще хапна малко от нея.

— Веднага се връщам. — Салова забърза към реката.

Айла намери супата в голям мях от стомаха на зубър, който бе закачен на дървена рамка и висеше над тлеещите въглени в огнището. Тя взе купа от натрупаните наблизо, загреба с черпак от овнешки рог и

си сипа, след което извади ножа си за хранене. Забеляза, че в супата имаше и зеленчуци, които се бяха поразварили, но пак изглеждаха вкусно.

Тя седна на рогозката до бебето, което лежеше по гръбче и риташе с крачета във въздуха. За единия му глезен бяха завързани еленови копита, които потракваха всеки път, когато риташе във въздуха. Айла изяде супата си, след което вдигна бебето и започна да го люлее. Когато Салова се върна с кошница, пълна догоре с различни влакновидни растения, тя видя, че русокосата жена говори на бебето и го кара да се усмихва. Това стопли майчиното ѝ сърце и я накара да се поотпусне малко пред чужденката.

— Благодаря ти, че ми помогна, Айла — рече. — Това ми даде възможност да довърша тази кошница.

— За мен беше удоволствие, Салова — усмихна се насреща ѝ русокосата жена. — Марсола е прекрасно бебе.

— Знаеше ли, че по-малката сестра на Пролева — Левела — ще се бракосъчетае на първата брачна церемония също като теб — уведоми я жената на Рушемар. — Човек винаги усеща специална връзка с хората, венчали се на същата брачна церемония като него. Пролева ме помоли да направя няколко специални кошници за нея като част от брачните ѝ дарове.

— Имаш ли нещо против да те погледам, докато работиш? — попита Айла. — И аз съм правила кошници, но ми е интересно как ги изработваш ти.

— Нямам нищо против — усмихна се Салова. — Тъкмо ще ми правиш компания, а може и ти да ми покажеш твоя начин. Обичам да научавам нови неща.

Двете жени седнаха една до друга, разговаряйки и сравнявайки различните начини за изработване на кошници, докато бебето спеше сладко-сладко до тях. На Айла ѝ харесваше това, че Салова използва материали с различни цветове и украсява кошниците с изображения на животни и най-различни стилизирани фигурки. На жената на Рушемар пък ѝ допадна изящната техника на Айла, обединяваща различни тъкани и материали — това придаваше елегантност на привидно простите ѝ кошници. Двете взаимно оцениха уменията си.

След малко Айла се изправи.

— Ще ми кажеш ли къде са отходните ями, защото искам да изпразня нощното гърне? — попита тя. — Няма да е зле и да измия тези купи — добави, — както и да видя как са конете.

— Ямите са ей-там. — Салова посочи от другата страна на поточето, — а съдовете ги мием в края на потока, където се влива в реката. Там има и чист пясък, с който можеш да ги изтъркаш. Виж, за конете няма нужда да ти казвам къде са — усмихна се жената. — Вчера отидохме да ги видим с Рушемар. Отначало се страхувах мъничко, но после видях, че са спокойни и добрички. Дори се осмелих да им дам малко тревичка от шепата си. — Изведнъж тя се намръщи. — Надявам се да не съм направила нещо лошо. Рушемар и Джондалар ми казаха, че мога да им дам трева.

— Естествено, че не си — успокои я Айла. — Много по-спокойни са, когато опознаят хората край тях.

„Изобщо не е толкова странна“ — помисли си Салова, докато наблюдаваше как русокосата жена се отдалечава с мръсните купи. Айла си каза, че няма да е зле да поплува и да се изкъпе. Тя се отби да си вземе една кожа за подсушаване и огледа дрехите си. Въпреки че ги бе почистила, не искаше да облича захабените одежди, които бе носила по време на дългото им пътешествие, освен като работни дрехи.

По време на прехода от Деветата пещера до Летния събор бе облечена с премяната, която бе пазила за срещата си с народа на Джондалар, ала тя също бе поизносена и поизцапана. Имаше и зимния момчешки тоалет, който Марона и приятелките ѝ, ѝ бяха подарили, но знаеше, че той нямаше да е особено подходящ. Естествено, имаше и брачната си премяна, ала тя бе само за специални случаи. Това, което оставаше, бяха нещата, които Мартона и Фолара ѝ бяха дали, и тя се преоблече с тях.

Когато приближи конете, Уини и Рейсър зацвилиха радостно и веднага се опитаха да я посрещнат, ала въжетата, с които бяха завързани за едно дърво, не им позволиха. Щом стигна до тях, Айла ги развърза, след което яхна Уини и я пришпори нагоре покрай потока, в посока обратна на течението му. Конете бяха в страхотно настроение и се наслаждаваха на свободата си, а въдушевлението им се предаде и на русокосата им повелителна. Когато стигнаха до ливадата с езерцето, тя се зарадва още повече, защото видя как Вълчо тича към тях. Значи Джондалар беше наблизо.

Малко след като Айла отиде да види конете, Джохаран дойде при Салова и я попита дали е виждала годеницата на брат му.

— Да, дори правихме кошници заедно — рече тя. — После тя каза, че отива при конете.

— Ще я потърся — кимна вождът, — ала ако я вадиш преди мен, ще ѝ кажеш ли, че зеландони иска да говори с нея?

— Разбира се — отвърна жената на Рушемар, чудейки се какво ли искаше шаманката. После вдигна рамене. Едва ли някой щеше да ѝ каже какви бяха намеренията на Първата.

Междувременно Айла видя Джондалар да излиза иззад един шубрак с изненадана усмивка на лицето си. Тя спря кобилата, скочи на земята и се хвърли в обятията му.

— Какво правиш тук? — попита любимият ѝ, когато спряха да се прегръщат. — Не съм казал на никого, че съм тук. Разхождах се нагоре покрай потока и когато стигнах дотук, си спомних за онзи сипей от другата страна на езерото и реших да проверя дали няма да открия кремък сред камъните.

— И откри ли?

— Да — усмихна се Джондалар. — Не е най-доброто качество, но ще ни свърши работа. Какво те накара да дойдеш тук?

— Събудих се късно. Наблизо нямаше никого, освен Салова и бебето ѝ. Тя ме помоли да наглеждам Марсола, докато вземе необходимите материали за изработка на кошници. Бебето е много сладичко, Джондалар! После си поговорихме, обменихме малко опит в плетенето на кошници и аз реших да поплувам и да изведа конете на разходка. Така те намерих. Каква приятна изненада!

— За мен също — кимна той. — И аз искам да поплувам с теб. Целият станах в прах от тези камъни, но първо искам да занеса кремъка в лагера. Пък после ще видим. — Усмихна се многозначително и я целуна страстно и продължително. — От друга страна пък, защо не оставя камъните за по-късно?

— Не, занеси ги сега, за да не се налага да се къпеш два пъти — каза тя. — И бездруго трябва да измия косата си.

Когато Джохаран отиде на мястото, където бяха завързани конете, намери само двете въжета на земята. „Сигурно са отишли на някоя от дългите си разходки“ — помисли си той, а зеландони наистина трябваше да поговори с Айла. Уиламар също искаше да

обсъди някои неща с тях. „Джондалар знае, че ще имат предостатъчно време за себе си след брачната церемония, така че сега би следвало да обърне внимание на важните проблеми, които трябва да се обсъдят в началото на събора“ — възмущаваше се вождът, ядосан, че не ги е намерил. Не бе никак доволен, че Първата бе видяла именно него, когато търсеше кого да изпрати за Айла. В края на краищата той имаше къде по-важни неща за вършене от това да търси брат си, ала чувстваше, че не може да откаже на зеландони — особено когато нямаше наистина добро извинение.

Щом видя пресните отпечатъци от копита в земята, той веднага разбра накъде са тръгнали. Следите водеха нагоре покрай потока и Джохаран веднага се сети за ливадата с езерцето край каменистия склон, откъдето извираше ручеят. „Само там са отишли!“ — помисли си доволно вождът на Деветата пещера и закрачи енергично натам. Когато стигна обаче, за голямо свое учудване видя само Айла — тя тъкмо миеше косата си, потопила се до шия във водата.

— Айла, търсех те! — извика той.

Русокосата жена отметна назад разкошната си коса и разтърка очи.

— О, Джохаран, ти ли си? — попита. — Какво има?

— Знаеш ли къде е Джондалар?

— Отиде да занесе кремъка, който намери на сипея — отвърна жената. — После трябва да дойде тук и да се изкъпем заедно.

На Джохаран му направи впечатление, че гласът ѝ звучеше малко отнесено.

— Зеландони каза, че иска да те види, а Уиламар иска да поговори и с двама ви — рече ѝ предводителят на Деветата пещера.

— О, така ли? — въздъхна разочаровано Айла. — Ей-сега ще се приготвя — добави и тръгна да излиза от водата.

Джохаран често бе виждал жени без дрехи. Повечето от тях се къпеха в реката всяка сутрин през лятото, а през зимата стояха на брега и се поливаха с вода. Самата голота не бе предизвикателна. Когато искаха да привлекат мъжкото внимание, жените носеха специални премени или се държаха по определен начин, особено на празненствата в чест на Майката. Ала в мига, в който Айла излезе от водата, на него му стана ясно, че тя и брат му имаха други планове,

които беше осуетил. Тази мисъл го накара да се загледа в тялото на русокосата жена, която пристъпваше гола към него.

Тя бе висока, с добре оформени извивки и ясно очертани мускули. Големите ѝ гърди все още притежаваха твърдостта на момичешки бюст и той винаги бе смятал жените с леко закръглено коремче за невероятно привлекателни. Докато я наблюдаваше, изведнъж се сети за Марона. Преди появата на русокосата чужденка тя се славеше като най-голямата красавица в Деветата пещера, ето защо нямаше нищо чудно в това, че бе намразила Айла от пръв поглед. „Брат ми е щастливец — каза си Джохаран. — Невестата му е изключително красива и със сигурност ще привлече вниманието на доста мъже на Празненствата в чест на Майката... Това едва ли ще се хареса на Джондалар, но какво да се прави.“

Айла го изгледа озадачено и вождът изведнъж се усети, че я зяпа. Той се изчерви, обърна глава настрани и видя, че брат му се приближава към тях, помъкнал тежък чувал, пълен с камъни. Джохаран веднага се завтече да му помогне.

— Какво правиш тук? — попита брат му.

— Зеландони пожела да поговори с Айла, а Уиламар ми каза, че иска да обсъди нещо с вас двамата.

— Какво иска зеландони? — намръщи се синеокият мъж. — Не може ли да почака?

— Мисля, че не. Освен това и аз нямам намерение да търча цял ден подир брат си и годеницата му — отвърна Джохаран, след което се усмихна многозначително. — Е, мисля, че и двамата сте достатъчно големи, за да отложите забавленията си за по-късно!

Джондалар понечи да възрази, ала после махна с ръка и също се усмихна:

— Знаеш, че чаках достатъчно дълго, за да я намеря. Е, след като така и така си тук, защо не ми помогнеш да пренеса тези камъни до лагера. Искях да поплувам и да се изкъпя, ала явно ще трябва да го оставя за по-късно.

— Защо не оставиш камъните тук? — предложи му вождът на Деветата пещера. — Няма да избягат, а и тъкмо ще имаш извинение да се върнеш по-късно. Дори съм сигурен, че имаш време и да поплуваш... ако това е всичко, което искаш, де!

* * *

Около пладне Айла и Джондалар, придружени от Вълчо, се появиха в централната част на събора. Щом зърна доволните им изражения, Джохаран предположи, че явно бяха успели да намерят време за нещо повече от плуване в езерцето, след като ги бе оставил. Беше казал на зеландони, че ги е намерил и е предал съобщението й, насърчавайки брат си да побърза. Не беше негова вината, че двамата се забавиха — той бе направил това, което се изискваше от него.

— Ето те и тебе, Айла — възкликна зеландони, когато я видя. Зад нея се бяха скупчили неколцина души с характерните за шаманите татуировки по челата. — Чакам те цяла сутрин.

— Бяхме се отдалечили нагоре по течението на потока, когато Джохаран ни намери — започна да обяснява русокосата жена. — Искях да поразходя малко конете и да ги разреша. Те се изнервят, когато се намират сред толкова много хора, а ресането ги успокоява. След това се изкъпах, защото пътят до събора бе доста дълъг и изморителен.

Първата ги изгледа внимателно, повдигайки въпросително вежди. Всичко, което бе казала Айла, беше вярно — само дете бе премълчала едно от заниманията, които ги бяха забавили. Джохаран се загледа в шаманката и жената, която брат му беше довел със себе си, и осъзна две неща — че зеландони много добре знаеше какво ги бе забавило, а русокосата жена изобщо не се смущаваше, задето бяха закъснели. Първата сред служителите на Майката вдъхваше голямо уважение и страхопочитание у повечето хора, но явно чужденката не бе сред тях.

— Време е за обяд — рече зеландони, пристъпи към голямото огнище за готвене и хвана под ръка Айла. — Пролева организира всичко и току-що ме осведоми, че гощавката ни очаква. Ти можеш също да се присъединиш към нас — така тъкмо ще имаме възможност да си поговорим. Имаш ли от огнените камъни със себе си?

— Да — кимна русокосата жена. — Винаги нося нещата, необходими за запалване на огън.

— Бих искала да покажа новата ти техника за палене на огън на другите зеландони — каза Първата. — По-късно ще я покажем и на

всички, ала трябва да помислим кой ще е най-добрият начин за това и с какъв ритуал да я поднесем.

— Нямах нужда от ритуал, когато я показвах на Мартона или на теб — възрази Айла. — След като човек веднъж види как се прави, вече изобщо не е трудно.

— Не казвам, че е трудно, а че методът е нов и въздействащ и може да стресне някого, особено тези хора, които не са особено възприемчиви към новото — аргументира се жената, известна някога като Золена.

Айла веднага се сети за Клана — как тези хора се бяха вкопчили сляпо в традициите, как се страхуваха от всяка промяна и посрещаха всяка нова идея с подозрение и неохота.

— Да, и аз познавам такива хора — въздъхна тя. — Но мислех, че зеландонийците посрещат с желание новите неща.

Всички от другите, които бе срещнала, бързо свикваха с промените в живота им и тя не можеше да проумее, че и сред тях има такива, които се съпротивляват на всяко нововъведение и се чувстват застрашени от него. Това обясняваше онези случаи, когато отношението на зеландонийците към определени проблеми я озадачаваше — например неспособността им да приемат идеята, че членовете на Клана са разумни същества. Също като зеландони на Четиринайсетата пещера, която продължаваше да ги нарича животни. Дори след като Джондалар ѝ обясни, тя се държеше като опърничаво малко дете. Айла си каза, че навярно просто не искаше да променя мнението си.

— Така е — кимна Първата. — Повечето хора предпочитат да усвоят новия и по-бърз начин да правят нещо, ала понякога всичко зависи от това как им е представен този нов метод. Взemi например Джондалар. Той е възмъжал истински, докато е бил на пътешествието си, и е научил толкова много нови неща, ала хората, които познава, не са били с него, за да видят това, ето защо мнозина от тях си мислят за него същото, което са си мислели и едно време. Сега той е готов да сподели със сънародниците си какво е научил и открил, което е достойно за похвала, ала не забравяй, че той не го е научил отведнъж. Дори новото му оръжие, което е безценно за лов, изисква доста упражнения, докато човек започне да си служи добре с него. Тези, които владеят перфектно старите оръжия, може и да не поискат да

вложат време и усилия, докато се научат как да ловуват с копиехвъргача, макар че аз съм твърдо убедена, че някой ден той ще се използва от всички ловци.

— Да, копиехвъргачът наистина изисква време, докато човек го овладее — кимна Айла. — В началото двамата се упражнявахме много дълго, докато постигнем резултати.

— И това е само едно от нововъведенията — рече дони, докато взимаше една чиния и сложи в нея няколко апетитно изглеждащи мръвки. — Какво месо е това? — попита тя.

— Мамутско — отвърна жената, която стоеше наблизо. — Някакви ловци от Деветнайсетата пещера се отпратили на север и убили мамут. Решиха да споделят част от плячката си с нас. Чух, че са успели да убият и космат носорог.

— Не съм хапвала мамутско от доста време — каза зеландони. — Ммм, сигурно е много вкусно!

— Опитвала ли си мамутско? — обърна се жената към Айла.

— Да — рече тя. — Мамутоите — хората, с които живеех преди — са известни като ловци на мамути, макар че ходят на лов и за други животни. Мина доста време, откакто за последен път съм опитвала такова месо, но наистина изглежда апетитно.

Зеландони си помисли дали да не представи Айла на жената, ала започнеха ли веднъж, скоро нямаше да свършат, ето защо реши да насочи разговора към паленето на огън. Тя се обърна към русокосата жена, която тъкмо добавяше някакви кръгли бели корени и земни орехи към порцията си, смесени с кафеникави, порести гъби.

— Джондалар доведе не само теб, Айла — каза усмихнато Първата. — Не зная дали си даваш сметка, но твоите животни са нещо изключително! Хората открай време ходят на лов за коне, ала никога не са виждали коне, които да се държат като твоите. Наистина, на пръв поглед е плашещо да видиш как конете отиват там, където искаш да отидат, или как този вълк се разхожда из лагера и прави точно това, което му наредиш — рече тя, споменавайки Вълчо за пръв път, въпреки че отдавна го бе забелязала. Той излая отривисто, когато дебелата жена погледна към него.

Това изненада доста Айла. Обикновено зеландони се държеше тъй, сякаш вълкът не съществуваше, а Вълчо също не й обръщаше внимание, ала ето че в мига, в който го беше погледнала, хищникът

веднага излая в отговор. Тя рядко го докосваше, като изключим моментите, когато го потупваше лекичко по главата, а Вълчо поемаше дланта ѝ в устата си, но без да я хапе. Някогашната Золена винаги му позволяваше, като казваше, че те се разбират много добре — нещо, което всъщност не беше чак толкова странно, колкото изглеждаше.

— Зная какво ще ми кажеш — усмихна се Първата, — че отгледаш ли ги от съвсем малки, не е толкова трудно, ала хората няма да ти повярват. Те просто го възприемат като нещо неестествено за нашия свят, следователно идва от някакъв друг свят — света на духовете може би... Да ти кажа честно, изумена съм от това колко радушно приеха животните, ала това само по себе си е плашещо. Трябва да мине доста време, докато наистина свикнат с тях. А ето че сега ти искаш да им покажеш нещо, което никой от тях не е виждал преди. Та хората още не те познават, Айла! Сигурна съм, че сред тях има мнозина, които ще приемат с радост идеята да палят огън без особени трудности, но повечето ще бъдат изплашени. Ето защо мисля, че трябва да им представим твоя метод като Дар от Майката, което може да се осъществи, ако самите зеландони го овладеят и го демонстрират чрез подходящ ритуал.

Това звучеше съвсем логично и Айла изведнъж си даде сметка колко убедителна можеше да бъде Първата, стига само да поискаше.

— Когато ми го обясняваш така, напълно те разбирам — рече. — Естествено, че ще покажа на зеландони как да си служат с кремъка и с радост бих ти помогнала да измислим какъв точно да бъде ритуалът.

Шаманката кимна доволно и двете жени се присъединиха към хората от Деветата пещера, които заедно с няколко човека от други пещери вече се бяха разположили с чинии в ръце. След като се нахраниха, зеландони хвана Айла за ръката и я отведе настрана.

— Можеш ли да оставиш вълка за малко извън жилищната площ? — попита тя. — Мисля, че сега най-важното е да се концентрираме върху паленето на огън, а Вълчо само ще разсейва вниманието на хората.

— Сигурна съм, че Джондалар няма да има нищо против да го пази — каза Айла и погледна към годеника си. Той кимна и когато тя стана, за да последва Първата, нареди на Вълчо да остане при него, давайки му незабележими за повечето хора знаци с ръцете си. Лъчите на обедното слънце бяха ослепително ярки и вътрешността на

жилицето на зеландони бе доста тъмна въпреки множеството запалени лампи. Очите на русокосата жена се адаптираха бързо към сумрака, ала щом Първата започна да говори, зеландони от Четиринайсетата пещера веднага възрази.

— Какво прави тя тук? — попита възрастната жена, сочейки към Айла. — Може да е зеландонийка, но не е зеландони. Тя е външен човек и няма никакви основания да присъства на тази среща!

ДВАЙСЕТ И ЧЕТВЪРТА ГЛАВА

Първата сред служителите на Майката потисна въздишката си. Нямахше никакво намерение да дава израз на раздразнението си и да оставя високата зеландони на Четиринайсетата пещера да тържествува при мисълта, че е успяла да я ядоса. Въпросът на шаманката породил намръщени погледи и гримаси у другите зеландони, а послушникът от Петата пещера с липсващите предни зъби се усмихна самодоволно.

— Права си, зеландони на Четиринайсетата пещера — рече Първата. — Външните хора, които не принадлежат към зеландони, обикновено не се допускат на подобни срещи. Това е сбирка на тези, които имат някакъв опит със света на духовете — онези, които са избрани, и послушниците, които са дали обет и в момента се обучават. Ето защо поканих Айла. Знаете, че тя е знахарка. Тя оказва неоценима помощ на Шевонар — мъжа, който беше стъпкан от зубъра по време на последния групов лов.

— Шевонар умря, така че не зная каква помощ му е оказала, защото не съм го преглеждала — изтъкна шаманката на Четиринайсетата пещера. — Много хора поназнайват туй-онуй за различните лекове и церове — почти всеки например знае, че върбовата кора лекува някои по-незначителни болестки.

— Уверявам те, че познанията на Айла се простират далеч отвъд приложението на върбовата кора — подсмихна се Първата. — Едно от имената ѝ при предишния ѝ народ — мамутоите — е Дъщеря на огнището на Мамут. Огнището на Мамут са техните зеландони — това са Тези, които служат на Майката.

— Да не би да искаш да кажеш, че тя е зеландони на мамутоите? — повдигна въпросително вежди една възрастна жена с бяла коса и интелигентни очи. — Къде е татуировката ѝ тогава?

— Питаш ме за татуировката ѝ, зеландони на Деветнайсетата пещера? — попита дебелата жена, замисляйки се дали пък шаманката не знаеше нещо, което не бе известно на самата нея. Тя бе доста опитна зеландони, на нея можеше да се разчита и бе научила много

неща през дългия си живот. За съжаление артритът ѝ бе причинил страдания през последните години и скоро щеше да дойде моментът, когато нямаше да може да идва на Летните събори. Ако този събор не бе проведен близо до Деветнайсетата пещера, едва ли щеше да успее да дойде.

— Зная за мамутоите — рече жената. — Джерика от ланзадониите живя с тях известно време, когато беше млада и все още пътуваше с майка си и мъжа от огнището ѝ на дългото им пътешествие. Едно лято, преди много години, докато беше бременна с Джоплая, тя имаше известни проблеми и аз ѝ помогнах. Та тя ми разказа за мамутоите. Техните шамани също имат татуировки по лицата си, макар и не съвсем като нашите, ала ако Айла принадлежи към тях, тогава къде е татуировката ѝ?

— Тя е започнала обучението си, ала не е успяла да го завърши, когато е потеглила на път с Джондалар. Не е съвсем като зеландони — по-скоро нещо като послушник — ала с повече знания и умения от повечето ученици. Освен това е била осиновена от Мамут, който е бил техният Първи, защото е видял възможностите ѝ — каза зеландони на Деветата пещера.

— Ти да не ѝ поръчителстваш да стане послушничка? — попита шаманката на Деветнайсетата. При думите ѝ сред присъстващите послушници се разнесе недоволен ропот.

— Засега не — отвърна Първата. — Още не съм я питала дали иска да продължи обучението си.

Айла беше смаяна. Въпреки че нямаше нищо против да говори за знахарство с някои от тях, никога не бе извявала желание да стане зеландони. Просто искаше да се омъжи за Джондалар и да има деца, а беше забелязала, че малцина от шаманите имаха семейства и деца. Не че не можеха да се оженят, ако го пожелаеха, но явно имаха толкова други грижи като служители на Великата Майка Земя, че нямаха никакво време сами да станат майки.

— Тогава защо е тук? — попита зеландони на Четиринайсетата. Кичури от сивата ѝ коса се бяха по измъкнали от кока ѝ. Жената, известна навремето като Золена, си помисли дали да не ѝ каже тактично, че трябва да полага известни грижи за косата си, преди да излезе навън, ала после си каза, че заядливата шаманка едва ли щеше да го приеме спокойно.

— Помолих я да дойде, защото бих искала да ви покажа нещо, което според мен ще ви се стори доста любопитно.

— С животните ли е свързано? — попита скептично друга шаманка. — С животните, които управлява?

Първата се усмихна. Най-накрая някой признаваше, че Айла има необичайни способности, които можеха да са от полза за зеландонийците.

— Не, зеландони от Южното обединение на Двайсет и деветата пещера. За това можем да свикаме друга среща... Не, сега искам да видите нещо друго.

Въпреки че шаманът на Южното обединение на Двайсет и деветата бе помощник на върховната зеландони на Двайсет и деветата, това важеше само в границите на Трите скали. Той бе пълноправен зеландони и Първата бе чувала, че е добър лечител. Ето защо имаше същото право да говори, както и всеки друг от присъстващите шамани.

Айла забеляза, че Първата се обръщаше към другите зеландони с пълните им титли, които понякога бяха твърде дълги, понеже включваха думите за броене на зеландонийците, но на нея й звучаха прекалено официално. От друга страна, те всички се бяха отказали от личните си имена и бяха „зеландони“, така че различните титли ги индивидуализираха.

Докато живееше в долината, бе отбелязвала с резка на една пръчка всеки ден, който беше прекарала там. Когато се появи Джондалар, вече имаше няколко пръчки, целите в резки. Когато любимият й използва думите за броене, за да пресметне броя на чертичките, и й каза колко време е прекарала в долината, това й се стори вълшебно — толкова вълшебно, че чак беше плашещо. После, когато научи и нея на тези думи, Айла осъзна, че те бяха изключително значими и високо ценени сред зеландонийците, а сега разбра, че за Служителите на Майката бяха по-важни дори от имената им. Освен това употребата им от шаманите им придаваше същността на могъщи символи.

Първата направи знак на Джонокол:

— Първи послушник от Деветата пещера, ще използваш ли пясъка, който ти казах да донесеш, за да изгасиш огъня? А ти, първи послушник от Втората пещера, ще угасиш ли лампите?

Айла разпозна двамата послушници, които Първата бе помолила за помощ. Те бяха водачите им, когато двамата с Джондалар бяха посетили дълбоката пещера с рисунките на животни по стените в Изворните скали. Тя чу най-различни коментари и въпроси от присъстващите шамани, които подозираха, че Първата бе подготвила нещо драматично. Повечето от по-старите и опитните си придадоха критични изражения — те познаваха техниките и въздействието на представленията от този вид и бяха твърдо решени да не се оставят лесно да ги заблудят.

Когато всички огънове бяха изгасени, единствената причина, поради която в помещението не настъпи пълен мрак, бяха оскъдните слънчеви лъчи, процеждащи се оттук-оттам. Първата прекрасно си даваше сметка, че подобна демонстрация щеше да бъде много по-ефектна, ако се провеждаше през нощта. Това обаче нямаше чак толкова значение в случая, защото шаманите веднага щяха да оценят дали видяното имаше възможност или не.

— Искат ли някой да дойде тук и да се увери, че огънят в огнището е напълно загасен? — попита Първата.

Зеландони на Четиринайсетата пещера веднага се отзова. Тя опипа внимателно пясъка и дори зарови пръсти в няколкото по-горещи места, след което се изправи и обяви:

— Пясъкът е сух и малко топъл на места, но няма горещи въглени.

— Айла, ще ми кажеш ли какво ни трябва, за да запалим огън? — обърна се към нея някогашната Золена.

— Имам повечето неща тук — отвърна русокосата жена, изваждайки принадлежностите, с които толкова често беше палила огън по време на пътешествието им с Джондалар. — Не можем без прахан; почти всичко, което се възпламенява бързо, ще ни свърши работа — дървени стърготини или дори изгнила дървесина от някой стар дънер, стига само да е суха и особено ако е смолиста. Естествено, подпалките също са добри, както и някои по-големи парчета дърво.

Сред насъбралите се отново премина ропот и Първата пак трябваше да се въздържа да не покаже раздражението си. Мърмореха, че нямали нужда от урок по палене на огън. Всеки знаеше как се прави това — още от съвсем малко дете. „Добре — помисли си тя,

усмихвайки се доволно. — Нека си мърморят. Само си мислят, че знаят как се пали огън.“

— Ще запалиш ли огън за нас, Айла? — попита върховната зеландони.

Русокосата жена направи малка купчинка от прахан и подпалки и взе железния пирит в лявата си ръка, а кремъка в дясната. Сетне ги удари един в друг и изведнъж проблесна искра, която се прехвърли върху праханта и само след миг се превърна в потрепващо оранжево пламъче, което ставаше все по-уверено с всяка изминала секунда.

Всички ахнаха, смаяни от видяното, а една от тях възкликна:

— Как го направи?

— Айла, можеш ли да го направиш отново? — помоли зеландони на Третата пещера.

Русокосата жена се усмихна. Стариият човек беше толкова мил и внимателен, когато се бе опитала да помогне на Шевонар, ето защо бе радостна да го види тук. Тя се премести встрани и отново запали огън — недалеч от първия пламък, след което запали и трети.

— Добре, сега ще ни обясните ли как го прави? — попита един мъж, когото Айла не бе виждала преди.

— Зеландони от Петата пещера, понеже Айла е открила този метод, нека тя самата обясни как го прави — рече Първата.

Русокосата жена си спомни, че шаманът на Петата пещера бе заминал за Летния събор, когато пристигнаха в Старата долина. Той бе сравнително по-млад от останалите — мъж на средна възраст с кестенява коса, овално лице и закръглен. Имаше мек и отпуснат вид, а заради месестото му лице очите му изглеждаха съвсем мънички, но тя забеляза, че не бяха лишени от интелект и проникателност. Той съзираше ползата, която можеха да извлекат от новия метод за палене на огън, ала бе прекадено горд, за да попита. После си спомни, че послушникът с липсващите предни зъби, когото Джондалар не харесваше и който бе изнервил Вълчо, също беше от Петата пещера.

— Първи послушник от Втората пещера, би ли запалил отново лампите, за да може Айла да демонстрира как точно пали огън пред зеландони — стига да нямаш нищо против, Айла — усмихна се едрата жена, едва успявайки да прикрие злорадството си. Тя забеляза как ученикът ѝ Джонокол се е ухилил самодоволно — явно и на него му

харесваше да наблюдава как наставницата му поставя на местата им мъдрите, хитри, интелигентни, опърничави и често арогантни шамани.

— Използвам огнен камък като този и го удрям в парче кремък — обясни тя, протегна напред ръце и показа железния пирит и кремъка на присъстващите.

— Виждала съм тези камъни — каза зеландони на Четиринайсетата пещера, сочейки към железния пирит.

— Надявам се да си спомниш къде — рече Първата. — Още не знаем дали се срещат често, или са рядкост.

— Откъде се сдоби с тези камъни? — обърна се шаманът на Петата пещера към Айла.

— Намерих първите в една долина на изток оттук. С Джондалар се оглеждахме за повече, докато пътувахме насам, но не успяхме да открием нито един. Преди няколко дена обаче открих няколко недалеч от Деветата пещера.

— Ще ни покажеш ли как точно го правиш? — поинтересува се една висока руса жена.

— Точно затова я поканих да дойде тук, зеландони от Втората пещера — рече Първата.

Айла помнеше, че се е срещала със Служителката на Майката от Втората пещера, но лицето ѝ изведнъж ѝ се стори ужасно познато. Тогава се сети за Кимеран — приятеля на Джондалар, с когото любимият ѝ си приличаше по високия ръст и цвета на косата. Той беше вожд на Втората пещера и въпреки че жената бе доста по-възрастна от него, веднага съзря приликата помежду им. Обстоятелството, че братът беше вожд, а сестра му — шаманка, ѝ напомни за порядките при мамутоите, макар че при тях водачеството се разделяше и Мамут беше духовният водач. Тя се усмихна при спомена.

— Имам само два огнени камъка в мен — каза, — но навярно ще намерим още край лагера. Ако Джондалар е наблизо, може да донесе няколко, така че неколцина от вас да опитат едновременно. — Дебелата жена кимна и Айла продължи: — Никак не е трудно, но изисква известна практика, докато човек се научи. Първо трябва да се уверите, че разполагате с добра прахан. Ако ударите двата камъка по подходящия начин, можете да получите по-трайна искра, която да се превърне в пламък.

Докато русокосата жена обясняваше на присъстващите тънкостите около новия метод за палене на огън, Първата сред Служителите на Майката изпрати Миколан, втория послушник от Четиринайсетата пещера, да потърси Джондалар. Нямаше повече съмнения или въпроси. Новата техника за палене на огън не се оказа никакъв номер или ефектен фокус, а нещо удобно, лесно и практично, а горделивите шамани изгаряха от желание да го усвоят. Дебелата жена се подсмихна доволно. Знаеше, че ще стане така. Огънят беше нещо прекалено важно, за да си позволят да не узнаят каквото и да било, свързано с него.

За хората, които живееха в този студен район, заобиколен от ледници, огънят бе нещо изключително важно — той символизираше разликата между живота и смъртта. Трябваше да знаят как да го създават, как да го поддържат и как да го пренасят от място на място. Всички животински видове, които живееха по тези места, се бяха адаптирали към студа посредством гъстата си, топла, рунтава козина. Всички, с изключение на един. Лишеното от козина човешко същество е тропическо създание, неспособно да издържи на студа без чужда помощ. Хората са дошли по-късно по тези места, привлечени от изобилието от храна, но едва след като овладели тайната на огъня. Благодарение на козината на животните, които убивали за храна, те можели да оцелеят за известно време, ала за да живеят, са имали нужда от огън. Благодарение на огъня вече можели да спят и да си почиват на топло, както и да подлагат на топлинна обработка храната си — и животинска, и растителна, за да стане по-лесно смилаема за стомасите им. Когато разполагали с достатъчно гориво, често приемали животворната топлинка за даденост, ала никога не забравяли колко необходима им е тя и колко много зависи от нея.

Неколцина от шаманите вече бяха опитали да запалят огън с помощта на двата камъка и те тъкмо се озоваха в ръцете на следващия, когато Джондалар се появи с допълнително количество огнени камъни. Първата го посрещна на входа, преброи ги и ги подаде на Айла. От този момент нататък упражненията продължиха значително по-бързо. След като всеки от зеландони вече бе запалил огън поне по веднъж, Първата привика послушниците и те също започнаха да се упражняват. Най-накрая зеландони на Четиринайсетата пещера повдигна въпроса, който всички искаха да зададат.

— Какво възнамерявате да правите с тези огнени камъни? — попита тя.

— Още в самото начало с Джондалар си говорихме да ги споделим със сънародниците му — започна Айла. — Уиламар предложи да ги използваме за размяна. Зависи колко ще успеем да открием. Не мисля, че това зависи само от мен.

— Разбира се, че всички ще ти помогнем, ала как смяташ — дали ще има достатъчно, че всяка от пещерите, присъстващи на този Летен събор, да получи поне по един? — попита зеландони. Вече беше преброила камъните и знаеше отговора.

— Не зная колко пещери присъстват на този събор, но според мен камъните ще са достатъчно — отвърна русокосата жена.

— Ако ще се полага по един на всяка пещера, мисля, че е редно огненият камък да бъде поверен на тамошния зеландони — изтъкна шаманката на Четиринайсетата пещера.

— Съгласен съм — кимна зеландони на Петата пещера.

— Освен това смятам, че трябва да запазим този начин за палене на огън в тайна от другите. Представете си какво страхопочитание ще вдъхваме с него. Само си помислете как ще реагира една пещера, когато зеландони запали огън в пълен мрак! — Малките очички на мъжа блестяха.

— Така ще имаме много повече власт и можем да направим церемониите си още по-въздействащи.

— Прав си, зеландони на Петата — подкрепи го шаманката на Четиринайсетата пещера. — Това е страхотна идея.

— А може и да го поверим на зеландони и на дадения вожд — предложи дони на Единайсетата, — за да избегнем евентуалните конфликти. Зная, че на Карея няма да й хареса, ако няма същата власт като мен над тази нова техника.

Айла се усмихна на стройния дребничък мъж, за когото помнеше, че има здраво ръкостискане и самоуверено държание. Той бе лоялен към вожда на пещерата си, което според нея бе достойно за похвала.

— Тези огнени камъни могат да бъдат от голяма полза за всяка пещера, за да се държат в тайна — каза накрая Първата. — Ние сме тук, за да служим на Майката. Отказали сме се от имената си, за да станем едно с нашите сънародници. Винаги трябва да мислим кое ще е

най-доброто за нашите пещери. Навярно ще е доста вълнуващо за нас, ако запазим за себе си огнените камъни, ала според мен ползата за цялата общност на зеландониите трябва да натежи над желанията ни. Камъните са костите на Великата Майка Земя. Това е Дар от Нея, който не можем да задържим.

Първата сред служителите на Майката спря и изгледа съсредоточено всеки от шаманите, присъстващи в помещението. Тя прекрасно знаеше, че огнените камъни не могат да бъдат запазени в тайна, дори и да не бяха споделени с когото и да било. На лицата на повечето зеландони бе изписано разочарование и дори известна съпротива и едрата жена бе сигурна, че дони на Четиринайсетата пещера ще възрази.

— Не можете да ги запазите в тайна. — Айла смръщи вежди.

— И защо не? — изсмя се шаманката на Четиринайсетата. — Освен това смятам, че това решение трябва да се вземе от зеландони.

— Вече съм дала няколко на семейството на Джондалар — каза русокосата жена.

— Това хич не е хубаво — въздъхна дони на Петата пещера, — но стореното си е сторено.

— Имаме достатъчно власт и без тях — заяви Първата сред служителите на Майката, — и пак можем да ги използваме по нашия си начин. Най-малкото можем да направим вълнуваща церемония, когато представяме камъните на пещерите. Мисля, че ще е най-въздействащо, ако Айла запали церемониалния огън утре.

— Но дали ще е достатъчно тъмно, за да могат всички да видят искрата? — попита старият мъж, който бе шаман на Третата пещера. — Няма ли да е по-добре да оставим огъня да изгасне и после отново да го запалим?

— Да, но в такъв случай дали хората ще разберат, че е запален от огнения камък? — попита един възрастен мъж със светла коса, макар че Айла не беше сигурна дали е руса или бяла. — Може да си кажат, че е запален от някой въглен. Не, мисля, че се нуждаем от ново огнище, в което не е горял огън, ала си напълно прав за тъмнината. На здрачаване има прекалено много неща, които биха могли да разсеят хората, ала спусне ли се мракът, можеш да приковеш вниманието на всеки там, където си пожелаеш... Когато всички ще виждат само това, което искаш от тях да видят.

— Прав си, зеландони на Седмата пещера — кимна Първата сред служителите на Майката.

Айла забеляза, че възрастният мъж седи до високата руса жена от Втората пещера и двамата доста си приличат. Можеше да е по-възрастен мъж от нейното огнище — може би съпруг на нейната майка или баба. Русокосата жена си спомни какво ѝ беше казал Джондалар за Седмата и Втората пещера — че са свързани и се намират на срещуположните страни на Тревистата река и крайречната долина. Помнеше добре това, защото Втората пещера бе известна като Старото огнище, а Седмата — като Скалата на конската глава, и възлюбеният ѝ бе обещал да я заведе там, когато се върнеха през есента, за да ѝ покаже коня в скалата.

— Можем да започнем церемонията без огън и да запалим огнището, след като се стъмни — предложи зеландони от Двайсет и деветата пещера. Тя бе симпатична жена с меко изражение, но Айла забеляза, че под него се криеха силен характер и непреклонна воля. Беше се срещала с нея за кратко. Това бе жената, благодарение на която Трите скали на Двайсет и деветата пещера представляваха сплотено единство.

— Но хората ще си помислят, че има нещо нередно, ако започнем церемонията без огън, зеландони на Двайсет и деветата — изтъкна шаманката на Третата пещера. — Може би ще е най-добре да изчакаме, докато се смрачи.

— Няма ли нещо, което да направим по-рано? — добави една жена на средна възраст, дебела почти колкото Първата сред служителите на Майката, ала доста по-ниска на ръст. Айла си каза, че лицето ѝ изглеждаше едновременно строго и по майчински миловидно. — Някои хора пристигат много рано и ще станат неспокойни, ако се забавим прекалено дълго.

— Какво ще кажеш да им разкажем нещо, зеландони на Западното обединение? — предложи младият мъж, който седеше до нея.

— Историите могат да отвлекат вниманието им от сериозния характер на церемонията, зеландони на Северното обединение — отвърна шаманката на Двайсет и деветата.

— Да, права си, зеландони на Трите скали — кимна младият мъж.

— Тогава нека някой им каже някакви сериозни неща — предложи дони на Южното обединение. Той беше попитал Айла за животните и тя си припомни, че Южното обединение бе известно като Скалата на отражението, където се помещаваше пещерата, предвождана от Денана. Тя бе изгледала русокосата жена и животните ѝ с известна неприязън, ала тонът на шамана ѝ не звучеше враждебно. Впрочем времето щеше да покаже най-добре — просто щеше да изчака и да види.

— Джохаран иска да повдигне въпроса за плоскоглавците и това дали са хора или не — предложи зеландони на Единайсетата пещера. — Това според мен си е доста сериозна тема.

— Но някои хора няма да искат да слушат подобни идеи и може да възникне спор. Не желая да започваме Летния събор с препирни — отбеляза Първата сред служителите на Майката. — Трябва да създадем подходящо настроение у хората, преди да им поднесем идеята за интелигентността на плоскоглавците.

Айла се колебаеше дали трябва да се намеси в разговора, но накрая се реши.

— Зеландони — започна, — мога ли да направя едно предложение?

Всички веднага се обърнаха към нея. Съдейки по израженията им, не бяха особено доволни от дързостта ѝ.

— Естествено, че можеш, Айла — каза зеландони на Деветата пещера.

— Двамата с Джондалар се отбихме при лозадунците по пътя за насам. Подарихме на лозадунца и съпругата му няколко огнени камъка... за цялата пещера... защото бяха толкова мили и отзивчиви...

— И? — насърчи я Първата, заинтригувана да чуе останалото.

— За церемонията, по време на която представиха камъните на пещерата, те използваха две огнища — продължи Айла. — Едното беше студено и готово за запалване, а в другото гореше огън, ала те го загасиха. Стана толкова тъмно, че не можеше да видиш този, който седи до тебе, и веднага си проличаваше, че в първото огнище няма и едно тлеещо въгленче. Тогава запалих огън във второто огнище.

Възцари се пълна тишина, ала само за миг.

— Благодаря ти, Айла — каза Първата сред служителите на Майката. — Мисля, че идеята е много добра. Сигурно можем да

направим нещо подобно. Може да се получи много впечатляващо.

— Да, и на мен ми харесва — добави старият шаман на Третата пещера. — Така ще имаме церемониален огън от самото начало.

— А студеното огнище, което всеки момент може да бъде запалено, ще пробуди любопитството на хората — рече зеландони от Западното обединение на Двайсет и деветата пещера.

— Как ще загасим огъня? — попита дребничкият мъж, дони на Единайсетата пещера. — С вода, така че да вдигнем пара, или с пясък, за да изгасне веднага?

— Или с кал? — подхвърли един човек, когото Айла не познаваше. — Така пак ще вдигне пара, но ще угаси моментално и въгленчетата.

— Мисля, че с вода ще стане по-впечатляващо — рече друг. — Така ще се получи най-много пара.

— Не, според мен пясъкът ще свърши най-добра работа, понеже ще го загаси изведнъж. В един момент ще е светло, а в следващия ще се възцари пълен мрак.

Докато дискусията беше в разгара си, русокосата жена се зачуди дали мог-ърите от Клана планираха церемониите си в такива подробности. Все пак техните ритуали бяха изключително древни и те винаги ги правеха по начина, по който бяха правени и преди, или с възможно най-малко отклонения. Едва сега тя осъзна каква дилема е стояла пред Креб — мог-ъра на Клана, — когато бе поискал да изиграе значителна роля в една от най-сакралните им церемонии.

Тя огледа просторната овална зала, където се намираха. Приличаше на спалните в лагера на Деветата пещера, но беше доста по-голяма. Подвижните вътрешни стени, които я разделяха на отделни помещения, бяха разположени в близост до външните стени, освобождавайки голямо свободно пространство в центъра. Русокосата жена забеляза, че спалните рогозки бяха скупчени на едно място и че всички бяха издигнати на известна височина над земята също като в дома на зеландони в Деветата пещера. Тя се зачуди защо, след което си каза, че тези рогозки навярно са предназначени за болните хора, търсещи помощ от зеландони, и така е по-лесно да се грижат за тях.

Подът бе застлан с рогозки, повечето от които бяха избродирани със заплетени и красиви шарки, и навсякъде се виждаха най-различни по размери възглавнички, столчета и масички, ала най-голямо

впечатление ѝ направиха статуетките, сложени в купи, пълни с пясък. Те представляваха изображения на Великата Майка Земя — Джондалар ги наричаше донии — и големината им варираше между десет и дваисет сантиметра. Ръцете им бяха едва загатнати, а краката им се сливаха в остър връх, което позволяваше да бъдат забити в земята или в купа с пясък, така че да останат прави. Представляваха дебели жени с масивни хълбоци и огромни гърди, които се спускаха върху закръглен корем, свидетелстващ за успешното износване поне на няколко деца. Видът на статуетките целеше да покаже, че тези жени не са лишавали от нищо децата си; те олицетворяваха плодородието и щедростта.

Всяка донии представляваше вместилище за духа на Великата Майка Земя и показваше на невидимите сили, които управляваха живота им, всичко онова, от което се нуждаеха хората, за да оцелеят. Статуетките символизираха надеждата, че ядивните растения ще са лесни за откриване, както и че ловците винаги ще се връщат с богата плячка, че земята ще е плодородна, храната ще е в изобилие, а животът ще е чудесен. Донии бяха възплъщение на човешките мечти за по-добро бъдеще.

— Бих искала да благодаря на Айла... — Русокосата жена се сепна, щом чу името си. — ... за охотата, с която сподели новия начин за палене на огън със зеландони, и търпението, което прояви, докато всички го овладеем — завърши Първата сред служителите на Майката.

Чуха се одобрителни възгласи и дори дони на Четиринайсетата пещера изглеждаше положително настроена. След това започнаха да обсъждат подробностите около останалата част от откриващата церемония за тазгодишния Летен събор, както и другите празненства, които предстояха — особено сватбения ритуал, известен като брачна церемония. Айла би искала да поговорят повече за това, ала те само набелязаха темата, след което заговориха кога да свикат следващата среща, на която да обсъдят тези неща. Оттам разговорът се насочи към послушниците.

— Зеландони пазят паметта на поколенията — рече Първата. Тя погледна към послушниците, но русокосата жена усети, че дебелият жена сякаш искаше да включи и нея в разговора. — Част от обучението на послушника се състои в това да запомни древните легенди и сказанията. Те обясняват кои са зеландонийците и откъде са

произлезли хората. Запаметяването на тези легенди засилва също така и способността за учене, а послушникът има много неща, които трябва да научи. Нека завършим тази среща с Нейната Легенда — с Песента на Майката.

Тя замълча и се замисли, като че ли търсеше историята в дълбините на съзнанието си. Песента на Майката беше най-значимата от всички древни легенди, защото разказваше за началото. За да стане легендата по-лесна за запомняне, тя бе разказана в рими и стихове, а тези, които имаха музикални способности, често я пееха, като по този начин тя се запечатваше още по-силно в паметта на слушателите. Някои от песните бяха толкова старинни и познати, че само мелодията бе достатъчна, за да извика моментално спомена за съдържанието на историята.

Зеландони от Деветата пещера обаче бе измислила своя мелодия за Песента на Майката и много хора бяха започнали да я харесват. Тя започна да пее без съпровод, на какъвто и да е музикален инструмент със силния си, чист и ясен глас:

*От хаоса вечен, сред бури и мрак,
роди се великата Майка Земя.
Пробуди се Тя и веднага разбра,
че животът си има висока цена.
Пустотата скърбеше за нея в нощта.
Тя беше единствена. Тя беше сама.*

Айла веднага се сети, че беше чувала тази песен, и се присъедини към останалите, за да изпеят последния стих заедно с Първата сред служителите на Майката.

*От прахта на рождението си Тя създаде и друг —
блед, сияен приятел — Неин спътник и брат.
Тъй израснаха заедно — двамина в тоз свят,
а щом Тя бе готова, го взе за съпруг
Вечно заедно бяха — в съюз неделим,
все до нея той беше — бледият ѝ любим.*

Русокосата жена си спомняше и края на втория куплет, който също изпя заедно с останалите, но след това се заслуша внимателно, защото искаше да запомни колкото се може по-голяма част от легендата. Тази песен наистина я беше впечатлила и тя обичаше както самата история, така и начина, по който зеландони я пееше. Само звученето на гласа ѝ бе достатъчно да се появят сълзи в очите ѝ. Беше чувала и лозадунайската версия по време на пътешествието им, ала езикът, стиховете и част от съдържанието бяха съвсем различни. Искеше ѝ се да научи Песента на Майката в зеландонийския ѝ вариант, ето защо се концентрира, попивайки всяка думичка, която Първата изричаше.

*Отначало щастлива бе Майката с него,
ала ето че облак надвисна над тях
и макар и обляна в любовната нега,
Тя почувства в сърцето си повеи на хлад.
Тя обичаше своята скъпа половинка,
ала нещо ѝ липсваше — някой друг в този свят*

*И Майката тръгна из мрака студен,
за да търси искрата, пламтяща с живот
Вихрушки свирепи се опитваха в плен
да я вземат, а хаосът в своя кивот
неведнъж я притегляше с ледни ръце.
Ала Майката имаше храбро сърце.*

Джондалар ѝ бе повторил няколко стиха, докато пътешестваха, но Айла никога не бе чувала нещо, което да се сравни с драматизма и въздействието на изпълнението на зеландони на Деветата пещера.

*Тя извлече от хаоса животворния извор
и избяга, заченала тайнствена сила.
Пустотата и сухата, безплодна Земя*

*очакваха с радостен трепет деня,
във който животът щеше да се роди.
Накрая от бликналите родилни води*

*преляха реки, езера и морета,
заливайки всичко — оттогава дървета
растат по Земята, а треви и цветя
избуяха от всяка капка вода.
Те промениха изцяло света
и Земята покри се със зеленина.*

*Сред неустови напъни, бълвайки огън,
Тя се гърчеше в болка, раждайки нов живот
Кръвта ѝ във спечена пръст се превърна,
но накрая усилията ѝ дадоха плод;
на бял свят появи се сияйно дете —
първа радост за Майката. Красиво момче.*

*В миг пейзажът познат рязко се промени —
планини непристъпни извисиха снаги
и Тя го закърми с исполински гърди.
То тъй силно боза, че пламтящи искри
разхвърчаха се вред и горещото мляко
чак пътека проряза наред небесата.*

*Той игрив бе и весел. Голям и умен израсна.
Светлината запали и прогони тъмата.
Тя му даваше всичко — цялата си любов,
а синът ѝ растеше — умен, силен, готов
да се впусне сърцато в житейския лов.
Тъй порасна. Момчето се превърна в младеж*

Това бе любимата ѝ част. Напомняше ѝ за собствения ѝ живот, а стиховете за момчето за малко не я заплакаха, пробуждайки спомените за собствения ѝ син, когото безвъзвратно бе загубила.

*Тя бе взела от хаоса животворния извор,
ала ето че тъмната ледена пустош
хвърли черните мрежи на своята съблазън
и младежа се опита да впримчи във тях.
Майката го даряваше с цялата си любов,
но той искаше друго — да се скита и странства,*

*по широкия свят да пътува и ходи,
и незнайни и знайни земи да преброди.
Ето как, съблазнен от злия хаос изконен,
юношата избяга, дордето Майката спеше;
вихърът го понесе, сякаш бе лист отронен,
и запрати го в мрака беззвезден навеки.*

*Тъй сияйният син на Великата Майка
попадна под черната власт на тъмата,
и впримчен навеки в капана жесток,
неспособен той беше да се изплъзне от мрака,
а и хаосът нивга нямаше да го пусне —
никога — колкото и да беше изкусен.*

Също както Брод бе отнел детето й. Зеландони разказваше историята толкова добре, че Айла се разкъсваше от тревоги за Майката и скъпия й син. Тя се наведе напред, готова да попие всяка дума.

*Но щом мракът го сграбчи в ръцете си ледени,
Майката се пробуди и мигом всичко разбра.
За да върне Тя своя сийяно-скъп син,
се обърна за помощ към приятеля бледен —
щом разказа му всичко, старият й любим
незабавно откликна на печалния зов —*

*не бе забравил той за нейната любов.
Сломена от мъка и останала без сили,
на момъка спасението Тя нему повери.*

*Сетне легна да отдъхне — морна, скръбна, унила, —
а приятелят стрелна се към черната сила
и се вкопчи във нея с люта ярост и гняв.*

Русокосата жена въздъхна тежко и се огледа. Не беше единствената, погълната от историята. Вниманието на всички бе съсредоточено върху дебелия жена.

*Духът му беше силен, а схватката — дълга.
Сияйният любим даде всичко от себе си.
Битката бе жестока, ала щом притъпи
той бдителността си и притвори за миг
окото си бледо, всичко бе предрешено —
мракът пропъзля мълниеносно до него*

*и открадна сияйната му светлина от небето.
Горкият възлюбен! Това беше краят!
Светлината му щеше да помръкне след миг
и щом мракът се спусна, Тя пробуди се с вик
и се хвърли във боя, настървена и зла,
спасявайки другаря си от вечната тъма.*

*Но уви! Момъкът беше още във плен
на вихъра зъл и мрака студен.
Хаосът вечен протегна ръце
и скова в леден мраз майчиното сърце.
Цветята, дърветата и всички треви
под леден покров превиха снаги*

*и Земята превърна се в снежна пустиня —
богинята нявгашна стана робиня,
превита под тежкия, смазващ хомот
на черна покруса и безсмислен живот.
Ала тъкмо преди да рухне съвсем
под ужасното бреме на този ярем,*

Тя протегна отново ръце към живота,
който беше родила, превъзможна теглото,
и надеждата пламна отново в гърдите,
млечна дия прорязали чак до звездите.
Не — тя нямаше нивга да се предаде!
Бе готова на всичко за своето дете!

Бледият ѝ любим се приготви отново
да се хвърли във смъртен бой със оногова,
който бе похитил лъчезарния син
на Великата Майка, но вече самин
той не беше — двамина нападаха смело
злосторника подъл и се биха умело

и храбро, дордето накрая успяха
да изтръгнат детето от мрачния шатър
на вихъра зъл и тъй светлината
на момчето отново окъпа Земята.
Но уви! Откъде можеше Тя да знае,
че моментът на радост ще е толкоз нетраен?

Мракът злокобен не бе победен.
Той се хвърли отново във бой настървен,
сграбчи в миг лъчезарния, наивен младеж
и задърпа със ледени, силни ръце,
жаден за светлината на доброто сърце.
Майката го закриляше — нямаше да отстъпи,

мракът теглеше силно, Тя държеше сина си.
На живот и на смърт — люта беше борбата.
Изведнъж Тя притисна врага до стената,
след което успя да го отблъсне и — чудо! —
злият вихър побягна и от взор се изгуби.
Светлината отново окъпа света

в чудни багри и грейна навред утринта.
Ала тази победа също бе краткотрайна —

*на деня дойде краят и детето сияйно
бе захвърлено пак в ледения затвор
на изконния хаос, под злия му взор —
тъй тъмната завърна се с мощен отпор.*

По страните на Айла се стичаха сълзи и тя усети как сърцето ѝ отново се свива от болка както от мисълта за сина ѝ, който бе принуден да остане в Клана, така и от състрадание към скръбта на Майката.

*Великата Майка със болка в сърцето
най-накрая разбра, че навеки детето
е отнето от нея и няма надежда
да възвърне от хаоса свидната рожба.
Затова тя отново зачена живот
от искрата животелна, даряваща с плод.*

*Щом бе вече готова, водите родилни
пак с цветя и дървета покриха Земята
и животът отново избуя сред обилна
и зелена растителност, украсила полята.
Ала Майката още бе в плен на скръбта си —
безутешните сълзи родиха росата,*

*що краси неизменно всяка сутрин тревата.
Всяка капка блестеше с багрите на дъгата.
Най-накрая настъпи мигът съдбоносен —
мощен тътен и гръм разлюляха недрата
недостъпно дълбоки и от лоното свято
се родиха Децата — Рожбите на Земята.*

Айла беше сигурна, че никога вече няма да възприема утринната роса по начина, по който бе гледала на нея преди. Отсега нататък всеки път, щом я видеше, щеше да си спомня за сълзите на Майката.

*Всички бяха различни — ту големи, ту малки;
някои ходеха, други в небето летяха,
трети плуваха, а пък четвърти пълзяха.
Ала всяко от тях свършено бе — всяко
тяло криеше в себе си свършена душа
и модел представляваше за вечността —*

*преповтаряйки облика свой във света.
Всички птици и риби, и други животни,
щяха вечно да бъдат до Великата Майка —
да бродят из тези земи доживотно,
населявайки просторите на Майката Земя.
Тъй Тя нямаше вече да бъде сама.*

Русокосата жена вдигна очи и забеляза, че Първата сред служителите на Майката я гледа. Смути се и отмести очи встрани, а щом отново погледна към нея, дони вече не я наблюдаваше.

*Всички те бяха нейни чеда и я изпълваха с гордост,
ала малко по малко изцеждаха животворната
течност*

*и накрая, когато остана съвсем малко от нея,
тя използва последните капчици жизнена сила
и поиска дете, за да помни то кой сътворил е
света и което да търси от нея любов и закрила.*

*По този начин Първата жена бе сътворена
и с даровете два на оцеляването бе дарена.
Първият бе животът — и както Майката Земя,
и тя пробуди се знаеща, че той си има цена.
Другият бе дарът на възприятието и учението —
дарът на мъдростта и на проникновението.*

*Тъй Първата жена узна как да живее,
как да бъде мъдра и как да оцелее,*

*а също и как мъдростта си да предава
на всички от рода си, които заслужават.
Но силата на Майката беше към своя край
и волята си тя разбули най-накрай —*

*да предаде на всичките свои деца
на живота Духа беше нейната мечта.
И Тя стори тъй, че всяко нейно дете
нов живот да създава и тъй да расте
на свой ред и плодът на всички твари в света.
Жената бе също благословена с това.*

*Но тя беше единствена. И напълно сама.
Великата Майка мигом туй осъзна.
Тя тозчас припомни си своята самота,
любовта на приятеля си и нежните ласки,
и използва последната жива искра,
за да вдъхне отново живот — на мъжа.*

*Тъй, създаде един за друг мъжа и жената,
Тя със дом ги дари — и този дом бе Земята.
Водата и сушата — всичко, що бе сътворено
да използват грижливо бяха те задължени.
Най-накрая реши да ги дари с един дар,
с който не бе награждавала ни човек, нито звяр.*

*На насладата дарът беше туй — да познаят
радостта от телата си, пламнали в страст.
Стори Майката тъй, че да се желаят,
да се обичат и тръпнат в любовен екстаз.
След този последен дар тя се оттегли,
за да потърси заслужен покой.
А децата на Земята заживяха блажено
във радост и мъка, във студ и във зной.*

Последните два стиха пообъркаха Айла. Те сякаш нарушаваха схемата на песента и тя се зачуди дали нещо не липсваше. Когато погледна към зеландони, видя, че жената отново я наблюдава и това я накара да се почувства неудобно. Сведе поглед, ала щом вдигна очи, Първата още я наблюдаваше.

Щом срещата завърши и хората се разотидоха, някогашната Золена се приближи до русокосата жена и ѝ рече:

— Трябва да отида до лагера на Деветата пещера. Ще имаш ли нещо против, ако повървя с теб?

— Не, разбира се, че не — отвърна Айла.

Двете повървяха мълчаливо известно време. Русокосата жена все още се намираше под въздействието на легендата, а Първата очакваше с интерес реакцията ѝ.

— Това беше прекрасно, зеландони — каза най-накрая Айла. — Когато живяхме в Лъвския бивак, от време на време някой правеше музика, пееше или танцуваше. Някои хора имаха прекрасни гласове, ала никой не може да се сравнява с теб.

— Това е дар от Майката — отвърна по-възрастната жена. — Просто съм родена с него. Легендата за Майката е известна като Песента на Майката, понеже някои хора обичат да я пеят.

— Джондалар ми изрецитира малко от Песента на Майката, докато пътувахме насам — рече Айла. — Каза ми, че не може да си я спомни цялата, но някои от думите му не бяха същите като твоите.

— В това няма нищо странно — кимна зеландони. — Тя се пее по различен начин. Сигурно я е научил от стария зеландони — аз също съм я запомнила от него, — ала някои шамани я променят. В това няма нищо лошо, стига да не изменя съдържанието и да запазва ритъма и римите. Ако промяната е добра, хората я запомнят, а ако не е, бързо я забравят. Направих моя вариант, защото така ми харесва повече, ала това не означава, че не може да се пее и по други начини.

— Мисля, че повечето хора пеят същата песен като теб, но ще ми кажеш ли какво означават думите „ритъм“ и „рими“? — поинтересува се русокосата жена. — Не мисля, че Джондалар ми ги е обяснявал някога.

— Едва ли — усмихна се другата жена. — Пеенето и разказването на истории не са сред най-силните му страни, макар че в

интерес на истината трябва да призная, че вече разказва много по-добре приключенията си.

— При мен е същото — сподели чистосърдечно Айла. — Мога да запомня една история, ала не зная как да я изпея. Това обаче не ми пречи да ѝ се наслажда, когато я чуя.

— Ритъмът и римите помагат на хората да запомнят по-лесно — обясни зеландони. — Ритъмът е чувството за движение. Той те носи напред, все едно вървиш с равномерен ход. А римите са думите, които звучат по сходен начин. Те допълват ритъма, но също така и помагат да си спомниш следващите думи.

— Лозадунаите имат подобна Легенда за Майката, но тя не ме развълнува като твоето изпълнение. Въпреки това я запомних.

Първата сред служителите на Майката спря и я изгледа изпитателно:

— Запомнила си я? Та лозадунаите имат различен език!

— Да, но не чак толкова — вдигна рамене Айла. — Всъщност прилича доста на зеландонийския и не ми беше трудно да го науча.

— Някои хора не мислят така — усмихна се дони. — Колко време прекара при лозадунаите?

— По-малко от месец. Джондалар искаше да прекосим по-бързо ледника, за да избегнем пролетното топене — обясни. — Всъщност топлият вятър задуха едва през последния ден, но пак ни причини доста неприятности.

— Научила си езика им за по-малко от месец?

— Все още правя много грешки, ала успях да запомня някои от легендите им. Опитах се да запамеля Легендата за Майката... Много бих искала да се науча да я пея като теб.

Първата я изгледа продължително, след което кимна и рече:

— Ще бъда щастлива да ти помогна.

Докато вървяха, Айла се замисли отново за Легендата, особено за онази част, която ѝ напомняше за Дърк и за нея. Бе сигурна, че разбира как се е чувствала Великата майка, когато е трябвало да се примири с обстоятелството, че Нейният син е отнет завинаги от Нея. Рожбата ѝ ужасно ѝ липсваше и тя очакваше с нетърпение раждането на новото си дете — детето на Джондалар. Припомни си някои от стиховете, които току-що беше чула, и закрачи с ритъма на Песента, докато си я рецитираше наум.

Спътницата ѝ забеляза промяната в темпото им, хвърли бърз поглед към Айла и се усмихна. „Това момиче принадлежи на зеландони“ — каза си.

Когато стигнаха до лагера, Айла спря и попита:

— Защо в последния куплет има два стиха накрая, вместо само един?

— Хората често ме питат за това — отвърна шаманката.

— Истината е, че не зная отговора. Винаги е било така. Повечето хора смятат, че това е подходящ начин да се отбележи краят на Песента — един стих за завършек на последната строфа и един за финала на цялата Легенда.

Русокосата жена кимна. Зеландони не знаеше дали това означава, че събеседницата ѝ просто е приела обяснението, или наистина го беше разбрала. Повечето послушници никога не задаваха подобни въпроси. Да, жената, която бе довел Джондалар, определено принадлежеше към зеландони.

Повървяха още малко. Айла забеляза, че слънцето се е снижило до западния хоризонт. Съвсем скоро щеше да се здрачи.

— Мисля, че срещата мина добре — рече Първата сред служителите на Майката. — Зеландони са впечатлени от метода ти за палене на огън и аз дълбоко оценявам готовността, с която сподели тайната си с нас. Ако намерим достатъчно огнени камъни, съвсем скоро всички ще се научат да палят огън. А ако не успеем... знам ли? Навярно ще е най-добре, ако ги използваме само за някои специални церемонии.

Русокосата жена се намръщи.

— А какво ще стане с тези, които вече имат огнени камъни, както и с тези, които намерят такива? — попита.

— Можеш ли да им забраниш да ги използват?

Шаманката спря и погледите на двете жени се срещнаха.

— Права си — въздъхна. — Не мога. Мога да ги помоля да не ги използват, ала не мога да им забраня. Предполагам, че просто съм разсъждавала на глас за някаква идеална ситуация, каквато всъщност няма. Няма да стане — особено след като всеки знае как да запали огън по този начин. — Първата направи кисела гримаса. — Когато зеландони на Петата и Четиринайсетата пещера предложиха да запазим твоята техника в тайна, те просто изразиха на глас онова,

което повечето от нас желаят, включително и аз. Наистина, така церемониите ни щяха да станат още по-впечатляващи, но не можем да скрием това от хората — завърши дони.

Двете отново продължиха напред.

— Няма да планираме брачната церемония, докато не се проведе първият лов. Всички пещери ще вземат участие в него — продължи зеландони. — Хората го очакват с голямо нетърпение, защото вярват, че ако се окаже успешен, следващата година ще бъде добра, а неуспехът предвещава лош късмет. Зеландони ще проведат търсене на дивеч. Понякога това помага. Ако наблизко има стада, добрият търсач помага да се открие местоположението им, ала дори най-способният търсач не е в състояние да открие дивеч, ако го няма.

— Навремето помагах на Мамут в едно такова търсене — сподели Айла. — В началото беше доста изненадващо за мен, ала явно имах някакви способности.

— Участвала си в търсене с Мамут? — удиви се зеландони. — Разкажи ми повече.

— Трудно е да се обясни, но беше нещо като птичи полет над земята, само дето нямаше никакъв вятър... и земята не изглеждаше точно същата.

— Би ли искала да помогнеш на зеландони? — попита шаманката. — Имаме неколцина търсачи, ала винаги е по-добре да са повече.

— Бих искала... но... просто не желая да бъда зеландони — въздъхна русокосата жена. — Искам да се омъжа за Джондалар и да имам деца.

— Щом не искаш, няма да го правиш. Никой не може да те накара, Айла, но ако търсенето доведе до успешен лов, брачната церемония ще бъде сполучлива и ще донесе късмет, щастие и дълъг семеен живот на двойките, венчали се на нея.

— Да, предполагам, че мога да опитам, но не зная дали ще успея — отвърна колебливо Айла.

— Не се притеснявай — успокои я дони. — Никога не се знае. Важното е човек да се опита.

Докато вървяха, шаманката си мислеше колко е важно да привлече тази жена в лоното на зеландони. Айла имаше твърде много дарби и способности и задаваше въпроси, които бяха над нивото на

останалите зеландонийци. Не успеа ли да я приобщят към зеландони, тя можеше да разбуди духовете и да създаде доста неприятности, а това не биваше да се допуска.

ДВАЙСЕТ И ПЕТА ГЛАВА

Когато стигнаха, Вълчо веднага се втурна да ги посрещне. Щом го зърна да се приближава, Айла веднага се приведе напред, за да не я събори, ако се хвърли отгоре ѝ, като същевременно му даде знак да спре. Хищникът веднага се подчини, макар че изглеждаше така, сякаш едва се контролираше. Русокосата жена приклепна до него и му позволи да оближе врата ѝ, докато галеше гъстата му козина, след което се изправи. Вълчо вдигна муцуна към нея, а тя го хвана с две ръце за главата и се вгледа в изпъстрените му със златисти точки очи.

— И аз те обичам, Вълчо, ала понякога се чудя защо ти ме обичаш толкова много — рече. — Дали само защото ме смяташ за водач на глутницата си, или има и нещо повече?

— Ти му заповядваш да те обича, Айла — каза Първата, — и обичта, която налагаш, не може да бъде отхвърлена.

Айла я изгледа учудено:

— Как е възможно да му заповядвам такова нещо?

— Ти си господарката на този вълк — обясни едрата жена. — Той се чувства задължен да ти достави удоволствие заради любовта, която изпитва към теб. Не казвам, че се опитваш да го подлъгваш или съзнателно го караш да се държи по този начин, но се получава така. Тези, които те обичат, Айла, те обичат истински. Виждам го при животните ти, виждам го и в Джондалар. А него добре го познавам. Той никога не е обичал някого така, както обича теб, и никога няма да обича по този начин. Навярно се дължи на това, че се раздаваш толкова безрезервно и открито, или пък е дар от Майката. Ти винаги ще бъдеш обичана, ала не забравяй, че трябва да внимаваш с даровете на Майката.

— Защо хората казват така, зеландони? — попита Айла.

— Защо трябва да се тревожим за даровете на Майката? Те не са ли нещо хубаво?

— Може би защото са нещо прекалено хубаво — рече зеландони. — Или пък защото са прекалено силни. Как би се чувствала, ако някой

ти даде нещо много ценно?

— Иза ме научи, че всеки дар поражда задължение — отвърна русокосата жена. — Трябва да дадеш на човека нещо със същата стойност.

— Колкото повече научавам за хората, които са те отгледали, толкова повече започвам да ги уважавам — каза Първата сред служителите на Майката. — Когато Великата Майка връчва на някого своя дар, Тя навярно очаква нещо в замяна. И колкото по-голям е нейният дар, толкова по-големи са очакванията И, ала кой би могъл да каже какво точно се иска от него, преди да настъпи моментът за това? Ето защо хората се тревожат. Понякога Нейните дарове са прекалено много, повече, отколкото човек би искал, ала не могат да бъдат върнати обратно. Да имаш много от нещо не означава непременно, че ще бъдеш щастлив.

— Дори и ако това е любов? — попита Айла.

— Най-добрият пример за това е Джондалар. Той определено бе обичан от Майката — каза жената, известна някога като Золеня. — Даже прекалено обичан — тя му бе дала твърде много. Той е толкова красив и добре сложен, че просто няма как да не привлича внимание. Дори очите му имат такъв необикновен цвят, че не можеш да устоиш на изкушението да потънеш в тях. Освен това има естествен чар, с който направо омагьосва хората, особено жените. Не мисля, че на света има жена, която да му откаже нещо, дори и самата Майка, а и той обича да доставя удоволствие на нежния пол. И сякаш това не е малко, та Тя го е направила интелигентен и изключително добър в каменоделството, както и го е дарила с любящо сърце. Сърцето му наистина е изключително — той има страшно много любов за даване.

Айла я слушаше внимателно.

— Дори любовта му към работата с камъка и изработването на различни инструменти за него е истинска страст.

— Всяко нещо, което обикне, направо го обсебва — продължи Първата сред служителите на Майката. — Той се опитва да държи увлеченията си под контрол, но понякога те му се изплъзват. Айла, не съм сигурна дали разбираш колко могъщи са чувствата му. Всичките тези дарове обаче не го правеха щастлив — най-малкото не и досега — и извикваха повече завист, отколкото любов.

Русокосата жена кимна замислено.

— Чувала съм няколко души да казват, че брат му Тонолан бил любимец на Майката и поради тази причина Тя си го прибрала толкова рано — рече. — Той бил ли е изключително красив... или може би е имал много дарове?

— Тонолан бе любимец на всички — на всички, но не и на Майката — въздъхна дони. — Той изглеждаше страхотно, макар и да нямаше тази... изкушена съм да кажа красота... мъжествена красота на Джондалар, ала имаше толкова открит и топъл характер, че навсякъде, където отидеше, хората го обикваха — и мъжете, и жените. Той се сприятеляваше бързо и естествено и никой не му завиждаше, нито пък го мразеше.

Стояха и си говореха, а вълкът се беше сгушил в краката на Айла. Щом отново закрочи към лагера, русокосата жена се намръщи, замислена над думите на шаманката.

— Сега, след като Джондалар те доведе тук, много мъже отново ще започнат да му завиждат, а жените ще се настроят срещу теб, защото ти зае мястото в сърцето му — продължи зеландони. — Ето защо Марона се опита да те направи на глупачка. Тя завиждаше и на двамата ви, защото сте открили щастието един в друг. Някои хора мислят, че Марона също е получила много от Майката, ала единственото, което е имала някога, е било необичайната ѝ красота. Както знаем обаче, красотата е най-измамният от даровете, защото е нетрайна. Марона е една неприятна жена, която мисли само за себе си, има съвсем малко приятели и почти никакви умения. Когато красотата ѝ увехне, тя няма да има нищо — дори и деца.

Повървяха още известно време заедно, след което Айла спря и се обърна към спътницата си:

— Не съм виждала Марона напоследък.

— Тя отиде в Петата пещера с приятеля си и се върна тук заедно с тях — обясни дони. — Отседнала е в техния лагер.

— Не я харесвам, но съжалявам за нея, ако не може да има деца — въздъхна русокосата жена. — Иза знаеше някои работи, които биха могли да се направят за жена, която иска да стане по-възприемчива към оплодителния дух.

— И аз зная някои неща — усмихна се шаманката, — ала Марона никога не ме е молила за помощ. Боя се обаче, че ако наистина е неспособна да зачене, едва ли нещо ще помогне.

Айла долови тъга в гласа ѝ. Навярно и тя щеше безутешно да съжاليا, ако не можеше да има деца. Изведнъж обаче лицето ѝ се озари от сияйна усмивка.

— Знаеш ли, че ще имам дете? — попита.

Зеландони се усмихна. Предположението ѝ се беше потвърдило.

— Много се радвам за теб, Айла — рече. — Джондалар знае ли, че съюзът ви е бил благословен?

— Да, казах му — сподели русокосата жена. — Много е щастлив.

— Така и трябва. Казала ли си на някой друг?

— Само на Мартона, Продева и сега на теб.

— Ако не го знаят много хора, можем да поднесем тази новина като изненада за всички на твоята брачна церемония — предложи Първата сред служителите на Майката. — Има специални слова, които могат да бъдат включени в ритуала, ако жената вече е благословена.

— Мисля, че това ще ми хареса — каза Айла. — Спрях да отбелязвам лунните си периоди, откакто кървенето ми спря, ала се чудя дали да не започна отново да отбелязвам дните до раждането на бебето ми. Джондалар ме научи как да използвам зеландонийските думи за броене, но не зная дали ще мога да броя до толкова много.

— Смяташ ли думите за броене за трудни, Айла? — попита зеландони.

— Не. Харесват ми — отвърна тя. — Макар че Джондалар ме изненада първия път, когато ги каза пред мен. Само като погледна резките върху пръчките, с които отбелязвах всеки изминал ден, той разбра колко време съм прекарала в долината. Каза ми, че му било полесно, защото бях отбелязала с допълнителна чертичка дните, когато започваше лунният ми период, за да бъде готова за него — той ми пречеше да ловувам, понеже животните ме надушваха отдалеч. След известно време забелязах, че кървенето ми винаги започва, когато чезнещата луна достигне същата форма, така че нямах нужда от чертичките, но въпреки това продължих да ги слагам. Невинаги можеш да видиш луната, ако е облачно или има буря...

Шаманката си помисли, че тъкмо започваше да привиква към това, което русокосата жена непрекъснато ѝ поднасяше, когато чутото отново я изуми. Да отбелязваш дните, когато кървиш, и да ги свържеш с лунните фази бе невероятно постижение за сам човек!

— Би ли искала да научиш още думи за броене, както и различни начини да ги използваш, Айла? — попита тя. — Те могат да се използват, за да знаем кога да очакваме промяна в сезоните например, преди тази промяна да стане видима, както и да знаеш кога горе-долу ще се роди бебето ти.

— Да, с удоволствие бих научила тези думи — усмихна се Айла. — Научих се да отбелязвам времето с резки от Креб, макар че според мен малко го притеснявах, когато го правех. Повечето жени — че и мъже — от Клана не могат да броят след три. Креб отбелязваше дните с резки, защото беше мог-ър, но не знаеше никакви думи за броене.

— Ще ти покажа как да броиш и по-големи числа — рече Първата. — Мисля, че е най-добре да родиш децата си сега, докато си млада, защото може да не ти се иска да се грижиш за малки деца, когато остарееш. Кой знае какво ще ти дойде наум.

— Не съм толкова млада, зеландони — възрази русокосата жена. — Мога да преброя, че съм на деветнайсет години, ако Иза е права за това на колко години съм била, когато са ме намерили.

— Определено изглеждаш по-млада за възрастта си — рече шаманката, намръщвайки се за момент. — Това обаче няма значение. Важното е, че имаш преднина — промърмори почти на себе си, след което продължи мисълта си наум: „Тя вече е изкусен лечител и няма нужда да усвоява това, преди да стане зеландони.“

— Преднина за какво? — учуди се Айла.

— За... — запъна се Първата — ... за семейството си, понеже животът вече е започнал. Надявам се обаче да нямаш твърде много деца. Имаш добро здраве, ала многото деца изтощават жената и я състаряват прекалено бързо.

Айла имаше натрапчивото усещане, че зеландони не желае да я посвети в размишленията си и поради тази причина каза нещо различно от онова, за което си мислеше. Това си беше нейно право. Тя можеше да премълчи онова, което занимаваше ума ѝ, ала това я накара да се запита защо ли Първата бе постъпила така.

Когато влязоха в лагера, вече се беше здрачило. Приблизиха се до продълговатия изкоп, където гореше огънят, и хората веднага ги поздравиха и им предложиха храна. Айла внезапно осъзна, че е гладна — следобедът бе дълъг и изнурителен. Зеландони се нахрани заедно с тях и реши да пренощува в лагера на Деветата пещера. Щом

приключиха с вечерята, някогашната Золена започна да обсъжда предстоящия лов и търсенето с Мартона и Джохаран. Спомена, че и Айла ще се присъедини към търсачите, от което на русокосата жена не ѝ стана много приятно. Не искаше да става една от служителите на Майката, но обстоятелствата явно я тласкаха точно в тази посока. Това никак не ѝ харесваше.

* * *

— Искам да отидем по-рано там — каза Джондалар на следващата сутрин, когато излязоха навън. В ръцете си държеше купа ментов чай, приготвен от Айла. От купата се вдигаше ароматна пара. Той дъвчеше края на тръстиковото стъбло, което любимата му бе обелила за него, за да почиства зъбите си. — Трябва да наглася мишените и да измеря разстоянията.

— Добре, но първо трябва да видя как са Уини и Рейсър — заяви Айла. — Вчера почти не съм ги виждала. Защо не отидеш сам и да приготвиш нещата, а аз ще взема Вълчо с мен и ще се срещнем по-късно.

— Не се бави много. Хората ще се съберат рано, а аз наистина искам да им покажа какво можеш да правиш. Едно е да гледат как аз хвърлям копие на дълго разстояние, ала съвсем друго — когато видят, че една жена може да го запрати по-далеч от всеки мъж с помощта на копиехвъргача. Това вече би ги заинтригувало — рече Джондалар.

— Ще гледам да дойда възможно най-бързо, ала първо искам да разреша конете и да прегледам окото на Рейсър. Изглежда ми зачервено, сякаш нещо е попаднало в него. Може да се наложи да го лекувам.

— Ами ако е нещо сериозно? — загрижи се синеокият мъж. — Искаш ли да дойда с теб?

— Не ми изглежда толкова зле — каза тя. — Сигурна съм, че ще се оправи бързо. Просто трябва да го погледна. Ти върви, а аз няма да се бавя.

Джондалар кимна, изпи остатъка от чая си и се усмихна.

— Твоят чай винаги ме кара да се чувствам по-добре — рече той.

— Да, освежава дъха и ободрява тялото — кимна любимата му. Всяка сутрин му поднасяше чай и обелено тръстиково връхче и той бе започнал да харесва този ритуал.

— Забелязах го, когато ми се гадеше сутрин — от него винаги ми ставаше по-добре.

— Още ли имаш такива пристъпи? — поинтересува се Джондалар.

— Не, вече не, но забелязах, че коремът ми е станал по-голям.

Мъжът се усмихна.

— Харесвам по-големия ти корем — каза и я прегърна през раменете, а с другата си ръка погали корема ѝ. — А още повече ми харесва с това, което е вътре в него.

Тя му се усмихна.

— И при мен е същото.

Той я целуна нежно.

— Това, което ми липсва най-много от пътешествието ни, е, че можехме да спираме, където си поискаме, и да споделяме насладите по всяко време. Сега все изниква нещо за вършене и не е лесно да правим това, което искаме, във всеки момент, когато го искаме — той зарови устни в ямката на шията ѝ и отново я целуна. — Трябва ли наистина да ходя на тази демонстрация толкова рано... — добави с дрезгав глас.

— Да, трябва — засмя се Айла. — Но ако искаш да останеш...

— Не, права си — въздъхна синеокият красавец. — Ще се видим по-късно.

Джондалар пое към главния лагер, а тя подсвирна на Вълчо, който веднага откликна на зова ѝ, и двамата отидоха при конете. Щом ги усетиха, Уини и Рейсър зацвилиха радостно и се доближиха дотолкова, доколкото им позволяваха въжетата, с които бяха завързани за дърветата. Русокосата жена побърза да ги освободи и забеляза, че едното въже се е омотало в бодливите храсти. „Май ще е по-добре да измисля някакви ограждения“ — помисли си, докато го размотаваше от храста и почистваше бодлите, полепнали по него.

Конете се доближиха до нея и докато пръхтяха възбудено, Айла успя да прегледа окоето на Рейсър. Наистина беше малко зачервено. Започна да разчесва Уини и когато хвърли поглед настрана, видя, че Рейсър гони Вълчо. След малко ролите се смениха и Вълчо стана преследвачът. Тя ги загледа с умиление. Щом вълкът настигна

жребеца, той забави ход и го остави да мине напред, след което ролите отново се смениха. Беше ясно, че животните си играят — и двете бяха мъжки екземпляри, които кипяха от сили и енергия, — и това им доставяше голямо удоволствие.

Айла се усмихна и продължи да разчесва козината на кобилата. Бременността на Уини също започваше да си личи, но засега поне беше в добро здраве. „Дано всичко мине благополучно“ — каза си жената и се огледа наоколо. Рейсър си пасеше тихо и кротко, но Вълчо не се виждаше никакъв. Явно отново се бе отправил на някоя от изследователските си експедиции. Айла подсвирна на жребеца и Рейсър веднага надигна глава и закрачи към нея. В същия момент някой изсвири по същия начин. Русокосата жена и жребецът се огледаха изненадано и Айла забеляза някакво момче, което вървеше към нея.

Не го познаваше и се зачуди какво ли искаше и защо бе имитирало сигнала, с който викаше жребеца. Когато наближи, Айла си каза, че навярно е на девет-десет години, след което забеляза, че едната му ръка изглежда по-къса от другата и виси малко вдървено, сякаш момчето не може да я контролира. Това я накара да се сети за Креб, чиято ръка бе отрязана от лакътя, когато бил съвсем малко момче, изведнъж изпита съчувствие към непознатото дете.

— Ти ли подсвирна? — попита го.

— Да.

— Защо го направи?

— Никога преди не съм чувал някой да подсвирва по този начин — каза момчето — и веднага ми се прииска да видя дали ще мога да го направя и аз.

— Успя — рече му Айла. — Търсиш ли някого?

— Не — вдигна рамене хлапето.

— Какво правиш тук?

— Просто обикалям. Казаха ми, че тук имало коне, но не знаех, че някой е направил лагер на това място. Не ми казаха за това. Всички останали са покрай Средния поток.

— Пристигнахме съвсем скоро — каза му русокосата жена. — Ти откога си тук?

— Аз съм роден тук.

— О, значи си от Деветнайсетата пещера.

— Да — кимна момчето. — Защо говориш толкова смешно?

— Защото не съм от тук. Идвам от много далеч. Едно време бях Айла от Лъвския бивак на мамутоите, а сега съм Айла от Деветата пещера на зеландониите — каза тя и пристъпи напред, протягайки ръце за поздрав.

Момчето се смути, понеже не можеше да направи същото с отчасти парализираната си ръка. Русокосата жена видя това и улови дланите му. Ръцете му бяха нормални, само дето едната беше по-малка от другата и кутрето бе слято с безименния му пръст. Тя задържа известно време дланите му в своите и се усмихна. Накрая, сякаш току-що си беше спомнило как се казва, момчето рече:

— Аз съм Ланидар от Деветнайсетата пещера на зеландониите. — Щеше да спре дотук, ала после добави: — Деветнайсетата пещера те приветства на Летния събор, Айла от Деветата пещера на зеландониите.

— Много добре свириш с уста — похвали го тя. — Обичаш ли да си подсвиркваш? — попита го, след като пусна ръцете му.

— Май да.

— Мога ли да те помоля да не имитираш повече моето подсвиркване?

— Защо? — учуди се момчето.

— С този сигнал викам коня — този там, жребеца — обясни Айла. — Боя се, че ако чуе твоето подсвиркване, ще си помисли, че го викаш, а това ще го обърка. Но ако това подсвиркване ти харесва много, мога да го науча да отговаря на друг сигнал.

— Какъв?

Жената се огледа наоколо и забеляза едно синигерче, кацнало на близкото дърво, което чуруликаше радостно. Тя се заслуша за момент, след което повтори песента му. Момчето се смая, а птичката също замлъкна за миг, преди да пропее отново. Айла повтори сигнала още веднъж и синигерчето съвсем се обърка.

— Как го направи? — попита момчето.

— Ако искаш, ще те науча — каза му тя. — Сигурна съм, че няма да се затрудниш.

— Можеш ли да имитираш и други птици?

— Мога.

— Кои?

— Които кажеш.

— Чучулига?

Айла затвори очи за момент, след което си заподсвирква поредица от звуци, които приличаха досущ на песента на чучулигата, която звучи, докато птицата се издига високо в небето.

— Наистина ли можеш да ме научиш да правя това? — попита момчето, а очите му заблестяха от възнение.

— Ако наистина искаш да се научиш — рече Айла.

— Ти как се научи?

— С много упражнения. Ако имаш търпение, понякога птицата ще дойде при теб, докато си подсвиркваш песента ѝ — каза русокосата жена и си спомни за времето, когато живееше сама в долината и се мъчеше да имитира чуруликането на горските птички. След като започна да ги храни, няколко винаги откликваха на зова ѝ и кълвяха направо от дланта ѝ.

— А можеш ли да подсвиркваш и други неща? — попита Ланидар, заинтригуван от тази странна жена, която говореше смешно и свирукаше толкова добре.

Айла се замисли за момент, след което — навярно защото момчето ѝ напомняше за Креб — започна да тананика мистична мелодия, която звучеше като свирене на флейта. Ланидар познаваше звука на флейтата, ала никога досега не беше чувал нещо подобно. Тази завладяваща музика бе напълно непозната за него. Така звучеше флейтата на Събора на Клана, на който Айла бе отишла с Клана на Брун, когато още живееше с тях. Момчето я слушаше със зяпнала уста.

— Никога не съм чувал някой да подсвирква така — сподели то.

— Хареса ли ти? — попита жената.

— Да, но и малко ме изплаши — призна Ланидар. — Сякаш това, което изтананика, идва от много, много далеч.

— Точно така си е — увери го Айла и изсвири пронизително с уста. След няколко секунди двамата видяха как Вълчо тича с големи подскоци из високата трева.

— Вълк! — възкликна изплашено момчето. — Това е вълк!

— Всичко е наред — успокои го и прегърна хищника, който започна да ѝ се умилква, въртейки опашка. — Този вълк е мой приятел. Вчера отидох с него в главния лагер. Мислех, че си разбрал, че и той е бил там заедно с конете.

Момчето се успокои, но продължи да наблюдава вълка с ококорени от страх очи.

— Вчера ходих с майка да берем малини. Никой не ми каза, че си била в лагера. Споменаха само, че имало някакви коне на Горната ливада — каза. — Всички говореха за нещо, дете мятало копия — някакъв мъж щял да го показва. Мен никакъв ме няма в мятането на копия, ето защо реших да намина да погледам конете.

Айла се зачуди дали нарочно не му бяха споменали за вълка — може би някой искаше да му погоди номер, както Марона се бе опитала да направи с нея. После си даде сметка, че момче на неговата възраст, което ходеше да бере малини с майка си, сигурно води доста самотен живот. Русокосата жена предполагаше, че момче с недъгвава ръка, което не може да мята копия, едва ли има много приятели, и че останалите момчета сигурно му се подиграват, и му погаждат най-различни номера. Ланидар обаче имаше здрава ръка и можеше да се научи да хвърля копие — особено с помощта на копиехвъргача.

— Защо не си добър в хвърлянето на копие? — попита Айла.

— Не виждаш ли? — въздъхна горчиво хлапето, протягайки деформираната си ръка към нея.

— Но нали имаш и друга ръка, на която й няма нищо.

— Всеки държи допълнителните си копия със свободната си ръка — отвърна Ланидар. — А и никой не иска да ме учи. Всички казват, че никога няма да успея да улуча мишената.

— Ами мъжът от огнището ти?

— Живея с майка си и с нейната майка. Мисля, че едно време е имало мъж на огнището, защото веднъж майка ми го показва, но той я напуснал преди много време и не иска да има нищо общо с мен. Никак не се зарадва, когато веднъж отидох да го навестя. От време на време един мъж идва и живее при нас за малко, но на никого не му пука за мен — разказа хлапето.

— Искаш ли да видиш копиехвъргача? — попита Айла. — Имам един в себе си.

— Откъде си го взела? — ококори се Ланидар.

— Познавам човека, който го измисли. Той е мъжът, за когото ще се омъжа. Веднага след като свърша с конете, ще отида при него, за да му помогна в демонстрацията.

— Ще ми бъде интересно да му хвърля един поглед — каза колебливо момчето.

Айла бе оставила наблизко торбата си. Приблужи се до нея, извади копиехвъргача и няколко копия и се върна при Ланидар.

— Ето как действа — рече, взе едно копие и го постави в жлеба на копиехвъргача, като внимаваше кукичката в долната му част да се захване за отвора в края на метателното оръжие, след което пъкна пръсти в клупа, прикрепен към предната му част. Огледа внимателно околността и хвърли копието.

— Колко далеч отиде само! — възкликна момчето. — Май никога не съм виждал някой да хвърля копие толкова далеч.

— Сигурно е така — кимна жената. — Ето защо копиехвъргачът е толкова добро ловно оръжие. Според мен ти ще можеш да запратиш копие с негова помощ. Ей-сега ще ти покажа как да го хванеш.

Айла виждаше, че копиехвъргачът не бе предназначен за някой с ръста на Ланидар, но поне щеше да демонстрира на момчето принципа на лостовия механизъм, на който действаше. Недъгавата му ръка беше дясната, ето защо момчето трябваше да наблегне на лявата. Отсега нататък то щеше да стане левичар, независимо какво е било до този момент, понеже силата му беше от тази страна. На този етап нямаше смисъл да се занимават с прицела — важното беше Ланидар да се научи как да замахва и да хвърля копието. Айла му показа и щом момчето замахна, копието се издигна високо във въздуха и се приземи доста далеч. На лицето на хлапето грейна радостна усмивка, граничеща с екстаз.

— Аз хвърлих това копие! — възкликна то. — Виж колко далеч отиде! — почти извика. — Мога ли да уцеля нещо с него?

— Ако се упражняваш — усмихна му се русокосата жена. Тя се огледа наоколо, но не видя нищо. Тогава се обърна към Вълчо, който лежеше до нея и наблюдаваше лениво заниманията им. — Вълчо, отиди да намериш нещо за мен — заповяда му, макар че сигналът, който му даде, всъщност каза доста повече.

Хищникът веднага скочи и се втурна през високата златистозелена трева на ливадата. Жената го последва, без да бърза, а момчето тръгна след нея. Не след дълго забелязаха някакво движение в тревата пред тях, а в следващия момент зърнаха един сив заек, който побягна, подплашен от вълка. Русокосата жена веднага зареди ново

копие в приспособлението, изобретено от Джондалар, и зачака удобен момент да поразии целта. Когато прецени в каква посока ще поеме гризачът при следващия му завои, тя метна копието и закова на място животинчето. Двамата с Ланидар тръгнаха към плячката, ала щом я доближиха, видяха, че Вълчо е застанал над заека и ги гледа изпитателно.

— Този е за мен, Вълчо — каза му Айла. — Сега можеш да отидеш да си хванеш един и за себе си — добави, давайки му незабележими за момчето сигнали.

Ланидар бе смаян и не можеше да повярва на очите си — такъв голям вълк да се подчинява на една жена!

Тя се наведе, вдигна заека и двамата закрачиха към конете.

— Според мен трябва да отидеш да видиш как мъжът ще покаже възможностите на копиехвъргача, Ланидар — рече му Айла. — Сигурно ще ти се стори интересно, независимо дали знаеш как се хвърля копие. Освен това никой, освен мен и човека, изобретил копиехвъргача, не знаят как да си служат с него. Всички ще се учат от самото начало. Ако ме изчакаш малко, можем да отидем заедно.

Ланидар я гледаше как сресва младия жребец.

— Никога не съм виждал кафяв кон. Повечето са като кобилата.

— Зная — отвърна русокосата жена. — Но далеч на изток, отвъд края на Великата река майка, която извира от другата страна на ледника, има доста коне с такъв цвят. А тези два коня идват точно оттам.

След малко вълкът се върна при тях. Той си намери едно местенце, обиколи го няколко пъти, после се изтегна по корем и се загледа в тях.

— Защо тези животни стоят около теб, позволяват ти да ги докоснеш и правят това, което им кажеш? — попита Ланидар. — Никога не съм виждал животни, които да се държат така.

— Те са мои приятели — усмихна му се русокосата жена. — Бях отишла на лов и майката на тази кобила падна в капана ми. Не знаех, че кърми, докато не видях мъничкото конче. Няколко хиени също го бяха забелязали, ала аз веднага ги прогоних, без да си давам сметка защо точно го правя. Кобилката нямаше да оцелее сама, но откакто я спасих, започнах да се грижа за нея. Така и я отгледах. Мисля, че кобилката израсна с представата, че аз съм майка ѝ. По-късно станахме

приятелки и се научихме да се разбираме една друга. Тя прави това, което искам от нея, защото самата тя го желае. Нарекох я Уини — Айла произнесе името на животното като конско изцвилване, което прозвуча толкова истинско, че кобилата мигом надигна глава и погледна към тях.

— Това беше страхотно! — възкликна хлапето. — Как го направи?

— Костваше ми страшно много усилия и време. Това е истинското ѝ име. Пред повечето хора обикновено казвам „Уини“, защото го разбират по-добре, ала не така го нарекох, когато я нарекох така. Този жребец е неин син. Бях до нея, докато го раждаше... Джондалар също беше с мен. Той кръсти коня Рейсър, но това се случи по-късно.

— Рейсър означава някой, който обича да се движи бързо, или някой, който иска да бъде пред всички други, нали? — подхвърли момчето.

— Да — кимна тя. — Същото каза и Джондалар. Нарече го така, защото Рейсър обича да е винаги отпред, освен в случаите, когато му сложа юздата. Тогава върви винаги зад майка си — рече Айла и продължи да разресва коня. Почти бе готова.

— Ами вълка? — поинтересува се момчето.

— Почти същата история — вдигна рамене жената. — Отгледах го от бебе. Убих майка му, защото отмъкваше хермелините от капаните ми. И за нея не знаех, че има малки. Беше през зимата и всичко бе покрито със сняг — как бих могла да предположа, че ще има вълчета по това време? Един ден проследих дирите ѝ до бърлогата ѝ. Тя бе вълк-единак, без други вълци наблизо, които да ѝ помагат, и останалите ѝ вълчета бяха измрели. Когато издърпах Вълчо от бърлогата, видях, че очите му са полуотворени. Той израсна заедно с децата на мамутоите и вероятно смята, че хората са неговата глутница.

— Как го нарече? — попита Ланидар.

— Вълчо — отвърна жената. — Това е думата за вълк на езика на мамутоите. Искаш ли да те запозная с него?

— Как така да ме запознаеш с него? — учуди се момчето. — Може ли човек да се запознава с вълк?

— Сега ще видиш — усмихна се Айла. — Дай си ръката — подкани го тя. — Първо ще дадем на Вълчо да я помирише, а после ще можеш да го погалиш.

Отначало детето се колебаеше дали да доближи здравата си ръка до хищната муцуна на вълка, но най-накрая се осмели и я протегна бавно напред. Русокосата жена хвана дланта му и я поднесе към носа на Вълчо. Той първо я подуши, след което я облиза.

— Гъдел ме е! — засмя се момчето.

— Можеш да го помилваш по главата — рече му Айла. Ланидар докосна гъстата козина на хищника и в същия миг лицето му се озари от усмивка. — Много му харесва да го чешат зад ушите — добави жената и хлапето веднага го направи.

В този миг Рейсър изцвили нервно и Ланидар веднага надигна глава.

— Мисля, че и Рейсър има нужда от малко внимание — усмихна се Айла. — Искаш ли да го погалиш?

— Може ли? — грейнаха очите на детето.

— Разбира се — кимна жената и даде знак на коня да се приближи, като в същото време извика: — Ела тук, Рейсър! — Тъмнокъфявият жребец с черна грива, опашка и „чорапки“ отново изцвили, след което пристъпи към жената и момчето. Ала щом приведе глава надолу, Ланидар мигом отстъпи назад. Конят може и да нямаше остри зъби, но това не означаваше, че беше беззащитен.

Русокосата жена се протегна към торбата, която лежеше в краката ѝ.

— По-бавно, нека първо и той те подуши — посъветва го тя. — Животните те опознават първо с носа си. После можеш да го погалиш по носа или отстрани на муцуната.

Момчето я послуша.

— Носът му е толкова мек! — възкликна след малко то. Изведнъж пред него се появи и Уини, избутвайки Рейсър настрана. Детето се стресна, защото не я бе видяло как се приближава към тях.

— Уини също иска внимание — рече Айла. — Конете са много любопитни и обичат да се грижиш за тях. Искаш ли да ги нахраниш? — запита го тя и щом Ланидар кимна, му показа двете парчета бял корен, които бе извадила от торбата си. Това бяха диви моркови и конете умираха за тях.

— Можеш ли да държиш нещо с дясната си ръка? — попита Айла.

— Да — отвърна момчето.

— Тогава можеш да ги нахраниш и двамата наведнъж — рече жената, слагайки по едно парче корен във всяка от дланите му. — Задръж дланите си отворени пред тях, така че да могат да си вземат лакомството. Ако нахраниш само единия, ще започнат да ревнуват и Уини ще избута Рейсър, защото му е майка и може да му казва какво да прави.

— И при конете ли е така? — не можеше да повярва Ланидар.

— Да, и при конете — потвърди русокосата жена. Тя се изправи и вдигна въжето с прикрепените към него юзди. — Трябва да тръгваме, Ланидар. Джондалар ме очаква. Ще им сложа юздите, въпреки че не ми се иска, заради собствената им безопасност. Не бих желала да ги пускам да се разхождат на воля из лагера, докато всеки един от присъстващите на Летния събор не разбере, че тези коне не са ловна плячка. Днес даже си мислех, че една ограда би била къде-къде по-удобна от тези въжета, които непрекъснато се заплитат в тревата и храстите.

Сложи поводите на конете, вдигна от земята торбата и заека, който бе убила, и се обърна към момчето:

— Ако те науча как да си подсвиркваш, ще направиш ли нещо за мен, Ланидар?

— Какво?

— Понякога ми се налага да отсъствам оттук почти през целия ден. Ще можеш ли да идваш тук, за да наглеждаш конете, докато ме няма? Можеш да ги викаш с добре познатия ти сигнал. Бих искала да проверяваш дали въжетата не са оплетени и да им обръщаш малко внимание, защото никак не обичат да стоят сами. А ако има някакви проблеми, веднага ще ме извикаш. Мислиш ли, че ще можеш да се справиш с това?

Ланидар не можеше да повярва на ушите си. Дори и в мечтите си не бе дръзвал да си представи, че някой ще го помоли да направи нещо подобно.

— А ще мога ли да ги храня? — попита. — Много ми хареса да ядат направо от ръката ми.

— Разбира се — кимна жената. — Винаги можеш да им даваш малко свежа зелена трева, както и диви моркови — виждаш, че просто ги обожават! Ще ти покажа и някои други растения, с които може да ги

храниш. Сега ще дойдеш ли с мен, за да видиш как Джондалар ще покаже действието на копиехвъргача?

— Да — кимна хлапето и те се запътиха към главния лагер.

Когато стигнаха, Айла бе изненадана да види още няколко ловни приспособления, освен това на Джондалар. Явно хората, които бяха присъствали на предишната демонстрация, бяха изработили свои собствени версии на оръжието и сега показваха възможностите им. Щом Джондалар я видя, на лицето му веднага се изписа облекчение и той се завтече да я посрещне.

— Какво те забави толкова? — попита. — Няколко души са пробвали да направят копиехвъргачи, след като им го показахме — рече, — но знаеш колко много тренировки трябва, докато се постигне точност. Засега аз съм единственият, който може да улучи това, в което се прицелва, и се боя, че хората започват да си мислят, че това оръдие е пригодно единствено за мен и никога няма да овладеят копиехвъргача. Не исках да им споменавам нищо за теб, защото си мислех, че демонстрацията на уменията ти ще им направи далеч по-силно впечатление. Много се радвам, че най-накрая си тук.

— Сресах конете — окото на Рейсър е наред — и ги оставих да потичат малко — обясни Айла. — Трябва да помислим за нещо като ограждение, понеже въжетата непрекъснато се заплитат в храстите и тревата. Помолих Ланидар да наглежда Уини и Рейсър, когато не сме там. Запознах го с конете и те много го харесаха.

— Кой е Ланидар? — попита Джондалар.

Тя му посочи момчето, което стоеше до нея и гледаше боязливо към високия мъж, който изглеждаше ядосан.

— Това е Ланидар от Деветнайсетата пещера, Джондалар. Някой му казал, че на поляната над лагера ни имало коне, и той дойде да ги види.

Синеокият мъж понечи да вдигне рамене, защото това слабо го интересуваше — съзнанието му бе заето с демонстрацията, която не се развиваше според очакванията му, ала в същия миг забеляза деформираната ръка на момчето и израза на загриженост на лицето на Айла. Тя се опитваше да му каже нещо и най-вероятно то бе свързано с детето.

— Мисля, че той може много да ни помогне — каза русокосата жена. — Дори се е научил да имитира сигнала, с който викаме конете,

но ми обеща, че няма да го използва без основателна причина.

— Радвам се да чуя това — каза синеокият мъж, насочвайки вниманието си към хлапето — и съм сигурен, че Ланидар ще ни помага.

Момчето се успокои и Айла се усмихна на любимия си.

— Ланидар дойде да види демонстрацията. Какви мишени си приготвил? — попита тя, докато вървяха към насъбралата се тълпа — предимно мъже, някои от които сякаш щяха да си тръгнат всеки момент.

— Нарисуван елен върху кожа, привързана за наръч трева — рече той.

Айла извади копиехвъргача и едно копие, докато се приближаваха към множеството, и щом зърна мишените, се прицели и метна оръжието. Изсвистяването на копието във въздуха мигом привлече вниманието на неколцина, ала щом тежкият му връх се заби в първата кожа, всички насочиха погледи натам. Тя направи още няколко демонстрации и въпреки че неподвижните мишени не бяха кой знае колко трудни за улучване, те никога не бяха виждали жена да мята копие на такова разстояние. Хората постепенно започнаха да осъзнават, че всеки би могъл да овладее копиехвъргача.

Момчето явно разбираше това. То вървеше малко встрани от високата жена със смешния изговор, защото се опасяваше да не би присъствието му да я изнервя, ала сега се приближи и я докосна по ръката.

— Защо не кажеш на вълка да намери някой заек или друго животинче? — предложи Ланидар.

Айла му се усмихна и направи знак на вълка. Множеството, което се бе струпало тук, навярно бе прогонило всичкия дивеч, ала ако бе останало нещо, Вълчо със сигурност щеше да го намери. Хищникът се втурна през полето, стряскайки неколцина от присъстващите, но повечето вече бяха чували за чужденката с месоядният звяр и не бяха толкова изненадани.

Един мъж се приближи към Джондалар и го попита колко далеч може да метне копието с помощта на нововъведението, но той му отвърна, че са изстреляли всички копия и трябва да си ги върнат, за да ги използват отново. Годеникът на Айла заедно с неколцина мъже тъкмо бяха започнали да ги събират, когато тя забеляза, че Вълчо е

намерил нещо. Изведнъж бяла яребица изпърха с криле от една туфа храсти нагоре по склона, недалеч от мишените. Айла предвидливо бе заредила в копиехвъргача едно от по-леките копия, които използваша за птици и дребни животни.

Тя запрати копието с мълниеносно движение на ръката си и то изсвистя във въздуха, улучвайки безпогрешно тлъстата птица. Тя изкряска и тупна на земята. Тази демонстрация убеди окончателно хората в ефективността на новото изобретение.

— Колко далеч може да мята? — попита същият мъж, който бе разпитвал Джондалар за обсега на оръжието.

— Питай нея — посочи той Айла.

— Зависи какво те интересува — максималната дължина на полета или поражаване на мишена — каза жената.

— И двете — рече мъжът.

— Ако искаш да видиш колко далеч ще отиде копието с помощта на копиехвъргача, имам по-добра идея — усмихна се загадъчно Айла и се обърна към момчето. — Ланидар, би ли показал на тези хора как можеш да мяташ копие?

Момчето се огледа малко срамежливо наоколо, ала жената знаеше, че не е толкова стеснителен — все пак не се притесняваше да ѝ задава въпроси, когато се срещнаха. Ланидар я погледна и кимна.

— Можеш ли да си спомниш как хвърли копието преди? — попита го тя.

Хлапето отново кимна.

Айла му даде копиехвъргача и едно от по-леките копия; бяха ѝ останали само две. Отначало Ланидар бе малко несръчен, докато зареди копието с по-късата си ръка, ала накрая се справи. После замахна с лявата си ръка, повдигайки малко задната част на копиехвъргача, за да увеличи дължината на полета, и изстреля копието. То измина едва половината от разстоянието, което бяха прелетели копията на Айла и Джондалар, но въпреки това всички бяха впечатлени, защото никой не бе очаквал едно момче, още повече сакато, да запрати копието толкова далеч.

Тълпата взе да нараства и вече никой не искаше да си ходи. Мъжът, който се интересуваше от обсега на оръжието, пристъпи напред и се вгледа в момчето. Забеляза украсата по туниката му и малката огърлица на врата му и поклати невярващо глава.

— Та това момче е от Деветнайсетата пещера! — възкликна. — Вие пристигнахте съвсем скоро, кога го научихте да използва изобретението ви?

— Тази сутрин — отвърна Айла.

— Той успя да хвърли копието толкова далеч, при положение че се е научил тази сутрин? — смая се мъжът.

Русокосата жена кимна.

— Да. Разбира се, още не се е научил да поразява мишени, но и това ще стане след известно време. Единственото, което му трябва, са желание и много упражнения.

На устните на Ланидар грееше усмивка, погледът му беше изпълнен с такава гордост, че Айла също се усмихна. Той ѝ върна копиехвъргача и тя зареди ново копие в него, след което замахна и го запрати с цялата си сила. Всички присъстващи проследиха със смаяни погледи как метателното оръжие описва красива дъга във въздуха и се приземява далеч зад мишените на Джондалар. Всички бяха толкова заети да наблюдават копието, че малцина забелязаха второто копие, което Айла метна. То се заби в една от мишените и няколко души веднага обърнаха глави нагам, за да видят как дървеният ствол стърчи от шията на нарисувания елен.

Хората започнаха да коментират възторжено видяното, а когато Айла погледна към Джондалар, забеляза, че усмивката му е широка като тази на Ланидар. Всички веднага се скупчиха около тях, жадувайки да разгледат по-внимателно копиехвъргача. Някои дори ги помолиха да изпробват новото изобретение, но Айла насочи заинтригуваните към Джондалар, защото трябваше да потърси Вълчо. Същевременно си даде сметка, че няма нищо против да предлага на хората да използват метателното оръдие, ала не ѝ харесваше, когато я молеха за това. Реакцията ѝ я изненада — никога не бе очаквала, че ще се почувства по този начин.

Откри вълка да седи до Фолара и Мартона. По-младата жена видя, че Айла гледа към тях, и размаха донесената от Вълчо яребица. Годеницата на Джондалар ѝ кимна усмихнато.

В същия миг някаква жена се приближи към нея и Айла забеляза, че Ланидар пристъпваше някак колебливо подире ѝ.

— Аз съм Мардена от Деветнайсетата пещера на зеландониите — представи се непознатата, хващайки я за двете ръце. — Тази година

ние сме домакини на Летния събор.

— В името на Майката те приветствам на този Летен събор.

— Жената бе дребна и слабичка и Айла веднага видя приликата между нея и Ланидар.

— Аз съм Айла от Деветата пещера на зеландониите, а преди бях Айла от Лъвския бивак на мамутоите. В името на Дони, Великата Майка Земя, известна също като Мут, те приветствам.

— Аз съм майката на Ланидар — рече Мардена.

— Така си помислих — усмихна се русокосата жена. — Много си приличате.

Мардена забеляза необичайния акцент на Айла и малко се смути от него.

— Бих искала да те попитам как се запозна със сина ми — поиска да узнае. — Попитах го, ала понякога той става ужасно потаен — добави майка му с изнервен глас.

— Момчетата са такива — изрече благо Айла. — Някой му казал, че в лагера ни има коне, и той дойде да ги види. Аз също бях там и така се запознахме.

— Надявам се, че не те е притеснил — рече Мардена.

— Ни най-малко. Всъщност той даже ми помогна. Опитвам се да запазя конете далеч от хората заради собствената им безопасност, поне докато всички не узнаят за тях и не разберат, че те не са обект на лов. Възнамерявам да издигна някакви ограждения около мястото, където ги държа, но засега нямам никакво време за това, ето защо ги държа вързани за едно дърво. Обаче въжетата непрекъснато се заплитат в тревата и храстите и ограничават движенията им. Затова помолих Ланидар да ги наглежда от време на време и да ме вика, ако възникне нещо непредвидено. Просто искам да се уверя, че са добре — каза Айла.

— Но той е малко момче, а конете са доста едри, нали така? — попита майката.

— Да, така е, и ако около тях има много хора или са в непозната ситуация, могат да се изплашат. Тогава могат да се изправят на задните си крака или да ритнат с копита, ала мога да те уверя, че се разбират прекрасно с Ланидар. Те са много внимателни към децата и хората, които познават. Винаги, когато ти се прииска да дойдеш и да ги видиш

със собствените си очи, си добре дошла. Но ако това те притеснява, ще потърся някой друг — вдигна рамене Айла.

— Мамо, недей! — настоя момчето. — Искам да върша това! Тя ми позволи да ги пипна и те ядоха от ръцете ми — от двете ми ръце! Освен това ме научи как да мятам копие с този копиехвъргач! Всички момчета хвърлят копия, а аз никога досега не бях го правил!

Мардена знаеше, че синът ѝ копнее да бъде като другите момчета, ала в същото време искаше той да научи отрано, че никога няма да стане като тях. Много я беше заболяло, когато мъжът, който беше неин съпруг, я напусна малко след като Ланидар се роди. Според нея той бе постъпил така, защото се срамуваше от детето — и навярно всеки друг би постъпил по същия начин. Освен че беше сакат, синът ѝ бе дребен за възрастта си и тя се опитваше да го закриля. Мятането на копия не означаваше нищо за нея. Мардена бе дошла да гледа демонстрацията само защото всички други бяха дошли и защото смяташе, че на Ланидар това ще му хареса. Ала щом го потърси, не можа да го открие никъде. Никой не беше по-изненадан от нея, когато чужденката извика сакатото ѝ момче да представи новото оръжие, ето защо бе длъжна да разбере как Айла се бе запознала с Ланидар.

Русокосата жена почувства колебанието ѝ.

— Ако не си заета, защо не дойдеш утре сутринта в лагера на Деветата пещера? — предложи тя. — Ще видиш момчето и конете и сама ще прецениш как да постъпиш.

— Майко, мога да се справя с това! — умоляваше я Ланидар. — Знам, че мога!

ДВАЙСЕТ И ШЕСТА ГЛАВА

— Трябва да помисля — рече Мардена. — Синът ми не е като другите момчета. Той не може да прави същите неща като тях.

Айла я изгледа учудено:

— Не съм сигурна, че те разбирам.

— Нали виждаш, че тази ръка го ограничава — рече жената.

— До известна степен, но много хора са се научили как да преодоляват тези ограничения.

— Доколко може да ги преодолее? — попита майката. — Трябва да разбереш, че той никога няма да бъде ловец и че не може да прави нищо с ръцете си. И какво му остава?

— Защо да не може да е ловец или да се научи да прави разни неща? — попита русокосата жена. — Той е умен и има добро зрение. Има една съвършено здрава ръка и може да използва другата за някои неща. Може да върви, както и да бяга. Виждала съм хора да преодоляват много по-сериозни проблеми. Ланидар просто се нуждае от някого, който да го обучи.

— Кой би го научил? — изсумтя майката. — Дори мъжът от огнището му не поиска да стори това.

Айла си помисли, че най-накрая започна да разбира.

— Бих била щастлива да го обуча и си мисля, че Джондалар също ще е съгласен да помогне. Лявата ръка на Ланидар е силна. Навярно ще трябва да се научи да компенсира недостатъците на дясната си ръка и да поработи върху равновесието на тялото си, но съм сигурна, че ще усвои тънкостите на хвърлянето на копия. Особено с помощта на копиехвъргача.

— И защо ще си правиш труда? Ние не живеем в твоята пещера. Та ти дори не го познаваш!

Айла си каза, че жената едва ли би повярвала, ако ѝ кажеше, че е готова да стори това само защото е харесала момчето, ето защо реши да опита друга тактика.

— Мисля, че е наше задължение да обучаваме децата, когато можем, а аз току-що станах зеландонийка. Искам да покажа на новите си сънародници, че съм достойна за тях. Освен това, ако Ланидар ми помогне за конете, аз му ставам длъжница и бих искала да му дам нещо в замяна. Така са ме учили, когато бях малка.

— Дори и да се опиташ да го обучиш, какво ще стане, ако той не се справи? — попита слабичката женица. — Не искам да му давам напразни надежди.

— Той трябва да усвои някои умения, Мардена — изтъкна Айла. — Какво ще прави, когато порасне, а ти си вече твърде стара, за да го пазиш? Едва ли искаш синът ти да се превърне в бремене за останалите зеландонийци. Нито пък аз, независимо къде живее.

— Той знае как да събира храна заедно с жените — рече Мардена.

— Да, и това е ценен принос, ала само той не стига. Трябва да овладее и други умения. Или поне да се опита.

— Навярно си права, но какво може да прави? — въздъхна майката на момчето. — Не съм сигурна дали ще може наистина да ловува.

— Нали видя как хвърли копието? — попита Айла. — Дори и от него да не излезе изключителен ловец — макар да смятам, че това не е невъзможно, — научи ли се да ловува, ще усвои по-лесно някои други неща.

— Какви например?

Айла се замисли.

— Той си свирука много добре, Мардена. Днес се убедих в това. Човек, който може да си подсвирква толкова добре, може лесно да се научи да имитира звуците, издавани от животните. А направи ли това, може да стане зовач и да примамва животните там, където дебнат ловците. За това няма да му трябват ръце — единственото, което ще му трябва, е да бъде близо до животните, за да ги чува и да се научи какви звуци издават.

— Да, свирукането наистина много му се удава — каза Мардена, замисляйки се над думите на светлокосата чужденка. — Сериозно ли вярваш, че може да направи това?

Ланидар, който слушаше разговора с голям интерес, се намеси:

— Тя също свирука, майко. Може да подсвирква също като птиците. Даже конете ги вика с подсвиркване и може да имитира цвиленето им!

— Наистина ли? — възкликна майка му. — Можеш ли да имитираш конско цвилене?

— Защо двамата с Ланидар не дойдете утре сутринта в лагера на Деветата пещера? — попита русокосата жена. Беше сигурна, че Мардена ще я помоли да зацвили като кон, а не ѝ се искаше да прави това при толкова много хора наоколо. Всички щяха моментално да се обърнат и да се втренчат в нея.

— Мога ли да взема и майка си? — попита Мардена. — Сигурна съм, че и тя ще поиска да дойде.

— Разбира се — усмихна се Айла. — Можете да дойдете всички и да хапнете с нас.

— Добре — кимна дребната женица. — Значи ще се видим утре сутринта.

Айла се загледа след момчето и майката, които тръгнаха към огнището си. След няколко крачки Ланидар се обърна и я дари с признателна усмивка. Тя също му се усмихна, след което тръгна нагоре по склона към мястото, където седяха Мартона и Фолара.

— Ето яребицата ти — каза момичето, подавайки ѝ птицата, от чието тяло стърчеше тънкото копие. — Какво ще правиш с нея?

— Ами, след като поканих няколко души да хапнат заедно с нас утре сутринта, сигурно ще им я сготвя.

— Кого си поканила? — попита Мартона.

— Жената, с която говорих преди малко.

— Мардена? — възкликна изненадано Фолара.

— Да — кимна русокосата жена. — Заедно със сина ѝ и майка ѝ.

— Тях никой не ги кани, с изключение на обществените празненства, естествено — каза Фолара.

— Защо? — намръщи се Айла.

— Сега като се замислих, май не съм съвсем сигурна — рече Фолара. — Мардена страни от хората. Според мен или се самообвинява, или си мисли, че хората я обвиняват за ръката на сина ѝ.

— Някои хора наистина го правят — допълни Мартона — и момчето може да не си намери съпруга, когато порасне. Майките ще се страхуват, че ще привлече духовете на уродливостта в семейството си.

— И тя влачи детето със себе си навсякъде, където ходи — поясни Фолара. — Май се страхува, че другите момчета ще му се нахвърлят, ако го остави само, и най-вероятно е права. Не мисля, че той изобщо има приятели. Майка му не му дава възможност да се сприятели с някого.

— И аз се замислих над това — каза Айла. — Тя ми изглежда прекалено загрижена за него. Сигурно си мисли, че деформираната му ръка ограничава възможностите му, но според мен най-голямото ограничение идва не от ръката, а от майката. Тя не иска да му даде шанс да се захване с каквото и да било, ала детето все ще трябва да порасне някой ден.

— Защо избра точно него да хвърли копието, Айла? — попита Мартона. — Човек би си казал, че го познаваш.

— Някой му казал, че над лагера ни — на Горната ливада, както рече Ланидар — имало коне и той решил да дойде да ги види. Бях там и така се запознахме. Мисля, че е искал да се отдалечи малко от тълпата или от майка си, ала този, който му е споменал за конете, не му казал нищо за лагера ни. Зная, че Джондалар и Джохаран бяха казали на хората да стоят далеч от конете, ето защо си мисля, че този, който е подбудил момчето да отиде да ги види, е искал да му погоди номер. Аз обаче нямам нищо против някой да ги гледа — просто не желая хората да ги възприемат като ловни обекти. Уини и Рейсър вече са свикнали с хората и няма да побегнат, освен ако не се изплашат от нещо.

— Нека да отгатна — засмя се Фолара. — Ти си дала на Ланидар да погали конете и това страшно му е харесало, както става с всеки, който ги докосне.

Айла се усмихна:

— Е, не с всеки, но си мисля, че ако хората имаха възможност да ги опознаят, щяха да видят, че са специални и повече няма дори да им хрумне да тръгнат да ги убиват.

— Сигурно си права — вметна Мартона.

— Конете го харесаха, а и той веднага научи сигнала, с който ги викам, ето защо го помолих да ги наглежда, когато не съм наоколо. Изобщо не си помислих, че майка му ще се възпротиви.

— Не са много майките, които биха отказали дванайсетгодишният им син да научи нещо повече за конете или другите животни — отбеляза възрастната жена.

— Толкова ли е голям? — учуди се Айла. — Мислех си, че е на девет или най-много десет години. Той ми спомена за демонстрацията на копиехвъргача, ала каза, че не иска да отиде, защото никога не бил мятал копие. Явно си е мислел, че това ще остане завинаги извън възможностите му, но лявата му ръка си е съвсем наред и аз му показах как да си служи с копиехвъргача. След като поговорих с Мардена, ми стана ясно защо си е мислил така, но на неговата възраст би трябвало да може да прави и други неща, освен да ходи за малини с майка си. — Айла изведнъж млъкна и изгледа учудено двете жени. — Тук има толкова много хора, как можете да ги познавате всичките? Откъде знаете за Ланидар и майка му?

— Всеки път, когато се ражда дете с някакъв недъг, новината веднага се разпространява — рече Мартона — и всички започват да говорят за това. Не непременно лоши неща — просто се чудят защо се е случило и се надяват това да не сполети собствените им деца. Затова всички веднага разбраха, когато мъжът от огнището на Ланидар ги изостави. Повечето смятаха, че се е срамувал от недъга на детето, но според мен вината за това е основно на Мардена. Тя не искаше никой да види бебето ѝ — дори и собственият ѝ съпруг. Опита се да скрие уродливостта на Ланидар — криеше детето и покриваше ръката му, за да не я видят хората... Освен това започна да му трепери прекалено много...

— Точно там е проблемът — кимна русокосата жена. — Когато ѝ казах, че съм го помолила да наглежда конете, това изобщо не ѝ хареса. Мардена не искаше да го пусне, въпреки че бях помолила за нещо, което едва ли щеше да затрудни детето ѝ. Ето защо я поканих да дойде в лагера утре сутринта, за да се убеди със собствените си очи, че конете няма да сторят нищо лошо на Ланидар. Освен това ѝ обещах, че ще го науча да ловува и да хвърля копие. Не съм сигурна как точно се реших на това, ала колкото повече се дърпаше тя, толкова по-силно ми се приискваше да се захвана с обучението на момчето.

Двете жени ѝ се усмигнаха и кимнаха разбиращо.

— Ще кажеш ли на Продева, че утре заран ще имаме гости? — обърна се Айла към Мартона. — И че аз ще сготвя яребицата?

— Не забравяй и заека — напомни ѝ майката на Джондалар. — Салова ми каза, че си хванала един тази сутрин. Имаш ли нужда от помощ за готвенето?

— Само ако смяташ, че още хора могат да се присъединят към нас. Мисля да изкопая дупка в земята, да сложа няколко нагорещени камъка в нея и да изпека яребицата и заека през нощта. Може да добавя и малко зеленчуци и билки.

— Значи да очакваме вкусно утринно угощение — усмихна се Фолара. — Храната винаги става толкова крехка, когато се готви по този начин.

— Фолара, мисля, че трябва да помогнем на Айла — каза Мартона, — защото всички изведнъж ще станат страшно любопитни, щом разберат, че тя ще готви, и ще искат да опитат от гозбата ѝ. Ох, съвсем забравих — плесна се по челото тя и се обърна към русокосата жена, — трябваше да ти кажа, че утре ще има събиране на всички жени, които ще се задомяват скоро, и майките им в жилището на зеландони.

— Нямам майка, която да доведе — вдигна рамене Айла и се намръщи. Не искаше да е единствената, която ще отиде там сама.

— Е, там определено не е мястото за майката на съпруга, ала след като жената, която те е родила, не може да присъства, мога да те придружа, ако искаш — каза Мартона.

— Наистина ли? — възкликна русокосата жена, зарадвана от предложението.

„Срещата на жените, които ще се задомяват скоро — помисли си Айла. — Скоро ще стана съпруга на Джондалар. Как ми се иска Иза да беше тук! Тя е майката, която би трябвало да ме придружи, а не жената, която ме е родила. Но след като и двете сега се скитат из следващия свят, съм благодарна, че Мартона ще дойде с мен. Колко ли щеше да се зарадва Иза, ако беше жива! Тя се притесняваше, че никога няма да си намеря съпруг и най-вероятно така и щеше да стане, ако бях останала в Клана. Тя ужасно ми липсва... както ми липсват Креб и Дърк. Не мога да престана да мисля за тях.“

— Ако ще се връщаш в лагера, ще вземеш ли яребицата? — попита Айла. — Искам да потърся още нещо, което да сготвя заедно със заека и яребицата.

* * *

Вдясно от главния лагер на Летния събор се издигаха множество варовикови хълмове, покрити с гъста трева. Айла изкачи хребета на един от тях и пое надолу по полегатия склон от другата страна. Беше се отклонила от утъпканата пътечка, по която вървяха жените, когато ходеха да берат малини и други горски плодове, и в момента следваше каменистото, отдавна пресъхнало речно корито, лъкатушещо нагоре по склона на следващото възвишение.

Вълчо изглеждаше особено заинтригуван. Това бе нова територия за него и той се ровеше във всяка дупка в земята, за да опознае новите миризми. По едно време се изгуби зад един каменист сипей и Айла се разтревожи за него, защото хищникът така и не се появяваше. Тя огледа внимателно околността, но от Вълчо не се виждаше и следа. Накрая прибягна до добре познатия сигнал, с който го викаше, и едва тогава забеляза, че бодливите храсталаци зад сипея се размърдаха и четириногият ѝ приятел се измъкна с пълзене изпод тях.

— Къде се изгуби, Вълчо? — попита Айла, докато се навеждаше, за да го погледне в очите. — Какво има зад онези трънаци, че толкова те заинтригува?

Реши да разбере сама и извади от торбата си малката брадвичка, която Джондалар бе измайсторил специално за нея. Не беше най-доброто оръдие за проправяне на път през гъста стена от бодливи храсти, но щеше да ѝ свърши работа. Хвана се за работа и не след дълго успя да освободи достатъчно пространство, че да се промъкне с минимален брой драскотини през стената от тръни. Пристъпи напред и откри, че земята се спуска към нещо като пещера, чийто отвор изглеждаше проходим за възрастен човек. Айла запристъпва внимателно надолу, като използваше думите за броене на зеландонийците, за да отчита стъпките си. Когато стигна до трийсет и една, забеляза, че наклонът се изравнява и коридорът става по-широк, а щом очите ѝ свикнаха със сумрака, видя, че е навлязла в доста по-просторно помещение. Огледа се, взе решение какво да стори и се заизкачва нагоре по склона.

— Чудя се колко ли хора знаят за тази пещера, Вълчо — измърмори, докато разширяваше още повече отвора в храстите с брадвата си. Щом излезе навън, огледа района и един бор с кафяви иглички веднага привлече вниманието ѝ. Дървото беше мъртво. Тя се

доближи до него и откърти няколко клонки, за да провери дали се чупят лесно, след което строши един по-дебел клон. Ръцете ѝ веднага се покриха със смола и Айла се усмихна доволно — от този клон щеше да излезе чудесна факла за изследователската ѝ експедиция в пещерата.

Събра малко сухи съчки, върна се при торбата си и бързо запали огън с помощта на кремъка и огнения камък, възпламени факлата и пое отново към тайнствената пещера. Този път преброи двайсет и осем стъпки, преди земята да стане равна — явно с факлата крачките ѝ бяха по-големи. Широкият проход в началото прерастваше в голямо, заоблено, U-образно помещение и Айла вдигна високо факлата, за да огледа по-добре вътрешността му. Това, което видя, я накара да затаи дъх.

Стените, лъскави до блясък от кристализирания калцит^[1], бяха почти бели и треперливото сияние на факлата ги караше да оживяват от сенките, които се движеха по тях. Тя се приближи, за да ги разгледа по-добре, и си каза, че художник като Джонокол би сътворил чудеса в пещера като тази. Тръгна покрай стената и щом стигна до дъното на помещението, видя, че там има проход, който води към друга галерия, ала реши да не влиза в него, понеже ѝ се стори прекалено тесен. Същото се отнасяше и за другия коридор, на който се натъкна по-нататък покрай стената. Вече бе решила да каже на Джондалар и на останалите за откритието си и да ги доведе тук.

Айла бе виждала много пещери, повечето от които бяха украсени с красиви каменни висулки и цели завеси от сталактити, надвиснали над издигащите се от земята сталагмити, но никоя не можеше да се сравнява с тази. Въпреки че бе варовикова пещера, в нея се бе образувал дебел мраморен слой, който не позволяваше на пропитите с калциев карбонат водни капки да образуват сталактити и сталагмити. Стените бяха покрити с калцитни кристали, които, макар и да се разпространяваха много бавно, бяха покрили вдлъбнатините и издутините на камъка под бялата си облицовка. Това бе красиво и необичайно място и Айла си каза, че това беше най-невероятната пещера, в която бе влизала.

Забеляза, че факлата ѝ започва да дими, защото овъгленият ѝ връх задушаваше пламъка. На всяко друго място тя щеше да отчупи изгорялото дърво и да възвърне пламъка, ала тук трябваше да внимава

да не наруши ослепителната белота на стените. Тя се огледа наоколо и си намери един по-тъмен участък близо до пода, който щеше да ѝ свърши работа, ала в мига, в който отърка върха на факлата в него, изпита внезапна нужда да почисти въглените; имаше чувството, че това място е свещено и не искаше по никакъв начин да скверни чистотата му.

В следващия миг обаче поклати глава. В края на краищата това си беше просто една пещера, помисли си Айла, пък била тя и красива. Освен това забеляза, че Вълчо изобщо не се поколеба да маркира територията си — той вдигна крак и си свърши безсрамно работата, макар че в интерес на истината трябваше да признае, че струята му не засегна бялата част на стените, а само по-тъмните участъци до пода.

Когато русокосата жена се върна в лагера на Деветата пещера, завари неколцина души да изнасят пръст от току-що изкопаното огнище, а други се суетяха около приготвянето на храната. Айла изведнъж си спомни, че бе поканила няколко души да споделят гозбите им на следващата сутрин. Покрай въодушевлението си от пещерата съвсем бе забравила, че възнамеряваше да улови някое друго животно и да потърси ароматни растения за подправки. Добре че Мартона, Фолара и Пролева бяха взели един голям зубров бут от студената яма, където държаха продуктите.

Още в първия ден, когато пристигнаха, голяма част от обитателите на Деветата пещера насочиха усилията си към изкопането на дълбока яма за дълготрайно съхраняване на това месо, което не бяха изсушили. Земите на зеландонийците се намираха близо до големите ледници, но това не означаваше, че почвата бе замръзнала през цялата година. През зимата тя ставаше твърда като камък, ала лете горният ѝ слой се размекваше в зависимост от топлината и почвената покривка. Съхраняването на месото в яма, изкопана до нивото на леда, го запазваше прясно за доста дълго време, макар че имаше и хора, които нямаха нищо против да намирисва леко и това дори им харесваше.

— Мартона, съжалявам — каза Айла, когато стигна до главното огнище. — Отидох да потърся още храна за утрешното угощение, но открих една пещера недалеч оттук и съвсем забравих за гощавката. Това е най-красивата пещера, която някога съм виждала, и много искам да я покажа на теб и на всички останали.

— Никога не съм чувала наблизо да има пещера — подхвърли Фолара. — Отгоре на всичко и да е красива! Къде се намира?

— От другата страна на един от хълмовете, които се издигат вдясно от главния лагер — обясни Айла.

— Да, ходихме там да берем боровинки в края на миналото лято — отбеляза Пролева. — Че там няма никаква пещера!

Неколцина души бяха чули, че русокосата жена се е върнала, и се бяха насъбрали около тях. Айла забеляза сред тях Джохаран и Джондалар.

— Права е — обади се вождът на Деветата пещера на зеландониите. Никога не съм чувал там да има пещера.

— Има, но е скрита от трънливи храсталаци — изтъкна русокосата жена. — Всъщност Вълчо я намери. Той душеше насамнатам и изведнъж изчезна под трънаците. Когато го повиках, ми направи впечатление, че му отне доста време да се върне, ето защо се зачудих къде ли е бил. Проправих си път в храсталака и намерих пещерата.

— Не може да е много голяма, нали? — попита Джондалар.

— Намира се под хълма и в интерес на истината е доста големичка, Джондалар — рече Айла. — И е доста необикновена.

— Можеш ли да ни я покажеш?

— Естествено. Точно това исках и да направя, но сега май трябва да приготвя храната за утрешното угощение.

— Току-що запалихме огъня в пещта — информира я Пролева и сложихме доста дърва вътре. Ще мине известно време, докато изгорят и нагряят камъните до нужната температура, така че според мен нищо не ни пречи да отидем там сега.

— Аз поканих хора да хапнат с нас, а вие сте свършили всичко вместо мен — отбеляза смутено Айла. Поне да бях помогнала за изкопаването на пещта...

— Не се тревожи за това — махна с ръка жената на вожда. — Така и така трябваше да изкопаем такава пещ...

Тук имаше много хора, които да ни помогнат, и всичко стана много лесно.

— Хайде да видим пещерата — настоя и Джондалар.

— Знаете, че ако тръгнем натам заедно, целият лагер ще ни последва — отбеляза Уиламар.

— Можем да поемем по различни пътеки и да се срещнем при извора — предложи Рушемар. Той също бе помогнал за изкопаването на пещта и сега чакаше Салова да привърши с кърменето на Марсола, преди да се отправи към главния лагер. Жена му, която стоеше наблизко, му се усмихна нежно. Съпругът ѝ не говореше много, но когато се обаждаше, интелигентността му веднага си проличаваше. Салова се огледа за Марсола, която седеше на земята недалеч от тях, и си помисли, че не трябваше да забравя одеялото, в което я носеха, ако щяха да ходят някъде.

Вестта на Айла за пещерата я беше заинтригувала.

— Това е хубава идея, Рушемар, ала мисля, че имам по-добро предложение — рече Джондалар. — Можем да стигнем до този хълм, като поемем нагоре покрай потока и после свърнем наляво. Каменистият склон зад езерото не би трябвало да е много далеч от пещерата — изкачвал съм се на билото му, когато търсех кремък, и успях добре да разгледам околния пейзаж.

— Страхотно! — възкликна Фолара. — Да тръгваме!

— Бих искала да покажа пещерата и на зеландони и Джонокол — изтъкна Айла.

— И тъй като това е неговата територия, мисля, че би било добре да помолим Тормаден, вожда на Деветнайсетата пещера, също да ни придружи — добави Мартона.

— Права си, майко — кимна Джохаран. — По всички правила те трябва да я проучат първи. Но тъй като не са я открили през цялото това време, откакто живеят тук, мисля, че можем да превърнем разходката си в малко приключение. Ще помоля Тормаден да дойде с нас — усмихна се вождът, — но няма да му кажа защо. Просто ще му съобщя, че Айла е намерила нещо и иска да ни го покаже.

— Мога да дойда с теб, Джохаран, и да се отбия при зеландони и Джонокол, за да дойдат и те с нас — предложи русокосата жена.

— Колко души искат да дойдат? — попита Джохаран. Почти всички присъстващи изразиха желание, ала тъй като по-голямата част от двехилядното население на Деветата пещера бе отседнало в главния лагер, групата не беше толкова голяма. Джохаран преброи двайсет и пет души и си каза, че такъв брой хора не би трябвало да създаде затруднения на човека, който щеше да ги води. — Добре, значи ние с Айла ще отидем до главния лагер, а през това време ти, Джондалар, ще

поведеш всички останали по твоя си маршрут. Ще се срещнем на склона зад извора.

— Вземи нещо, с което да си проправим път през бодливите храсти, Джондалар — обади се Айла. — Както и някакви факли и принадлежностите за палене на огън.

Влязох само в първото голямо помещение, ала забелязах два прохода, които започваха от него.

Първата и няколко от зеландони заедно с послушниците тъкмо се приготвяха за срещата с жените, които щяха да се задомяват — шаманката на Деветата пещера бе вечно заета по време на Летните събори. Ала когато Айла поиска да разговаря с нея насаме, тя усети от държанието на младата жена, че въпросът наистина е важен. Айла й разказа за откритието си и спомена, че няколко души от Деветата пещера ще ги чакат зад извора, а щом видя, че дони се колебае, настоя поне Джонокол да дойде. Това засили любопитството на Първата сред служителите на Майката и в крайна сметка тя реши да тръгне заедно с тях.

— Зеландони на Четиринайсетата пещера, ще поемеш ли тази среща в свои ръце? — обърна се шаманката към тази, която винаги бе желала да бъде Първа. — Трябва да се погрижа за едни неща, засягащи Деветата пещера.

— Разбира се — отвърна възрастната жена. Тя бе любопитна — всички бяха любопитни — какво толкова важно бе изникнало, че да накара Първата да напусне една толкова важна среща, ала същевременно бе доволна, че ще я замества. Май Първата най-накрая започваше да я оценява.

— Джонокол, ела с мен — нареди зеландони на Деветата на първия си послушник. Това изостри още повече любопитството на останалите, ала никой не се осмели да попита — дори Джонокол, какво става. Послушникът обаче знаеше, че съвсем скоро щеше да разбере това.

* * *

Джохаран имаше затруднения както да открие Тормаден, така и да го убеди да тръгне с тях. Вождът на Деветнайсетата пещера упорито

отказваше да ги придружи, особено след като синът на Мартона не желаше да му каже нищо повече за откритието на Айла.

— Това е твоята територия, Тормаден, и според мен ти трябва да си първият, който да узнае за находката на Айла — му каза предводителят на Деветата пещера. — Няколко души от Деветата вече знаят за това — те присъстваха, когато тя ми каза — и си мисля, че трябва да разбереш за какво става въпрос, преди целият Летен събор да научи. Знаеш колко бързо се разпространява мълвата.

— Наистина ли смяташ, че е важно? — попита Тормаден.

— Ако не беше така, нямаше да те карам да дойдеш — усмихна се многозначително Джохаран.

* * *

Посещението на пещерата, която Айла бе открила, наистина се превърна в истинско приключение за Деветата пещера, и някои хора решиха да си вземат не само факли, но и кошници с храна, за да прекарат един приятен следобед сред красивата природа на хълмовете. Повечето се смятаха за късметлии, задето бяха в лагера, когато русокосата жена бе дошла, разказвайки за пещерата, и искаха да са първите, които ще я видят. Те смятаха, че щом пещерата е толкова красива според чужденката, значи е изпълнена със сталактитни и сталагмити образувания, ето защо си представяха нещо като Красивата хралупа, която се намираще недалеч от Деветата пещера.

Най-накрая трите групи се срещнаха. Джохаран и Тормаден дойдоха последни и вождът на Деветнайсетата пещера се учуди, когато видя, че ги очакваха не на билото на хълма, както му беше казал Джохаран, а от другата страна на склона. Макар и не особено многобройна, групичката бе достатъчно голяма, за да бъде забелязана от главния лагер, а не искаха да се набиват на очи. Тази тайнственост засилваше още повече възбудата на хората, чието нетърпение да зърнат пещерата бе станало толкова голямо, че през няколко минути някой отиваше до извора, заставаше зад дърветата и чакаше появата на Айла с двамата зеландони или на Джохаран с предводителя на Деветнайсетата пещера.

След обичайните приветствия — Айла се бе запознала официално с Тормаден скоро след пристигането им — тя и Вълчо поведоха множеството към тайнствената пещера. Русокосата жена бе дала знак на хищника да стои максимално близо до нея и това явно му допаднаше, което беше добре, защото при наличието на толкова много хора вълкът се настройваше закрилнически към нея, а Айла не искаше четириногият ѝ приятел да изплаши, когото и да било. Когато стигнаха до гъстите храсталаци, Рушемар, Солабан и Тормаден веднага се заеха да разширят отвора, а през това време Джондалар запали огън. Любопитството на хората вече бе достигнало до краен предел и в мига, в който запалиха факлите, всички заслизаха с триумфална стъпка надолу по склона.

Тормаден бе смаян. Виждаше пределно ясно пещерата пред себе си, ала нямаше никаква представа, че се намира там. Да, от другата страна на хълма растяха доста малини и жените често ходеха да ги берат, ала никой от Деветнайсетата пещера дори не бе подозирал за съществуването на тази подземна галерия, която беше тук сигурно от паметивека. На кого би му хрумвало да разчиства бодливите храсталаци и да търси нещо зад тях?

— Какво те накара да разчистиш трънаците точно тук, Айла? — попита Тормаден, докато се спускаха към зейналия отвор.

— Вълчо — отвърна русокосата жена. — Оглеждах се за някакъв дивеч, който да стотвя за утре — може би заек или яребица, и Вълчо както винаги беше с мен. Той много ми помага по време на лов, защото има невероятно обоняние. Видях, че се шумгува под храстите, което не е нещо необичайно за него, ала ми направи впечатление, че много се забави. Зачудих се какво ли има там, взех брадвичката си и си проправих път, а щом видях пещерата, си направих факла и се върнах обратно да я разгледам по-добре.

— Знаех си, че е имало някаква причина — отвърна мъжът, впечатлен от странния ѝ изговор и от външността ѝ. Тя беше невероятно красива жена, особено когато се усмихнеше.

Айла изчака, докато всички влязат в пещерата. Последният човек, който пристъпи вътре, беше дъщерята на Трмеда Ланога, която бе понесла невръстната си сестричка Лорала на ръце. Русокосата жена им се усмихна и видя как момичето отвръща срамежливо на усмивката ѝ. Айла бе доволна, задето девойката бе решила да дойде. Лорала

придобиваше закръгления вид на добре хранено бебе, а Ланога ставаше все по-общителна и често си бърбеше надълго и нашироко с младите майки, които кърмеха сестричката ѝ.

— Подът е хлъзгав, затова внимавайте — предупреди ги русокосата жена и поведе напред колоната. Няколкото факли позволяваха да се види по-добре, че тунелът се разширява с намаляването на наклона. Когато Айла усети, че подът вече е равен, забави ход и смъкна факлата си. Останалите последваха примера ѝ, насочвайки вниманието си върху това къде стъпват. Щом всички достигнаха равния участък, русокосата жена вдигна високо факлата си и другите отново направиха същото. Последваха неволни възклицания, смаяни въздишки, охкания и ахания, след което се възцари гробовна тишина. Явно присъстващите бяха зашеметени от лъскавите бели стени, които блестяха като живи на светлината на факлите. В пещерата почти нямаше сталактити и сталагмити, но въпреки това бе невероятно красива; нещо повече — тя сякаш бе изпълнена с някаква могъща аура, която бе едновременно магическа, свръхестествена и духовна.

— О, Велика Майко Земя! — възкликна Първата сред служителите на Майката. — Това е Нейното светлице. Това е Нейната утроба — рече и запя с богатия си и изразителен глас:

*От хаоса вечен, сред бури и мрак,
роди се великата Майка Земя.
Пробуди се Тя и веднага разбра,
че животът си има висока цена.
Пустотата скърбеше за нея в нощта.
Тя беше единствена. Тя беше сама.*

Стените резонираха, създавайки усещане за акомпанимент. Сетне някой започна да свири на флейта и така акомпаниментът се превърна в действителност. Айла се огледа, за да види кой е свирачът. Оказа се млад мъж, който, макар и да ѝ изглеждаше смътно познат, не беше от Деветата пещера. Облеклото му ѝ подсказа, че е от Третата, и тогава тя разбра защо ѝ се струваше познат. Младежът приличаше на вожд на Третата пещера — Манвелар. Русокосата жена се опита да си спомни дали го беше виждала някъде и в паметта ѝ изплува името Моризан.

Той стоеше до Рамила — закръглената, привлекателна млада брюнетка, която бе една от приятелките на Фолара. Навярно Моризан бе на гости в лагера им и бе решил да се присъедини към малкото им приключение.

Хората се бяха присъединили към пеенето на Първата и бяха стигнали до тази част от Песента на Майката, която бе особено въздействаща:

*Щом бе вече готова, водите родилни
пак с цветя и дървета покриха Земята
и животът отново избуя сред обилна
и зелена растителност, украсила полята.
Ала Майката още бе в плен на скръбта си —
безутешните сълзи родиха росата,*

*що краси неизменно всяка сутрин тревата.
Всяка капка блестеше с багрите на дъгата.
Най-накрая настъпи мигът съдбоносен —
могътен тътен и гръм разлюляха недрата
недостъпно дълбоки и от лоното свято
се родиха децата — рожбите на Земята.*

*Всички бяха различни — ту големи, ту малки;
някои ходеха, други в небето летяха,
трети плуваха, а пък четвърти пълзяха.
Ала всяко от тях свършено бе — всяко
тяло криеше в себе си свършена душа
и модел представляваше за вечността —*

*преповтаряйки облика свой във света.
Всички птици и риби, и други животни,
щяха вечно да бъдат до Великата Майка —
да бродят из тези земи доживотно,
населявайки просторите на Майката Земя.
Тъй Тя нямаше вече да бъде сама.*

Изведнъж Айла бе връхлетяна от онова смразяващо усещане, което бе изпитвала и преди, ала което не я беше навестявало от доста време — ужасното предчувствие за нещо неизбежно. Още от Събора на Клана, когато Креб бе научил, че тя бе различна, от време на време изпитваше този необясним страх, сякаш я беше променил по някакъв начин. Тя усети как по кожата ѝ пробягаха тръпки, стомахът ѝ се сви на кълбо и потрепери, когато споменът за непрогледния мрак се завърна с всепомитаща сила, преобръщайки представата ѝ за това кое е реално и кое — не. В устата ѝ се появи онзи хладен вкус на глина и забранени гъби от древните лесове.

Страховит рев процепва тишината и насъбралите се хора отскачат назад, обзети от вледеняващ страх. Голямата пещерна мечка се блъска във вратата на клетката и я разбива на парчета. Побеснелият звяр е на свобода! Брод се изправя на раменете ѝ, а другите мъже я сграбчват за гъстата козина. Изведнъж един от тях се озовава в чудовищната хватка на животното, ала писъкът му секва в мига, в който могъщият звяр прекършва гръбнака му с един удар на ноктестата си лапа. Мог-ърите вдигат безжизненото тяло и с мрачно достолепие го отнасят в пещерата. Креб, загърнат в наметалото си от мечка кожа, куцука в челото на колоната.

Айла се вижда в бялата течност, която се плиска в дървената купа. Усеща някаква напрегната тревога, сякаш върши нещо нередно. В пукнатата купа не би трябвало да има нищо! Тя я взима с треперещи ръце, доближава я до устните си и отпива. Всъщност изпива до капка бялата течност, която е вътре. Светът около нея изведнъж се променя, вътре в нея грейва някаква бяла светлина и тя сякаш става все по-висока и по-висока, докато звездите не се превърнат в малки точки, искрящи под нея. Те като че ли очертават някаква светлинна пътека, водеща към дълбока, бездънна пещера. Тогава в дъното на безкрайния коридор блясва алено сияние, което изпълва зрението ѝ, изведнъж ѝ прилошава и тя съзира мог-ърите, седнали в кръг зад колоните на сталагмитите.

Потъва още по-дълбоко в черната бездна, вцепенена от страх. Изведнъж Креб се появява до нея с бликащото от утробата ѝ сияние, помагайки ѝ, подкрепяйки я, прогонвайки страховете ѝ. Той я повежда

на странно пътешествие към общите им начала през солена вода и болезнени глътки въздух, през глинеста почва и високи дървета. Сетне стъпват на земята и се изправят, за да поемат на запад към голямото солено море. Стигат до стръмна стена, издигаща се пред голяма река и обширна равнина. В стената е прорязана дълбока ниша — това е пещерата на древния му прародител. Ала докато се приближават към нея, Креб постепенно започва да избледнява и тя остава сама.

Всичко потъва в мъгла. Тя се оглежда наоколо, търсейки го отчаяно, и по едно време го забелязва на върха на скалата, над пещерата на прародителя му, до една голяма канара, която сякаш е замръзнала във времето, преди да се сгромоляса с трясък долу в бездната. Айла извиква името му, ала мог-ърът сякаш се разтваря в каменната колона. Тя е отчаяна — Креб го няма и тя остава съвсем сама. После на неговото място се появява Джондалар.

Русокосата жена усеща как се движи с шеметна скорост над странните светове и страхът от черната бездна се завръща отново, но този път вече е различен. Тя го споделя с Мамут и ужасът обзема и двамата. После едва-едва, сякаш от нейде много далеч, тя долавя гласа на Джондалар, изпълнен с болезнен страх и обич, който я зове и я тегли обратно към себе си — както нея, така и Мамут — с чистата сила на своята любов и привързаност. В следващия миг Айла се завръща при него, цялата разтреперана от страх.

— Айла, добре ли си? — попита я разтревожено зеландони. —
Цялата трепериш.

[1] Минерал, съставен от калциев карбонат. — Б.пр. ↑

ДВАЙСЕТ И СЕДМА ГЛАВА

— Нищо ми няма — отвърна русокосата жена. — Просто изведнъж ми стана малко студено. Трябваше да си взема по-топли дрехи — добави и в този миг Вълчо, който изследваше с голям интерес тайните на пещерата, се приближи до нея, притискайки се в крака ѝ. Тя се наведе и го погали по главата.

— Тук наистина е студено, а ти си бременна. Добре знаеш, че трябва да се пазиш — укори я шаманката, ала прекрасно съзнаваше, че Айла не бе казала цялата истина. — Знаеш за утрешната среща, нали?

— Да, Мартона ми каза. Тя ще дойде с мен, защото нямам майка, която да доведе.

— Искаш ли тя да те придружи? — попита зеландони.

— О, да — кимна русокосата жена. — Даже съм ѝ благодарна, задето ще ме придружи. Не искам да съм единствената жена, която ще бъде там без майка си, тъй че поне да съм с някоя, който ми е като майка — обясни Айла.

Първата сред служителите на Майката кимна:

— Добре.

Хората постепенно се отърсваха от вцепеняващото благоговение, обзело ги пред великолепието на новооткритата пещера, и започваха да се разхождат из нея. Айла видя, че Джондалар върви из галерията с целеустремени крачки, и се усмихна. Тя знаеше, че годеникът ѝ измерва по този начин големината на пещерата, защото го бе виждала да прави същото нещо и преди. Синеокият мъж често използваше тялото си като мерна единица. Ширината на юмрука му бе една мярка, а дължината на ръката му — друга. Той се спря пред единия проход и вдигна високо факлата си, за да го освети, ала не влезе вътре.

Хората го загледаха с интерес. Тормаден, вождът на Деветнайсетата пещера, говореше с Моризан, младия мъж от Третата. Те бяха единствените, които не принадлежаха към Деветата пещера. Уиламар, Мартона и Фолара стояха до Пролева и Джохаран, а тъмнокосият Солабан и бледорусата му жена Рамара приказваха с

Рушемар и Салова, която държеше малката Марсола на хълбока си. Айла забеляза, че нито синът на Пролева — Джарадал, нито момчето на Рамара — Робенан, бяха тук и предположи, че двете хлапета си играят нейде в главния лагер. Джонокол се усмихна на Айла, която се приближи към него и зеландони, а малко след това и Джондалар се присъедини към тях.

— Мисля, че тази зала е висока колкото трима възрастни мъже — каза той — и широка около три мои крачки. Дължината ѝ е около шестнайсет мои крачки, но да не забравяме, че имам дълги крака — усмихна се синеокият мъж.

Джондалар имаше невероятен усет за преценяване на разстоянията. Бе висок точно метър и осемдесет, а бялата част на стените започваше от средата на гърдите му, на около метър и половина от пода. Пещерата бе широка около шест метра и половина и дължината ѝ бе към тринайсет метра и половина. Пространството не беше достатъчно голямо, за да приюти всички от присъстващите на Летния събор, но бе съвсем достатъчно за жителите на цяла една пещера, с изключение може би на Деветата, и определено щеше да побере без проблеми целокупната общност на зеландони.

Джонокол отиде до средата на помещението и се загледа преценяващо в тавана. Беше в стихията си и въображението му започваше да се развихря. Той знаеше, че на тези приказно красиви бели стени можеше да оживеят невероятни картини. Вече му бяха хрумнали няколко идеи, но преди това трябваше да се посъветва с Първата и да проведат медитация с останалите зеландони, за да проникнат в тези пространства и да открият отпечатъците от другия свят, които Майката е оставила там.

— Да проучим ли тези проходи сега, или да ги оставим за покъсно, Тормаден? — попита Джондалар. Той изгаряше от желание да разгледа всички кътчета на пещерата, ала усещаше, че първо трябваше да се допита до вожда, на чиято територия се намираха.

— Сигурен съм, че някои хора от Деветнайсетата биха искали да видят тази пещера и да я изследват най-обстойно — отвърна Тормаден. — Нашата зеландони едва ли ще прояви голям интерес, но съм сигурен, че първият ѝ послушник ще бъде доста заинтригуван. В неговото родословие има вълчи знак и тъй като тази пещера е била открита от вълк, това определено ще му направи впечатление.

— Да, вълкът я е открил, ала ако Айла не е била достатъчно любопитна, за да провери къде е бил, още нямаше да знаем, че е тук — отбеляза Джохаран.

— Сигурна съм, че ще се заинтригува — изтъкна зеландони. — Всички сме впечатлени и едва ли ще има някой сред служителите на Майката, който да остане безразличен към находката на Айла. Това място е свещено. Другият свят е съвсем близо до нас в тази пещера и съм сигурна, че всички вие го усещате. Деветнайсетата пещера би трябвало да е много щастлива, че това място се намира толкова близо до тях, ала подозирам, че ще трябва да приемате тук всички зеландони и онези, които искат да отдадат почит на това свято място — рече Първата. Беше дала ясно да се разбере, че нито една пещера не може да предяви претенции към пещерата, дори и да се намираше в границите на собствената ѝ територия. Това място принадлежеше на всички деца на Земята. Деветнайсетата пещера на зеландониите само го съхраняваше за всички тях.

— Мисля, че непременно трябва да проучим пещерата по-обстойно, ала няма никакъв смисъл да бързаме — вметна Джонокол. — Сега, след като вече знаем, че е тук, тя няма да ни избяга. Никой не знае какво има тук или пък колко е дълбока. Всяко по-нататъшно проучване трябва да бъде внимателно планирано.

Шаманката кимна. Тя прекрасно разбираше, че първият ѝ послушник, който искаше да бъде художник и не го беше грижа дали изобщо някога щеше да стане зеландони или не, искаше тази пещера. Тя просто го бе обсебила. Джонокол изгаряше от желание да я опознае, да я проучи и най-вече — да я нарисува. Щеше да намери начин да се премести в Деветнайсетата пещера, за да бъде по-близо до нея; не че щеше да го планира, но без дори да го осъзнава, щеше да тласне нещата в тази посока, защото всичките му мисли и сънища отсега нататък щяха да бъдат свързани с тази пещера.

Сетне в съзнанието ѝ изплува друга мисъл. Айла знаеше това! От мига, в който е видяла пещерата, тя е знаела, че принадлежи на Джонокол. Ето защо настояваше той да я види, дори и шаманката да не искаше. Тя знаеше, че находката ѝ ще е от изключителна важност за него; че тази пещера за него ще е по-важна, отколкото за всеки друг. Айла просто беше зеландони, независимо дали го знаеше... или го искаше. Старият Мамут бе прав. Тя не можеше да го избегне. Навярно

и магьосникът на хората, при които бе израснала — онзи, когото наричаха Мог-ър — също го бе разбрал. „И тя може да замени Джонокол като мой послушник. Но да не бързаме, както каза той. Нека първо се омъжи и роди бебето си, а после можем да започнем с обучението ѝ.“

— Естествено, ще отнеме известно време, докато я проучим цялата, но бих искал поне да надзърна в онзи проход там отзад — рече Джондалар. — Какво ще кажеш, Тормаден? Няколко души можем да проверим накъде извежда.

— А няколко души вече искат да си тръгват — заяви Мартона. — Тук е студено, а никой не си е взел дебели дрехи. Мисля да си ходя, макар и да съм сигурна, че отново ще се върна.

— И аз ще тръгна с теб — каза зеландони. — На Айла също ѝ е студено.

— Вече ми е добре — рече русокосата жена. — Любопитна съм да разгледам прохода.

В крайна сметка Джондалар, Джохаран, Тормаден, Джонокол, Моризан и Айла — шестима души и Вълчо — останаха да продължат проучването на пещерата. Проходът в задната част на пещерата се намираще точно срещу входния тунел и напомняше на Айла на женски полов орган. Особено заоблената горна част на входа му, която се стесняваше по-надолу — тя приличаше на детероден канал. Русокосата жена изведнъж разбра защо зеландони бе казала, че това е утробата на Майката, макар че всички пещери бяха смятани за входиове към Нейната утроба.

След като влязоха вътре, видяха, че след няколко крачки лъкатушещият тунел се стеснява, но не толкова, че да им попречи да минат. Коридорът не се оказа много дълъг — приблизително колкото входната галерия. В края му се издигаше масивна каменна колона, която създаваше илюзията, че поддържа тавана, ала щом се вгледаха по-внимателно, видяха, че не беше така, защото не ѝ достигаха двайсетина сантиметра, за да се слее със скалата под нея. Отвъд колоната подът пропадеше с около метър надолу, но имаше и широко хоризонтално пространство, където човек можеше да седне и да си почине. Айла се възползва от възможността и седна, като при това забеляза някаква дупка в срещуположната на колоната стена, която бе достатъчно голяма, за да се слагат вътре разни неща. Русокосата жена

си помисли, че следващия път, когато дойдеше тук, трябваше да си вземе нещо за сядане, което да я предпази от студената скала.

Когато се върнаха в галерията, се насочиха към втория проход, ала той се оказа толкова тесен, че трябваше да пълзят, за да продължат напред, а освен това подът бе осеян с локви. Ето защо решиха да оставят проучването му за някой друг път и се насочиха към изхода. Преди да излязат обаче, Джонокол се приближи към Айла и я попита:

— Ти ли накара зеландони да ме вземе със себе си?

— След като видях какво си нарисувал в Изворните скали, си помислих, че непременно трябва да видиш тази пещера — отвърна му русокосата жена.

— Благодаря ти, Айла — каза Джонокол. — Никога не съм виждал по-красива пещера. Просто нямам думи.

— Аз също — усмихна се невестата на Джондалар. — Любопитно ми е как ли ще нарекат тази пещера? Кой изобщо ще я кръсти?

— Тя сама ще си избере име — рече художникът. — Хората ще започнат да я наричат по най-различни начини в зависимост от това кое им се струва най-подходящо. Ти как би я нарекла, ако искаше да разкажеш за нея на някого?

— Не зная — вдигна рамене Айла. — Може би Пещерата с белите стени.

— Предполагам, че названието ѝ ще бъде нещо подобно — или поне едно от названията ѝ. Обаче още не знаем много за нея, а и зеландони не са се спрели на конкретно име — изтъкна първият послушник.

Айла и Джонокол излязоха последни от пещерата. Слънцето им се стори ослепително ярко след сумрака на подземната галерия. Когато очите ѝ се адаптираха към дневната светлина, русокосата жена с изненада забеляза, че Мартона ги чакаше от другата страна на бодливите храсти, а до нея стояха Джондалар и Вълчо.

— Тормаден ни покани да хапнем заедно с тях — рече възрастната жена. — Той побърза напред, за да им каже да се приготвят. Всъщност покани теб, но после помоли и мен, както и всички, които бяха в пещерата досега. Включително и теб, Джонокол. Останалите си тръгнаха, защото повечето хора са ужасно заети по време на Летните събори.

— Зная, че Джохаран е свикал в нашия лагер среща с хора от другите пещери, за да планират лова — съобщи Джондалар. — Всъщност на нея ще присъства и Тормаден, ала след като те представи на своите хора. И аз възнамерявах да отида, но тъй като срещата ще продължи дълго след угощението, ще се присъединя по-късно към тях. Откакто се върнахме, Джохаран непрекъснато ме кара да участвам в подобни неща.

— Защо всички не се върнем в нашия лагер? — попита Айла. — Трябва да се довършат приготовленията за утрешната гощавка, а аз не съм помогнала с нищо.

— Защото когато вождът на пещерата-домакин на Летния събор те покани на угощение, е много невъзпитано да му откажеш, освен ако нямаш основателна причина — изтъкна Мартона.

— А той защо ме кани? — намръщи се русокосата жена.

— Не всеки ден някой намира пещера като тази, Айла — отвърна ѝ майката на любимия ѝ. — Всички са възхитени от находката ти, която се намира на територията на Деветнайсетата пещера.

— Така ще получиш и повече внимание — отбеляза Джондалар.

— Мисля, че и бездруго получавам прекалено много внимание — въздъхна русокосата жена. — Не го искам. Единственото, което искам, е да се оженим, да имаме бебе и да бъдем като другите хора.

Синеокият мъж се усмихна и я прегърна през раменете.

— Имай малко търпение — рече той. — Все още си нова тук. Когато хората свикнат с теб, нещата ще се успокоят.

— Така е, нещата ще се успокоят, но ти знаеш, че никога няма да бъдеш като другите хора — каза Мартона. — Най-малкото, другите хора нямат коне и вълк, които да им се подчиняват — добави с иронична усмивка и се загледа във вълка.

* * *

— Сигурна ли си, че знаят за идването ни, Мардена? — попита по-възрастната жена, докато преминаваше внимателно през малкото поточе, което се вливаше в реката.

— Тя ни покани, майко. Каза да дойдем и да споделим сутрешната им гощавка с тях. Нали така, Ланидар?

— Да, бабо, точно това каза — отвърна момчето.

— Защо лагерът им е толкова далеч? — попита старата жена.

— Не зная, майко — рече Мардена. Защо не ги попиташ, когато стигнем там?

— Ами според мен, защото са най-голямата пещера и се нуждаят от най-много пространство — каза жената. — А повечето хора вече бяха пристигнали и устроили своите лагери.

— Аз пък мисля, че е заради конете — каза Ланидар. — Тя ги държи на специално място, за да не вземе някой да си помисли, че са обикновени коне, и да ги убие. Те ще бъдат много лесна плячка, защото няма да побегнат.

— Всички говорят за тези коне, само ние не сме ги виждали — въздъхна старата жена. — Вярно ли е, че позволяват на хората да седят на гърбовете им? И защо някой би поискал да седи на гърба на кон?

— Не съм видял това, но не се съмнявам, че е вярно — каза момчето. — Конете ми позволиха да ги докосна. Тъкмо галех младия жребец, когато кобилата се приближи до мен и поиска да погаля и нея. Те ядоха от ръцете ми. Тя каза, че трябва да ги нахраня по едно и също време, за да не ревнуват един от друг. Каза ми още и че кобилата била майка на жребеца и можела да му казва какво да прави.

Мардена забави ход, щом видя множеството хора, които си говореха и се смееха около дългото огнище. Наистина бяха много. Май се беше объркала и изобщо не ги очакваха.

— Ето ви и вас! Очаквахме ви! — чу се в този миг звънък женски глас.

Двете жени и момчето веднага се обърнаха и видяха висока и привлекателна млада жена, която се приближаваше към тях.

— Сигурно не си спомняте коя съм — рече им тя. — Аз съм Фолара, дъщерята на Мартона.

— Приличате си — отбеляза бабата на Ланидар.

— Предполагам, че трябва да ви се представя официално, след като съм първата, която ви посреща — усмихна се девойката и протегна двете си ръце към старата жена. Мардена видя как майка ѝ пристъпи напред и пое дланите на момичето. — Аз съм Фолара от Деветата пещера на зеландониите, благословена от Дони, дъщеря на Мартона, предишен вожд на Деветата пещера на зеландониите, дъщеря на Огнището на Уиламар, майстор-търговец на зеландониите,

сестра на Джохаран, вожд на Деветата пещера на зеландониите, сестра на Джондалар от Деветата пещера на зеландониите, майстор каменоделец и завърнал се пътешественик, който скоро ще се ожени за Айла от Деветата пещера на зеландониите. Тя има много имена и роднински връзки, ала това, което ми харесва най-много, е „Приятел на конете и Вълчо“. В името на Великата Майка Земя сте добре дошли в лагера на Деветата пещера.

— В името на Дони, Великата майка, те приветствам, Фолара от Деветата пещера на зеландониите. Аз съм Денода от Деветнайсетата пещера на зеландониите, майка на Мардена от Деветнайсетата пещера на зеландониите и баба на Ланидар от Деветнайсетата пещера на зеландониите, някога омъжена за...

„Фолара има много значими имена и връзки в родословието си — помисли си Мардена, докато майка ѝ изброяваше своите роднини. — Още не е омъжена... питам се какъв ли е родственият ѝ знак?“ В следващия миг, сякаш майка ѝ бе прочела мислите ѝ, възрастната жена попита:

— Не беше ли Уиламар мъжът от огнището ти? Уиламар, който някога беше от Деветнайсетата пещера на зеландониите? Мисля, че имаме един и същ родствен знак. Моят е Зубър.

— Да, на Уиламар също е Зубър, а на майка, както и на мен, е Кон.

Докато всяка от жените рецитираше връзките си, около тях се насъбраха доста хора. Айла пристъпи напред и приветства Мардена и Ланидар, след което Уиламар приветства Денода от името на цялата Девета пещера. Изброяването на имената и връзките можеше да отнеме цял ден, ако някой не се сетеше да го съкрати. Уиламар завърши със следните думи:

— Помня те, Денода. Ти беше приятелка на по-голямата ми сестра, нали?

— Да — усмихна се бабата на Ланидар. — Виждал ли си я скоро? Откакто се премести да живее толкова далеч, не съм я виждала от години.

— Понякога посещавам пещерата ѝ, когато отивам до брега на Великите води на запад, за да търся сол. Вече е баба. Дъщеря ѝ има три деца, а жената на сина ѝ роди момче.

Някакво движение около краката на Айла изведнъж привлече вниманието на Мардена.

— Това е вълкът! — почти извика тя.

— Няма да ти направи нищо, майко — каза Ланидар, опитвайки се да я успокои. Не искаше Мардена да се изплаши и да го поведе обратно към огнището им.

Русокосата жена се наведе и погали Вълчо зад ушите.

— Няма да те нарани, обещавам — рече тя, поглеждайки към майката на момчето. Виждаше ясно страха в очите ѝ.

Мартона пристъпи напред и поздрави Денода доста по-непринудено, след което каза:

— Вълкът живее при нас и също иска да бъде представен. Искаш ли да се запознаеш с него, Денода? — Майката на Джондалар бе забелязала, че любопитството на старата жена е по-силно от страха ѝ. Тя я хвана за ръката и я поведе към Айла и Вълчо. — Айла, защо не представиш четириногия си приятел на гостите ни?

— Вълците имат превъзходно зрение, но разпознават хората главно с носовете си — обясни русокосата жена. — Ако му позволиш да подуши ръката ти, той ще те запомни занапред. Такова е официалното представяне при него. — Жената подаде ръката си и даде на вълка да я помирише. — А ако искаш да го поздравиш, можеш да го погалиш по главата.

Денода направи това и в същия миг хищникът надигна муцуна и я погледна с големите си очи, изплезил дългия си език.

— Колко е топъл! — възкликна възрастната жена и се обърна към дъщеря си: — Ела, Мардена. Ти също трябва да се запознаеш с него. Много малко хора са се срещали с вълк и после са се връщали, за да разкажат за това.

— Трябва ли? — попита нервно майката на Ланидар.

Бе ясно, че Мардена е изплашена, и Айла знаеше, че Вълчо ще подуши страха ѝ. Тя го хвана по-здрави, защото той невинаги реагираше добре в подобни случаи.

— След като ни го предлагат, не е възпитано да откажеш, Мардена — изтъкна Денода. — Пък и никога вече няма да можеш да дойдеш тук, ако не го направиш, защото ще се страхуваш прекалено много. Няма защо да се плашиш от този вълк. Виждаш, че никой друг не се бои — дори и аз, затова не се дърпай — настояваше майка ѝ.

Мардена се огледа и видя скупчилите се наоколо хора, които я наблюдаваха. Сигурно цялата Девета пещера се бе събрала тук и наистина — никой не изглеждаше изплашен. Тя се почувства така, сякаш я подлагаха на изпитание, и беше сигурна, че за нея ще бъде прекалено голямо унижение да се срещне с тези хора отново, ако сега не се приближеше до този вълк. Тя погледна към сина си — момчето, към което винаги бе изпитвала смесени чувства. Обичаше го повече от всичко в живота си и същевременно се срамуваше от него, от това, че го бе родила с такъв ужасен недъг.

— Хайде, майко — насърчи я Ланидар. — Аз вече се запознах с него.

Най-накрая Мардена пристъпи колебливо напред. Айла пое дланта ѝ, задържа я в своята и я поднесе към носа на вълка. Почти усещаше страха ѝ, ала жената го преодоля и се изправи пред животното. Сетне отдръпна ръката ѝ и я прокара по главата на животното.

— Козината на Вълчо е малко твърдичка, но виж само колко гладка е на главата му — изтъкна русокосата жена и пусна китката ѝ. Мардена задържа ръката си върху вълчата козина още само миг, след което побърза да я отдръпне.

— Видя ли, че не е толкова страшно? — каза Денода. — Понякога просто преувеличаваш нещата и страдаш излишно от това, Мардена.

— Елате да прием горещ чай — покани ги Мартона. — Айла го прави и е страхотен. Решихме да организираме гощавка по случай посещението ви и сготвихме вкусни неща в подземна фурна. Храната е почти готова.

Айла вървеше с Мардена и Ланидар.

— Нямаше нужда да си давате толкова труд за нас — отбеляза майката на момчето. Тя не бе свикнала да се отнасят по този начин към тях.

— Всички помогнаха — каза Айла. — Когато им казах, че съм ви поканила и смятам да издълбая малка пещ в земята, те решиха, че ще е най-добре да се изкопае цяла фурна. Рекоха ми, че отдавна искали да го направят, просто сега им се предоставял удобен случай. Сготвих някои от нещата тъй както ме бяха учили като дете. Опитай яребицата, която убих с помощта на копиехвъргача вчера, но ако вкусът не ти допадне,

не се колебай да пробваш нещо друго. По време на пътешествието ни научих, че има много начини за готвене на храната и не всички хора ги харесват.

— Добре дошла в Деветата пещера, Мардена.

Това бе Първата сред служителите на Майката! Дъщерята на Денода никога не беше говорила с нея, освен на церемониите, когато ѝ отвръщаше заедно с всички останали.

— Приветствам те, зеландони, Първа сред служителите на Майката! — произнесе с треперещ глас Мардена, без да успее да скрие притеснението си от едрата жена, която седеше на високо столче.

— Добре дошъл и на теб, Ланидар — обърна се шаманката към момчето. Гласът ѝ бе нежен и топъл. Мардена никога не я бе чувала да говори така. — Макар че както разбрах, си бил тук вчера.

— Да — отвърна внукът на Денода. — Айла ми показва конете.

— Тя ми каза, че можеш да подсвиркваш много добре — рече зеландони.

— Тя ме научи на някои птичи песни.

— Искаш ли да ми покажеш?

— Ето така прави чучулигата — рече Ланидар и пресъздаде с абсолютна точност чуруликането на тази птица. Всички се обърнаха към момчето — дори майка му и баба му.

— Това беше страхотно, младежо — похвали го Джондалар. — Почти толкова добро, колкото имитацията на чучулига на Айла.

— Готови сме! — обяви Пролева. — Идвайте да хапнем.

Айла поведе тримата посетители към купчината от големи тепсии, изработени от дърво и кост, след което ги накара да си вземат от всяко ястие. Всички други се наредиха на опашка. Обикновено тези, които лагеруваха на едно място, се хранеха заедно, но това бе първият случай за този събор, когато споделяха гощавката не само със собствената си пещера, но и с други приятели и роднини. Очакваха ги още поне няколко подобни угощения, всяко от които щеше да изисква доста организационна работа — едно от тях беше и празненството по случай брачната церемония.

Когато всички се нахраниха, повечето си тръгнаха, защото имаха да вършат най-различни неща, ала преди това се отбиха при гостите, за да разменят няколко думи с тях. Мардена се чувстваше малко неудобно заради цялото това внимание, но бе трогната. Не можеше да си спомни

някога да са се отнасяли толкова добре с нея. Продева също си поговори с нея и с майка ѝ, след което се обърна към Айла:

— Ние ще почистим, Айла, така че можеш спокойно да покажеш на гостите това, което имаш да им показваш.

— Добре — кимна русокосата жена и погледна Мардена. — Искате ли двамата с Ланидар да дойдете с мен? Денода също може да ни придружи, ако ѝ се разхожда.

— Къде ще ходим? — попита майката на момчето с известно притеснение.

— Да ви покажа едни коне — рече Айла.

— Може ли и аз да дойда? — попита Фолара. — Ако не ме искаш, просто ми кажи — няма да се обидя, ала не съм виждала Уини и Рейсър от доста време и съм се затъжила за тях.

Русокосата жена се усмихна.

— Естествено, че можеш да дойдеш — каза и си помисли, че навярно така щеше да е по-лесно да убеди Мардена да позволи на Ланидар да се грижи за конете. Присъствието на още един човек, който обича животните и не се страхува от тях, можеше само да помогне. Тя се обърна към момчето и видя, че стои до Ланога, която държеше бебето Лорала. Двамата си говореха, а двегодишното момченце на Тремеда седеше на земята недалеч от тях.

Когато поеха към Горната ливада, Мардена попита:

— Кое е това момиче? А може би е жена? Изглежда ми много млада, за да има бебе.

— Така е — кимна Айла. — Още не е преминала през първите обреди. Бебето е нейна сестричка, а другото детенце — двегодишното — е нейно братче, но може да се каже, че Ланога е много повече тяхна майка от истинската им майка.

— Не разбирам — намръщи се другата жена.

— Чувала ли си за Ларамар? — попита Фолара. — Не може да не си чувала за него. Този, дето е известен с това, че прави барма...

— Да, зная го — рече майката на Ланидар.

— Всички го знаят — добави Денода.

— Значи сте чували и за жена му Тремеда. Тя не прави нищо друго, освен да пие бармата, която той прави, и да ражда деца, за които после не се грижи — обясни Фолара.

— Просто не може да спре да пие барма — въздъхна русокосата жена.

— Ларамар също много често е пиян и е също толкова безотговорен. Изобщо не го е грижа за децата от огнището му — изрече Фолара с отвращение. — Айла разбра, че млякото на Тремеда е секнало и че Ланога се мъчи да храни Лорала с мачкани корени, защото не знае какво друго да приготви. Айла събра няколко майки с бебета и ги убеди да кърмят бебето, ала все още Ланога сама се грижи за братчетата и сестричетата си. Айла ѝ показа как да приготвя и друга храна, която да дава на Лорала, а освен това момичето носи бебето на жените, които го кърмят. Ланога е невероятна и съм сигурна, че някой ден ще бъде прекрасна майка и съпруга, ала кой знае дали ще си намери съпруг? Ларамар и Тремеда имат най-нисък статут сред всички жители на Деветата пещера. Кой би поискал да се ожени за дъщерята на огнището им?

Мардена и Денода изгледаха учудено приказливата млада жена. Повечето хора обичаха да клюкарстват, ала обикновено не бяха толкова отворени към тези, които посрамваха собствената им пещера. Положението на Денода се бе влошило значително, след като дъщеря ѝ бе родила Ланидар и съпругът ѝ бе разкъсал възела. Не бяха най-нископоставените, ала не бяха и много далеч от дъното. Освен това Деветнайсетата пещера беше много по-малка от Деветата и да бъдеш сред последните в подобна общност бе извънредно унижително. „Ала дори и да бяхме сред първите, на Ланидар пак щеше да му е трудно да си намери съпруга заради този ужасен недъг“ — помисли си възрастната жена.

— Искаш ли да дойдеш с нас при конете, Ланидар? — попита Айла, когато отидоха при двете деца. — Ти също можеш да дойдеш с нас, Ланога.

— Не, не мога — отвърна момичето. — Сега е ред на Стелона да кърми Лорала, а тя вече е гладна. Не искам да ѝ давам храна, преди да суче.

— Значи някой друг път — усмихна се нежно русокосата жена. — Готов ли си, Ланидар?

— Да — рече момчето и се обърна към девойката: — Трябва да тръгвам, Ланога. — Тя му се усмихна срамежливо и той също ѝ се усмихна в отговор.

Докато минаваха покрай жилището им, Айла каза:

— Ланидар, би ли ми донесъл онази купа? Вътре има малко храна — диви моркови и зърно. — Преди още да изрече последната дума, момчето се втурна да изпълни молбата ѝ.

Тя забеляза, че детето носеше купата от дясната си страна, притискайки я към тялото си с дясната си ръка. Това ѝ напомни за Креб, който бе държал по същия начин купата с червена каша, преди да кръсти сина ѝ и да го приемат в Клана. Споменът я накара да се усмихне, ала същевременно прониза болезнено сърцето ѝ. Мардена я гледаше внимателно и се учуди, щом видя изражението ѝ, но нищо не каза. Майка ѝ обаче не беше толкова срамежлива.

— Гледаше Ланидар с много странна усмивка — отбеляза тя.

— Напомня ми на някого, когото познавах — рече русокосата жена. — На един мъж, на когото му липсваше долната част на ръката. Бил е нападател от пещерна мечка още когато е бил дете. Прабаба му била лечителка и трябвало да отреже ръката му, защото щяла да отрови кръвта му и да го убие.

— Какъв ужас! — възкликна Денода. — Горкият човек!

— Да — кимна Айла. — Освен това ослепял с едното око от ноктите на мечката и кракът му също пострадал. Оттогава насетне не можел да върви без помощта на пръчка, на която да се подпира.

— Бедното момче — въздъхна Мардена. — Предполагам, че е трябвало да се грижат за него през целия му живот.

— Не — поклати глава тя. — Точно обратното. Той помогна изключително много на хората, с които живя.

— Как е успял? — учуди се майката на Ланидар. — Какво е сторил?

— Стана голям човек — мог-ър — това е нещо като зеландони — и бе признат за Първи. Той и сестра му се грижеха за мен, след като всички от семейството ми загинаха. Той беше мъжът от огнището ми и аз го обичах с цялото си сърце — завърши Айла.

Мардена я гледаше със зяпнала уста и ококорени очи. Не можеше да повярва на чутото, ала защо някой би лъгал за такива неща?

Докато русокосата жена говореше, Денода забеляза странния ѝ акцент, ала по-важното беше, че историята я накара да разбере защо Ланидар толкова ѝ харесваше. Когато се задоми, чужденката щеше да се свърже с някои от най-влиятелните хора сред зеландонийците и така

можеше да помогне много на момчето. Навярно тази жена беше най-доброто, което някога се е случвало на Ланидар, помисли си тя.

Той също слушаше. „Може би някой ден ще се науча да ловувам — помисли си, — дори и да имам само една здрава ръка. Може би ще се науча да правя и нещо друго, освен да събирам малини.“

Бяха стигнали до някакво съоръжение, което приличаше на ограда, но изглеждаше стабилно. Беше направено от дълги, тънки елшови и върбови стълбове, закрепени хоризонтално за забити в земята дебели колове. Ако стадо зубри или дори само един голям мъжки екземпляр — от онези, които бяха високи към два метра, с дълги черни рога — се опиташе да избяга, оградата нямаше да го издържи. Дори конете можеха да я съборят, стига само да пожелаеха.

— Помниш ли как свиреше, за да извикаш Рейсър, Ланидар? — попита Айла.

— Да — отвърна момчето.

— Тогава защо не го извикаш? Да видим дали ще дойде.

Момчето изсвири пронизително с уста и след няколко секунди двата коня — първо жребеца, а после и кобилата — се появиха иззад дърветата, приближиха се до оградата и протегнаха шии към идващите хора. Уини изпръхтя, а Рейсър изцвили радостно. Айла им отвърна, като издаде звук досущ като кон, при което двете животни се въодушевиха още повече.

— Тя наистина знае как да имитира кон — рече Мардена.

— Казах ти, майко — каза Ланидар.

Вълчо се втурна напред, пропълъзявайки под оградата. Той седна пред кобилата, а тя приведе глава към него, което явно беше нейният начин да го поздрави. Тогава Вълчо се приближи към младия жребец и му излая весело. В отговор Рейсър изпръхтя и двете животни отъркаха носовете си. Айла им се усмихна и прескочи оградата. Тя прегърна кобилата, след което се обърна и погали жребеца, който също жадуваше за вниманието ѝ.

— Надявам се, че тази ограда ви харесва повече от въжетата — рече русокосата жена. — Бих искала да ви пусна да препускате на воля, но не мисля, че е безопасно за вас, при положение че наоколо има толкова много хора. Днес съм ви довела гости и искам да бъдете добри и отзивчиви. Момчето, което ви изсвири преди малко, желае да ви наглежда, когато мен ме няма, ала майка му се притеснява малко от вас

— каза им Айла на езика, който бе измислила, докато живееше сама в долината.

Той се състоеше от някои възгласи и жестове, използвани от Клана, от бебешките думички, които бе чувала от Дърк, когато бяха сами, и от определени ономатопейни^[1] звуци, с които имитираше животните около себе си, включително и конете. Само тя знаеше какво иска да каже, ала винаги използваше този език, когато се обръщаше към конете. Съмняваше се, че я разбираха, макар че някои звуци и жестове определено имаха значение за конете, тъй като Айла ги използваше като сигнали и заповеди, ала същевременно Уини и Рейсър добре знаеха, че по този начин господарката им се обръща към тях, ето защо винаги ѝ отвърщаха с цялото внимание, на което бяха способни.

— Какво прави тя? — обърна се Мардена към Фолара.

— Говори на конете — обясни младата жена. — Често им говори по този начин.

— И какво им казва? — поиска да узнае майката на Ланидар.

— Ще трябва да попиташ нея — отвърна с усмивка Фолара.

— Ти знаеш ли какво казва? — намръщи се Денода. — Аз нищо не мога да разбера.

— Не зная, ала както виждам, конете я слушат — каза девойката.

Ланидар се бе приближил до оградата и наблюдаваше внимателно Айла и животните. Тя наистина се отнасяше с тях като към приятели — даже нещо повече; сякаш ѝ бяха семейство, помисли си момчето — и те ѝ отвърщаха със същото. Той се зачуди обаче откъде се беше взела оградата, защото предния ден я нямаше.

Когато русокосата жена престана да говори на конете и се обърна отново към гостите, момчето не се стърпя и попита:

— Откъде се взе тази ограда? Вчера я нямаше.

Айла се усмихна:

— Много хора обединиха силите си и я издигнаха вчера следобед.

Когато русокосата жена се върна от угощението в Деветнайсетата пещера, тя спомена на Джохаран след края на срещата за насрочване на лова, че би искала да направи някакви ограждения за конете и му обясни защо. Тогава вождът на Деветата пещера се качи на столчето на зеландони и обяви, че младата жена иска да има сигурно място за конете. Повечето жители на другите пещери още не си бяха

тръгнаха, а присъстваха и доста хора от Деветата пещера. Веднага заваляха въпроси относно това колко здрава да е оградата и присъстващите бързо дадоха няколко предложения. Не след дълго повечето от присъстващите се запътиха към Горната ливада и се захванаха за работа. Тези, които не бяха от Деветата пещера, искаха да видят конете, а и никой от обитателите на Деветата не желаше животните да бъдат ранени или убити, защото те отличаваха пещерата им от всички други.

Айла беше толкова щастлива, че не знаеше какво да каже. Тя благодари на всички, ала според нея това изобщо не бе достатъчно, и тя се почувства безкрайно задължена на зеландонийците. Съвместната работа действаше сближаващо и тя си каза, че трябва да опознае някои хора по-добре. Джохаран бе споменал, че би искал да включи и конете в лова, който бе насрочен за следващата сутрин. И Айла, и Джондалар яздеха отлично и животните им се подчиняваха — това бяха основните аргументи на вожда, които го бяха навели на мисълта да използва Уини и Рейсър. Ако ловът минеше успешно, брачната церемония щеше да се състои на следващия ден, ала понеже Даланар и ланзадониите още не бяха пристигнали, щяха да изчакаат няколко дни въпреки нарастващото напрежение и нетърпение на някои хора.

Айла сложи юздите на конете и ги поведе към вратата, измайсторена от Тормаден — вожда на Деветнайсетата пещера на зеландониите. Той бе изкопал дупка до един от коловете, за да забие пилон, към който впоследствие прикрепил вратата с помощта на въжета. Тази постъпка засили още повече признателността, която русокосата жена започваше да изпитва към Деветнайсетата пещера. Когато изкара животните навън, Мардена веднага отстъпи назад. Изглеждаха толкова големи отблизо! Фолара бързо пристъпи на мястото ѝ.

— Напоследък все не мога да ги видя — въздъхна тя, галейки Уини. — Бяхме толкова заети с онзи лов на зубри, в който умря Шевонар, погребението и приготвянията за Летния събор, че все не ми оставаше време да мина да им се порадвам. Веднъж ми обеща, че ще ми позволиш да пояздя малко — рече Фолара.

— Искаш ли да го направиш сега? — попита русокосата жена.

— Може ли? — възкликна девойката и очите ѝ грейнаха от възторг.

— Разбира се — кимна ѝ Айла. — Само да взема одеялото за езда на Уини. Искате ли двамата с Ланидар да им дадете нещо за ядене, докато го донеса? В тази купа има малко храна...

— Не съм сигурна, че Ланидар трябва да се доближава толкова до конете... — започна майката на момчето.

— Вече е достатъчно близо, Мардена — отбеляза Денода.

— Но тя е там...

— Майко, вече съм ги хранил веднъж — изтъкна Ланидар. — Те ме познават, а както виждаш, познават и Фолара.

Мардена обаче се колебаеше.

— Няма да му направят нищо лошо — увери я Айла. — Отивам само ей дотам и веднага се връщам — и тя посочи към каменната грамада, която се издигаше до портичката на ограждението. Карейя я бе издигнала специално за нея и Айла трябваше само да отмести няколко камъка, за да достигне до вътрешното пространство, където съхраняваше разни неща като одеялото за езда например. Камъните бяха наредени по такъв начин, че дъждовната вода да се стича по тях, без да прониква вътре. Вождът на Единайсетата пещера ѝ показа и как да ги слага обратно, така че да запазва вътрешността суха. Подобни грамади бяха разположени по протежение на някои от най-често използваните пътища и обикновено бяха снабдени с принадлежности за палене на огън и топли наметала, а в други имаше изсушена храна. Понякога държача всичко в една грамада, ала хранителните припаси често привличаха язовци, лакомци^[2] и мечки, които опустошаваха провизиите и разпиляваха всичко.

Русокосата жена ги остави с конете. Когато стигна до грамадата, тя им хвърли бърз поглед, ала тъй че да не я забележат. Фолара и Ланидар тъкмо хранеха Уини и Рейсър от шепите си, Денода ги наблюдаваше с любопитство, а Мардена се бе отдръпнала назад и изглеждаше нервна и притеснена. Когато Айла се върна при тях, тя завърза одеялото на гърба на кобилата и я поведе към един голям камък.

— Качи се на камъка, Фолара — рече. — После прехвърли единия си крак над гърба на Уини и си потърси удобно място. Можеш да се хванеш за гривата ѝ. Ще държа Уини, за да не мърда.

Девојката се чувстваше малко непохватна, особено като си спомни грацията, с която Айла възседаше кобилата, ала все пак успя да

се качи на гърба ѝ.

— Седя на гърба на кон! — извика възторжено, чувствайки се горда от себе си.

Русокосата жена забеляза, че Ланидар я гледа с копнеж. „По-късно — каза си тя. — Да не стряскаме майка ти от самото начало.“

— Готова ли си? — обърна се Айла към Фолара.

— Така ми се струва — отвърна младата жена.

— Просто се отпусни и се дръж за гривата, ако те е страх да не паднеш, ала според мен няма нужда. — Айла поведе бавно коня из ливадата, като го държеше за юздата.

В началото Фолара се бе вкопчила в гривата и тялото ѝ беше доста сковано, ала след малко се отпусна.

— Искаш ли да опиташ сама? — попита Айла. — Ще ти дам поводите.

— Смяташ ли, че ще мога?

— Можеш да опиташ, а ако ти се прииска да слезеш, само ми кажи. Когато искаш Уини да ускори темпото, се наведи напред — обясни русокосата жена. — Можеш да я прегърнеш през врата. А поискаш ли да забави ход, започни бавно да се изправяш.

— Добре — кимна Фолара. — Ще опитам.

Мардена се вцепени от страх, когато Айла сложи поводите в ръката на девойката.

— Давай, Уини — подтикна я тя, давайки ѝ сигнал да върви бавно и спокойно.

Кобилата тръгна през ливадата. Беше давала на няколко души да я яздят и знаеше как да върви спокойно, особено когато някой я възсядаше за пръв път. Щом Фолара се наведе леко напред, Уини увеличи малко темпото. Девойката се приведе още повече и кобилата премина в лек тръс. Това стресна малко Фолара — тя бързо се изправи и животното мигом забави ход. След малко Айла подсвирна на Уини и тя се приближи до нея. Русокосата жена я хвана за поводите и я доближи до камъка, като я държеше внимателно, докато Фолара слезе от гърба ѝ.

— Беше невероятно! — възкликна дъщерята на Мартона.

Лицето ѝ бе поруменяло от въодушевление. Ланидар ѝ се усмихна, защото тя изглеждаше толкова щастлива.

— Виждаш ли, майко? — попита момчето. — Човек може да седи на гърба на тези коне.

— Айла, защо не покажеш на Мардена и Денода какво могат да правят Уини и Рейсър? — попита Фолара.

Русокосата жена кимна, след което скочи с лекота на гърба на кобилата и я подкара в тръс през ливадата, следвана от Рейсър и Вълчо. След малко премина в галоп и направи голям кръг около поляната, преди да се изправи и да спре коня. Тогава праметна грациозно единия си крак над гърба на животното и скочи леко на земята. Двете жени и момчето я зяпнаха с ококорени очи.

— Е, сега разбирам защо някой би искал да се вози на гърба на кон — засмя се Денода. — Ако бях по-млада, и аз щях да поискам да опитам.

— Откъде имаш такава власт над животното? — попита Мардена. — Това някаква магия ли е?

— Не, Мардена — усмихна се русокосата жена. — Никаква магия няма тук. Всеки може да се научи да прави това с малко тренировки.

— Как изобщо ти хрумна да яздиш кон? — любопитства бабата на Ланидар. — Откъде започна?

— Убих майката на Уини за храна и едва по-късно открих, че е имала малко конче — започна Айла. — Хиените се опитаха да го изядат — мразя тези животни, ала аз ги прогоних. Тогава разбрах, че ще трябва да се грижа за жребчето... — И тя им разказа как бе спасила и отгледала кобилката. — Един ден се качих на гърба ѝ и когато тя препусна, се вкопчих в гривата ѝ; това беше единственото, което можех да направя. Щом Уини спря и аз слязох от нея, не можах да повярвам какво се беше случило. Сякаш бях летяла, а вятърът духаше в лицето ми и развяваше косата ми. Нямах търпение да опитам отново и въпреки че в началото не можех да я управлявам много добре, постепенно се научих. Сега тя отива там, където искам, защото и тя го иска. Тя е моя приятелка и мисля, че ѝ е приятно да я яздя.

— Но това е доста необичайно нещо — възмути се Мардена. — Никой ли не възрази?

— Нямаше кой. Тогава бях съвсем сама.

— Аз щях да се страхувам да живея сама, без никакви друга хора наблизо — рече майката на Ланидар. Любопитството я глождеше и тя

искаше да зададе още въпроси, но преди да има тази възможност, чуха как някой извика зад гърба им и се обърнаха, за да видят Джондалар, който се приближаваше към тях.

— Пристигнаха! — обяви радостно той. — Даланар и ланзадониите са тук!

— Чудесно! — възкликна Фолара. — Нямам търпение да ги видя!

Айла също се зарадва.

— Хайде да отидем при тях — предложи тя, след което се обърна към гостите си. — Трябва да се връщаме в лагера. Мъжът от огнището на Джондалар е пристигнал тъкмо навреме за брачната ни церемония.

— Разбира се — кимна Мардена. — Ще ви оставим на спокойствие.

— Не бих имала нищо против да поздравя Даланар, преди да си тръгнем — отбеляза Денода. — Познаваме се с него.

— Така е — кимна Джондалар. — Сигурен съм, че ще се зарадва да те види.

— Преди да си тръгнете, трябва да те питам дали си съгласна Ланидар да идва тук и да се грижи за конете, когато ме няма, Мардена — рече Айла. — Няма да се налага да прави нищо друго, освен да проверява как са и да ме вика, ако забележи нещо нередно. Това ще бъде от голяма помощ за мен, понеже няма да се тревожа непрекъснато дали всичко при тях е наред.

Мардена погледна към сина си, който тъкмо хранеше Уини и Рейсър с диви моркови, и се замисли.

— Сама виждаш, че няма да му направят нищо лошо — добави русокосата жена.

— Щом смяташ, че ще може да се справи, нека да опита — каза накрая дъщерята на Денода.

— О, майко, благодаря ти! — възкликна Ланидар и Мардена си каза, че никога не е виждала сина си толкова щастлив.

[1] Ономатопея (гр.) — звукоподражание. — Б.пр. ↑

[2] Лакомец (Gulo gulo) — месоядно животно с пухкава козина, подобно на язовец? — Б.пр. ↑

ДВАЙСЕТ И ОСМА ГЛАВА

— Къде е синът ти, Мартона? Този, за когото всички казват, че изглеждал точно като мен... е, като изключим възрастта ми — каза високият мъж с дълга руса коса, вързана на конска опашка. Той протегна двете си ръце към нея и се усмихна сърдечно. Познавах се достатъчно добре, за да спазват формалностите.

— Когато те видя да идваш, отиде да извика Айла — отвърна Мартона, взе ръцете му в своите и се наведе да погали бузите му. Може и да беше по-възрастен, ала си бе все така красив и очарователен както винаги. — Ще бъдат съвсем скоро тук, Даланар — можеш да си сигурен в това. Джондалар те очаква, откакто сме пристигнали.

— А къде е Уиламар? — попита ланзадониецът. — Съжалявам за случилото се с Тонолан. Харесвах много този млад човек. Искам да изразя съчувствието си за двама ви.

— Благодаря ти, Даланар — въздъхна жената. — Уиламар е в главния лагер и разговаря с някакви хора за бъдещите търговските експедиции. Известието за случилото се с Тонолан го потресе — той винаги бе вярвал, че синът на огнището му ще се завърне. Ако трябва да съм честна, аз пък се съмнявах, че някой от тях ще се върне у дома. Когато видях Джондалар, за момент си помислих, че това си ти. Не можех да повярвам, че синът ми се е върнал вкъщи. А още по-изненадващо е онова, което е донесъл със себе си — Айла, животните, изобретенията...

— Да, мен също ме изненада — усмихна се жената до него. — Нали знаеш, че се отбиха при нас, преди да дойдат тук?

Мартона погледна към нея. Съпругата на Даланар беше най-необикновенният човек, който тя или който и да е зеландониец беше виждал. Беше изключително дребничка, особено в сравнение с нейния мъж — ако Даланар протегнеше ръка, тя спокойно можеше да мине под нея, без дори да се навежда. Дългата ѝ права коса бе прибрана на кок и беше по-черна от гарваново крило, макар и да започваше да побелява, ала най-странно бе лицето ѝ. То бе овално, с малко носле,

високи скули и тъмни очи, които изглеждаха скосени заради формата на клепачите ѝ. Кожата ѝ беше светла, навярно малко по-тъмна от тази на съпруга ѝ, макар че през лятото и двамата щяха да почернеят.

— Да, те ни казаха, че възнамерявате да дойдете на Летния събор — рече Мартона, след като поздрави жената.

— Разбирам и че Джоплая също ще се омъжва. Пристигате точно навреме, Джерика. Всички жени, които ще се задомишат, заедно с майките си ще се срещнат със зеландони този следобед. Аз ще придружа Айла, понеже няма с кого да отиде, и ако не си много уморена, можеш да вземеш Джоплая и да дойдете.

— Така ли? Значи ще дойдем — каза Джерика. — Ще имаме ли време да устроим лагера си преди това?

— Не виждам защо да нямате — обади се Джохаран. — Всички ще ви помогнат. Стига да нямате нищо против да сте до нас...

— Няма нужда и да готвите, защото имахме гости тази сутрин и остана доста храна — допълни Пролева.

— Ще се радваме да лагеруваме до вас — заяви Даланар.

— Но защо сте избрали да се устроите точно тук? Ти обикновено обичаш да си в центъра на събитията, Джохаран.

— Когато пристигнахме, най-хубавите места вече бяха заети — отвърна вождът на Деветата пещера. — Трябваше да избираме между това да бъдем натясно и да си потърсим по-отдалечено място. Огледахме се наоколо и намерихме това. Мястото веднага ми хареса — виждаш ли онези дървета? От там можем да се снабдяваме с дърва за горене, а поточето извира съвсем наблизо и водата е изключително чиста. Скоро всички реки и потоци в околността ще се замърсят, но ние ще продължаваме да имаме бистра вода. Освен това имаме и езерце. Джондалар и Айла много го харесаха и направиха там място за конете. В момента тя е там с гостите от Деветнайсетата пещера.

— Кои са те? — попита Даланар. Беше много любопитен кого ли е поканила русокосата жена.

— Помниш ли жената от Деветнайсетата пещера, която роди дете с недъгава ръка? — попита Мартона. — Мардена? Дъщеря е на Денода.

— Да, помня я — рече Даланар.

— Момчето ѝ, Ланидар, вече е на дванайсет години — каза тя. — Някой му казал за конете и то дошло да ги види. Там се срещнали с

Айла и тя го помолила да наглежда конете, когато я няма. Все пак тук има доста хора и някой може да си помисли, че конете са ловна плячка... Колко му е да им направи нещо — те са свикнали с хората и няма да избягат.

— Така е — каза Даланар. — Жалко, че не можем да направим всички животни толкова послушни.

— Айла не смяташе, че майката на момчето ще възрази, ала тя се оказа прекалено загрижена за сина си — продължи Мартона. — Дори не му дава да ловува, защото си мисли, че не може. Ето защо Айла покани Ланидар, майка му и баба му да отидат заедно при конете, за да ги убеди, че са абсолютно безопасни и няма да го наранят. С недъгава ръка или не, тя реши да го научи да си служи с копиехвъргача на Джондалар.

— Тази жена наистина прави, каквото си науми — отбеляза Джерика. — Забелязах това, но трябва да добавя, че е много мила.

— Така е — съгласи се Пролева. — Освен това не се бои да изрази позицията си и да се застъпи за другите.

— Ето ги — посочи Джохаран.

Всички погледнаха нагам и видяха група хора, които се приближаваха към тях — Джондалар вървеше най-отпред, а сестра му пристъпваше след него. Вървяха бавно — сигурно заради бабата на Ланидар, ала щом Джондалар зърна Даланар и другите, веднага забърза напред. Мъжът от огнището му също пое с енергични крачки към него и двамата си стиснаха ръцете, след което се прегърнаха силно. Докато се връщаха, по-възрастният мъж прегърна по-младия през раменете и поразяващата прилика между двамата изпъкна с изключителна сила. Сякаш това беше един и същ човек през два различни етапа от живота си. По-старият бе малко по-широк в кръста и косата му започваше да оредява, ала лицата им бяха едни и същи, макар че ликът на младия не бе набразден от толкова бръчки. Бяха еднакво високи, крачките им бяха еднакво големи и вървяха със същата походка; дори очите им имаха един и същ оттенък на ледниковото синьо.

— Няма съмнение чий мъжки дух е бил избран, когато Майката го е създавала — прошепна Мардена на майка си, кимвайки към Джондалар, когато посетителите наближиха лагера. Ланидар видя Ланога и отиде да поговори с нея.

— Даланар изглеждаше също като него, когато бе млад, и като гледам, не се е променил много — рече Денода. — Все още е изключително привлекателен мъж.

Майката на Ланидар гледаше с голям интерес как Айла и Вълчо биват приветствани от новодошлите. Беше ясно, че всички се познават отпреди, но въпреки това тя не можеше да откъсне очи от някои хора. Чернокосата, дребничка жена със странното лице май беше с високия, светлокос по-възрастен мъж, който приличаше на Джондалар — навярно беше негова съпруга.

— Откъде го познаваш, майко? — попита Мардена.

— Той бе мъжът за първите ми обреди — рече Денода.

— След това молех Майката да ме благослови с духа на неговото дете.

— Майко! Много добре знаеш, че една жена не може да забременее толкова скоро!

— Напротив — отвърна Денода. — Знаех, че понякога младите жени зачеват скоро след първите обреди, ако вече са зрели жени и са готови да поемат мъжки дух в себе си. Надявах се, че ще ми обърне повече внимание, ако си мисли, че нося дете от неговия дух.

— Знаеш, че на мъжа не му е позволено да се сближава с жената, която е отворил, поне една година след първите обреди, майко. — Мардена бе потресена от изповедта на Денода. Никога преди не я бе чувала да говори така.

— Зная, и той никога не се опита да го стори, макар че не ме избягваше и винаги беше много мил и внимателен, когато се виждахме — въздъхна бабата на Ланидар. — Аз обаче исках нещо повече от това. Тогава срещнах мъжа от огнището ти. Най-голямата ми мъка е, че умря толкова млад. Страшно исках да имам повече деца, ала Майката избра да не ми ги даде и навярно така беше най-добре. Достатъчно трудно ми беше да се грижа за теб и за себе си. Нямах дори майка, която да ми помага, макар че някои жени от пещерата бяха доста отзивчиви и ми помогнаха много, когато ти беше малка.

— Защо не си намери друг съпруг? — попита я Мардена.

— Ами ти? Ти защо не се омъжи повторно?

— Знаеш защо — намръщи се дъщерята. — Вече бях родила Ланидар. Кой щеше да ме вземе с такова дете?

— Недей да обвиняваш момчето — укори я майка ѝ. — Винаги си казвала това, ала истината е, че ти никога не се опита отново да се свържеш с мъж. Просто се боеше да не те наранят отново. За щастие още не е твърде късно.

Те не видяха мъжа, който се приближаваше към тях.

— Когато Мартона ми каза, че Деветата пещера има гости тази сутрин, си помислих, че едното име ми звучи познато. Явно не съм грешал. Как си, Денода? — попита Даланар, хвана двете ѝ ръце и се наведе напред, за да потърка бузи в нейните, сякаш бяха близки приятели.

Мардена видя как лицето на майка ѝ поруменява, докато се усмихваше на високия, привлекателен мъж, и забеляза, че тялото ѝ сякаш промени стойката си. В нея изведнъж се появи нещо женствено и чувствено, показвайки я в съвсем нова светлина. Това, че беше баба, изобщо не означаваше, че е толкова стара и най-вероятно имаше мъже, които биха я намерили за привлекателна.

— Това е дъщеря ми Мардена от Деветнайсетата пещера на зеландониите — рече Денода, — а внукът ми Ланидар също трябва да е някъде тук.

Предводителят на ланзадонийците протегна ръце към младата жена.

— Приветствам те, Мардена от Деветнайсетата пещера на зеландониите, дъщеря на Денода от Деветнайсетата пещера. За мен е удоволствие да се запозная с теб. Аз съм Даланар, вожд на Първата пещера на ланзадониите. В името на Дони, Великата Майка Земя, искам да знаеш, че си добре дошла да посетиш лагера ни по всяко време. Както и пещерата ни, ако имаш път към нея.

Мардена се смути от топлотата на приветствието. Въпреки че бе достатъчно възрастен, за да бъде мъж от огнището ѝ, тя изведнъж усети силно привличане към него. Никога преди не се бе чувствала до такава степен впечатлена от някой мъж.

Даланар завъртя глава и погледът му се спря на една висока девойка.

— Джоплая — извика той, след което се обърна отново към Денода. — Искам да ви запозная с дъщерята на своето огнище.

Мардена бе смаяна от младата жена, която се присъедини към тях. Макар и да приличаше много на майка си, тя не изглеждала като

стопроцентова чужденка, което ѝ придаваше още по-необичаен вид. Косата ѝ бе почти толкова тъмна, а скулите ѝ бяха високи, но лицето ѝ не беше толкова кръгло и плоско като на другата жена. Носът ѝ напомняше този на мъжа, макар и далеч по-нежен, а черните ѝ вежди бяха тънки и изящно извити. Гъсти черни мигли очертаваха очи, които не бяха кой знае колко различни от тези на майката — имаха почти същата форма, ала цветът им беше изумруденозелен.

Мардена не бе присъствала на последния Летен събор, на който беше ходил Даланар — малко преди това мъжът от огнището ѝ я бе напуснал и тя не желаше да се среща с хората. Беше чувала за Джоплая, ала никога досега не бе имала възможност да я види. И ето че сега, когато това най-накрая се бе случило, тя се почувства неспособна да откъсне очи от девойката. Екзотичната ѝ красота бе невероятна.

След като Даланар представи дъщерята на огнището си и размениха обичайните любезности, новодошлите отидоха да си поговорят и с другите хора, които ги очакваха. Мардена все още се намираше под въздействието на неустоимия чар на Даланар и започваше да разбира защо майка ѝ беше така запленена от него. Ако той бе мъжът от първите ѝ обреди, сигурно и тя щеше да се чувства по същия начин. Дъщеря му обаче, въпреки че беше необикновено красива, излъчваше някаква стаена тъга, някаква загадъчна меланхолия, която явно помрачаваше радостта ѝ от предстоящото бракосъчетание. Майката на Ланидар не можеше да разбере защо някой, който трябваше да се чувства щастлив, изглеждаше толкова тъжен.

— Трябва да тръгваме, Мардена — рече Денода. — Не бива да злоупотребяваме с гостоприемството на хората, не и ако искаме да ни поканят отново. Ланзадониите са близо до Деветата пещера и са минали доста години, откакто Даланар и пещерата му са присъствали на Летен събор. Трябва да подновят връзките си. Хайде да потърсим Ланидар и да благодарим на Айла, задето ни покани.

Лагерите на Деветата пещера на зеландониите и Първата пещера на ланзадониите бяха — поне привидно два лагера на две различни пещери, ала всъщност представляваха един голям лагер на близки приятели и роднини.

* * *

Четири жени, които вървяха към резиденцията на зеландони, представляваха забележителна гледка. Хората дори не си даваха труда да се преструват, че не ги гледат. Мартона винаги се забелязваше, без значение къде отива — освен че беше бивш вожд на най-многолюдната пещера, тя бе изключително силна и привлекателна жена. Джерика беше толкова необикновена, че хората просто не можеха да отделят взор от нея, без значение дали я бяха виждали или не. Освен това обстоятелството, че бе женена за Даланар и бе основала нова пещера заедно с него, я правеше още по-интересна. Дъщеря ѝ Джопляя — тъмнокосата красавица, която според мъвата щеше да се задоми за мъж със смесени духове — също бе обект на внимание и най-различни догадки. А прелестната русокоса жена, която Джондалар бе довел със себе си и която пътуваше с два коня и вълк, бе опитен лечител и нещо като чуждоземен зеландони. Четирите заедно привличаха още повече внимание от обикновено, ала Айла се опитваше да игнорира хорското любопитство и се наслаждаваше на компанията.

Когато приближиха резиденцията на зеландони, видяха, че повечето жени вече бяха пристигнали. Преди да бъдат допуснати вътре, бяха разгледани внимателно от няколко зеландони — все мъже — и Айла се зачуди защо. Сякаш усетила какво си мисли, Мартона веднага реши да ѝ обясни.

— На тази среща не се допускат мъже, освен ако не са зеландони, ала почти всяка година се случва някои млади мъже, най-често от крайните колиби, да се опитат да се промъкнат вътре — обясни майката на Джондалар. — За тази цел те се обличат като жени — ето защо мъжете зеландони стоят на прага и оглеждат внимателно всеки, който иска да влезе.

— Какви са тези крайни колиби? — попита Айла.

— Това са летни жилища, издигнати в покрайнините на събора — отвърна ѝ Мартона. — Обикновено в тях отсядат млади мъже, които вече нямат нужда от жена-донии, но още не са се оженили. Младите мъже не обичат да остават с пещерите си — предпочитат да бъдат с приятели на тяхната възраст, освен когато настане време за гощавка. — Тя се усмихна. — Приятелите им не ги ограничават, за разлика от

майките им и съпрузите на майките им. На неженените мъже, особено пък на тяхната възраст, е абсолютно забранено да се доближават до младите жени, които се готвят за първите си обреди, ала те всячески се опитват да направят точно това. Сега разбираш ли защо мъжете зеландони са толкова бдителни?

Русокосата жена кимна.

— Крайните колиби се наричат така, защото се разполагат винаги в покрайнините на събора — продължи майката на Джондалар. — Идеята е шумните забавления на младежите да не смущават другите хора, които присъстват на събора. Те си организират събирания, на които канят други свои приятели и млади жени, естествено. Непрекъснато молят майките и приятелите си за храна и винаги успяват да си набавят барма, вино или каквото там им трябва. Мисля, че дори се състезават коя колиба ще привлече най-хубавите гостенки.

— Само млади мъже ли избират да живеят в крайните колиби? — попита Айла.

— Не — отвърна Мартона. — Има и такива, където живеят само по-възрастни мъже. Те или нямат съпруги по една или друга причина, или предпочитат други мъже, или искат да си починат малко от пещерите и семействата си... или да избягат от тях. Ларамар например прекарва почти всеки Летен събор в някоя крайна колиба. Тогава търгува със своята барма, макар че нямам никаква представа какво прави с това, което му дават в замяна, защото не носи нищо у дома. Мъжете, на които предстои да се бракосъчетаят, прекарват един ден или повече със зеландони в някоя крайна колиба преди брачната церемония. Мисля, че Джондалар също ще трябва да направи това.

Когато четирите жени влязоха в жилището на зеландони, вътре им се стори много сумрачно. Единствената светлина идваше от огъня в централното огнище и няколкото лампи. Щом очите ѝ свикнаха обаче, Мартона се огледа и поведе спътничките си към две жени, които седяха на една рогозка вдясно до стената. Те се усмихнаха и се сместиха, за да им направят място.

— Мисля, че е време да започваме — рече някогашната предводителка на Деветата пещера, след като се разположиха на рогозката. — Можем да оставим официалните представяния за покъсно — добави и се наведе към жените, които бе довела. — Това е Велима — майката на Пролева, и сестра ѝ Левела. Те са от Летния

бивак, Западното обединение на Двайсет и деветата пещера — рече, след което информира и тях за новодошлите: — Това е съпругата на Даланар — Джерика, заедно с дъщеря ѝ Джоплая. Ланзадонийците пристигнаха тази сутрин. А това е Айла от Деветата пещера, някога Айла от мамутоите — жената, която ще се омъжва за Джондалар.

Жените се усмихнаха една на друга, ала преди да успеят да разменят няколко думи, някой им изшътка да мълчат и Първата сред служителите на Майката заедно с още неколцина зеландони се възправиха в центъра на помещението. Всички разговори мигом утихнаха и когато се възцари пълна тишина, Първата започна:

— Ще говоря за изключително сериозни неща, ето защо искам да ме слушате внимателно. Жени, вие сте благословените от Дони; онези, които Тя е сътворила със способността и върховната привилегия да създавате нов живот. Тези от вас, които скоро ще се задомят, трябва да узнаят някои важни неща. — Престана да говори и изгледа последователно всички присъстващи. Когато стигна до Мартона, спря за миг, защото видя две жени, които изобщо не беше очаквала. Някогашната предводителка на Деветата пещера ѝ кимна и шаманката отвърна на жеста ѝ, след което продължи:

— На тази среща ще говорим за женски неща — как да се отнасяте към мъжете, които ще бъдат ваши съпрузи, какво да очаквате от тях, как да се предпазвате от нежелана бременност и какво да правите, ако усещате новия живот в себе си, а в момента не сте готови за него. Всички слушаха внимателно.

— Някои от вас навярно вече са благословени с първите пориви на живота — заяви Първата сред служителите на Майката. — Това е голяма чест, ала тази чест носи със себе си и голяма отговорност. Част от това, което ще ви кажа, може да ви прозвучи познато — сигурно сте го чували и преди, на Обредите на първите наслади, — но дори и да е така, слушайте ме внимателно.

— Първо — нито едно момиче не трябва да се жени, докато не е станало жена — докато не е започнало кървенето ѝ и не е имало първите си обреди. Вземете под внимание състоянието на луната, когато започва месечният ви период. За повечето жени това кървене ще започне отново, когато луната е в същото състояние, макар и невинаги да става така. Ако няколко жени живеят известно време заедно в едно

и също жилище, месечните им периоди често се променят, докато си съвпаднат.

Някои от младите жени размениха учудени погледи с приятелките и роднините си — особено тези, които не знаеха за този феномен. Айла също не беше чувала за това явление и се опита да си спомни дали някога изобщо го беше забелязвала.

— Първият признак, че сте били благословени от Майката — че Тя е избрала дух, който да смеси с вашия, за да зачене нов живот — е, когато кървенето ви не започне при обичайното за вас състояние на луната. Ако месечният ви период не се появи и при следващата луна, можете да предположите, че сте благословени, ала месечният ви период трябва да пропусне поне три луни, а и налице трябва да бъдат и някои други признаци, за да сте напълно сигурни, че носите в утробата си новия живот. Има ли въпроси за това?

Нямаше въпроси. Като се изключи това за синхронизирания цикъл на жените, които живеят заедно, всичко друго бе добре известно на бъдещите съпруги.

— Зная, че повечето от вас споделят майчиния дар на насладата с вашите годеници и в това няма нищо лошо, стига да ви е приятно. Ако не ви е приятно, трябва да поговорите с вашия зеландони. Зная, че е трудно да се признае подобно нещо, ала винаги има начини да ви се помогне, а и можете да разчитате на дискретността на зеландони — той ще запази вашата тайна. Като изключим младите мъже, които току-що са достигнали полова зрялост, добре е да запомните, че много малко мъже могат да се съвкупяват с жена повече от един или два пъти на ден и тази им способност намалява с възрастта.

— Има и нещо друго. Споделянето на наслади с вашия избраник не е задължително, ако вие не го желаете и стига той да не възразява. Повечето мъже ще възразят, естествено, и едва ли ще поискат да останат при жена, която не иска да споделя дара на Майката с тях. Макар че сега се подготвяте да завържете възела и навярно не си го представяте за момента, трябва да ви кажа, че възелът може да бъде разкъсан поради множество причини. Сигурна съм, че всяка от вас познава някого, който е разкъсал брачния възел с партньора си.

Жените започнаха да си шушукат възбудено. Почти всяка бе чувала за подобни случаи, дори и да не познаваше лично тези, които го бяха направили.

— Знае се, че жените могат да използват дара на Майката, за да привържат по-силно съпрузите си към себе си. Според някои именно затова Тя е дарила този дар на децата Си. Да, те са прави, ала аз съм сигурна, че това не е единствената причина. Вашият съпруг едва ли ще бъде изкушен да потърси наслади с други жени, ако задоволявате желанията му. Той ще бъде щастлив да остави тези импулси за церемониите в чест на Майката, когато това е напълно приемливо и чрез споделянето на наслади доставяме наслада на Майката.

— Не забравяйте обаче, че на тези тържества всеки може да приеме или да отхвърли предложението да сподели Майчиния дар. Ако вие и съпругът ви сте щастливи и споделяте с радост дара на насладата, Майката ще е доволна. Нищо в насладите не е задължително. Те са дар от Майката и всички Нейни деца са свободни да ги споделят, както и с когото си искат. Нито вие, нито вашият партньор трябва да се притеснявате, ако сте отказали на някого да споделите Насладете с него. Ревността е нещо много по-лошо и може да има ужасни последици. Тя може да доведе до насилие, а то може да доведе до смърт. А ако някой бъде убит, близките му може да поискат възмездие, което да доведе до страшни отмъщения. Всяко нещо, което застрашава благополучието на децата на Майката, е неприемливо.

Зеландонийците са силен народ, защото живеят задружно и си помагат един на друг. Великата Майка Земя ни е осигурила достатъчно неща, с които да живеем. Всичко, което съберем или уловим, ни е дадено от Дони и на свой ред трябва да бъде споделено с всички останали. Приемането на даровете ѝ обаче може да е свързано с доста тежки отговорности и дори да се окаже опасно. Поради това тези благодарение на които се радваме на даровете ѝ, са най-високопоставени в нашето общество. Ето защо вождовете са толкова уважавани. Те искат да помогнат на хората, а ако не си вършат добре работата, хората ще си изберат друг вожд. — Шаманката не спомена, че поради същата причина и зеландони имаха толкова високо положение.

Първата бе изключителен оратор и Айла я слушаше с голямо внимание. Тя искаше да научи колкото се може повече за сънародниците на човека, за когото щеше да се омъжи, които вече бяха и нейни сънародници. Когато се замисли за това, си каза, че те не се различаваха много от Клана. Така наречените „поскоглавци“ също си

споделяха всичко и никой не оставаше гладен — дори и жената, за която ѝ бяха казали, че е умряла при земетресението. Тя бе дошла от друг Клан, никога не бе имала деца и след като мъжът ѝ бе умрял, бе взета като втора жена — нещо, което винаги се смяташе за бreme. Ала въпреки че имаше най-ниското положение в Клана на Брун, тя никога не остана без храна и топли дрехи.

Хората от Клана знаеха тези неща и нямаше нужда да ги изразяват с думи; те просто не владееха толкова думи колкото другите. Жените също биваха споделяни — те разбираха необходимостта от облекчаване на мъжките нужди. Нито една жена от Клана не отказваше на мъж, който ѝ даваше познатия сигнал, и Айла не познаваше никоя, която дори да си помисли да откаже... освен самата нея. Тя обаче добре знаеше, че онова, което искаше Брод, не бяха наслади. Съзнаваше го дори тогава, макар и да не можеше да го покаже. Той не ѝ даваше сигнала, защото искаше да сподели дара или да облекчи нуждите си, а само защото знаеше, че така ѝ причинява болка.

— Помнете — каза Първата сред служителите на Майката. — Вашият съпруг трябва да ви помага и да се грижи за вас и децата ви, особено когато сте бременни или пък скоро сте родили и кърмите. Ако сте се грижили добре за него, ако сте споделяли често наслади с него и сте го правили щастлив, повечето мъже с готовност ще се грижат за вас и децата ви. Може би някои от вас се питат защо ли обръщам толкова много внимание на тези неща... Питайте майките си. Когато сте заети и уморени от много деца, може да настъпи време, когато няма да ви е толкова лесно да споделяте дара. Освен това има и моменти, когато насладата не бива да бъде споделяна, ала ще ви разкажа по-късно за това.

Дони винаги е по-доволна и дарява с много повече късмет тези деца, които приличат на вашия съпруг. Мъжете също обичат повече тези деца. Ако искате децата ви да приличат на избаника ви, трябва да прекарвате много време заедно, за да може духът, който ще се смеси с вашия, да бъде неговият. Пътищата на духовете обаче са неведоми. Никой не може да каже кой кога ще бъде избран, нито пък кога Майката ще реши, че е време да ги смеси. Ако се наслаждавате взаимно обаче, съпругът ви ще иска да остане с вас и духът му ще е щастлив да се съедини с вашия. Дотук всичко ясно ли е? Ако имате

въпроси, сега е времето да ги зададете — каза Първата и огледа внимателно присъстващите.

— Какво да правя, ако съм болна или не ми е добре и не мога да изпитам никаква наслада от дара? — попита една жена и всички се обърнаха да видят коя е.

— Съпругът ти трябва да прояви разбиране — рече дони. — Не забравяйте, че винаги имате избор и че в насладите няма нищо задължително. Има двойки, които рядко споделят дара на насладата. Ако сте добри и проявявате разбиране към съпруга си, и той ще се държи така с вас. Мъжете също са деца на Майката. И те се разболяват и тогава именно жените им се грижат за тях. Цари ли разбирателство и хармония в отношенията ви, повечето мъже няма да имат нищо против да се грижат за вас, когато не сте добре.

Младата жена кимна и се усмихна неуверено.

— Това, което ви казвам, е, че трябва да се държите добре един с друг. Дарът на насладата може да донесе щастие и на двама ви и да привърже съпруга ви още по-силно към вас, така че съюзът ви да продължи още по-дълго. Други въпроси? — Първата изчака малко, след което продължи: — Бракосъчетанието обаче не е само съюз между двама души, които са решили да живеят заедно. То включва вашия род, вашата пещера и света на духовете. Ето защо майките и съпрузите им обмислят внимателно много неща, преди да разрешат на децата си да се обвържат. При кого ще живеете? Дали вие или вашият съпруг ще бъдете достойно попълнение за пещерата, където ще живеете? Чувствата ви един към друг също са много важни. Ако не се обичате, съюзът ви няма да продължи дълго. А ако съюзът ви бъде разтрогнат, отговорността за децата пада върху рода и пещерата на майката, както става и в случай че и двамата умрете.

Айла бе страшно заинтригувана от чутото. За малко да зададе въпрос за смесването на духовете, благодарение на които се раждаше животът, защото бе твърдо убедена, че бебетата се появяваха вследствие на дара на насладата, ала реши засега да не повдига тази тема.

— Сега — говореше зеландони, — докато повечето от вас очакват с нетърпение раждането на първото си дете, трябва да засегнем и една друга тема. Понякога се случва да заченете живот, когато не искате да имате бебе. Помнете, че докато не получите

еландон за детето си от вашия зеландони, то няма собствен дух, а само смесените духове, откъдето и се е появило. По това време Великата Майка Земя е готова да приеме детето, да раздели духовете и да ги върне обратно. Най-добре е новият живот да бъде спрял през първите три луни на бременността.

— Защо някой би искал да спира новия живот, който тепърва е започнал? — попита една млада жена. — Не трябва ли всички бебета да са желани?

— Повечето бебета наистина са желани — отвърна зеландони, — ала може да има множество причини, поради които жената да не иска да има друго. Макар и да не се случва често, тя може да забременее отново, докато още кърми, и да роди друго бебе, когато първото още е много малко. Повечето майки не могат да се грижат за ново бебе толкова скоро след предишното. Това, което вече се е родило и си има име, трябва да остане, особено ако е здраво. Не бива да се подлага на риск животът на дете, което е здраво, като се отбива толкова рано от майчиното мляко. Ако едно бебе суче по-малко от три години, организмът му може да отслабне и то да стане доста болнаво. По-добре да имаш едно здраво дете, което да се превърне в здрав възрастен човек, отколкото три болнави дечица, които могат да си отидат скоропостижно.

— О... не бях мислила за това — призна младата жена.

— Или друг пример — жена, която е родила няколко недъгави деца, всяко от които е умряло. Трябва ли да продължи да ражда и да преживява всичкото това отново и отново? Да не говорим и че всяка бременност изтощава организма.

— Но ако тя иска да има бебе като всички останали и се надява, че следващото ще е нормално? — попита една жена, в чиито очи проблясваха сълзи.

— Не всички жени имат деца — рече зеландони. — Някои си избират да не раждат. При други животът никога не започва. Трети не могат да изкарат пълна бременност, а четвърти раждат мъртвородени или уродливи деца, които или не оживяват, или не бива да оживяват.

— Но защо? — попита просълзената жена.

— Никой не знае защо. Може някой, който й мисли злото, да я е проклетел или пък зъл дух да е открил начин да навреди на нероденото бебе. Случва се и на животните. Всички сме виждали уродливи коне

или елени. Някои казват, че белите животни се появяват в резултат от намесата на зли духове. Хората също понякога се раждат с розови очи. Без съмнение и при животните се раждат мъртвородени малки, но подозирам, че месоядните ги изяждат толкова бързо, че не можем да ги видим. Просто такъв е животът — обобща Първата сред служителите на Майката.

Младата жена продължи да риде тихичко и Айла се зачуди защо шаманката бе толкова равнодушна към нея.

— Сестра ѝ беше бременна два или три пъти, ала всеки път го изкарваше много тежко — прошепна Велима. — Мисля, че се страхува да не я сполети същото.

— Зеландони постъпва мъдро, като не подхранва напразни надежди — измърмори Мартона. — Понякога те водят до ужасни последици. Така девойката ще се радва още повече, ако има дете.

Айла гледаше младата жена и внезапно изпита съчувствие към нея така, че не можа да се сдържи да не заговори.

— По пътя ни за насам... — започна тя. Всички се обърнаха към новодошлата, която бе дръзнала да заговори, и необичайният ѝ акцент веднага привлече вниманието на околните. — ... двамата с Джондалар се отбихме в пещерата на лозадунците. Там имаше една жена, която не можеше да има деца. Една жена от близката пещера бе умряла, оставяйки съпруга си с три малки деца. Бездетната жена отиде при него, за да види дали не могат да измислят нещо заедно. Ако си допаднеше, бе готова да осинови децата и да вземе мъжа за свой съпруг.

Известно време всички мълчаха, след което зеландони рече:

— Хубав пример, Айла. Наистина е така — жените могат да осиновяват деца. Тази бездетна жена имаше ли си мъж?

— Не — отвърна русокосата жена.

— Дори и да е имала, би могла да го вземе със себе си, стига всеки от двамата мъже да е склонен да приеме другия и да споделят едно огнище. Един допълнителен мъж в семейството винаги е полезен — допълни. — Айла ни даде много добър пример. Жените, които са неспособни да създадат живот, не трябва непременно да остават без деца — обобща зеландони и продължи нататък: — Има и други причини, поради които една жена да реши съзнателно да прекрати бременността си. Ако дадена майка има прекалено много деца, за нея

може да стане трудно да се грижи за всички тях и те да се окажат в тежест не само за нея, но и за съпруга ѝ, и за пещерата им. Често жените, които са в това положение, не искат нищо друго, освен Майката да не бъде вече толкова щедра към тях.

— Познавам една жена, която имаше повече деца — обади се друга девойка. След намесата на Айла другите вече не бяха така срамежливи. — Тя даде две на сестра си и едно на братовчедка си, за да ги осиновят.

— Зная кого имаш предвид — кимна зеландони. — Тя е една изключително силна и здрава жена, която харесва усещането да бъде бременна и не е имала затруднения при раждането на децата си. Тя е голяма късметлийка. Освен това е направила добро на сестра си, която е неспособна да има деца, и братовчедка си, която искаше дете, ала без да се налага да го износва — каза едрата жена, след което отново се върна на въпроса.

— За съжаление не всички жени са такива късметлийки — въздъхна тя. — Някои имат толкова тежки раждания, че се боят, да не би да умрат при следващото, оставяйки другите си деца без майка. Всяка жена е различна. За щастие повечето жени са способни да имат деца, но понякога и те не искат или не трябва да довеждат всяка бременност до раждане.

— Има доста неща, които могат да се направят за прекратяване на бременността, ала някои от тях са доста опасни. Силният чай от вратига например може да предизвика силен кръвоизлив, ала също така и да ви убие. Обелената брястова пръчка, вкарана дълбоко в отвора, откъдето се раждат децата, също е ефективна, но най-добре да говорите с вашия зеландони, който ще знае колко силен трябва да бъде чаят и какво точно да направи с пръчката. Има и други начини, ала ще можете да ги обсъдите с майките си или с вашия зеландони, когато поискате да узнаете повече.

— Същото важи и за самото раждане. Има много начини, които да ускорят раждането, да спрат кървенето и да облекчат болката. Защото болка винаги има — допълни Първата сред служителите на Майката. — Великата Майка също се е мъчила в болки — добави тя и издекламира:

*Сред неустови напъни, бълвайки огън,
Тя се гърчеше в болка, раждайки нов живот.
Кръвта ѝ във спечена пръст се превърна,
но накрая усилията ѝ дадоха плод;
на бял свят появи се сияйно дете —
първа радост за Майката. Красиво момче.*

Последният стих бе изречен задружно от всички присъстващи. Шаманката се усмихна и продължи:

— Повечето жени обаче се разминават без усложнения и болката бива забравена съвсем скоро. Всяка от вас трябва да понесе определена болка. Болката е част от живота и не можем да избягаме от нея, ето защо е най-добре да я приемем.

Айла бе заинтригувана от начините, за които говореше зеландони, макар че споменатите от нея ѝ бяха добре известни. Почти всяка жена, с която бе говорила, бе научила някакъв начин да прекрати бременността си, но някои ѝ изглеждаха доста по-опасни от другите. Тези неща обикновено се пазеха в тайна от мъжете — Иза и другите знахарки от Клана правеха точно така, — защото се бояха, че мъжете ще ги забранят.

Шаманката не бе казала нищо за предпазването от нежелана бременност, а Айла гореше от желание да попълни познанията си в тази област и да ги съпостави с онова, което бяха научили зеландонийките. Русокосата жена бе акуширала на няколко раждания и изведнъж ѝ хрумна, че скоро и на нея самата ѝ предстоеше да роди. Да, Първата беше права. Болката бе част от живота. Тя бе изтърпяла невероятна болка, докато роди Дърк, и едва не бе умряла, но както се пееше в Песента на Майката, „накрая усилията ѝ дадоха плод“ — всичко, което бе изтърпяла за Дърк, си струваше.

— В живота има не само физическа болка — отбеляза Първата сред служителите на Майката. — И точно тази, чиято природа не е физическа, е най-трудна за понасяне. Жената има голяма отговорност и дълг, който понякога може да е много тежък, ала тя трябва да се съобразява с него. Случва се и животът, който е започнал, да е много упорит. Когато не може да се направи нищо, за да се прекрати

бременността, изходът е много жесток — новороденото да се върне на Майката, — ала понякога човек няма друг избор.

Помнете, че тези, които вече са тук, трябва да бъдат на първо място. Ако скоро след първото се роди второ дете, или ако родите бебе с множество недъзи, трябва да го върнете на Дони. Изборът е на майката, разбира се, ала не забравяйте за отговорността си. Веднага след като сторите това, трябва да вземете детето и да го положите върху гърдите на Великата Майка Земя, но колкото се може по-далеч от дома ви и в никакъв случай близо до свещената земя на някое гробище. В противен случай някой скитащ дух може да се опита да се всели в тялото му и по този начин да попадне в капан, лишаваш го от възможността да се върне в следващия свят — подобни духове често стават зли. Има ли някой, който да не е разбрал нещо от казаното дотук?

Никой не се обади. Младите жени бяха чули доста слухове за нелеката съдба, която ги очакваше, ала сега за пръв път уважаваната зеландони излагаше пред тях мрачните перспективи. Всяка от тях горещо се надяваше, че никога няма да се наложи да положи бебето си върху студените гърди на Великата Майка Земя. Това бе кошмарна мисъл.

Думите на Първата потресоха Айла. „Никога няма да мога да сторя това“ — помисли си тя. Спомни си за Дърк и трябваше да положи невероятни усилия, за да не се разридае. Той трябваше да бъде върнат на Майката и нейното мнение не означаваше нищо. Русокосата жена си припомни дните, когато се криеше в малката пещера, за да спаси живота му. Бяха казали, че е уродлив, ала той не беше такъв. Бе просто смесица от нея и Брод, макар че именно по вина на Брод беше такъв. Ако всеки път, когато я бе насилвал, той е знаел, че Дърк ще е резултатът, едва ли щеше да го прави, помисли си Айла. Тя бе изкушена да попита защо животът в такъв случай изобщо започва, ала се съмняваше, че в момента е в състояние да говори.

Зеландони нямаше много да добави. Тя им спомена за забраните за споделяне на дара на насладата, когато времето за раждане приближава и известно време след това, както и преди, след и по време на определени церемонии.

Имаше и забрани за бракосъчетаване на хора с близки родствени връзки, като първи братовчеди например. Джондалар ѝ бе обяснил за

братовчедите и едва тогава тя разбра защо тъгата бе обсебила до такава степен младата жена.

— Има и още нещо — рече Първата. — Някои от вас сигурно са чули за молбата брачната церемония да се отложи с няколко дни. Даланар и неговата пещера на ланзадониите възнамеряваха да дойдат на Летния ни събор, за да може дъщерята на огнището му да се венчае на първата брачна церемония. — Сред присъстващите се чу недоволен ропот. — Сигурно ще се зарадвате, когато ви кажа, че няма да се наложи да отлагаме церемонията, защото Джоплая е тук с майка си Джерика. Джоплая и Екозар ще се бракосъчетаят заедно с останалите от вас.

— Запомнете добре всичко, което бе казано тук — отбеляза зеландони. — Първият лов за тазгодишния Летен събор ще започне утре сутринта и ако всичко се развива добре, брачната церемония ще се състои скоро след това. Тогава ще се видим отново — завърши шаманката.

Докато жените ставаха от местата си и се отправяха към изхода, Айла чу на няколко пъти думите „плоскоглавец“ и „гадост“. Това никак не ѝ се понрави, но беше очевидно, че мнозина бързаха да си тръгнат и час по-скоро да разкажат на приятелките си, че Джоплая е обещана на полуплоскоглавеца Екозар. Част от жените го помнеха, защото бе идвал на Летния събор и преди — последния път, когато ланзадонийците бяха присъствали. Мартона си спомни, че смесените духове на Екозар бяха породили доста неприятни реакции и се надяваше това да не се повтори. Мисълта ѝ се насочи към другия Летен събор, който ѝ беше неприятен — този, който Джондалар бе пропуснал заради пътешествието си, оставяйки Марона да го чака напразно за брачната церемония. Тя се бе омъжила през същото лято — на втората брачна церемония, — но бракът ѝ не беше продължил дълго. Сега красавицата отново бе свободна, ала Джондалар беше довел със себе си жена, която бе много по-подходяща за него, въпреки че беше чужденка.

Когато почти всички излязоха, Айла се доближи до Първата и рече:

— Има нещо, за което искам да те попитам, зеландони.

— Добре — отвърна едрата жена.

— Откакто дойдохме на Летния събор, чух на няколко пъти хората да казват, че не можеш да се ожениш за някого с несъвместим родствен знак. Какво означава това?

— Малко ми е трудно да ти обясня — започна шаманката. — Всеки човек се ражда с родствен знак. Той е част от елана, от жизнената ти сила. Хората знаят своите родствени знаци от съвсем малки, също както знаят какъв е техният еландон. Помни, че всички животни са деца на Майката. Тя ги е родила, както се казва в Песента на Майката:

*Щом бе вече готова, водите родилни
пак с цветя и дървета покриха Земята
и животът отново избуя сред обилна
и зелена растителност, украсила полята.
Ала Майката още бе в плен на скръбта си —
безутешните сълзи родиха росата,*

*що краси неизменно всяка сутрин тревата.
Всяка капка блестеше с багрите на дъгата.
Най-накрая настъпи мигът съдбоносен —
могъщ тътен и гръм разлюляха недрата
недостъпно дълбоки и от лоното свято
се родиха Децата — Рожбите на Земята.*

*Всички бяха различни — ту големи, ту малки;
някои ходеха, други в небето летяха,
трети плуваха, а пък четвърти пълзяха.
Ала всяко от тях свършено бе — всяко
тяло криеше в себе си свършена душа
и модел представляваше за вечността —*

*преповтаряйки облика свой във света.
Всички птици и риби, и други животни,
щяха вечно да бъдат до Великата Майка —
да бродят из тези земи доживотно,
населявайки просторите на Майката Земя.*

Тъй Тя нямаше вече да бъде сама.

— Родственият знак се символизира от животно или от духа на дадено животно — рече шаманката.

— Искаш да кажеш, нещо като тотем? — предположи русокосата жена. — Моят тотем е Пещерният лъв. Всеки човек от Клана имаше свой тотем.

— Може би — каза Първата, замисляйки се за момент. — Според мен обаче тотемите са нещо различно. Те са важни, ала не толкова важни като елана например, макар че човек трябва да премине през някакво изпитание или схватка, за да се сдобие с тотем. Обикновено не човек избира тотема си, а тотемът избира него. Всеки обаче има родствен знак. Тотемът може да бъде животински дух, пещерна мечка, златен орел или скакалец. Някои животни обаче притежават голяма сила — техните духове имат изключителна сила, нещо като жизнена сила, но същевременно по-различна. Зеландони ги наричат „животни на силата“, ала те имат повече сила в следващия свят, а не в този. Понякога можем да се осланяме на силата им, когато пътуваме из света на духовете, или да предизвикваме случването на различни неща.

Айла се бе намръщила, очевидно опитвайки се да си спомни нещо.

— Мамут правеше точно това! — възкликна накрая тя. — Помня как на една церемония той направи така, че да се случат странни неща. Мисля, че взе частица от света на духовете и я вмъкна в нашия свят, ала трябваше да положи огромни усилия, за да я овладее.

Изражението на зеландони показваше изненадата и възхищението ѝ.

— Мисля, че би било интересно да познавам твоя Мамут — каза, след което продължи: — Повечето хора не мислят много-много за родствения си знак, освен когато не решат да се женят. Брачният ти партньор не трябва да има противоположен на твоя родствен знак. Всъщност правилният термин е „магическо животно“, но тъй като повечето хора не се занимават със света на духовете, предпочитат да говорят за родствени знаци.

— Никой никога не ме е питал за родствения ми знак — сподели русокосата жена.

— Той има значение само за тези, които са зеландонийци по рождение — обясни шаманката. — Тези, които са родени другаде, могат да имат родствени знаци или магически животни, но те не се съчетават със зеландонийските животни на силата. Когато човек стане зеландониец, родственият му знак може да се изяви, ала никога не може да бъде противоположен на този, който има брачният му партньор. Неговото магическо животно просто няма да го допусне.

Мартона, Джерика и Джопляя ги слушаха с голям интерес. Джерика също не беше зеландонийка и бе любопитна да научи нещо повече за обичаите и вярванията на съпруга си.

— Ние сме ланзадонийци, а не зеландонийци — каза тя. — Това означава ли, че ако един ланзадониец поиска да се ожени за зеландонийка, родствените им знаци няма да имат значение?

— След известно време може и да нямат, ала засега много от вас, включително и Даланар, са зеландонийци по рождение — отвърна Първата. — Връзките ви със зеландонийците все още са близки и трябва да бъдат взети йод внимание.

— Аз никога не съм била зеландонийка, ала ето че сега съм ланзадонийка — изтъкна Джерика. — Същото важи и за Джопляя. Понеже Екозар не принадлежи нито към зеландонийците, нито към ланзадонийците, едва ли има значение, но искам да попитам не получава ли дъщерята родствения си знак от майка си? Какъв е родственият знак на Джопляя? — попита жената с дръпнатите очи.

— Обикновено дъщерята има същия родствен знак като майка си, ала невинаги е така — обясни зеландони. — Разбирам, че си помолила някой зеландони да се премести в пещерата ви и да стане първия ви ланзадони. Мисля, че това ще е изключителна възможност за шамана, който приеме предложението ти. Който и да е, ще се погрижи да е добре обучен и да е способен да открие родствените знаци на всичките ви хора.

— Какъв е родственият знак на Джондалар? — попита русокосата жена. — И как мога да се сдобия с родствен знак, който да предам после на дъщеря си, ако имам такава?

— Ако искаш да разбереш, мога веднага да ти кажа. Магическото животно на Джондалар е кон, също както е и на Мартона, ала въпреки че са деца на една и съща майка, на Джохаран например е зубър. Зубърът и бизонът са в опозиция — каза шаманката.

— Но Джондалар и Джохаран не се противопоставят един на друг. Те се разбират много добре — изтъкна Айла.

Дебелата жена се усмихна:

— Говоря ти за женитба, Айла. Те са противоположни родствени знаци.

— Значи Джондалар и Джохаран не бива да се женят — усмихна се русокосата жена. — Ти каза, че това са магически животни. Понеже Пещерният лъв е мой тотем, мислиш ли, че той е моето магическо животно? Той е могъщ и духът му ме е пазил и преди.

— Нещата в света на духовете са различни — рече Първата. — Силата може да има най-различни проявления. Месоядните животни са силни, ала живеят или на малки глутници, или сами, и другите животни странят от тях. Когато влезеш в света на духовете, това е най-често, защото имаш нужда да научиш или да разбереш нещо. Животното, което може да стигне по-далеч, има повече сила. Зависи за какво си се отправила там. Понякога искаш да откриеш месоядните животни заради специалните им качества.

— Защо зубърът и конят са противоположни родствени знаци? — попита Айла.

— Навярно защото в този свят им се налага да бродят по една и съща земя в търсене на една и съща храна и поради тази причина между тях възниква съперничество. Туровете^[1], от друга страна, изяждат най-свежите стръкчета и зелените връхчета на тревите, опустошавайки всичко след себе си. Животните в най-голяма опозиция са зубърът и турът и това е съвсем логично — повечето тревопасни са толерантни един към друг, ала зубрите и туровете просто не могат да се търпят на една ливада. Когато е възможно, се избягват, ала често се стига до ожесточени сблъсъци, особено когато женските влязат в сезона на своите наслади. Човек с родствен знак тур не бива никога да се жени за партньор с родствен знак зубър.

— Какво е твоето магическо животно, зеландони? — полюбопитства Айла.

— Би трябвало сама да се досетиш — усмихна се тя. — Когато отида в света на духовете, аз съм мамут. А когато ти отидеш там, Айла, няма да изглеждаш по същия начин както сега. Ще приемеш облика на своето магическо животно. Тогава и ще разбереш какво е то.

Русокосата жена не бе сигурна дали перспективата да проникне в света на духовете ѝ харесваше. Мартона, която слушаше разговора им, се зачуди защо Първата сред служителите на Майката бе толкова обстоятелствена. Обикновено тя не даваше такива подробни отговори и майката на Джондалар имаше чувството, че шаманката се опитва да изкуши Айла с онези заплменяващи късчета на познанието, които бяха достъпни единствено за зеландони.

Тогава разбра. Някои хора вече смятаха жената, която щеше да се бракосъчетае със сина ѝ, за нещо като зеландони и Първата очевидно искаше да я приобщи към лоното, за да може да упражнява контрол върху нея. Айла обаче беше заявила, че иска само да се ожени, да има деца и да бъде като всички други. Тя не желаше да се присъединява към зеландони и доколкото Мартона познаваше сина си, и на него нямаше да му хареса Айла да стане шаманка. Някогашната предводителка на Деветата пещера си каза, че синът ѝ се влюбваше все в жени, които имаха качества на зеландони. Очертаваше се интересна игра.

Тъкмо щяха да излязат навън, когато Айла се спря.

— Имам още един въпрос — рече тя. — Когато говореше за бебетата и прекратяването на бременността, защо не спомена как да се предпазим от самото зачеване?

— Защото няма начин — намеси се зеландони на Четиринайсетата пещера. Тя бе стояла наблизо, слушайки разговора им. — Само Дони има силата да попречи на зачеването на живота.

— Напротив — поклати глава русокосата жена. — Аз зная за един.

[1] Див бик, населявал праисторическа Европа. — Б.пр. ↑

ДВАЙСЕТ И ДЕВЕТА ГЛАВА

Първата изгледа остро младата жена. Навярно трябваше да поговори с Айла преди тази среща. Възможно ли бе да знае как да осуети волята на Дони? Шаманите, които стояха наблизко, веднага се приближиха към тях. Всички бяха развълнувани и някои побързаха да отрекат казаното от Айла, заявявайки, че е пълна глупост. Русокосата жена изобщо не бе предполагала, че изявлението ѝ ще разбуни до такава степен духовете.

Трите жени, които бяха дошли заедно с нея, стояха малко встрани, ала наблюдаваха внимателно развоя на събитията. Мартона бе учудена, но не показваше чувствата си, Джопляя изглеждаше потресена както от думите на Айла, така и от реакцията на многоуважаваните зеландони, а Джерика слушаше с голям интерес. Вече бе решила, че ще поговори насаме с русокосата жена, защото познанията ѝ можеха да помогнат за разрешаването на проблема, който я измъчваше от доста време.

Когато го видя за пръв път, Джерика напълно и безвъзвратно си изгуби ума по очарователния гигант, който от своя страна пък бе впечатлен от изящната, ала същевременно силна и независима млада жена. Той бе нежен и опитен любовник и двамата бързо се отдадоха на насладите. Когато Даланар я помоли да се омъжи за него, тя прие без никакво колебание и щом откри, че е бременна, не бе на себе си от радост. Ала бебето, което беше заченала, се оказа твърде голямо за нейната структура и раждането за малко да убие нея и дъщеря ѝ. То ѝ нанесе сериозни вътрешни травми и — за нейно съжаление и облекчение — тя никога вече не забременя отново.

Сега дъщеря ѝ бе избрала мъж, който, макар и немного висок, беше изключително як и силен, с огромни мускули и масивни кости. Въпреки че Джопляя бе висока, тя бе слаба и — както беше забелязала Джерика — имаше изключително тесен ханш. Откакто научи кой бе избраникът на дъщеря ѝ, се притесни, че Джопляя ще повтори нейната съдба или че ще бъде сполетяна от нещо още по-лошо. Тя бе

заподозряла, че дъщеря ѝ е бременна, понеже всяка сутрин по време на пътуването ѝ прилошаваше, но когато ѝ предложи да прекрати бременността си, Джопляя ѝ отказа.

Джерика знаеше, че не може да стори нищо по въпроса. Това бе волята на Великата Майка. Джопляя щеше да бъде Благословена или не, когато Тя пожелаеше, и щеше да живее или умре по Нейно усмотрение. Жената на Даланар обаче подозираше, че с мъжа, когото дъщеря ѝ бе избрала за съпруг, шансовете тя да умре млада по време на раждане се увеличаваха. Единствената надежда на Джерика беше, че дъщеря ѝ ще преживее раждането на първото си дете ѝ — колкото и жестоко да звучи — ще получи такива сериозни увреждания, че няма да може да забременее отново. Когато чу обаче думите на Айла, веднага реши, че ако дъщеря ѝ има затруднения с раждането на първото си дете, ще използва цяра на русокосата жена, за да не позволи на Джопляя да забременее отново.

— Тихо, моля! — извика Първата сред служителите на Майката. Хората се умълчаха и тя продължи: — Айла, искам да се уверя, че те разбирам. Да не искаш да кажеш, че знаеш как да спреш бременността, преди да е започнала? Че знаеш как да попречиш на появата на живота от самото начало?

— Да — отвърна русокосата жена. — Мислех си, че и вие знаете това. По време на пътешествието си с Джондалар използвах различни растения, защото не исках да забременея, докато пътуваме.

— Ти ми каза, че вече си Благословена от Дони — рече Първата. — Каза ми, че са минали три луни от последното ти кървене. Това означава, че си заченала по време на пътешествието ви.

— Почти съм сигурна, че това се случи, след като прекосихме глетчера — каза Айла. — Горящите камъни, които взехме от лозадунците, стигаха само да разтапяме лед за питейна вода, за конете, Вълчо и нас двамата. Изобщо не съм се опитвала да варя вода за чай и не си приготвих обичайното си сутрешно питие. Преходът бе изключително труден и за малко да не успеем. Когато най-накрая се спуснахме от другата страна на ледника, спряхме да си починем малко и изобщо не ми беше до правене на чай. Някъде тогава заченах. Почти бяхме стигнали дотук — бях много щастлива, когато разбрах, че съм бременна.

— Откъде научи за това лекарство? — попита зеландони.

— От Иза — знахарката, която ме отгледа.

— Тя как ти обясни действието му? — попита шаманката на Четиринайсетата пещера.

Първата я изгледа остро, едва сдържайки раздражението си. Задаваше въпросите си в логична последователност и нямаше нужда от помощ или намеса, ала Айла отговори на въпроса:

— Хората от Клана вярват, че духът на мъжкия тотем влиза в схватка с духа на женския и поради тази причина тя кърви. Когато мъжният тотем е по-силен от женския, той надделява над него и така поставя началото на новия живот. Иза ми каза, че някои растения могат да направят женския тотем силен и да му помогнат да срази мъжкия.

— Примитивно, но съм изненадана, че изобщо имат някакви представи за това — отбеляза дони на Четиринайсетата пещера.

Айла усети презрението в тона ѝ и беше доволна, че не бе споменала нищо за това как мъжът поставя началото на бебето вътре в жената. Тя не мислеше, че новият живот се зачева от смесване на духове, нито пък споделяше вярванията на Клана за сразения женски тотем, ала бе твърдо убедена, че мнението ѝ щеше да подтикне зеландони на Четиринайсетата пещера към нови нападки и критики вместо към размишления.

— Ти каза, че си използвала различни растения по време на пътешествието си — рече Първата сред служителите на Майката. — Какво те накара да мислиш, че тези растения имат ефект?

— За мъжете от Клана децата на жените им имат изключително значение, особено пък ако са момчета — започна русокосата жена. — Когато съпругата им роди дете, това увеличава престижа им. Те вярват, че това показва силата на тотема им, която смятат за своя вътрешна сила. Иза ми каза, че е използвала тези растения в течение на много години, за да се предпази от бременност, понеже искала да опозори съпруга си. Той бил жесток човек, който често я биел, за да покаже властта си над една знахарка от нейния ранг, ето защо тя решила да му докаже, че тотемът му не е достатъчно силен, за да победи нейния.

— Тя защо се е примирявала с това негово поведение? — отново се намеси зеландони на Четиринайсетата пещера. — Защо просто не е разкъсала възела и не си е намерила друг мъж?

— Жените от Клана не могат да избират за кого да се омъжават — обясни Айла. — Това се решава от вожда и другите мъже.

— Отвратително! — възкликна шаманката.

— При дадените обстоятелства бих казала, че подобно поведение издава забележителна интелигентност за тази плоскоглава жена, как ѝ беше името, Иза? — рече бързо Първата, преди дони на Четиринайсетата пещера да зададе поредния си въпрос. — Всички жени от Клана ли знаят за тези растения?

— Не, само знахарките, и мисля, че приготвянето им е известно само на жените от рода на Иза — отвърна русокосата жена. — Тя разкриваше тайната си на тези жени, които според нея имаха нужда от нея. Ако някой от мъжете разбереше, щеше страшно да се ядоса на Иза, ала за щастие никой не я попита. Познанията на знахарките не са предназначени за мъжките уши. Те биват предавани на дъщерите им, които на свой ред стават знахарки, ако покажат влечение към това. Иза ме възприемаше като своя дъщеря.

— Изненадана съм от високото ниво на лечителските им познания — каза Първата, съзнавайки, че говори от името на повечето зеландони, присъстващи в помещението.

— Мамут от Лъвския бивак разбираше колко ефикасни са техните лечителски методи — продължи Айла. — Когато бил млад, той се отправил на пътешествие, на което счупил много лошо ръката си. Успял да се добере до пещерата на някакъв Клан и тамошната знахарка наместила счупената кост и се грижила за него, докато оздравее. Когато си поговорихме, се оказа, че жената, която го излекувала, всъщност е била бабата на Иза.

Настана тишина. На повечето от присъстващите им беше изключително трудно да повярват в казаното от русокосата жена. Зеландони от близките пещери бяха чули Джохаран и Джондалар да говорят, че плоскоглавците, които според Айла се наричаха Клана, били хора, а не животни. Бяха обсъждали това, но повечето шамани категорично го отхвърлиха. Да, навярно плоскоглавците бяха малко по-умни, отколкото повечето хора смятаха, но в никакъв случай не можеха да се нарекат хора. А ето че сега тази жена твърдеше, че са излекували един мъж от мамутоите и са разсъждавали за започването на живота. Тя дори бе намекнала, че лечителските им знания може би превъзхождат тези на зеландонийците!

Шаманките започнаха отново да обсъждат тези проблеми, влагайки такава жар и плам, че можеха да бъдат чути и извън

палатката. Мъжете зеландони, които пазеха на входа, умираха от любопитство да разберат каква беше причината за тази връва, ала чакаха търпеливо да бъдат поканени вътре. Те знаеха, че там има само жени, и се чудеха какво ли ги бе накарало да се разгорещят до такава степен.

Първата бе чувала Айла да говори за Клана и преди и вече беше твърдо убедена, че плоскоглавците са хора, а не животни. Сказанията на самите зеландонийци стигаха назад до времената, когато бяха водили по-простичък живот, ала знанията им за различните храни и лекове бяха напреднали значително в сравнение с другите области на познанието. Ако Кланът наистина беше толкова древен, както твърдеше Айла, бе напълно възможно техните знания да бъдат по-развити. Особено ако имаха тази специална наследствена памет, за която им бе говорила русокосата жена. На шаманката отново ѝ се прииска да бе говорила с Айла преди срещата, ала може би така беше по-добре. Представяше си какъв шок щеше да бъде за шаманите, ако изведнъж се сблъскаха с цялата истина за Клана.

— По-тихо, моля! — повиши глас тя. — Както се вижда, Айла разполага с информация, която може да се окаже доста полезна за нас. Мамутоите са се оказали много проникателни, като са я осиновили в огнището на Мамут, което е същото като приобщаването ѝ към зеландонийците. По-късно ще поговорим с нея и ще обсъдим по-подробно онова, което тя има да ни каже. Ако тя наистина знае как да предотврати започването на живота, това може да се окаже от голямо значение за зеландониите и ние ще ѝ бъдем благодарни за тази информация.

— Трябва да ви кажа, че този метод невинаги проработва — вметна Айла. — Съпругът на Иза бе умрял, когато пещерата им рухнала при земетресение, ала тя бе бременна, когато ме откри. Скоро след това се роди дъщеря ѝ Уба. Тогава Иза беше на двацет години — твърде стара за жена от Клана, която ражда за пръв път. Тамошните момичета стават жени на осем-девет години, този метод обаче бе действал безотказно при нея в продължение на много години, както и през по-голямата част от пътешествието ми.

— Много малка част от лекарствата и церовете действат с абсолютна сигурност — добави зеландони. — Накрая само Великата Майка решава какво да се случи.

* * *

Джондалар се зарадва, когато видя, че жените се връщат. Чакаше Айла от доста време — бе останал в лагера на зеландониите заедно с Вълчо, а междувременно Даланар и Джохаран отидоха в главния лагер. Той им бе обещал, че ще се присъедини към тях веднага след като годеницата му се върне. Мартона бе казала на Фолара да приготви горещ чай и малко храна за тях и покани Джерика и Джоплая да хапнат заедно. Айла остана известно време с тях, ала сетне се извини и ги остави, като им каза, че трябва да провери как са конете. Имаше нужда да остане насаме, защото бурните страсти, разиграни се на срещата, ѝ бяха дошли малко в повече. Тя взе торбичката си и отиде при Уини и Рейсър, след което пое към откритата от нея пещера, придружавана единствено от Вълчо.

Мястото, където бяха наклали неголям огън, за да запалят факлите, се бе превърнало в огнище, заградено от камъни, а наблизко се търкаляха няколко изгорели факли. Айла извади кремъка и огнения камък и набързо запали една от факлите, след което се насочи към входа на пещерата. Когато запристъпя по наклонения проход, забеляза множество човешки следи както от боси, така и от обути нозе, а най-отгоре се открояваха следите на четириногия ѝ приятел. Русокосата жена се усмихна и го потупа по главата. Вълчо се спря за момент и я погледна с големите си изразителни очи, след което и двамата продължиха навътре.

Те закрачиха покрай лявата стена на обширното помещение с бели стени, сетне навлязоха в тясната галерия в задната му част и се спряха пред кръглата колона, която се спускаше от тавана, но не достигаше пода. Започваше да ѝ става студено и тя извади кожата на едрия елен от торбата си. Тази кожа бе принадлежала на елена, който бе убила с помощта на копиехвъргача си, преди онзи зубър да смачка Шевонар. Толкова много неща се бяха случили оттогава, че Айла имаше чувството, че беше преди цяла вечност.

Стигна до края на тесния проход, след което се върна и приседна до колоната. Вълчо веднага се приближи и потърка муцуна в едната ѝ ръка.

— Май имаш нужда от малко внимание — каза тя, премести факлата в лявата си ръка и почеса животното зад ушите. Когато вълкът отново се отправи на поредната си изследователска експедиция, мислите ѝ се насочиха към другите жени, които щяха да се омъжат на предстоящата брачна церемония, както и към последвалия срещата разговор с шаманите.

Русокосата жена се замисли за родствените знаци. Спомни си, че този на Мартона бе кон, и се зачуди какъв ли беше нейният. Беше ѝ интересно, че в духовния свят конете, зубрите и туровете бяха магически животни, които имаха по-голямо значение от вълците, пещерните лъвове и може би дори пещерните мечки. Това бе място, където нещата бяха преобърнати — наопаки, отзад-напред, отвътре-навън или отвън-навътре. Както си седеше в пещерата, изведнъж усети как вътре в нея се надига едно чувство, което ѝ беше познато отпреди. Тя не го харесваше и се опита да го прогони, ала се оказа безсилна пред него. Сякаш си спомняше нещо — спомняше си сънищата си, но същевременно имаше чувството, че това е нещо повече от спомени и нещо повече от сънища... Като че ли си спомняше неща, които никога не се бяха случвали.

Тя се почувства ужасно притеснена, сякаш бе направила нещо лошо, и пресуши до капка бялата течност, останала в купата. Сетне последва блещукащите светлинки през дългата, безконечна пещера и накрая съзря мог-ърите, облени от аленото сияние на пламъците. Усети как ѝ прилошава, след което се вцепени от страх и започна да пропада в черната бездна. Изведнъж Креб изникна до нея — той ѝ помагаше, подкрепяше я и я успокояваше, прогонвайки страховете ѝ. Креб беше мъдър и добър. Той познаваше прекрасно света на духовете.

Сцената внезапно се промени. Хищникът описа жълтеникавокафява дъга във въздуха и събори едрият зубър на земята. Ужасена, Айла се притисна с всички сили в масивната скала на малката пещера, опитвайки се да се слее с нея, ала, уви, пещерният лъв нададе кански рев, гигантската му лапа се изстреля във въздуха и разкъса лявото ѝ бедро с четири успоредни разреза.

— Твоят тотем е Пещерният лъв — каза ѝ старият Могор.

И сцената отново се промени. Тя вървеше по широк, лъкатушещ каменен коридор, по чиито стени се виждаха най-различни изображения. Едно от тях ѝ напомни конска опашка. В следващия миг тази опашка се превърна в жълтеникавокафява кобила, която се присъедини към стадото си. Айла тръгна след коня, любопитна да види къде ще отиде, и изведнъж Креб изникна пред нея, сякаш се бе появил от сенките. Той ѝ даде знак да побърза и до ушите ѝ достигна пронизително конско изцвилване. Стадото се носеше към ръба на скалата, а русокосата жена хукна след нищо неподозиращите животни. Стомахът ѝ се бе превърнал в стегнат възел от страх и тревога. Тя чу ужасеното цвилене на кон, който полита надолу, преобръщайки се във въздуха.

Тя имаше двама сина — братя, за които никой не би казал, че са братя. Единият бе висок и светлокос като Джондалар, а за другия беше сигурна, че е Дърк, макар и лицето му да бе забулено в сенки. Двамата братя се приближаваха един към друг от срещуположните страни на някаква дива, пуста и брулена от ветровете степ. Тя беше пронизана от неизразима тревога — нещо ужасно ще се случи; нещо, което тя трябва на всяка цена да предотврати. Тогава тя изведнъж разбра, че единият ѝ син ще убие другия. Докато двамата братя се приближаваха един към друг, тя се опитваше да ги достигне, ала някаква дебела, лепкава стена я държеше като в капан. Вече бяха съвсем близо един до друг и вдигнаха ръце във въздуха, за да нанесат съкрушителен удар... Тя изпищя.

— Събуди се, дете! — каза ѝ старият Мамут. — Това е само някакъв символ — само едно послание.

— Но единият от двамата ще умре! — проплака тя.

— Не е това, което си мислиш, Айла — поклати глава Мамут. — Трябва да откриеш истинското значение на онова, което си видяла. Ти имаш дарбата. Помни, че светът на духовете не е същият като нашия, а е преобрънат надолу с главата...

Айла се сепна, когато факлата падна на земята. Тя я сграбчи и я вдигна, преди да е изгаснала, след което погледна към колоната, която сякаш поддържаше тавана, ала всъщност дори не достигаше пода. Тя бе преобрънатата надолу с главата. Русокосата жена потрепери. После,

преди да успее да мигне, колоната се превърна в прозрачна, лепкава стена, през която се виждаше как някакъв кон се прекатурва от ръба на скалата и полита надолу към пропастта.

В следващия миг Вълчо изникна до краката ѝ, побутна я с муцуна, излая и се отдалечи, след което отново се върна при нея. Айла се изправи и го загледа с мътен взор, опитвайки се да проясни съзнанието си.

— Какво искаш, Вълчо? — попита след малко тя. — Какво се опитваш да ми кажеш? Искаш да те последвам, така ли? Това ли е?

Тя се изправи и закрочи из тесния коридор. Щом излезе от него, забеляза, че по наклонения проход към пещерата се спускаше някакъв човек с факла, чието сияние играеше по белите стени. Слизацият също я забеляза, макар че факлата ѝ бе почти догоряла. Айла ускори крачка, но след миг факлата ѝ изгасна съвсем. Тя се спря, ала щом видя, че човекът забърза към нея, се успокои и остана на мястото си. Не че нямаше да намери изхода и сама, но се радваше, че има компания и светлина. Когато посетителят най-накрая се приближи до нея, тя доста се изненада.

— Ти! — възкликнаха едновременно и двамата.

— Не знаех, че изобщо има някой тук. Не исках да те смущавам.

— Радвам се да те видя — каза Айла и се усмихна. — Наистина се радвам да те видя, Брукевал, факлата ми изгоря.

— Забелязах — кимна мъжът. — Искаш ли да те изведе навън? Ако си готова да тръгваш, де.

— Достатъчно дълго стоях тук — рече русокосата жена. — Студено ми е. Ще ми е приятно да изляза на слънце. Трябваше да внимавам повече.

— Лесно е човек да се разсее в тази пещера — каза Брукевал. — Толкова е красива и внушава някакво... не зная, особено чувство... — сподели той, вдигайки факлата високо във въздуха.

— Нали? — попита Айла, докато вървяха към изхода.

— Сигурно е било много вълнуващо за теб да си първата, която я е видяла. Много пъти сме минавали по тези склонове — толкова често, че не бих могъл да ги изброя с думите за броене, — но никой дори не подозираше какво се крие тук.

— Да, красотата ѝ наистина ме впечатлява, ала това, че съм била първата, няма никакво значение — усмихна се тя. — Всеки човек,

който я вижда за пръв път, сигурно се вълнува по същия начин. Идвал ли си тук преди?

— Да — отвърна мъжът. — Всички говореха за тази пещера, затова преди да се стъмни, взех една факла и дойдох да я разгледам. Нямах много време, защото слънцето залязваше, но видях достатъчно, че да поискам да се върна отново тук.

— Много съм ти благодарна, задето го направи — каза Айла, докато се изкачваха по склона, извеждащ от пещерата. Най-вероятно щях да се измъкна, защото през входа навлиза малко светлина, а и Вълчо все пак е до мен, но нямаш представа какво облекчение беше за мен да те видя.

Брукевал погледна надолу и забеляза вълка.

— Да, сигурен съм, че би ти помогнал. Не бях забелязал, че е тук. Той е специален, нали?

— Той много ме обича — каза русокосата жена. — Не съм ли те запознавала с него? Запозная ли те веднъж с него, вече ще знае, че си приятел.

— Искам да бъда твой приятел, Айла — рече Брукевал.

Тонът, с който го каза, я накара да му хвърли бърз и преценяващ поглед — по онзи незабележим начин, който жените от Клана владееха толкова добре — и необяснимо защо я побиха тръпки. В изказването му се усещаше и нещо повече от желание за приятелство. Айла бе почти сигурна, че долавяше и стремеж към плътска близост, но отказа да го повярва. Защо Брукевал би я искал? Та те почти не се познаваха един друг. Русокосата жена се усмихна, за да прикрие смущението си, и двамата излязоха от пещерата.

— Нека те запозная с Вълчо — каза тя, взе ръката на спътника си и извърши добре познатия ритуал, с който представяше хората на четириногия си приятел.

— Май не съм ти казвал колко ти се възхитих в деня, когато постави Марона на мястото ѝ — рече Брукевал. — Тя може да бъде много жестока и отмъстителна. Зная това, понеже съм живял с нея, когато бях малък. Двамата сме братовчеди — далечни братовчеди, — но майка ѝ е била най-близката роднина на моята майка и след като майка ми умряла, тя започнала да ме кърми. Приела отговорността, но това никак не ѝ харесало.

— Да ти кажа честно, Марона изобщо не ме интересува — каза Айла. — Някои хора смятат, че тя не може да има деца, и ако е така, мога само да я съжалявам.

— Не съм сигурен дали не може, или не иска — отбеляза мъжът. — Според някои тя прави така, че да изгуби бебето, когато разбере, че е Благословена. И бездруго от нея няма да излезе добра майка. Тя не може да се грижи за никой друг, освен за себе си — изтъкна Брукевал. — Не е като Ланога например, за която съм сигурен, че ще бъде превъзходна майка.

— Тя вече е — добави русокосата жена.

— Заслугата, за което е изцяло твоя. Благодарение на теб Лорала ще живее — рече спътникът ѝ и начинът, по който я изгледа, отново я накара да се почувства зле. Тя сведе очи и погали Вълчо по главата.

— Заслугата е на майките, които я кърмят, а не на мен — промълви тя.

— Но никой друг не обърна внимание, че бебето няма откъде да суче, нито пък си мръдна пръста, за да помогне на Лорала. Виждам как се отнасяш с Ланога. Държиш се с нея така, сякаш е много ценна.

— Естествено, че е ценна — отбеляза Айла. — Тя е невероятно момиче и ще се превърне в невероятна жена.

— Да, така е, ала принадлежи към най-нископоставеното семейство в Деветата пещера — възрази Брукевал. — Аз бих се оженил за нея, споделяйки моето положение с нейното, от което няма да имам никаква изгода, но се съмнявам дали ме иска. Аз съм твърде стар за нея и твърде... ами... никоя жена не ме иска. Надявам се, че ще намери някой достоен за нея.

— Аз също, Брукевал. Защо смяташ, че никоя жена не те харесва? — попита русокосата жена. — Зная, че по статут ти си сред първите в Деветата пещера, и Джондалар ми е казал, че си чудесен ловец, който допринася много за пещерата. Ако аз бях зеландонийка, която си търси мъж, и не бях сгодена за Джондалар, сигурно щях да избира теб. Ти имаш толкова много неща, които да предложиш на една жена.

Спътникът ѝ я изгледа внимателно, чудейки се дали тя не говореше всички тези неща само за да ги превърне в отровен сарказъм в следващия миг, както обичаше да прави Марона. Айла обаче изглеждаше напълно искрена.

— Е, за съжаление не си търсиш — въздъхна мъжът. — Но ако някой ден решиш да започнеш, ми кажи — усмихна се той, опитвайки се да представи всичко това като шега.

Още от първия миг, когато я зърна, Брукевал разбра, че това е жената, за която цял живот бе мечтал. Проблемът беше, че щеше да се омъжва за Джондалар. „Какъв късметлия — каза си ловецът, но синеокият красавец винаги беше имал късмет. — Надявам се да оценява това, което има, защото в противен случай аз ще се намеся и ще я грабна за миг, стига и тя да ме желае.“

В този момент чува някакви гласове и погледнаха нагоре, за да видят няколко души, които отиваха към лагера на Деветата пещера. Айла веднага разпозна двамата високи мъже, които си приличаха като две капки вода. Тя им махна и Джондалар и Даланар веднага ѝ махнаха в отговор. Двете високи млади жени, които ги придружаваха, не биха могли да изглеждат по-различно една от друга, но всъщност бяха братовчедки, макар и далечни. Сложните семейни връзки на зеландонийците вече ѝ бяха обяснени и тя се замисли над тях, докато гледаше как групичката се приближава.

Зеландонийците наричаха децата на една и съща майка братя и сестри, а децата от огнището на един мъж бяха известни като братовчеди, Фолара и Джондалар бяха брат и сестра, защото имаха една майка, макар че мъжете на огнищата им бяха различни, ала Джопляя му беше близка братовчедка, понеже имаха един и същ мъж на огнището — Даланар, но пък различни майки. Близките братовчеди — особено тези, които се наричаха братовчеди от едно огнище — нямаха право да се женят един за друг.

Петият човек от групичката беше Екозар — годеникът на Джопляя, фигурата му веднага се набиваше на очи. Джопляя и Екозар щяха да се бракосъчетаят на същата брачна церемония като Айла и Джондалар, а между двойките, венчали се на една и съща церемония, често възникваха силни приятелства. Искаше ѝ се и сега да стане така, ала не вярваше, че е възможно, особено като се имаше предвид колко далеч един от друг живееха.

За Айла не останаха скрити погледите, които Джопляя хвърляше от време на време към Джондалар, ала колкото и странно да беше, това не я подразни. Тя разбираше девойката и ѝ съчувстваше. Навярно момичето се бе надявало, че след завръщането си от пътешествието

Джондалар ще осъзнае колко я обича и ще поиска да се ожени за нея, ала вместо това той се беше върнал с друга жена. Това я бе измъчило, но Джопляя виждаше любовта, която синеокият мъж изпитваше към чужденката, и колкото и да беше болезнено, разбра веднъж завинаги, че мечтата ѝ да бъде с Джондалар няма да се осъществи.

Мъжът, към когото бе започнала да изпитва някакви чувства, беше нов член на Пещерата на Даланар — човек със смесени духове, който веднага привличаше вниманието на хората върху себе си с външния си вид. Джопляя му помогна да се приобщи към общността им, тя го накара да разбере, че е добре приет от Даланар и ланзадонийците, и дори му помогна да усъвършенства говора си. Тя бе и тази, която успя да научи историята му.

Майката на Екозар бе изнасилена от мъж от другите, който бе убил съпруга ѝ. Когато го родила, тя била прокълната като носителка на лош късмет, защото съпругът ѝ бил мъртъв, а детето, на което дала живот — уродливо. Тя напуснала Клана си, готова да умре, но била спасена от Андован — възрастен мъж, успял да избяга от злата предводителка на сармунаите. Той прекарал известно време при зеландонийците, но не се чувствал добре с хора, чиито обичаи и нрави били толкова различни от неговите. Ето защо си тръгнал и заживял сам, докато не открил жената от Клана и нейния син. Екозар научил езика на жестовете на Клана от майка си, а от Андован усвоил говоримата реч, която представлявала смесица от собствения му език и този на зеландонийците. Щом възмъжал обаче, старецът умрял, а не след дълго издъхнала и майка му, която не била способна да се справи сама и рухнала под бремето на смъртното проклятие, наложено ѝ от Клана. Младият мъж обаче не искал да живее сам и се опитал да се върне в Клана, ала те го заклеймили като урод и отказали да го приемат. Повечето пещери също го отхвърлили, въпреки че можел да говори, понеже за тях бил изчадие на смесени духове. Сломен и отчаян, той се опитал да се самоубие, но се събудил при Даланар, който го открил ранен, но жив, и го завел в пещерата си, Ланзадонийците го приели и той боготвореше високия светлокос мъж, а впоследствие бе обикнал дъщерята на огнището му с цялото си сърце.

Тя винаги се бе отнасяла добре с него, говореше му и го изслушваше, като дори му бе ушила красива извезана туника за

церемонията по осиновяването му от ланзадонийците. Той я обичаше толкова много, че само като си помислеше за това, го заболяваше, ала не вярваше, че тя ще отвърне на чувствата му. Дълго време се беше борил със себе си, докато най-накрая събере кураж и я попита дали иска да бъде негова съпруга, и не беше на себе си от радост, когато Джоплая в крайна сметка се съгласи. Това се случи, след като братовчедът ѝ от нейното огнище Джондалар се завърна с Айла. Екозар веднага бе харесал и двамата, защото се отнасяха добре с него и не го смятаха за някакъв урод.

На ръст той беше колкото повечето мъже от другите, — но имаше масивна мускулатура и огромен гръден кош, съчетани с късите криви крака и силното окосмяване на хората от Клана. Вратът му беше дълъг, можеше да говори и дори имаше малка брадичка, която, макар и да изглеждаше безволева, го сближаваше с другите. Изпъкналите му скули, големият му нос и гъстите му вежди бяха типични за Клана черти. Челото му обаче бе високо и право като на човек от другите.

Тази комбинация изглеждаше доста странно на повечето хора — сякаш чертите му изобщо не се връзваха една с друга, но не и за Айла. Тя бе израснала в Клана и бе възприела тяхната представа за красота, вследствие на което дълго време се бе смятала за едра и грозна. Особено се срамуваше от високия си ръст и плоското си лице. За нея смесените черти на Екозар бяха дори привлекателни, но всички останали смятаха, че изглежда ужасно, с изключение на очите му. Те бяха тъмни като нощта, а когато слънцето ги огрееше, в тях грейваха лешникови отблясъци. Интелигентни, завладяващи и емоционални, в тях се четеше изключителната любов, която притежателят им питаше към Джоплая.

Въпреки че не го обичаше, красивата девойка хранеше към него привързаност и уважение. Макар че навсякъде, където отидеше, хората се заглеждаха в нея заради изключителната ѝ красота, тя се чувстваше различна и мразеше да бъде център на внимание. С Екозар се чувстваше спокойно и уютно, можеше да си говори с него и в крайна сметка реши, че щом не може да се омъжи за този, когото обичаше, по-добре да се събере с този, който я обичаше... а едва ли някога щеше да намери човек, който да я обича повече от Екозар.

Айла забеляза, че Брукевал ставаше все по-напрегнат с приближаването на групичката. Русокосата жена проследи погледа му

и видя, че се взира в Екозар, а в изражението му нямаше нищо дружелюбно. Това я накара да се замисли за сходствата и различията помежду им. В случая с годеника на Джопляя майка му бе родила дете със смесени духове, докато при Брукевал това беше баба му. Чертите на Клана бяха по-ясно изразени в Екозар, но за нея — както и за всички останали — смесените духове личаха и в Брукевал, въпреки че приличаше на другите повече от Екозар.

Въпреки че започваше да възприема представите на другите, тя продължаваше да намира чертите на Клана за силно привлекателни. Беше съвсем искрена, когато каза на Брукевал, че не може да разбере защо според него жените не го харесват. Същевременно обаче в него имаше нещо, което я смущаваше. Брукевал й напомняше за Брод и начинът, по който гледаше в момента Екозар, обясняваше напълно защо бе останала с това впечатление.

— Приветствам те, Брукевал! — каза Джондалар, докато пристъпваше към мъжа до Айла с дружелюбна усмивка. — Мисля, че познаваш Даланар — мъжа от огнището ми, но срещал ли си братовчедка ми Джопляя и годеника й Екозар?

Едрият мъж, който щеше да се жени за Джопляя, протегна ръце към ловеца и синеокият мъж тъкмо щеше да премине към официалните представяния, когато Брукевал процеди през зъби:

— Нямам никакво желание да докосвам плоскоглавец! — След което им обърна демонстративно гръб и се отдалечи.

Всички бяха поразени от тази постъпка и в продължение на няколко секунди никой не пророни и дума. Фолара беше първата, която наруши мълчанието.

— Как може да бъде толкова груб! — възмути се тя. — Зная, че обвинява плоскоглавците за смъртта на майка си — май трябваше да кажа Клана, — но това беше непростимо. Как може да се държи по такъв отвратителен начин!

— Майка ми може да е била плоскоглава или от Клана — рече Екозар, — но аз не съм. Аз съм ланзадониец.

— Точно така — промълви Джопляя и улови ръката му. — И скоро ще бъдем мъж и жена.

— Знаем, че в родословието на Брукевал също има кръв от Клана — отбеляза Даланар. — Та това е очевидно. Ако не може да докосне някой с такова потекло, как изобщо понася себе си?

— Не се понася — изтъкна Джондалар. — Точно там е проблемът. Брукевал се ненавижда. Някога другите деца го дразнеха и го наричаха „плоскоглавец“, а той непрестанно отричаше, че е такъв.

— Но той не може да промени това, което е, колкото и да го отрича — рече Айла.

Никой от тях дори не се опита да понижи глас, а Брукевал имаше изключително остър слух. Той чу всичко, което бе изречено. Той имаше и друга характерна черта за другите, която липсваше у Клана — можеше да плаче — и щом се отдалечи на достатъчно разстояние, сълзите рукоаха от очите му. „Дори тя... — помисли си, след като чу думите на Айла. — Мислех я за по-различна. Мислех си, че когато ми каза това за Джондалар — че ако нямало да се жени за него, щяла да избере мен — е била искрена, но явно и тя ме смята за плоскоглавец. Тя ме излъга. Никога не ме е харесвала. — Колкото повече си мислеше за това, толкова по-ядосан ставаше. — Няма право да насърчава някого, когато не го мисли. Аз не съм плоскоглавец, каквото и да казва тя, каквото и да казват всички. Не съм плоскоглавец!“

* * *

Още беше тъмно, ала небето вече се бе променило от черно към синьо, а очертанията на хълмовете на изток започваха да се обагрят в златисто, когато групата от Деветата пещера на зеландониите и Първата пещера на ланзадониите потегли от общия им лагер. Носеха факли, за да осветяват пътя си, и щом стигнаха до мястото, където Джондалар бе показал възможностите на копиехвъргача, се зарадваха при вида на големия огън, запален в центъра на широкото поле. Някои ловци вече бяха пристигнали, а когато небето изсветля и студената сутрешна омара, надигаща се от реката, започна да изпълва въздуха между дърветата, поляната вече гъмжеше от народ.

Утринното чуруликане на птиците се смесваше с глъчката на множеството гласове, във всеки от които се долавяше възбудата на очакването. Като държеше поводите на Уини, Айла коленичи и прегърна Вълчо, след което се усмихна на Джондалар, който галеше Рейсър, за да го успокои. Русокосата жена се огледа наоколо и затаи дъх при мащабите на гледката — това беше най-голямото сбирще на

ловци, което беше виждала. Хората бяха повече, отколкото можеше да преброи. Тя си спомни, че зеландони бе предложила да я научи как да използва думите за броене, за да брои и по-големи числа, и реши при първия удобен случай да я помоли за това. Искаше ѝ се да може да каже колко хора се бяха събрали тук тази сутрин.

Жените, на които предстоеше да се бракосъчетават, обикновено не вземаха участие в Първия лов, защото имаха предостатъчно други неща, с които да се занимават, а и освен това съществуваха редица забрани, които не им позволяваха. Ето защо Първата проведе бърза репетиция с нея, за да може да участва. Този лов трябваше да покаже доколко конете и копиехвъргачът на Джондалар можеха да се окажат от полза за зеландонийците, ето защо присъствието на русокосата жена бе жизнено необходимо. Самата Айла се радваше, че ще участва, защото ловът винаги я бе привличал. Ако не се бе научила да ловува, докато живееше сама в долината си, едва ли щеше да оцелее, и тази нейна способност я изпълваше със самоувереност.

Въпреки че няколко от жените, които щяха да се омъжат на първата брачна церемония, бяха ловували и преди, само една от тях искаше да вземе участие в лова и понеже бяха направили изключение за Айла, допуснаха и нея. Когато бяха по-млади, повечето момичета обожаваша да ходят на лов, също като момчетата, а влезеха ли в пубертета, основната причина, поради която ги привличаше ловът, беше, че там се намираща момчетата. След като се омъжеха обаче и грижите за децата ги погълнеха, с удоволствие оставяха тази част от живота на мъжете. Някъде по това време жените започваха да развиват уменията си в различните занаяти, които, освен че повишаваха статута им, позволяваха да търгуват и разменят най-различни неща, от които се нуждаеха, и най-важното — не ги отдалечаваха от децата им. От друга страна, опитните в лова жени бяха изключително желани съпруги, защото разбираха предизвикателствата на тази дейност и можеха както да оценят успехите на половинките си, така и да проявят съчувствие и разбиране към несполуките им.

Предната вечер Айла бе присъствала на Церемонията по търсенето заедно с повечето вождове и неколцина ловци, но не бе взела участие в самия ритуал. На него се разбра, че в близката долина имаше голямо стадо зубри и бе взето решение ловът да започне оттам, ала нищо не бе сигурно. Въпреки че зеландони можеха да „видят“ по

метафизичен начин животните по време на Търсенето, нямаше никаква гаранция, че на следващия ден те ще бъдат там. Във въпросната долина обаче имаше тучна ливада, която привличаше тревопасните създания, и ако зубрите ги нямаше, сигурно щяха да заварят някакви други животни. При все това ловците се надяваха, че ще намерят зубри, защото представителите на този растителнояден вид обикновено се събираха на големи стада по това време на годината и осигуряваха големи количества вкусно месо.

Веднага щом стана достатъчно светло, ловната група потегли към долината и не след дълго видяха стадото зубри. Самата долина бе оградена от голям каньон, който се стесняваше на едно място в тясно дефиле, а сетне се разширяваше в нещо като естествена кошара. Макар и да имаше няколко изхода, мястото бе използвано и преди. Миризмата на кръв от всеки голям лов държеше животните на разстояние, докато зимните снегове не я заличаха. Жителите на Деветнайсетата пещера бяха снабдили изходите с подвижни ограждения и редовно ги проверяваха. Сега край тях се бяха притаили неколцина ловци, търсейки удобна позиция, откъдето да хвърлят копията си. Вълчи вой бе сигналът, че всички са готови. Айла бе предупредена за това, ето защо държеше здраво Вълчо, за да го спре, ако му се приискаше внезапно да отговори. Силното грачене на врана пък означаваше връщане назад.

Останалата част от ловците се прокрадваха около стадото, старайки се да не стреснат животните, което си беше доста трудна задача при наличието на толкова много хора. Айла и Джондалар бяха останали малко по-назад, защото не искаха миризмата на вълка да подплаши зубрите. Когато прозвуча сигналът за действие, двамата се метнаха на конете и препуснаха напред заедно с Вълчо, който тичаше до тях. Въпреки могъщото си телосложение, зубрите все пак бяха стадни животни и сред редиците им имаше и малки, ето защо веднага побягнаха към каньона, подплашени от виковете, крясъците и непознатите неща, които литнаха към тях. Стеснението обаче ги забави и някои животни се опитаха да се върнат и да потърсят друга възможност за отстъпление. Напрасно. Хората, конете и вълкът сякаш бяха навсякъде и прерязваха пътищата им, принуждавайки ги да се върнат обратно. Само един огромен стар бик явно не искаше да се предаде толкова лесно — той наведе заплашително глава и зари с

копита в земята, но в същия миг бе поразен от две копия, запратени по него с помощта на копиехвъргачите. Коленете му се подгънаха и зубърът се строполи на земята. По това време повечето животни вече бяха влезли в капана, а ловците това и чакаха. Те поставиха набързо загражденията, запречвайки изходите, и касапницата започна.

Така само за една сутрин бе осигурена достатъчно храна, че да покрие нуждите на целия Летен събор в продължение на доста време — включително и голямото угощение в чест на брачната церемония. Веднага щом зубрите попаднаха в капана, изпратиха вестоносец до главния лагер и когато той се върна, придружен от втора голяма група, и последното животно бе заклано. Следващата стъпка бе разфасоване на дивеча, консервиране на месото и отделяне на всичко онова, което можеше да се използва в бита на хората.

Кожите например бяха от огромно значение. Те се използваха за изключително много неща — от най-различни приспособления и съдове до дрехи и палатки. Мазнината служеше за топлина, светлина и храна; козината се използваше за конци и подплата, а от сухожилията ставаха чудесни въжета и канапи. От рогата правеха съдове, панти за различни плоскости и дори бижута. Зъбите също се използваха за всевъзможни украшения и инструменти, от вътрешностите се изработваха непромокаеми покрития, дрехи и обвивки за наденици, а костите се превръщаха в прибори и съдове за хранене, оръжия и гориво. Нищо не се губеше.

Успешният първи лов на Летния събор беше добра поличба. Той предвещаваще добра година за зеландонийците и се смяташе, че носи щастие на всички двойки, на които предстоеше да се бракосъчетаят. Брачната церемония щеше да бъде проведена веднага след като месото и другите продукти бяха занесени в лагера и складирани така, че да бъдат защитени както от разваляне, така и от лакомите хищници.

ТРИЙСЕТА ГЛАВА

Зеландони се опита да намери време да поговори насаме с Айла за начина, по който предотвратяваше зачеването, ала все изникваше нещо, което осуетяваше намеренията ѝ. Тъй като в лова бяха взели участие всички зеландонийци, Първата трябваше проведе специални церемонии, с които да успокои духа на зубрите и да благодари на Великата Майка за всички животни, които се бяха пожертвали, за да осигурят препитание на зеландонийците.

Ловът се бе оказал толкова успешен, че щеше да отнеме повече време от обикновено, докато се свърши всичко, което трябваше да бъде направено. Месото трябваше да бъде нарязано, мазнината — стопена и складирана, а кожата трябваше или да се оцавят и изсушат, или да се навият на руло и да се приберат в подземните хранилища заедно с месото, костите и другите полезни части на животните. Брачната церемония щеше да почака.

Първата сред служителите на Майката се примири с отлагането, ала още съжаляваше, задето не бе успяла да поговори надълго и нашироко с Айла, преди да потеглят за Летния събор. Така щеше да научи много повече за нея. Кой би предположил, че тази млада жена — която се смяташе едва ли не за старица, при положение че беше само на деветнайсет години — би могла да притежава толкова много знания? Та тя изглеждаше толкова простодушна, невинна и неопитна! Вече знаеше, че в нея имаше много повече от това, което се виждаше на пръв поглед. Толкова пъти бе съветвала хората да не подценяват непознатото, а ето че беше пренебрегнала собствения си съвет.

И сега бе заета със съвсем различни неща. Зеландони бяха решили да проведат първите обреди преди брачната церемония, въпреки че обикновено бяха след нея. За това си имаше съвсем логично обяснение — преди първите им обреди всички жени се смятаха за момичета и не им се разрешаваше да споделят Майчиния дар на насладите. Ритуалите на първите наслади представляваха церемонията, на която момичетата се отваряха физически, за да могат

да приемат духовете, поставящи началото на живота. Първите обреди винаги се провеждаха по време на Летните събори и по принцип имаше определен период от време след първата им луна и преди първите обреди, когато момичетата бяха в нещо като чистилище. По това време мъжете ги намираха за особено привлекателни, навярно защото бяха забранени.

В края на Летния събор винаги се провеждаше и втора церемония за тези момичета, чието кървене започваше през лятото. Младите мъже, както и тези, които не бяха толкова млади, непрекъснато преследваха тези девойки, а празненствата в чест на Майката през годината караха момичетата да осъзнаят собствените си нужди. Това важеше с особена сила за тези от тях, които съзряваха през есента. Нито една майка не искаше кървенето на дъщеря ѝ да започне тогава, с перспективата за дълга зима и почти никакви занимания навън сред природата.

Въпреки че всички девойки, които не дочакваха първите си обреди, за да се отдадат на насладите, биваха белязани с клеймото на срама, някои момичета неизбежно капитулираха пред настойчивото ухажване на мъжете. Това ги правеше по-малко желани за съпруги, защото показваше липса на достатъчно самообладание. Майките им се обръщаха с молби към зеландони, за да прикрият извършеното, и първите обреди се провеждаха при всички случаи, защото никоя млада жена не можеше да се омъжи без тях. Шаманите винаги се стараеха мъжете, избрани да „отворят“ вече отворените момичета, да бъдат дискретни, за да не разгласят позорната тайна, но въпреки това имената на тези девойчета рано или късно излизаха наяве.

Това лято възникна рядко срещан проблем. Една млада жена — Джанида от Южното обединение на Двайсет и деветата пещера, — която не бе минала през първите си обреди, беше забременяла и искаше да се омъжи за младия мъж, който я бе отворил. Перидал обаче, който също беше от Южното обединение на Двайсет и деветата пещера, изобщо не гореше от желание да се жени за нея, въпреки че я бе преследвал през цялата зима, обещавайки ѝ какво ли не. Скалата на отражението бе толкова голяма и имаше толкова много нива, че младежите едва ли са се затруднили да намерят усамотено местенце за любовните си игри.

В защита на Перидал бе изтъкнато, че е твърде млад. Той не бе сигурен дали иска да се ожени, а и майка му не искаше синът ѝ да се обвърже, особено с момиче, което му се бе отдало преди първите си обреди. Зеландони положиха неимоверни усилия, за да ги убедят да се съгласят. Макар и за жената да не бе задължително да е омъжена, когато ражда, бе за предпочитане детето да се роди в огнището на някой мъж — особено първото дете.

Другата страна на проблема беше, че ако една жена забременееше, преди да се омъжи, ставаше още по-желана за съпруга, понеже доказваше способността си да ражда деца. Същевременно клеймото на срама, че не е изчакала първите си обреди, за да сподели дара на насладите, продължаваше да тегне над нея. Джанида и майка ѝ съзнаваха това, ала отчитаха и факта, че момичето бе вече Благословено, което беше добра поличба. Хората се бяха разделили на два лагера — тези, които подкрепяха Перидал и майка му, чувстваха, че е твърде незрял, за да се нагърби с отговорността на семейния живот, а другите смятаха, че щом Майката е избрала Своя дух, за да Благослови момичето, значи Перидал е напълно способен да бъде мъж на огнище. Неколцина мъже дори обмисляха идеята да предложат на девойката да се омъжи за тях, ако момчето откажеше, защото бързото ѝ забременяване означаваше, че е любимка на Дони.

Младите жени, които се подготвяха за ритуалите на първите си наслади, бяха настанени в специална охранявана постройка близо до жилището на зеландони. Бе решено младата бременна жена да остане при другите момичета и да премине през пълната церемония, защото не можеше да се задоми, без да е преминала през първите си обреди. Щом другите момичета разбраха за това обаче, някои от тях възразиха.

— Ритуалите на първите наслади са церемония, на която момичето бива отворено за духовете и се превръща в жена — отбеляза една девойка с достатъчно висок глас, че всички да я чуят. — Щом Джанида вече е отворена, какво прави тук? Първите обреди са за честни момичета, които имат силата да чакат, а не за безсрамници!

Доста девойки се съгласиха с нея, но не всички.

— Тук е, защото иска да се омъжи на първата брачна церемония, а както добре знаеш, едно момиче не може да се задоми, без да е имало първи обреди — изтъкна друга девойка. — Освен това Майката я е Благословила.

Джанида се усмихна на момичето, което я защити, ала не каза нищо. Чувстваше се малко по-възрастна и опитна от останалите девойки. Поне знаеше какво да очаква, а освен това беше бременна, Благословена от Дони, и бе преизпълнена с оптимизъм. Тя нямаше как да предположи, че организмът ѝ бе активирал определени хормони, които я караха да се чувства така — единственото, което знаеше, бе, че ще има бебе и това я правеше щастлива.

Въпреки че младите жени бяха държани в изолация и бяха строго охранявани, коментарите по адрес на Джанида — и особено изречението „първите обреди са за честни момичета, които имат силата да чакат, а не за безсрамници“ — бързо се разпространиха из целия Събор. Когато Първата сред служителите на Майката научи за това, побесня от гняв. Тук определено бе замесен някой от зеландони — нямаше кой друг да чуе какво си говорят момичетата — и тя реши да разбере кой беше виновникът.

Айла и Джондалар прекараха почти целия ден в работа над кожата на зубрите и това им даде възможността да чуят какво си говореха другите за случая с Джанида. Русокосата жена бе заинтригувана от станалото, защото от него можеше да научи още повече за традициите и нравите на зеландонийците. За нея нямаше никакво съмнение, че Перидал бе поставил началото на бебето в утробата на Джанида, тъй като поддръжниците и на двете страни бяха единомислещи, че тя не бе споделяла наслади с никой друг мъж. Докато вървяха към лагера на Деветата пещера след изнурителния ден на щавене, стъргане и опушване на кожи, тя се замисли защо зеландонийците държаха толкова много жената да премине през първите обреди, преди да е свободна да направи сама своя избор, и в крайна сметка реши да попита Джондалар за това.

— Не разбирам каква е разликата между това този младеж да я отвори миналата зима и някой друг да го направи на Летния събор, при положение че не е насила — изтъкна Айла. — Не е като с Мадения от лозадунците, която е била насилена от онези грубияни преди първите ѝ обреди. Вярно, че Джанида е твърде млада, за да е майка, но и аз забременях горе-долу на нейната възраст и нямах никаква представа какво са Първите обреди, докато ти не ми показа.

Джондалар напълно разбираше младата жена и изпитваше състрадание към нея. Той самият бе нарушил общоприетите традиции

на сънародниците си по време на възмъжаването си, понеже се бе влюбил в своята жена-донии и искаше да се ожени за нея. Когато откри, че този Ладроман... Мадроман... ги бе подслушвал, след което беше раздрънкал на всички, че възнамеряваха да се оженят, Джондалар побесня и така го удари, че изби зъбите му. Мадроман също искаше Золената за своя жена-донии — всички мъже я искаха, но тя избра синеокия мъж, без да му обърне никакво внимание.

Джондалар си мислеше, че разбира защо Айла се чувства по този начин. Тя не бе родена тук и не можеше да оцени отношението на зеландонийците към обичаите, които съществуваха открай време, нито пък колко трудно беше да се опълчиш срещу вековните традиции. Той не си даваше сметка, че самата Айла бе нарушила традициите на Клана и беше платила жестока цена за това, като за малко не бе изгубила живота си. Това обаче ни най-малко не бе сломило духа ѝ и тя не се боеше да оспори всяко нещо, което ѝ изглеждаше нередно.

— Хората могат да бъдат по-толерантни към тези, които идват от други места — рече Джондалар, — но Джанида е знаела какво да очаква. Надявам се младежът да се ожени за нея и да бъдат щастливи заедно, но дори и това да не стане, чух, че има неколцина млади мъже, които с радост биха се бракосъчетали с нея.

— И аз мисля така — каза Айла. — Тя е млада и привлекателна жена, която ще има бебе, с което да зарадва всеки мъж, който би бил достоен за нея.

Те повървяха мълчаливо известно време, след което синеокият мъж каза:

— Мисля, че брачната церемония на този Летен събор ще се помни доста дълго време. Ако Джанида и Перидал се оженят, Перидал ще е сред най-младите мъже, които са се решавали някога на тази стъпка. Аз току-що се върнах от дълго пътешествие, а ти идваш от толкова далеч, че хората няма да спрат да говорят за това. После имаме Джопляя и Екозар — и двамата са с толкова необичайни родословия, че се надявам никой да не възрази срещу брака им. Още не мога да повярвам, че Брукевал се държа по този отвратителен начин! Мислех, че има по-добро възпитание и знае как да овладява изблиците си.

— Екозар беше прав, когато каза, че не е от Клана — каза Айла. — Майка му е била плоскоглава, но той не е бил отгледан от тях. Дори и да го бяха приели, според мен щеше да му бъде доста трудно да

живее с тях. Той е усвоил донякъде езика на жестовете им, ала не знае, че използва женския му вариант.

— Женският му вариант? — учуди се Джондалар. — Никога преди не си споменавала за това.

— Първите знаци и жестове, които научават бебетата, са общи и за момичетата, и за момчетата. Когато пораснат обаче, момичетата остават при майките си и продължават да се учат от тях, а момчетата отиват при мъжете и усвояват техните жестове — обясни русокосата жена.

— Ти на кое ме научи в Лъвския бивак? — попита Джондалар.

— На бебешкия език — усмихна се Айла.

— Искаш да кажеш, че когато общувах с Гюбан, съм говорел като бебе? — попита ужасено синеокият мъж.

— Горедолу — отвърна русокосата жена. — Той обаче те разбра и самият факт, че се опитваш да се изразяваш като него, много го впечатли.

Когато стигнаха до малкото поточе, Айла забеляза, че слънцето вече залязваше и небето се бе обагрило в искряща палитра от пламтящи цветове. Двамата се спряха да погледат красивата огнена феерия.

— Зеландони ме попита дали искам да бъда избран за първите обреди утре, може би заради Джанида — рече Джондалар.

— Тя ти е казала това? — намръщи се Айла. — Мартона ми каза, че мъжете никога не знаят с кого ще бъдат и никога не трябва да го разкриват.

— Е, не ми го каза директно — вдигна рамене синеокият мъж. — Намекна, че има нужда от някого, който да е не само дискретен, но и внимателен. Каза, че знае за бременността ти и си помислила, че може би зная как да се отнасям с жена, която чака дете. Какво друго би могла да има предвид?

— Ще го направиш ли? — попита русокосата жена.

— Мислих по въпроса. Едно време щях веднага да се съглася, но й казах, че не искам да участвам.

— Защо? — попита Айла.

— Заради теб.

— Заради мен? Мислиш, че ще възразя?

— Ще го направиш ли?

— Та това си е обичай на твоя народ и много женени мъже взимат участие в него.

— И би се съгласила, дори и да не ти е приятно, така ли?

— Предполагам, че да.

— Причината, поради която ѝ отказах, не беше, защото си мислех, че ще възразиш, макар че на мен никак нямаше да ми хареса, ако случайно решиш да бъдеш жена-донии за един сезон. Просто не мисля, че ще мога да ѝ дам вниманието, което заслужава. Ще си мисля за теб и ще я сравнявам с теб, а това няма да е честно спрямо нея. Ще трябва да бъда внимателен и нежен, за да не я нараня, а през цялото време ще си мисля за теб и ще искам ти да си там на нейното място.

Айла внезапно осъзна колко щастлива я бе направил отказът на Джондалар да вземе участие в първите обреди на Джанида. Беше чувала, че повечето мъже намират тези млади жени за страшно привлекателни, чудеше се дали изпитва ревност. Тя не искаше да се чувства така, защото беше чула казаното от зеландони на срещата и нямаше да възрази, ако Джондалар бе приел предложението. Русокосата жена погледна към синеокия мъж до себе си и му се усмихна любящо, възпламенявайки сърцето му, тъй както пурпурните лъчи на залязващото слънце бяха запалили пожар в небето.

* * *

Всички двойки, които щяха да се женят, се срещнаха със зеландони в деня след ритуалите на първите наслади. Повечето бяха млади, ала имаше и такива на средна възраст, както и няколко, които бяха доста възрастни — на петдесет-шейсет години. Независимо от възрастта обаче всички бяха развълнувани и очакваха с нетърпение събитието. Отношенията помежду им бяха изключително добри, тъй като сред хората, венчали се на една брачна церемония, винаги възникваше особена връзка, а приятелствата, които се създаваха, често продължаваха за цял живот.

Айла бе оставила Вълчо при Мартона, която го прие без никакви възражения, но за всеки случай русокосата жена го върза със здраво въже. Преди да го остави, забеляза, че някогашната предводителка на

Деветата пещера явно му оказваше успокояващо въздействие, понеже хищникът изглеждаше много по-мирен, когато беше с нея.

Когато отидоха в жилището на зеландони, Айла забеляза Левела и някакъв мъж, когото не беше виждала преди. По-малката сестра на Пролева им махна да се приближат и ги запозна с Джондекам — среден на ръст мъж с червена брада, приятна усмивка и дяволит поглед.

— Значи си от Старото огнище — каза Джондалар. — С Кимеран сме стари приятели. Двамата заедно получихме поясите на мъжествеността. Мярнах го по време на лова. Още ми е трудно да си представя, че вече е вожд на Втората пещера.

— Той ми е чичо — отвърна младият мъж. — Майка ми му е кака.

— Чичо? — учуди се Айла. — Та вие изглеждате почти връстници!

— Той е само с няколко години по-голям от мен и ми е почти като по-голям брат — засмя се Джондекам. — Майка ми е била момиче, на което тъкмо са предстоели първите обреди, когато се е родил брат ми. Още тогава тя му е била нещо като втора майка. Когато тяхната майка — моята баба — починала, майка ми започнала да се грижи за чичо. Тя се омъжила доста млада, но съпругът ѝ умрял много скоро. Аз съм първото ѝ дете и имам по-малка сестра, но едва си спомням мъжа от огнището си. После майка ми била привикана в лоното на зеландони и не се омъжила повторно.

— Помня как веднъж се засрамах пред Кимеран — усмихна се Джондалар. — Видях майка му и подметнах нещо за младата красавица, която бе дошла с другите майки, чудейки се кое ли бебе е възмъжало толкова рано. Можеш да си представиш как се почувствах, когато той ми каза, че тази жена е дошла заради него. Та той бе на моите години! После ми каза, че това била сестра му.

Преди зеландони да започнат, към бъдещите семейства се присъединиха и младите Джанида и Перидал. Те влязоха в жилището на шаманите, ала едва направили няколко неуверени крачки, се спряха, сякаш изведнъж се зачудиха дали да не си тръгнат. Щом ги зърна, Левела остави годеника си в компанията на Айла и Джондалар и побърза да отиде при тях.

— Приветствам ви, аз съм Левела от Западното обединение на Двайсет и деветата пещера — представи се тя. — Вие сте Джанида и Перидал, нали? Мисля, че съм те срещала, Джанида, когато дойде да събираш кедрови шишарки в Летния лагер преди година-две. Заедно съм с Айла и Джондалар — тя е жената с вълка и конете, а той е брат на съпруга на сестра ми. Елате да ви запозная — добави девойката и ги поведе към множеството. Джанида и Перидал сякаш бяха онемели от бърливостта ѝ.

— Това сестрата на Продева ли е? — попита шепнешком Джоплая.

— Не си ли личи — усмихна се Айла.

— Джоплая и Екозар също са тук — те са ланзадонийската двойка, която ще се бракосъчетае заедно с нас — продължи Левела. — Това е моят годеник. Джондекам от Втората пещера, запознай се с Джанида и Перидал — и двамата са от Южното обединение на Двайсет и деветата пещера. Нали така?

— Да — рече Джанида, като се усмихна нервно и в същото време се намръщи угрижено.

Джондекам протегна ръце към Перидал.

— Приветствам те — каза широко усмихнат.

— И аз те приветствам — отвърна младежът и пое дланите му в своите, макар че ръкостискането му беше някак вяло и сякаш не знаеше какво да каже.

— Приветствам те, Перидал — включи се и Джондалар, като хвана ръцете му. — Взе ли участие в лова?

— Да — кимна юношата. — Видях те на... коня.

— Значи си видял и Айла.

Перидал изглеждаше притеснен и като че ли не му достигаха думи.

— Имаше ли късмет? — попита Джондекам.

— Да — смотолеви младежът.

— Той уби две женски — каза Джанида вместо него. — И едната имаше теленце в корема си.

— Знаеш ли, че от кожата на това теленце могат да станат страхотни бебешки дрешки? — попита я Левела. — Толкова е мека и гладка.

— Същото каза и майка ми — усмихна се момичето.

— Още не сме се запознали — рече Айла и протегна ръце. — Аз съм Айла, някога от Лъвския бивак на мамутоите, а сега от Деветата пещера на зеландониите. В името на Великата Майка Земя Мут, известна още като Дони, те приветствам. Джанида се сепна. Никога преди не беше чувала някой да говори по такъв различен начин. Настъпи неловко мълчание. Най-накрая девойката сякаш си спомни как трябва да се държи и рече:

— Аз съм Джанида от Южното обединение на Двайсет и деветата пещера на зеландониите. В името на Дони те приветствам, Айла от Деветата пещера на зеландониите.

Тогава и Джопляя пристъпи напред и протегна ръце към младата бременна жена:

— Аз съм Джопляя от Първата пещера на ланзадониите, Дъщеря на огнището на Даланар, основател и вожд на ланзадониите. В името на Великата Майка, те приветствам, Джанида. Това е моят годеник — Екозар от Първата пещера на ланзадониите.

Джанида погледна към двойката и зяпна. Не беше първата, която се изненадваше, ала реакцията ѝ далеч надхвърляше обичайните. После, сякаш внезапно бе осъзнала как се държеше, тя затвори устата си и почервеня като рак.

— Аз съм... съжалявам. Майка ми толкова ще се ядоса, когато разбере колко невъзпитано съм се държала, но просто изгубих контрол. И двамата сте толкова различни, ала ти си толкова красива, а той... не е — замънка момичето, след което отново поруменя. — Съжалявам. Искам да кажа... не исках да кажа, че... аз просто...

— Това, което искаше да кажеш, е, че тя е толкова красива, а той е толкова грозен, нали? — попита Джондекам с дяволита искра в погледа си. Той се обърна към Джопляя и Екозар и добави: — Но това е самата истина, нали?

— Прав си, Джондекам — изрече Екозар след поредната неловка пауза. — Наистина съм грозен и нямам никаква представа защо една толкова красива жена би ме пожелала, но няма да тръгна да оспорвам късмета си — добави усмихнато набитият мъж.

Видът на усмивка на лице, белязано с чертите на Клана, винаги поразяваше Айла. Хората от Клана не се усмихваха. За тях оголването на зъбите изразяваше или заплаха, или готовност за покорство. Лицето

на Екозар обаче грейна, сякаш бе обгърнато от някаква дружелюбна аура.

— Всъщност аз се радвам, че си тук, Екозар — каза Джондекам. — До този жребец всички изглеждаме грозни, но до теб аз и ей този младок хубавеем. Докато жените до една са все красавици.

Всички се усмихнаха, а Левела хвърли любящ поглед към годеника си.

— Благодаря ти, Джондекам — рече тя, — ала трябва да признаеш, че очите на Екозар са необикновени като на Джондалар. Никога не съм виждала по-красиви тъмни очи и от начина, по който гледа Джоплая, разбирам защо искат да се оженят. Ако Екозар ме погледнеше по този начин, щеше да ми е трудно да му откажа.

— Според мен Екозар изглежда много добре — вметна Айла. — Но съм съгласна с теб, че очите му са най-красиви.

— Ако всеки от нас ще казва това, което мисли — започна Джондекам, — трябва да отбележа, че говориш по доста странен начин, Айла. На човек му трябва малко време, за да свикне с него, но на мен лично ми харесва. Така караш хората да те слушат внимателно. Сигурно идваш от някое много, много далечно място.

— По-далеч, отколкото можеш да си представиш — увери го Джондалар.

— Искам да попитам още нещо — добави Джондекам. — Къде е знаменитият вълк? Много хора ми казаха, че са го видели, и се надявах да го мярна и аз.

Русокосата жена се усмихна. Този мъж бе толкова пряк и откровен, че веднага ѝ допадна. Освен това беше в такава хармония със себе си, че караше и всички други да се почувстват по същия начин.

— Вълчо е при Мартона — обясни тя. — Помислих си, че ще е по-добре и за него, и за всички останали, да не се пречка по време на церемонията. Ако дойдеш в лагера на Деветата пещера обаче, с радост ще ви запозная. Имам чувството, че ще те хареса — каза тя, след което погледна към всички, включително и към Джанида и Перидал, които се усмихваха срамежливо, и допълни: — Всички сте добре дошли при нас.

— За нас ще бъде удоволствие — додаде Джондалар. Всички му бяха симпатични, но най-вече Левела, която бе дружелюбна и

отзивчива млада жена, и Джондекам, който му напомняше за брат му Тонолан.

В този момент забелязаха, че Първата сред служителите на Майката застава в центъра на помещението и чака мълчаливо събралите се хора да ѝ обърнат внимание. Когато хората се умълчаха, тя им заговори за сериозността на обвързването, което им предстоеше, повтаряйки някои от нещата, които бе казала на срещата на жените и давайки им някакви съвети за това какво се очакваше от тях на самата брачна церемония. После някои от другите зеландони им казаха къде да застанат, какво да правят и как да отговарят и направиха репетиция на основните стъпки и движения.

Преди да си тръгнат, Първата им рече:

— Повечето от вас навярно го знаят, ала ще го повторя, за да стане ясно на всички. След брачната церемония за около половин лунен цикъл — което значи около четиринайсет дни, ако използваме думите за броене — на венчаните двойки не се разрешава да говорят с никого, освен един с друг. Само в извънредни случаи можете да се обърнете към дони, която да реши дали случаят наистина е достатъчно сериозен, че да се наруши забраната. Искам да разберете защо се прави така. По този начин се проверява дали мъжът и жената наистина могат да живеят един с друг. Накрая на този период, ако сметнат, че съвместното им съжителство е невъзможно, всяка двойка може да разкъса възела без никакви последствия. Ще бъде така, сякаш никога не са се женили.

Първата сред служителите на Майката знаеше, че повечето двойки очакваха с нетърпение дните на забраната, очаровани от идеята да прекарат времето заедно, отдадени единствено на любимия си човек. Ала някогашната Золена добре знаеше, че след този изпитателен срок винаги имаше двойки, които решаваха без много шум да се разделят. Тя изгледа внимателно мъжете и жените и се опита да прецени кои щяха да останат заедно и кои щяха да поемат по различни пътища. Накрая пожела късмет на всички и им каза, че брачната церемония ще се състои следващата вечер.

Айла и Джондалар не се бояха, че съюзът им няма да издържи. Вече бяха прекарвали почти година във взаимната си компания, като се изключат кратките престои в няколко пещери по време на пътешествието им. Ето защо и двамата очакваха периода на

насилствената интимност с голямо нетърпение, за да се отдадат необезпокоявано на горещите си ласки.

След като излязоха навън, четирите двойки поеха заедно към лагерите на пещерите си. Първи се отделиха Джанида и Перидал. Преди да се разделят, Джанида протегна ръце към Левела.

— Искам да ти благодаря — рече, — задето се държа толкова мило с нас. Когато влязохме, всички ни зяпнаха и не знаех какво да направя. После обаче видях, че хората гледаха по същия начин Джоплая и Екозар и Айла и Джондалар, та дори и вас двамата с Джондекам. Сигурно всяка двойка е наблюдавала другите, но ти ме накара да се почувствам част от всички вас — и при тези думи тя се наведе и допря буза до тази на Левела.

— Джанида е интелигентна млада жена — каза Джондалар, след като продължиха напред. — Перидал е щастливец да я има до себе си и се надявам, че я оценява.

— Не може да няма истинска страст между тях — отбеляза Левела. — Чудя се защо се дърпаше толкова да не се ожени?

— Мисля, че нежеланието да се обвърже идва повече от майка му, отколкото от него — каза Джондекам.

— Вероятно си прав — кимна Айла. — Перидал е много млад. Майка му все още има голямо влияние над него. Но същото е и при Джанида. На колко години са?

— Мисля, че и двамата са навършили тринайсет — рече Левела. — Тя определено е на тринайсет, а на него му остават няколко месеца да стане на четиринайсет.

— Че аз съм истински старец с моите Двайсет и три лета! — засмя се Джондалар. — Перидал дори не е стъпвал в Крайните колиби.

— Аз пък съм старица — усмихна се Айла. — На деветнайсет години съм.

— Изобщо не си толкова стара, Айла — изгледа я укорително Джоплая. — Аз съм на дваайсет.

— Ами ти, Екозар? — попита Джондекам. — Ти на колко години си?

— Нямам представа — вдигна рамене набитият мъж. — Никой никога не ми е казал, нито пък, доколкото зная, някой ги е броил.

— Опитвал ли си се някога да си припомниш всяка година от живота си? — попита Левела.

— Имам добра памет, но детството ми е пълна мъгла — отвърна Екозар. — Всеки сезон се слива със следващия.

— Аз съм на седемнайсет — заяви Левела.

— А аз съм на двацет и една — рече Джондекам. — Ето го лагера ни. Ще се видим утре. — И двамата с годеницата му махнаха за довиждане на четиримата, които продължиха към общия лагер на зеландонийците и ланзадонийците.

* * *

На следващия ден — деня, в който Айла и Джондалар щяха да се бракосъчетаят — русокосата жена се събуди рано. През пукнатините между отделните плоскости, съставлящи стените на лятното им жилище, се процеждаха първите проблясъци на настъпващия ден. Джондалар дишаше дълбоко и равномерно до нея и тя се загледа в красивите черти на лицето му. В съзнанието ѝ изплува споменът за първия път, когато бе разгледала лика му — докато спеше в пещерата ѝ. Той бе първият мъж от нейния вид, който виждаше, и беше тежко ранен. Тя не знаеше дали ще оживее, но още тогава си каза, че е изключително красив.

Айла стана, облече се и излезе навън. Хората още спяха и лагерът бе смълчан и спокоен. Тя се отправи покрай поточето и не след дълго познатите силуети на Уини и Рейсър се откриоха зад дървеното ограждение. Русокосата жена се промуши между пречките и погали жълтеникавокафявата грива на кобилата.

— Днес е денят, в който с Джондалар ще се оженим, Уини — каза тя. — Сякаш мина цяла вечност, откакто го занесе окървавен и полумъртъв в пещерата. Колко дълъг път изминахме оттогава, а? Едва ли някога ще видим отново тази долина.

Рейсър я побутна с муцуна — той също искаше да му обърнат внимание. Айла го потупа по главата, после обгърна с ръце силния, мускулест врат на кафявия жребец. В този миг Вълчо се появи иззад дърветата, връщайки се от нощния си лов, приближи се до русокосата жена и се притисна в краката ѝ.

— Ето къде си бил, Вълчо — каза тя. — Къде се губиш? Нямахте те тази сутрин. — В този момент забеляза някакво движение с

периферното си зрение и видя втори вълк — с много тъмна козина, — който се бе притаил сред гъстите храсти. Тя се наведе и почеса четириногия си приятел зад ушите. — Другарка ли си намери или приятел? — усмихна се Айла. — Искаш ли да се върнеш сред дивото като Бебчо? Ще ми липсваш, но няма да ти попреча да си имаш другарка от своя собствен вид. — Вълкът ръмжеше доволно и засега не показваше никакво желание да се върне при тъмната фигура в гората.

Слънцето се издигна над хоризонта. Русокосата жена помириса дима на запалените в лагера огънове и погледна към потока тъкмо навреме, за да види Джондалар, който се приближаваше към нея с енергични крачки.

— Събудих се и те нямаше, Айла — рече синеокият мъж, когато се приближи.

— Станах много рано, защото не ми се спеше — каза русокосата жена. — Затова реших да се поразходя и да видя как са животните. Мисля, че Вълчо си е намерил другарка — добави Айла и посочи към дърветата. — Ето защо го нямаше тази сутрин.

— Напълно го разбирам — усмихна се Джондалар. — Ако аз бях на негово място, нямаше да имам нищо против да търча след другарката си из горите. — Той прегърна Айла и я притисна силно към себе си.

— Ето къде сте били! — извика един познат глас. Двамата се обърнаха и видяха Джохаран. — Помнете, че това е брачният ви ден. Никакви наслади преди церемонията! Мартона те търсеше, Айла. Изпрати ме да видя къде си.

Тримата се върнаха в лагера. Някогашната предводителка се усмихна, щом видя бъдещата си снаха, и ѝ предложи купа с чай.

— Изпий това за закуска, Айла — рече тя. — Днес трябва да постиш.

— И бездруго не мисля, че мога да сложа нещо в устата си — отвърна младата жена. — Благодаря ти, Мартона — добави, загледана в Джондалар и Джохаран, които бяха помъкнали някакви вързопи и торби.

* * *

Джондалар тъкмо щеше да влезе в шатрата, която споделяше с неколцина от бъдещите съпрузи, когато видя, че Джохаран му маха от другата страна на полето. Беше занесъл всичко, което щеше да му трябва за четиринайсетдневния изпитателен период, в малката палатка, която бе издигнал далеч от лагерите на Летния събор — близо до задната част на хълма, недалеч от новооткритата пещера. Дори и да бе забравил нещо, можеха да им го пратят по-късно — това не се смяташе за нарушение на забраната.

Той изчака брат си пред входа на шатрата. Мястото не се различаваше много от ергенските крайни колиби, където бе прекарвал доста от Летните събори в компанията на други младежи на неговата възраст. Юношите се съревноваваха помежду си, стараейки се да прекарват всяка вечер с различна жена, с изключение на нощите, когато оставаха само в мъжка компания. Тогава никой не си лягаше до ранни зори — пиеха барма и вино, пееха, танцуваха, разказваха си истории и се веселяха.

Мъжете, на които предстоеше да се женят, непрестанно биваха подлагани на подигравки и обсъждания от ергените в крайните колиби, но атмосферата в шатрата, пред която стоеше сега, беше доста по-тиха и спокойна, а обитателите ѝ бяха доста по-сериозни и улегнали. Беше им забранено да стъпват в жилището на зеландони, където бяха затворени бъдещите им съпрузи, но имаха доста по-голяма свобода от тях. Всички жени бяха настанени в едно помещение и нямаха право да излизат от него, докато представителите на силния пол бяха разпределени в няколко шатри и можеха да ходят, където си поискат, с изключение на жилището на шаманите.

— Джондалар! — извика му Джохаран, когато се приближи. — Мартона иска да те види. Тя е в шатрата на зеландони, където са жените.

Синеокият мъж се изненада, но забърза натам, чудейки се защо ли го викаше майка му. Той почука по стълба, забит пред входа на шатрата, и Мартона излезе навън, като побърза да затвори плътно завесата зад себе си. Тя държеше някакво пакетче в ръцете си, което му изглеждаше много познато. В следващия миг Джондалар се сети, че Айла бе носила това вързопче по време на цялото им пътешествие. Той често беше питал за съдържанието му, но русокосата жена винаги отклоняваше въпросите му.

— Айла настоя да ти дам това — рече Мартона, връчвайки му пакета. — Знаеш, че не бива да се виждате преди церемонията, но тя ми каза, че ако е знаела за това, щяла да ти го даде по-рано. Беше много разстроена, щеше да заплаче и за малко да наруши забраната лично, докато не се съгласих да изпълня молбата ѝ. Каза да ти предам, че било за брачната церемония.

— Благодаря ти, майко — рече Джондалар.

Мартона се скри в жилището на зеландони, преди синът ѝ да може да каже нещо друго. Мъжът закри към шатрата на бъдещите съпрузи, чудейки се какво ли можеше да има в пакета. Претегли го на ръка — беше лекичък, макар и доста обемист. Поради тази причина той не можеше да разбере защо Айла бе настояла да го задържи, когато трябваше да намалят товара си и да освободят повече пространство. Нима годеницата му бе носила това през целия път само за да му го връчи на брачната им церемония, замисли се той. Навярно не биваше да го отваря на открито — трябваше да си потърси по-удинено място.

Джондалар бе много доволен, когато влезе в шатрата и видя, че е пуста. Той се опита да развърже вървите, но не успя и се принуди да ги разреже с нож. Щом махна защитните пластове и надзърна вътре, видя нещо бяло. Мъжът го вдигна пред очите си. Това, което държеше в ръцете си, беше една изключително красива туника, изработена от снежнобяла кожа и украсена единствено с пухкави, завършващи с черни връхчета хермелинови^[1] опашки. По думите на майка му Айла бе казала, че е за брачната церемония. Нима му бе ушила брачна туника?

Бяха му предложили няколко тоалета и този, на който най-накрая се бе спрял, беше в зеландонийски стил. Тази туника обаче бе съвсем различна. Тя напомняше повече за одеждите на мамутоите, ала техните носии бяха обсипани с всевъзможни украси — наниз от слонова кост, раковини, мидички и най-различни други материали. Дрехата, изработена от Айла, нямаше почти никаква декорация, като се изключат хермелиновите опашки, ала независимо от това бе поразително красива. Снежнобелият ѝ цвят, толкова труден за постигане, в съчетание със семплата ѝ кройка, я превръщаше в истински магнит за окото.

„Кога е успяла да ушие тази дреха?“ — запита се мъжът. Не би могло да е станало по време на преходите им, защото нямаше

възможност, а и тя носеше този вързоп от самото начало. Навярно бе изработила туниката, докато живеела при мамутоите — в Лъвския бивак. Това обаче беше през зимата, в която се бе зарекла да се омъжи за Ранек. Джондалар се намръщи и сложи дрехата пред гърдите си. Определено беше неговият размер. Ранек бе по-нисък от него и туниката щеше да му е прекалено голяма.

Защо Айла бе ушила тази изключително красива дреха за него, ако е възнамерявала да се омъжи за Ранек и да остане да живее при мамутоите? Джондалар стисна несъзнателно туниката, докато мислите му препускаха. Беше толкова мека и гъвкава. Колко ли време бе работила над кожата, за да я направи такава? Ами цвета? Откъде се бе научила да докарва такъв снежнобял цвят? От Нези? Тогава си спомни, че бе виждал Крози, старата жена от огнището на Жерава, да носи бяла премяна на една от церемониите, на която всички слагаха най-хубавите си одеяния. Възможно ли бе Айла да се е научила от нея? Не се сещаше да я е виждал да работи над бяла кожа, ала сигурно просто не ѝ беше обърнал внимание.

Джондалар погали пухкавите хермелинови опашки. Откъде пък се бе сдобила с тях? Тогава си спомни, че се бе върнала с няколко хермелина в същия ден, когато бе донесла малкото вълче в землянката. Синеокият мъж се усмихна, когато се сети какви вълнения бе предизвикало това. Бяха се карали — по-точно, той се беше карал с нея по негова вина — и вече се бе преместил до огнището за готвене. Тя вече посещаваше огнището на Ранек и бяха почти сгодени. И въпреки това бе прекарала много, много дни над изработката на тази мека, красива бяла туника за него. Нима още тогава го бе обичала толкова силно?

Очите на Джондалар се замъглиха и всеки момент щеше да заплаче. Знаеше, че той се отнасяше студено към нея. Отчасти това се дължеше на ревността му, отчасти — на страха какво ли ще кажат сънародниците му, когато разберат кой я е отгледал. Бе я тласнал в прегръдките на друг мъж и въпреки това Айла беше прекарала дълги дни в изнурителна работа над тази туника, след което я бе носила през целия път, за да му я връчи на брачната им церемония. Нищо чудно, че беше разстроена и бе готова да наруши забраната, за да може той да я получи.

Синеокият мъж я разгледа отново. По нея нямаше и най-малка гънчица. Сигурно Айла бе намерила някакво място, където да я изглади, след като бяха пристигнали. Той притисна дрехата към гърдите си, усещайки мекотата ѝ, и се почувства така, сякаш прегръщаше любимата си. Тя бе вложила толкова много от себе си, за да я ушие. Бе готов да я носи с радост дори и да не беше толкова красива.

Но тя бе смайващо красива. Дрехите, които бе избрал да носи за церемонията, изглеждаха като дрипи пред нея въпреки всичките си украси. Джондалар винаги се бе гордял с добрия си вкус към облеклото — беше го наследил от Мартона, която бе изключително елегантна жена и винаги впечатляваше околните с изтънчеността си. Зачуди се дали майка му беше видяла туниката, ала се съмняваше в това. Тя щеше да оцени невероятното майсторство и щеше да му намекне по някакъв начин за подаръка, който го очакваше.

В този миг отвън се чува бързи стъпки, Джондалар надигна очи и видя Джохаран, който тъкмо влизаше.

— Ето къде си бил, Джондалар! — възкликна той. — Цял ден те търся. Викат те, за да ти кажат някакви указания. — В този миг очите му се спряха на туниката и той попита: — Какво е това?

— Айла ми е ушила туника за брачната церемония — рече брат му. — Затова майка е искала да ме види — за да ми даде това — добави той и я показа на Джохаран.

— Джондалар! — възкликна вождът на Деветата пещера. — Та това е невероятно! Съмнявам се, че някога съм виждал по-красиво изработена бяла кожа от тази! Ти винаги си обичал да се обличаш добре, но с тази туника направо ще блеснеш! Представям си колко жени ще поискат да са на мястото на Айла. Да не говорим колко мъже ще поискат да са на твоето място — включително и аз, братко, ако не беше Пролева, разбира се.

— Аз съм щастливец — промълви Джондалар. — Нямаш представа какъв щастливец съм, Джохаран.

— Е, искам да пожелаая и на двама ви много щастие — рече вождът на Деветата пещера на зеландониите. — Досега не съм имал възможност да ти го кажа, но понякога се притеснявах за теб. Особено след този... проблем, когато те изпратиха далеч отук. След като се върна, ти имаше предостатъчно жени, ала се чудех дали някога ще

успееш да намериш жена, с която да бъдеш щастлив. Бях сигурен, че ще се ожениш, но не знаех дали ще успееш да постигнеш това щастие, с което би те дарила добра съпруга като Пролева например. Никога не съм смятал, че Марона е жената за теб — завърши Джохаран.

Брат му беше трогнат.

— Зная колко пъти съм се шегувал с това, че след бракосъчетанието мъжът бива привързан с вериги за огнището си — продължи предводителят, — но истината е, че Пролева направи живота ми изключително щастлив, а синът ѝ внася една особена топлина в отношенията ни, която няма как да получим по друг начин. Знаеш ли, че отново очаква дете?

— Не — отвърна Джондалар. — Айла също е бременна. Жените ни ще имат деца, които ще бъдат почти връстници и ще бъдат братовчеди по огнище — допълни синеокият мъж с широка усмивка.

— Сигурен съм, че синът на Пролева е от моя дух и се надявам, че същото се отнася и за детето, което носи сега в утробата си, но дори и да не е така, децата от едно огнище даряват мъжа с такова щастие и наслада, че е трудно да се опише. Всеки път, когато погледна към Джарадал, изпитвам такава гордост и радост.

Двамата мъже се прегърнаха.

— След тази изповед от по-големия ми брат — започна Джондалар, — искам и аз да ти споделя нещо, братко. Често съм завиждал на щастията ти, дори и преди да замина — още преди Пролева да роди. Знаех, че тя ще бъде добра жена за теб. Тя стопля сърцето ти и го изпълва с любов. А след като се върнах от пътешествието си, видях, че синът ѝ е чудесен. Освен това Джарадал направо ти е одрал кожата.

— По-добре да тръгваш, Джондалар — усмихна се брат му. — Всъщност ме изпратиха да ти кажа да побързаш.

Високият мъж сгъна бялата туника, уви я в кожите, в които я бе опаковала Айла, и я положи внимателно на рогозката си. Сетне последва брат си, ала преди да излезе от шатрата, погледна към сгънатата туника, изгаряйки от нетърпение да я облече — бялата туника, която щеше да носи на Брачната церемония, на която щеше да се ожени за Айла.

[1] Хермелин — дребен хищен бозайник с бяла, изключително ценна кожа, срещащ се в Северна Европа и Азия. — Б.пр. ↑

ТРИЙСЕТ И ПЪРВА ГЛАВА

— Ако знаех, че днес няма да мога да ходя никъде, щях да уредя някои неща — рече Айла. — Трябва да се уверя, че с конете всичко е наред, а и Вълчо ще се изнерви, ако не ме намери.

— Никога преди не сме имали подобен проблем — отбеляза зеландони на Четиринайсетата пещера. — Невестата трябва да прекара в уединение деня преди брачната церемония. А в Сказанията се говори, че навремето този срок е бил цял месец!

— Това е било много отдавна, когато бракосъчетанията са се провеждали през зимата — изтъкна Първата сред служителите на Майката. — Тогава още е нямало една обща брачна церемония. Самите зеландони са били много малко и не са организирали Летни събори. Едно е дадена пещера да затвори две-три жени за един месец по средата на зимата, а съвсем друго — да изолираш два-три жени точно в разгара на летния сезон, когато всяка помощ е от значение. Ако жените, които ще се омъжват, не ни бяха помогнали, още щяхме да се туткаме с консервирането на месото от зубрите.

— Може и така да е — каза възрастната шаманка, — но един ден изобщо не е дълъг срок.

— Съгласна съм, ала наличието на животните превръща ситуацията в извънредна — отбеляза Първата. — Ще трябва да измислим нещо.

— Ще имате ли нещо против, вълкът да идва и да си отива, когато си поиска? — попита Мартона. — Жените нямат нищо против. Само трябва да направим така, че да се промушва през долната част на входната завеса.

— Не мисля, че това ще ни затрудни — рече зеландони на Четиринайсетата пещера.

По-възрастната шаманка се бе изненадала много приятно, когато видя вълка за пръв път. Хищникът бе облизал ръката ѝ и на нея много ѝ хареса да гали козината му. Айла ѝ разказа как бе спасила малкото вълче от хиените и ѝ обясни, че ако са достатъчно малки, когато ги

намериш, повечето животни се сприятеляват с хората. Дони на Четиринайсетата пещера бе забелязала колко внимание и престиж носеше Вълчо на чужденката и се чудеше дали ще е трудно да се сприятели и тя с някое животно, само че искаше да е по-мъничко. Така щеше да вдъхва още по-голям респект на хората.

— Значи остава само въпросът с конете — добави Мартона. — Може ли Джондалар да се грижи за тях?

— Разбира се, че може, но някой трябва да му го каже — отвърна Айла. — Доколкото разбирам, това едва ли ще съм аз.

— Естествено, че не може да му го кажеш — отвърна възрастната шаманка. — Забранено е да се виждаш с него!

— Но някой друг може, нали? — попита Мартона.

— Не и човек, който е свързан с церемонията — изтъкна зеландони на Деветнайсетата пещера, — което означава, че не бива да е роднина на някого от бъдещите съпрузи. Дони на Четиринайсетата пещера е права — именно поради това, че жените вече не прекарват в уединение цял месец, е още по-важно да се придържаме стриктно към правилата. — Артритът може и да измъчваше жестоко белокосата жена, но явно не бе успял да сломи твърдостта на характера ѝ.

— Добре тогава, не може ли някой, който не е свързан с церемонията, да направи това? — попита Айла.

— Познаваш ли някой, който да не е свързан с теб или с Джондалар с кръвно родство? — попита шаманката на Четиринайсетата пещера.

Русокосата жена се замисли.

— Ланидар? — предложи след малко. — Мартона, той свързан ли е с Джондалар по някакъв начин?

— Не — отвърна някогашната предводителка на Деветата пещера. — Аз със сигурност не съм, а Даланар ми спомена днес, че е бил избран за първите обреди на баба му... Значи и той не е.

— Така е — рече дони на Деветнайсетата пещера. — Помня, че Денода беше доста... впечатлена от него. Трябваше ѝ доста време, докато го забрави. Той се държа изключително добре с нея. Беше тактичен и внимателен, но същевременно се държеше на разстояние. Много ме впечатли.

— Както винаги — промълви Мартона, добавяйки наум, че Даланар винаги се отнасяше изключително внимателно с хората и

правеше точно това, което трябваше.

Белокосата жена обаче не искаше да изостави темата толкова лесно.

— Както винаги какво? — поинтересува се тя. — Тактичен? Внимателен? Впечатляващ?

— Всичко от изброените — усмихна се Мартона.

— И Джондалар е дете от неговото огнище — добави Първата.

— Да — кимна някогашната предводителка на Деветата пещера.

— Сърцето му е същото, макар че в интерес на истината синът ми малко отстъпва на Даланар по такт и деликатност.

— Така е, обаче какъвто и дух да сложи началото му, детето винаги наследява нещо и от майката — добави някогашната Золена.

Айла ги слушаше внимателно и веднага забеляза някои неща, които не бяха казани с думи. Тя усети, че зеландони на Деветнайсетата пещера беше доста впечатлена от Даланар и както изглеждаше, все още изпитваше влечение към него. Освен това бе очевидно, че синеокият син на Мартона не можеше да се мери по изтънченост с мъжа от огнището си — всички знаеха за инцидента с Ладроман. Някогашната предводителка на Деветата пещера знаеше за чувствата на старата жена и затова нарочно даде да се разбере, че познава Даланар доста по-добре и не е толкова впечатлена от него.

— Може ли някой да намери Ланидар — предложи русокосата жена, — за да го помоля да потърси Джондалар?

— Не, ти не можеш да направиш това, Айла — поклати глава Мартона — аз обаче мога. Само трябва някой да отиде и да го извика.

— Веднага ще го уредим — каза Първата сред служителите на Майката и махна на Меджера да се приближи. Айла си спомни, че тя беше с тях, когато търсеха елана на Тонолан в Недрата на Изворните скали. Тогава момичето беше ученичка на шаманката на Четиринайсетата пещера, ала тъй като не се разбираше добре с нея, беше станала послушничка на дони от Третата.

— Имам едно поръчение за теб — рече зеландони на Деветата пещера. — Мартона ще ти обясни.

— Познаваш ли Ланидар от Деветнайсетата пещера? — попита някогашната предводителка. Девојката не реагира по никакъв начин. — Той е синът на Мардена, майката на Денода. — Меджера поклати отрицателно глава.

— Момчето е на дванайсет години, но всъщност изглежда по-малко — добави Айла — и лявата му ръка е недъгава.

Меджера изрече:

— А, да, спомних си. Момчето, което хвърли копие на демонстрацията.

— Точно така — кимна Мартона. — Трябва да го намериш и да му кажеш да потърси Джондалар и да му предаде съобщение от мен. Кажи на Ланидар да уведоми Джондалар, че Айла е загрижена за конете и той трябва да види как са преди брачната церемония тази вечер. Разбра ли?

— Няма ли да е по-лесно, ако просто намеря Джондалар и му кажа това директно на него? — попита послушничката.

— Много по-лесно ще е, но не забравяй, че ще участваш в брачната церемония тази вечер и поради тази причина не можеш да се виждаш с Джондалар, нито да му предаваш съобщения от Айла или от мен. Ако не успееш да откриеш Ланидар, можеш да кажеш на някой друг да го извести, стига да няма родствени връзки с Джондалар. Разбра ли?

— Да — кимна Меджера. — Не се тревожи за конете, Айла. Ще направя всичко по силите си, за да известя Джондалар — добави и излезе.

— Време е да започнеш приготвянията си — обърна се Мартона към русокосата жена.

— Но още е едва пладне — учуди се Айла. — Има доста време, докато се стъмни. Пък и едва ли ще ми отнеме много време да облека туниката, която Нези уши за мен.

— Няма да е само това — информира я някогашната предводителка на Деветата пещера. — Сега всички ще отидем до реката, където жените ще се изкъпят. Водата се загрява, за да се пречисти за ритуала. Мисля, че няма защо да ти споменавам, че е изключително приятно човек да се къпе с гореща вода. Това е най-приятната част от предбрачните ритуали. Джондалар и мъжете също ще се изкъпят, но на друго място, естествено — добави жената.

— Обожавам горещата вода — рече Айла. — Лозадуните имаха горещ извор до заслоните си. Чувствах се страхотно, когато се къпех в него.

— Напълно те разбирам — кимна Мартона. — Недалеч от мястото, където извира реката, има езерца, пълни с гореща вода.

— Мисля, че съм минавала оттам — рече русокосата жена. — Има нещо, за което искам да те попитам. Щях да го направя по-рано и не зная дали вече не е твърде късно, но се надявах да пробия ушите си. Нося тези кехлибарени обици, подарени ми от Тюли, предводителката на Лъвския бивак, и бих искала да ги сложа, стига да има някакъв начин да ги закача на ушите си. Тя ми каза, че така се носели.

— Мисля, че лесно можем да уредим това — каза майката на Джондалар. — Сигурна съм, че някой от зеландони с радост ще ти помогне.

* * *

— Как мислиш, Фолара? — попита Меджера, вдигнала косата на Айла. — Така? Или така?

— Първата прическа, която ми показва, ми хареса повече — каза сестрата на Джондалар.

Бяха приключили с пречистващите ритуали и вече се намираха в жилището на зеландони. Въпреки множеството лампи, които бяха запалени, в помещението беше доста тъмно и на Айла ѝ се искаше да бъде навън под ярките лъчи на следобедното слънце, вместо да седи в сумрака, докато някой прави разни неща с косата ѝ.

— Меджера, защо най-накрая не ни разкажеш къде ги намери? — попита Мартона. Беше очевидно, че Айла се чувстваше некомфортно. Тя не бе свикнала някой да се занимава с косата ѝ, а младата послушничка явно не се затрудняваше да говори, докато прави прически. Майката на Джондалар си мислеше, че така ще разсее напрежението на Айла.

— Ами, както казах, разпитах навсякъде, ала никой не знаеше къде са. Най-накрая една жена от вашия лагер, мисля, че е съпруга на един от близките приятели на Джохаран — Солабан или Рушемар, — която плетеше някаква кошница...

Това е жената на Рушемар — Салова — прекъсна я Мартона.

— ... Та тя ми каза, че могат да бъдат при конете, ето защо тръгнах покрай поточето и там ги открих и двамата. Ланидар ми каза,

че разбрал от майка си, че Айла ще бъде през целия ден при жените, ето защо решил да провери как са конете, точно както ме помоли. Джондалар и той ми каза горе-долу същото. Знаеше, че трябва да прекараш времето до церемонията в уединение, и сметнал, че би било добре да хвърли един поглед на конете. Когато отишъл при тях, заварил там Ланидар и се заел да му показва как да си служи с копиехвъргача — обясни младата послушничка.

— Оказа се, че не съм единствената, която търси Джондалар. Малко след мен дойде и Джохаран, който изглежда беше малко ядосан, а може би просто бе изнервен. Той търсил навсякъде брат си, за да му каже да отиде до реката за ритуалното пречистване с останалите мъже. Джондалар ми заръча да ти кажа, че конете са добре и че си била права за Вълчо — май наистина си бил намерил другарка или приятел. Видял ги заедно.

— Благодаря ти, Меджера — каза русокосата жена. — Не знаеш какво облекчение за мен е да чуя, че Уини и Рейсър са добре. Нямах представа колко благодарна съм ти за времето и усилията, които си хвърлила, за да намериш Ланидар и Джондалар.

Беше й станало много приятно, когато разбра, че Ланидар сам се е сетил да провери как са конете. По принцип би очаквала това от Джондалар, ала той също трябваше да се подготви за брачната церемония и не искаше да го разсейва. Малко се разтревожи за Вълчо. Искаше й се четириногият й приятел да си намери другарка и да бъде щастлив, но същевременно се боеше да не го изгуби и бе загрижена за безопасността му.

Вълчо никога не бе живял с другите вълци — навярно тя бе прекарала повече време с тях, докато се учеше да ловува, отколкото той някога беше споделял със събратята си. Тя знаеше, че другите вълци са страшно предани на глутницата си и защитават свирепо територията си от другите представители на техния вид. Ако Вълчо срещнеше женски вълк-единак или вълчица от някоя близка глутница и поискаше да живее като вълк, щеше да му се наложи да се бие, за да се сдобие със своя собствена територия. Макар и да беше здраво, силно животно, по-едро от повечето вълци, той не бе израснал в глутница, където да се бори с връстниците си от съвсем малък. Вълчо не бе свикнал да се бие с другите вълци.

— Благодаря ти, Меджера — каза Мартона. — Айла изглежда страхотно. Не подозирах, че си толкова добра в оформянето на косата.

Айла вдигна ръце и опипа внимателно прическата си, докосвайки иглите, ролките и другите формички. Бе виждала някои от другите млади жени с подобни прически, ето защо имаше известна представа как изглежда.

— Ей-сега ще ти донеса огледало, за да се видиш — рече Меджера.

Това, което Айла видя в огледалото, беше една млада жена, чиято коса я караше да изглежда досущ като другите обитателки на шатрата. Изобщо не приличаше на себе си и се съмняваше, че Джондалар ще разпознае своята Айла в нея.

— Хайде да сложим обиците на ушите ти — предложи Фолара. — Трябва вече да се обличаш.

Послушничката, която бе пробила ушите на Айла, беше промушила тънка игличка от кост през всяка от дупчиците. После, посредством сухожилията, прикрепени към кехлибарите, Меджера ги закачи за игличките, забити в меката част на ушите на Айла.

Когато русокосата жена облече брачната си премяна, Меджера ахна.

— Никога не съм виждала нещо подобно! — възкликна.

Фолара също бе възхитена:

— Айла, това е толкова красиво и необикновено! Всички ще ти завидят! Откъде го имаш?

— Нези го направи за мен — отвърна русокосата жена. — Тя е съпругата на вожда на Лъвския бивак. Ето как трябва да се носи по време на церемонията — допълни и разтвори предната част на тоалета си, разкривайки заоблените си гърди, които бяха наедрили още повече от бременността, след което отново ги закри. — Нези ми каза, че една жена от мамутоите трябва гордо да покаже гърдите си, когато се жени. Сега искам да си сложа огърлицата, която ми даде, Мартона.

— Само че има нещо, което трябва да ти кажа, Айла — обади се майката на Джондалар. — Огърлицата ще изглежда страхотно с голямата кехлибарена висулка между гърдите ти, но никак няма да си пасне с тази кожена кесийка, която носиш на врата си. Зная, че означава нещо за теб, но си мисля, че ще е по-добре да я махнеш.

— Права е, Айла — добави Фолара.

— Виж се сама в огледалото — каза Меджера и го сложи пред русокосата жена.

Оттам я погледна същата странна жена със сложна фризура, само дето сега от ушите ѝ висяха кехлибарени обици.

— Каква е тази кесийка? — попита Меджера. — Изглежда пълна с разни неща.

— Това е моят амулет, а нещата вътре в него са даровете на тотема ми — Духа на Пещерния лъв. Повечето от тях потвърдиха важните решения в живота ми. Тя съдържа и жизнения ми дух в известен смисъл.

— Значи е нещо като еландон, така ли? — предположи Мартона.

— Мог-ър ми каза, че ако някога изгубя амулета си, ще умра — рече Айла. Докосна амулета си, почувства познатите издутини под пръстите си и в същия миг в съзнанието ѝ се появиха спомените от живота ѝ с Клана.

— Значи ще трябва да го съхраняваме на специално място — каза Мартона. — Може би най-добре до някоя донии, за да може Майката да го пази. Ти обаче нямаш донии, нали? Обикновено жената получава донии при първите си обреди, но не зная дали ти изобщо си имала подобна церемония.

— Всъщност имах — усмихна се русокосата жена. — Джондалар ме запозна с Майчиния дар на насладата и при първия път проведе церемония и ми подари фигурка на донии, която беше изработил сам. Нося я в торбата си.

— Едва ли някой би могъл да ти направи по-добра церемония на първите обреди от него — рече Мартона. — Синът ми има доста опит в тези неща. Защо не предадеш този амулет на моите грижи, а когато ти и Джондалар се отправите към мястото, където ще прекарате изпитателния си период, ще ти го върна, за да можеш да го вземеш със себе си. — Жената видя как Айла се колебаеше в началото, ала после кимна. Щом се опита обаче да свали кожената кесийка, кожената му каишка се заплете в новата ѝ прическа.

— Спокойно, Айла — каза Меджера. — Аз ще го оправя.

Русокосата жена стисна познатата кожена торбичка в юмука си, страхувайки се да се раздели с нея. Бяха прави — тя наистина не стоеше добре на тоалета ѝ, но не се беше разделяла с нея, откакто Иза ѝ я даде, а това беше малко след като бе открита от Клана. От толкова

дълго време тази кесийка представляваше неразделна част от живота ѝ, че ѝ беше наистина трудно да се раздели с нея. Сякаш самият амулет не искаше да я остави и затова се бе закачил за косата ѝ, когато се опита да го свали. Навярно тотемът ѝ искаше да ѝ каже нещо — може би не трябваше да се опитва да бъде само част от другите в деня на бракосъчетанието си с мамутойските си дрехи и зеландонийската си огърлица. Та тя беше просто една жена от Клана, когато срещна Джондалар, и навярно трябваше да запази нещо и от този период от живота си.

— Благодаря ти, Меджера, но си мисля, че промених решението си — каза накрая. — Искам косата ми да бъде разпусната. Джондалар много ме харесва така — добави и задържа амулета още миг в дланта си, след което го подаде на Мартона. Някогашната предводителка на Деветата пещера завърза на шията ѝ огърлицата, която майката на Даланар ѝ беше подарила, преди да започне да маха иглите и ролките, които поддържаха косата ѝ в елегантна зеландонийска прическа.

На Меджера не ѝ беше приятно да гледа как всичките ѝ усилия отиват на вятъра, ала това все пак си беше косата на Айла и тя имаше последната дума за прическата си.

— Нека да те среща — каза послушничката, прикривайки разочарованието си по начин, който впечатли Мартона. „Някой ден от това девойче ще стане чудесна зеландони“ — помисли си тя.

* * *

Когато Джондалар и останалите мъже, които щяха да се женят, се запътиха към жилището на зеландони, където щеше да се проведе церемонията, внезапно се почувства нервен. Не беше сам. Жените ги нямаше и голямата шатра беше празна. С помощта на неколцина от шаманите мъжете се наредиха един след друг — първо според номера на пещерата, в която живееха, а после според статута си. Позицията им в йерархията можеше да се променя и бракът представляваше едно от средствата за това. Статутът на едно огнище се определяше от положението на мъжа и жената, които го създаваха, и се предаваше на децата. Роднините на младоженците искаха статутът на новото огнище да бъде колкото се може по-висок, ала това се решаваше посредством

дълги преговори с вождовете и зеландони, които понякога бяха доста разгорещени.

Айла не участваше в преговорите за статута на новото огнище, което щяха да създадат с Джондалар — тя и бездруго едва щеше да разбере всички подробности, — но за сметка на Мартона използваше всеки удобен случай да стори нещо по този въпрос. Разговорът, който бе провела с някои от шаманите — в това число и с дони на Деветнайсетата пещера, — също бе част от тези договорки. Шаманката на Деветнайсетата пещера се опитваше да използва бурните младежки изблици на Джондалар, за да понижи йерархичната му позиция, отчасти защото Айла бе открила невероятната нова пещера в прилежащата на Деветнайсетата пещера територия. Това бе завишило значително статута ѝ и притесняваше белокосата старица, въпреки че Айла бе родена чужденка. Ако хората от Деветнайсетата пещера бяха открили пещерата, можеха да я запазят за себе си и да ограничат достъпа на другите, ала обстоятелството, че бе открита от една чужденка по време на Летния събор, неизбежно я правеше отворена за всички — нещо, което бе ясно подчертано от Първата.

Йерархичната позиция на Джондалар бе сред най-високите, понеже майка му беше бивш вожд, а брат му бе настоящ предводител на най-голямата пещера на зеландониите, дори и да не се броят многобройните му заслуги към пещерата с всичко онова, което бе донесъл или открил по време на пътешествията си. Той имаше изключителни каменоделски умения, а новото изобретение, което бе показал публично на събора — копиехвъргача — повиши още повече и без това високия му статут. Положението на Айла обаче беше проблем. Чужденците винаги имаха най-ниския статут, с което автоматично снижаваха статута на новото огнище, но Мартона и още неколцина се бореха срещу това, изтъквайки, че тя е била доста високопоставена сред народа си и притежава редица качества. Животните бяха двойствен фактор — някои казваха, че понижавали статута ѝ, а други — че го повишавали. Общият статут на новото огнище все още не беше определен, ала това нямаше да попречи на бракосъчетанието. Деветата пещера я бе приела и семейството щеше да живее там.

Жените бяха преместени в шатрата, в която дотогава бяха девойките за първите им обреди. Някой бе предложил да настанят мъжете там, за да не местят жените, ала идеята да се сложат мъже на

мястото, където съвсем доскоро е имало момичета, на които е предстояло да станат жени, предизвика смут сред зеландони. За зеландонийците бе недопустимо да се смесват жизнените сили на мъжете и жените, които често се явяваха противоположни една на друга, ето защо решиха да прехвърлят жените, които щяха да се задомяват. И бездруго това бе логичната следваща стъпка за девойките, преминали първите обреди.

Жените бяха не по-малко нервни от мъжете. Айла се чудеше дали Джондалар ще реши да сложи туниката, която му бе направила, и ѝ се прииска да бе знаела за забраната да говори с него, за да може да му я даде предната вечер. Тогава щеше да знае дали му бе по мярка и дали я е харесал, а сега ѝ оставаше единствено да чака до брачната церемония, за да разбере.

Жените също се наредиха според номера на пещерата си и мястото си в йерархията. Айла се усмихна на Левела, която беше пред нея. Щеше да ѝ е приятно да стои до сестрата на Пролева, докато чакаше, ала беше от Деветата пещера и между тях имаше няколко жени. Техният статут беше подобен, защото произхождаха от семейства на вождове и основатели, които бяха с изключително висок ранг, поради което положението на огнището им нямаше да се промени много. Статутът на Джондекам беше малко по-висок от този на Левела, ала незначителната разлика щеше да се прибави към новото огнище само ако двойката заживееше в неговата пещера.

Зеландони на пещерата, където щеше да живее двойката, ръководеше церемонията за всяко бъдещо семейство. Майките на младите хора, съпрузите им и близките им семейства също щяха да вземат участие в церемонията — те стояха в предните редици на публиката и чакаха да бъдат извикани от зеландони. Без родителско съгласие не можеше да има бракосъчетание. Изключение се правеше само за по-старите двойки, които не се женеха за пръв път — те се нуждаеха единствено от одобрението на пещерата, където щяха да живеят, ала приятелите и роднините им често вземаха участие в церемонията.

Айла забеляза и Джанида — тя беше по-назад, понеже бе жителка на Южното обединение на Двайсет и деветата пещера — и ѝ се усмихна. Джоплая се намираше още по-назад — принадлежността ѝ към ланзадонийците я определяше като чужденка, въпреки че мъжът

на огнището ѝ някога бе сред най-високопоставените зеландонийци. Ала, макар и да беше последна тук, бе сред първите ланзадонийци, а точно това имаше най-голямо значение. Русокосата жена огледа всички присъстващи жени. Все още имаше много, които не разпознаваше, както и пещери, от които не се бе запознавала с нито един човек, като се изключат общите представяния. Беше подочула, че някоя била от Двайсет и четвъртата пещера, а друга сподели, че е от Мечи хълм, който бе част от Новия дом на Малката тревиста река.

Айла се чудеше защо се бавят толкова. Толкова бързаха, докато се наредят в правилната последователност, а после ги оставиха да стоят прави. Навярно чакаха мъжете. Може би някой от тях бе променил решението си. Ами ако Джондалар направеше така? Не. Нямаше да го стори. Защо би го направил? Ала ако все пак се откажеше?

В шатрата на зеландони Първата дръпна завесата, която закриваше задната част на голямото помещение, и огледа множеството, което бе изпълнило не само поляната пред шатрата, но и склона на близкия хълм. Беше време да започват.

Първи излязоха мъжете. Когато Джондалар погледна нагоре, беше сигурен, че всеки човек, който можеше да присъства, е дошъл. Тълпата се оживи и му се стори, че чу думата „бяло“ повече от веднъж. Той се съсредоточи върху гърба на мъжа пред себе си, ала знаеше, че бялата му туника със сигурност е направила впечатление на присъстващите. Високият, невероятно красив светлокос мъж с омагьосващите очи щеше да се отвори винаги, но сега, както беше гладко избръснат, с измитата си руса коса, която изглеждаше почти бяла, и изключителната кожена туника изглеждаше просто зашеметяващо.

— Ако мога да си представя любимия на Дони — Луми — да слиза на земята в човешки облик, ето как ще изглежда — рече майката на Джондекам, високата зеландони на Втората пещера, на брат си Кимеран — вожда на пещерата.

— Чудя се откъде ли я е намерил — измърмори мъжът.

— И аз бих искал подобна туника.

— Мисля, че всеки мъж от тук присъстващите се чувства по същия начин, Кимеран — каза шаманката, — ала ти си сред малцината, на които ще стои също толкова добре. Джондекам също

изглежда добре. Радвам се, че реши да остави брадата си и това лято. Толкова му отива.

След като мъжете се наредиха в полукръг от едната страна на голямото огнище, дойде ред и на жените. Айла надзърна през отметнатата завеса и видя някакви хора, застанали около огъня. Слънцето още не бе залязло и огряваше лагера с алените си лъчи, на чийто фон множеството запалени факли бледнееха. Те бяха приготвени за по-късно — когато се стъмнеше. Една едра фигура, обърната с гръб към нея — най-вероятно зеландони — даде знак и жените излязоха навън.

В мига, в който Айла пристъпи извън шатрата, тя зърна високия мъж с бялата туника. Докато се строяваха в полукръг срещу мъжете, си мислеше: „Той я носи! Носи я! Носи моята туника!“ Всички бяха облечени с най-хубавите си дрехи, ала никой не носеше бяло и Джондалар се открояваше от всички останали. Според Айла той беше най-красивият мъж тук и човечето жени щяха да се съгласят без колебания с нея. Тя видя как я гледаше от другата страна на оранжевите пламъци, сякаш бе неспособен да отвърне взор от нея.

„Толкова е красива — помисли си Джондалар. — Никога не е изглеждала по-красива. Тъмножълтата туника, украсена с наниз от перленобели мъниста от слонова кост, раковини и зъби, която Нези бе направила за нея, идеално се връзваше с косата ѝ, чиито кичури се спускаха като водопад от искрящо злато по гърба ѝ.“

Единствените ѝ бижута бяха кехлибарените обици, подарени ѝ от Тюли, и огърлицата с висулка от същия материал, която майка му ѝ беше дала. Оранжево-жълтите камъни улавяха всеки отблясък на залязващото слънце, озарявайки с топлото си сияние голите ѝ гърди. Макар и да не приличаше на никоя друга, тъмножълтата туника, която бе отворена на бюста ѝ, ала същевременно беше здраво пристегнатата на талията ѝ, ѝ стоеше отлично.

Мартона се изненада приятно, когато видя, че Джондалар е облякъл бялата туника, ушита специално за него от бъдещата му съпруга. Тъй като знаеше какви дрехи бе избрал първоначално синът ѝ, не беше никак трудно да се досети, че именно тази туника е била скрита във вързопчето, което Айла толкова искаше да му връчи. Липсата на украса подчертаваше още повече невероятната чистота на цвета, а хермелиновите опашки ѝ придаваха елегантност. На фона на

семплата бяла туника изключителната премяна на Айла се открояваше с още по-голяма сила. От качеството на самата кожа до кехлибара, раковините, зъбите и няколко хилядите мъниста от слонова кост, този брачен тоалет щеше да подкрепи по неопровержим начин претенциите ѝ за висок статут. Огнището на сина ѝ щеше да бъде сред първите.

Джондалар не откъсваше очи от Айла. Очите ѝ блестяха, а гърдите ѝ се издигаха трескаво от вълнението, което изпитваше. Синеокият мъж я бе виждал такава в миговете, когато бе запленена от нещо красиво или бе възбудена от лова. „Тя е златна жена — помисли си Джондалар и усети как кръвта нахлува в слабините му. — Златна като слънцето.“ Желаяше я безумно и не можеше да повярва, че тази чувствена красавица съвсем скоро ще бъде негова съпруга. Негова съпруга... харесваше му как звучи. Щяха да заживеят заедно в дома, с който възнамеряваше да я изненада. Ще започне ли изобщо тази церемония? Ще свърши ли някога? Не искаше да чака. Искаше да се втурне към нея, да я грабне в обятията си и да я отведе някъде, където щяха да са само двамата.

Шаманите се събраха около тях и Първата започна да пее. След малко към нея се присъедини друга зеландони, държейки определен тон, последвана от трета. Всяка дони си избираше тон, който се различаваше по височина и тембър от тези на останалите, и малко преди някоя от тях да остане без въздух, на нейно място се включваше друга. Когато зеландони, която трябваше да ръководи церемонията за първата двойка, започна да говори, гласовете на шаманите се бяха слели в омаен, протяжен напев, който можеше да продължава до безкрайност, ако имаше достатъчно хора, които да се включват на мястото на тези, които си почиваха.

Хоровото песнопение изпълни съзнанието на Джондалар, който се вираше като омагьосан в жената, която обичаше. Той едва чу думите, изречени от зеландони за първите няколко двойки. Изведнъж някой го побутна леко по гърба и той подскочи, дочул собственото си име. Приблужи се до Първата сред служителите на Майката и спря от едната ѝ страна в същото време, когато Айла застана от другата.

Зеландони ги изгледа одобрително. Джондалар беше най-високият сред мъжете и тя винаги го бе смятала за най-привлекателния мъж. Точно поради тази причина го избра и преди толкова много години, когато беше още момче, за да го научи на дара на насладата.

Той се бе оказал способен ученик — даже прекалено способен. За малко да я накара да се откаже от призванието си.

Сега бе доволна, че обстоятелствата се бяха стекли именно по този начин. Докато го наблюдаваше, някогашната Золена се зачуди откъде ли беше намерил тази прекрасна бяла туника, която му стоеше толкова добре. Без съмнение се бе сдобил с нея по време на пътешествието си. Цветът веднага приковаваше погледа, а липсата на украса ѝ придаваше колорит. Да, Джондалар си подхождаше с жената, която си бе избрал. Първата се обърна към Айла.

И Айла му подхождаше. Не, тя дори го превъзхождаше, каза си зеландони, а това никак не беше малко. Трябваше да признае, че синеокият красавец не само бе успял да намери жена, която да му е равностойна, но и беше открил такава, която да го надминава. Шаманката знаеше, че двамата неизменно привличаха вниманието на хората към себе си и всички бяха чували за тях, защото бяха както най-хубавата двойка на Летния събор, така и най-интересната.

Мартона пристъпи напред и застана до сина си заедно със сегашния си съпруг Уиламар от дясната ѝ страна. Отляво беше Даланар, а зад него — Джерика. Те трябваше да изчакат до самия край на церемонията, за да видят Джоплая и Екозар женени. До Уиламар стояха Фолара и Джохаран. До вожда на Деветата пещера бяха застанали Пролева и синът ѝ Джарадал, а в публиката имаше много техни приятели и роднини. Зеландони изгледа бъдещата двойка и близките им, след което обходи с поглед насъбралото се множество и започна.

— Всички пещери на зеландониите! — изрече тя с тържествен глас. — В момента ставате свидетели на съединяването на една жена и един мъж. Дони, Великата Майка Земя, Първият създател, Майката на Всичко, Родилата Бали, що огрява небето, и Любимата на Луми, що свети тази нощ и ни наблюдава заедно с Нея — Тя е почетена от свящото единение на Нейните деца.

Айла погледна към луната. Сърпът ѝ сияеше в сребърно и тя изведнъж осъзна, че навън вече беше тъмно. Слънцето бе залязло преди доста време, но силният огън и многото факли правеха сцената ярка като ден.

— Тези двама души, които стоят сега пред нас, зарадваха Великата Майка Земя с желанието си да се съберат. Джондалар от

Деветата пещера на зеландониите, син на Мартона, бивш вожд на Деветата пещера, която е омъжена понастоящем за Уиламар, майстор-търговец на зеландониите, роден в огнището на Даланар, основател и вожд на ланзадониите, брат на Джохаран, вожд на Деветата пещера на зеландониите...

Изброяването на този дълъг списък от имена и връзки, повечето от които бяха абсолютно непознати за Айла, ѝ се стори доста отегчително. Бракосъчетанието беше един от малкото моменти в живота на даден човек, когато всичките му роднински връзки се изброяваха. По едно време обаче тонът на Първата се промени и русокосата жена отново се съсредоточи.

— ... избираш ли Айла от Деветата пещера на зеландониите, благословена от Дони и почетена с Благословията И... — хората си зашушукаха оживено, защото бременността на жената бе добра поличба за брака — ... преди известна като Айла от мамутоите, член на Лъвския бивак, дъщеря на огнището на Мамут, избрана от Духа на Пещерния лъв, закриляна от Пещерната мечка, приятел на конете на име Уини и Рейсър и на четириногия ловец Вълчо...

Айла се зачуди къде ли беше Вълчо. Не се бе появявал нито следобед, нито вечерта и тя се чувстваше разочарована. Знаеше, че това едва ли означаваше нещо за него, ала се надяваше, че ще присъства на бракосъчетанието ѝ.

— ... приета от Джохаран, брат на Джондалар и вожд на Деветата пещера на зеландониите, както и от Мартона, майка на Джондалар и бивш вожд на Деветата пещера на зеландониите, одобрена от Даланар, основател и вожд на ланзадониите, мъж на огнището на Джондалар...

Зеландони продължи да изброява родословието на синеокия мъж. Айла не съзнаваше с колко много нови роднинства се сдобива чрез това бракосъчетание, но на Първата дори ѝ се искаше да бъдат повече. Отне ѝ доста време, докато подготви речта си така, че да съответства по всички правила на ритуала. Айла имаше толкова малко роднински връзки!

— Избирам я — отвърна Джондалар, докато гледаше любимата си.

— Ще я уважаваш ли, ще се грижиш ли за нея, когато е болна, ще осигуряваш ли прехрана за нея, когато е бременна, и за всички

деца, родени в огнището ви, докато живеете заедно?

— Ще я уважавам, ще се грижа за нея и ще осигурявам прехрана за нея и за децата ѝ — отвърна Джондалар.

— А ти, Айла от Деветата пещера на зеландониите, преди известна като Айла от мамутоите, член на Лъвския бивак, дъщеря на огнището на Мамут, избрана от Духа на Пещерния лъв, закрияна от Пещерната мечка, приятел на конете на име Уини и Рейсър и на четириногия ловец Вълчо, избираш ли Джондалар от Деветата пещера на зеландониите, син на Мартона, бивш вожд на Деветата пещера, която е омъжена понастоящем за Уиламар, майстор-търговец на зеландониите, роден в огнището на Даланар, основател и вожд на ланзадониите? — Този път шаманката реши да изреди само най-важните връзки, вместо да повтаря всички, за голямо облекчение на Айла и на повечето от присъстващите.

— Избирам го — каза русокосата жена, загледана в Джондалар. Думите ѝ отекнаха в главата ѝ. Избирам го. Избирам го. Избрах го преди доста време и сега мога най-накрая да го избира.

— Ще го уважаваш ли, ще се грижиш ли за него, когато е болен, и ще учиш ли децата си да го уважават като твой съпруг и техен хранител... включително и това, с което Дони вече те е Благословила? — продължи Първата.

— Ще го уважавам, ще се грижа за него и ще уча децата си да го уважават като мой съпруг и техен хранител — рече Айла.

Зеландони махна с ръка.

— Кой има властта да одобри съюза на този мъж и тази жена? — попита.

Мартона пристъпи напред.

— Аз, Мартона, бивш вожд на Деветата пещера на зеландониите, имам тази власт. Съгласна съм да оженя своя син Джондалар за Айла от Деветата пещера на зеландониите — рече.

Уиламар също пристъпи напред.

— Аз, Уиламар, майстор-търговец на зеландониите, съпруг на Мартона, която е бивш вожд на Деветата пещера на зеландониите, също давам съгласието си за този съюз. — Съгласието на Уиламар не беше необходимо, ала намесата му в церемонията показва одобрението му към женитбата на сина на съпругата му с чужденката и улесни включването на Даланар, който тъкмо правеше крачка напред.

— Аз, Даланар, основател и вожд на ланзадониите, мъж на огнището на Джондалар, син на бившата ми съпруга, също давам съгласието си да се ожени за Айла от Деветата пещера на зеландониите, преди известна като Айла от мамутоите.

След тези думи Даланар я погледна по същия начин, както я гледаше Джондалар, и русокосата жена усети как тялото ѝ потръпна. Не беше за пръв път. Даланар и Джондалар не само си приличаха — тя ги усещаше по сходен начин. Айла не можа да се въздържи и дари по-възрастния мъж с една от лъчезарните си усмивки, които сякаш грееха със собствена светлина, и за момент на него му се прииска да бъде на мястото на Джондалар. В следващия миг Даланар забеляза, че младият мъж му се хили насреща — момчето знаеше как се чувства и не можеше да се стърпи да не го подразни. За малко да се засмее с глас.

— Одобрявам твърдо бракосъчетанието! — добави вождът на ланзадонийците.

— Кой има властта да одобри съюза на този мъж и тази жена? — попита отново Първата.

— Аз, Айла от Деветата пещера на зеландониите, преди известна като Айла от мамутоите, член на Лъвския бивак и дъщеря на огнището на Мамут, имам властта да говоря от свое име. Тази власт ми е дадена от Мамут от Огнището на Мамут, най-възрастният и най-уважаваният сред всички мамутои, от Талут — предводител на Лъвския бивак, и от сестра му Тюли — предводителка на Лъвския бивак. От тяхно име давам съгласието си да се омъжа за Джондалар от Деветата пещера на зеландониите — рече Айла и си отдъхна, защото ужасно се бе притеснявала да не пропусне или обърка нещо.

— Мамут от Огнището на Мамут — Този, който Служи на Майката за мамутоите — заяви Първата — е дал на дъщерята на Огнището си свободата да решава за себе си. Тъй като съм служителка на Майката, аз също мога да говоря от негово име. Айла реши да се ожени за Джондалар, следователно решението ѝ се потвърждава от съгласието на Мамут — допълни зеландони и извика гръмко, така че всички да я чуят: — Кой говори от името на тази двойка?

— Аз, Джохаран, вожд на Деветата пещера на зеландониите, говоря от името на тази двойка и приветствам Джондалар и Айла в Деветата пещера на зеландониите — рече по-големият брат на Джондалар, след което се обърна с лице към насъбралото се

множество: — Ние, жителите на Деветата пещера на зеландониите, ги приветстваме!

Тогава Първата протегна двете си ръце, сякаш искаше да прегърне всички присъстващи, и заяви:

— Всички пещери на зеландониите! Джондалар и Айла се избраха един друг. Те получиха одобрението на всички, които трябваше да се произнесат, и бяха приети от Деветата пещера. Имате ли да кажете нещо за този съюз?

Разнесе се одобрителен рев. Дори и да имаше някой против, гласът му беше заглушен. Дони изчака глъчката да утихне, преди да продължи:

— Дони, Великата Майка Земя, одобрява съюза на Нейните деца. Като е Благословила Айла, Тя показва благосклонността си към бракосъчетанието им. — Даде знак на Айла и Джондалар, които се хванаха за ръце и ги протегнаха към шаманката. Едрата жена взе един обикновен кожен ремък, омота го около съединените им китки и го завърза на възел. След края на изпитателния период те трябваше да върнат ремъка цял — не срязан, — а в замяна щяха да получат съответстващи си огърлици, дар от зеландони. Това щеше да означава, че съюзът им е осветен и оттук насетне могат да получават и други дарове.

— Възелът е завързан. Вече сте женени. Нека Дони винаги да ви озарява с усмивката си. — Младоженците се обърнаха с лице към тълпата и Първата обяви: — От този миг нататък те вече са Джондалар и Айла от Деветата пещера на зеландониите!

Всички отстъпиха назад, включително и зеландони, за да освободят място за следващите младоженци и семействата им. Това обаче не означаваше, че церемонията е приключила за Джондалар и Айла. Когато близките им се върнаха сред публиката, те отидоха при другите двойки, които чакаха със завързани за китките кожени ремъци.

Макар и повечето хора да бяха наблюдавали с радост бракосъчетанието на Джондалар и Айла, имаше неколцина, у които този спектакъл пробуди съвсем различни чувства. Една от тях бе красивата жена със светлоруса, почти бяла коса, млечнобяла кожа и тъмносиви очи. Доста от присъстващите — мъже, жени, дори и деца я гледаха с възхищение, ала в момента, в който зърваха намръщената ѝ физиономия, бързаха да отклонят очи от нея.

Марона не се усмихна нито веднъж на чудесната двойка. Тя наблюдаваше с нескрита омраза чужденката и мъжа, който някога се бе зарекъл, че ще се ожени за нея. През онази година тя трябваше да бъде център на вниманието, ала вместо, това той бе заминал на пътешествие, изоставяйки я в последния момент. И за да се влошат нещата още повече, бе дошла и неговата близка братовчедка — тази странно изглеждаща чернокоса жена, за която всички казваха, че била много красива, — за да се омъжи за най-грозния мъж, който Марона беше виждала. Сега вниманието на всички бе насочено към нея и точно това не се харесваше на светлорусата красавица. Да, тя щеше да се омъжи за нелош мъж до края на лятото, но той не беше Джондалар — мъжът, когото всички жени желяеха и който тя трябваше да получи. Тя си мислеше, че Съборът, на който двамата бяха разкъсали възела преди няколко години, беше най-отвратителният Летен събор в живота ѝ, ала се оказа, че греша — сегашният беше още по-неприятен.

Тази година Джондалар се беше върнал с чужденка, която не можеше без животни край себе си и спокойно носеше момчешко бельо. Вече бяха женени, а отгоре на всичко тя беше и бременна — Благословена от Майката. Не беше честно. И откъде бе намерила този тоалет, който показваше гърдите ѝ? Марона никога не би се поколебала да го носи по този начин, ако се беше сетила за това, но сега в никакъв случай нямаше да последва примера на Айла, дори и всички жени да тръгнаха с разголени бюстове. „Някой ден — закани се тя. — Някой ден ще му го върна. Някой ден той ще съжалява. И двамата ще съжаляват. Някой ден.“

Имаше и други, които не посрещнаха възторжено това бракосъчетание. Ларамар бе сред тях. Той не харесваше нито мъжа, нито жената. Джондалар винаги го гледаше с презрение, дори когато пиеше бармата му, а тази жена, Айла, която вдигна такъв шум около най-малката щерка на Тремеда, сякаш имаше кой знае какъв проблем, и незнайно как бе запленила Ланога. Вече Ланога не си беше у тях, за да му приготви нещо за ядене — не, вместо това киснеше с другите жени, които гледаха бебета, само дето още не беше жена. Е, като пораснеше, можеше да стане доста хубавичка — не като онази дърта мърлячка, която я беше родила. „Просто искам Айла да стои далеч от огнището ми — помисли си Ларамар, след което на устните му се

появи ехидна усмивка. — Чудя се каква ли ще бъде, когато се напие с барма на празненството в чест на Майката? Скоро ще разбере.“

Ларамар не беше единственият мъж, който наблюдаваше младоженците с хладна неприязън. „Името ми е Мадроман и ми се ще да го запомнят, особено Джондалар — каза си послушникът. — Гледай го какъв е самодоволен — издокарал се в бялата си туника и си мисли, че всяка от жените копнее за усмивката му. Бе доста изненадан, когато откри, че вече съм част от зеландони. Сигурен съм, че никога не е очаквал подобно нещо, че изобщо не ме е смятал за способен да го направя, но аз съм далеч по-умен, отколкото ме мисли. Някой ден ще стана зеландони и ще бъда на мястото на тази дебела жена, която се държи с чужденката на Джондалар тъй, сякаш е шаманка. Не може да се отрече обаче, че е красива. Аз също можех да си намеря някоя като нея, ако този фуклюо не ми беше избил зъбите. Нямаше никакви основания да ме удря така — всичко, което направих, беше да кажа истината. Той искаше да се ожени за Золена и тя щеше да се съгласи, ако не бях разгласил плана им. Трябваше да ги оставя да се оженият — тогава този ухилен самохвалко щеше да се венчае за тази дърта дебелана, вместо за чужденката, която домъкна. Тя се прави на голямата зеландони, но не е дори послушничка, да не говорим и че не умее да говори както трябва. Чудя се колко ли жени щяха да го сметнат за красив, ако някой му избиеше зъбите? Това си струва да се види. Бих искал някой ден да го видя така.“

Брукевал също гледаше двойката с едва прикрита злоба. Той бе неспособен да отдели очи от неземно красивата жена с разпилени златисторуси къдрици и разголени гърди. Беше бременна и това правеше гърдите ѝ още по-големи и привлекателни — повече от всичко на света Брукевал копнееше да се протегне и да ги докосне, да ги погали и да захапе наедрелите им зърна. Изглеждаха толкова съвършени, че ловецът започваше да си мисли, че Айла нарочно ги бе разголила, за да го дразни — сякаш искаше да го изкуши с твърдостта им, с примамливата гънка между тях и с щръкналите розови зърна, които просто крещяха да бъдат засмукани.

Джондалар ще докосва тези гърди, ще ги гали и мачка, ще поема зърната им между устните си и ще ги хапе до полуда. Винаги Джондалар, винаги той — всеобщият любимец, късметлията, щастливецът. „Отгоре на всичко има и най-добрата майка — майката

на Марона никога не се е грижила за мен, ала Мартона винаги ми е помагала; говореше ми, обясняваше ми разни неща, позволяваше ми да стоя при тях — каза си Брукевал. — Винаги е била добра към мен. Джондалар също не се е държал лошо, но това е само защото ме съжаляваше — все пак нямах неговата майка. Сега той ще има жена, която е златна като Бали, великият златен син на Великата Майка, със съвършени гърди, която вече е Благословена и съвсем скоро ще стане майка“.

Айла така се бе зарадвала, когато го видя да влиза в пещерата с факлата, и му беше казала, че ако не беше Джондалар, щеше да избере него... само дето това не беше истината. Беше го излъгала. Когато Джондалар дойде заедно с онзи плоскоглавец, тя даде ясно да се разбере, че го смята за плоскоглавец — също като онзи, който се беше присламчил към ланзадонийците. „Не зная как Даланар изобщо може да разреши на Екозар да погледне дъщерята на огнището му, да не говорим пък да се ожени за нея! — възмущаваше се Брукевал. — Това е отвратително. Такива неща не бива да се допускат. Този Екозар е изрод — полуживотно, получовек. Джопляя е изключително привлекателна млада жена, тиха и кротка е и винаги се е държала добре с мен, но как може да избере този плоскоглавец за съпруг? Не бива да се женят. Някой трябва да спре това безумие — мислеше си ловецът. — Навярно аз трябва да се заема с това. Ако Айла помисли малко над това, веднага ще разбере, че постъпвам така, както трябва да се постъпи в случая. Така може да ме види в нова светлина. Чудя се дали ще се обърне към мен, ако нещата се променят... ако Джондалар не е повече тук? Ако нещо се случи с Джондалар, дали ще пожелае да се омъжи за мен?“

ТРИЙСЕТ И ВТОРА ГЛАВА

Левела и Джондекам вдигнаха съединените си ръце, за да поздравят Айла и Джондалар, които се присъединиха към тях.

— Тя не каза ли, че вече си Благословена, Айла? — попита сестрата на Пролева.

Русокосата жена само кимна. Беше прекалено развълнувана, за да промълви и дума.

— О, Айла! — възкликна Левела. — Та това е чудесно! Защо не ми каза? Джондалар знаеше ли? Ти си такава късметлийка! — нареждаше тя, без да даде на Айла възможност да отговори. Дори се опита да я прегърне, забравяйки, че ръката ѝ е привързана за тази на Джондекам, и за малко да падне, ала той веднага я улови. Всички се засмяха — включително и някои от другите двойки, които стояха наблизо, и в края на краищата.

Левела прегърна Айла само с една ръка. — И тоалетът ти е толкова хубав, Айла! Никога не съм виждала нещо подобно. Има толкова много мъниста от слонова кост и кехлибар, че сякаш е направена от слонова кост и кехлибар! Това жълто страхотно ти отива, а и съм възхитена от начина, но който я носиш — разгърдена на бюста, особено пък след като ще бъдеш майка. Сигурно е тежичка обаче... Откъде я взе?

Левела беше толкова развълнувана, че другата жена се усмихна.

— Да, тежичка е, но съм свикнала с нея — отвърна. — Нося я още откакто бях при мамутоите. Нези ми я даде, защото си мислеше, че ще се омъжа за един от мамутоите, и тя ми каза как точно да я нося. Тя бе съпругата на вожда на Лъвския бивак. Когато двамата с Джондалар решихме да си тръгнем, тя ми рече да я задържа и да я облека, когато се омъжа за него. Те много харесаха Джондалар. Искаха да остане да живее при тях и да стане един от мамутоите, ала той каза, че трябва да се върне у дома си. Мисля, че разбирам защо — рече Айла. Някои от двойките се бяха приближили до тях, защото искаха

после да разказват какво бе споделила русокосата чужденка за дрехите си.

— Джондалар също изглежда чудесно — каза Левела. — Твоят тоалет е великолепен заради украшенията и мънистата, а при този на Джондалар е точно обратното — неговата туника изпъква точно заради цвета.

— Така е — включи се и Джондекам. — Всички слагаме най-хубавите си дрехи, което обикновено означава тези с най-много украса, но никой не може да засенчи твоята премяна, Айла, а когато Джондалар се появи с бялата си туника, всички веднага го забелязаха. Утре всички жени ще искат дреха като твоята, а всички мъже ще искат туники като на Джондалар. Кой ти направи тази туника, Джондалар?

— Айла — отвърна синеокият мъж.

— Айла! — смая се Левела. — Ти ли я уши?

— Една приятелка от мамутоите ме научи как да правя бяла кожа — обясни русокосата жена.

В този миг хората се втурнаха напред, за да чуят следващата зеландони.

— Най-добре да спрем да говорим, защото започват — отбеляза Левела.

След като замълчаха, за да може да бъде проведена церемонията за следващата двойка, Айла се замисли защо брачният ритуал изискваше китките на младоженците да бъдат завързани с кожен ремък, който да не се прерязва. Тя си припомни как Левела се бе втурнала да я прегърне и за малко не бе паднала на земята. Явно човек трябваше да се допита до половинката си, преди да извърши нещо необмислено. „Добър начин да се внуши какво представлява бракът“ — каза си.

— Иска ми се да побързат — измърмори един от наскоро оженените мъже. — Умирам от глад. С цялото това постене днес стомахът ми направо е залепнал за гърба ми.

Айла нямаше нищо против дългото изреждане на имена и връзки, защото то ѝ даваше време да остане насаме със собствените си мисли. Вече беше омъжена и Джондалар беше нейният съпруг. Може би отсега нататък щеше наистина да се чувства като Айла от Деветата пещера на зеландониите, макар че се гордееше и с това, че Айла от мамутоите също беше част от името ѝ. Обстоятелството, че щяха да

живеят в Деветата пещера, не означаваше, че е станала различен човек. Просто бе придобила нови имена и връзки, които да прибави към предишните. Не беше изгубила и тогата от Клана си.

Мислите ѝ внезапно се насочиха към времето, когато беше малко момиче и живееше с Клана. Когато се женеха, те нямаха такива ритуали с връзване с кожени ремъци, защото просто не се нуждаеха от тях. Още от времето, когато бяха малки, жените от Клана биваха научавани да изпълняват всички желания на съпруга си, както и да се грижат за нуждите му, защото мъжете пък бяха учени от най-крехка възраст да не дават израз на тревогите, проблемите и болките си. Мъжът никога нямаше да помоли за помощ — жената просто трябваше да разбере кога му е необходима такава.

Брод не се нуждаеше от помощта ѝ, но за сметка на това непрекъснато искаше нещо от нея. Караше я да върши разни неща просто защото можеше да я накара — като това да му носи вода и да връзва ремъците на опинците му например. Твърдеше, че тя е момиче и трябва да се научи, ала не се интересуваше дали се учи и сякаш изобщо не забелязваше, когато тя се стараше да му угоди. Брод просто искаше да покаже властта си над нея, защото тя му се съпротивляваше, а жените от Клана не проявяваха неподчинение спрямо мъжете. Тя уронваше неговата мъжественост и той я мразеше заради това, а може би на някакво инстинктивно ниво усещаше, че е различна. Това в никакъв случай не беше лесен урок за нея, ала, макар и Брод да бе учителят ѝ, Джондалар беше този, който пожъна плодовете на обучението ѝ. Тя винаги се съобразяваше със състоянието на любимия си и се опитваше да отгатне нуждите му, ето защо всеки път, когато не знаеше къде е, се притесняваше. Поради същата причина се тревожеше и за животните.

Изведнъж, сякаш мисълта за него го бе накарала да се появи, Вълчо изникна до нея. Тъй като дясната ѝ ръка бе завързана за лявата китка на Джондалар, тя се наведе и погали четириногия си приятел с лявата си длан.

— Тревожех се за него и се чудех къде ли е — рече Айла, поглеждайки нагоре към Джондалар, — но ми изглежда доста добре.

— Явно си има причина за това — усмихна ѝ се той.

— Когато Бебчо си намери другарка, ме изостави — въздъхна Айла. — От време на време идваше да ме види, но живееше със

собствения си вид. Мислиш ли, че ако Вълчо си е намерил другарка, ще реши да остане при нея?

— Не зная. Казвала си неведнъж, че той възприема хората като своя глутница, ала ако тръгне да си търси другарка, тя трябва да бъде от неговия вид.

— Искам да бъде щастлив, но ще ми липсва ужасно, ако никога не се върне — сподели русокосата жена и се изправи. Повечето хора я наблюдаваха с явен интерес — особено тези, които не бяха виждали вълка. Тя даде знак на Вълчо да стои близо до нея.

— Доста големичък вълк, нали? — отбеляза една от жените, докато отстъпваше назад.

— Така е — отвърна ѝ Левела, — но хората, които го познават, казват, че никога не е причинявал нещо лошо на хората, нито пък се е държал заплашително с тях.

В този момент хищникът седна на задните си лапи и започна да се чеше енергично, явно раздразнен от някоя бълха. Жената се изкикоти нервно.

— Това определено не изглежда заплашително — каза.

— Освен за бълхата, която го тормози — усмихна се сестрата на Пролева.

Внезапно вълкът се изправи, вирна муцуна, сякаш беше чул или подушил нещо, и погледна към Айла.

— Върви, Вълчо — каза русокосата жена, давайки му знак, че е свободен да си върви. — Ако искаш да се поразходиш, давай.

Четириногият ѝ приятел се запровира между хората, някои от които доста се стряскаха, когато го виждаха да изниква изведнъж покрай краката им.

Следващото бракосъчетание беше не на двойка, а на трима души. Един мъж се женеше за две сестри-близначки. Те не искаха да се разделят, което не беше нещо необичайно за близначките и близките сестри. Единствената трудност в подобна ситуация идваше от това, че на един мъж щеше да му бъде доста трудно да изхранва две жени и техните деца, ала в конкретния случай мъжът беше малко по-възрастен и имаше добра репутация и висок статут. Въпреки това обаче не бе изключено някоя от жените да доведе след време и втори мъж в огнището.

Когато дойде време за последната двойка, на хората вече им беше втръснало да слушат безкрайните повторения на едни и същи неща, ала щом Джопляя и Екозар пристъпиха напред, всички отново се оживиха. Те видяха една стройна, екзотична жена с тъмна коса и нежна красота, която беше трудно да се опише. Мъжът до нея едва ли можеше да изглежда по-различно — той бе набит и як, тежките му вежди засенчваха хлътналите му очи, а гладко избръснатата му челюст бе ясно очертана и му придаваше сурово изражение, но почти нямаше брадичка. Само челото му не напомняше за Клана — то бе високо и изправено, а не сплеснато и полегато, както при съществата, известни именно поради тази причина като плоскоглавци.

За повечето от присъстващите нямаше никакво съмнение, че пред тях стои мъж със смесени духове — наполовина животно, наполовина човек. Имаше такива, които смятаха, че не бива да му се разрешава да се ожени за жената до него. Без значение колко странна изглеждаше, никой не можеше да отрече, че е човешко същество; една от тях, а не от онези плоскоглави твари. Зеландони трябваше да се противопостави на този съюз и да не им разреши да се бракосъчетаят.

Тъй като ланзадонийците още нямаха своя дони, напред пристъпи Първата сред служителите на Майката, но не защото беше Първа, а понеже бе шаманка на Деветата пещера на зеландониите, където бе живял някога Даланар. Нямаше друга пещера, с която да го свързват по-силни връзки, а Джопляя бе дъщеря на неговото огнище.

Докато Първата заемаше мястото си, се замисли, че Екозар изглеждаше толкова мускулест и силен, че едва ли някой би го предизвикал за традиционните единоборства след края на церемонията. Приключеше ли с бракосъчетаването на последната двойка, нямаше да е зле да обяви и че Първата послушничка на шаманката на Втората пещера вече бе призната за зеландони. Тя бе решила да се премести при Даланар и ланзадонийците и да стане първата ланзадони сред служителите на Майката.

Някогашната Золена изгледа хората, които се събраха пред нея. Даланар стоеше с гордо вдигната глава и тя се замисли колко приличаше на Джондалар. Е, имаше някои дребни различия, ала тя бе способна да ги види само защото навремето бе доста интимна с помладия. До него стоеше Джерика, майката на Джопляя, а зад нея бе Хочаман — мъжът от нейното огнище. Той се подпираше на някакъв

млад мъж, който беше непознат за Първата. Предполагаше, че навремето е бил зеландони на някоя далечна пещера или пък шаман на лозадунците, но кройката на дрехите му и украшенията му го причисляваха към ланзадонийците.

Хочаман беше едно съсухрено дребно старче, чието лице приличаше на това на Джерика. Заради преклонната си възраст той едва можеше да се държи на краката си и Даланар и Екозар го бяха носили на гърбовете си през целия път до Летния събор. Той обичаше да казва, че е изхабил краката си по време на многобройните си пътешествия — бе странствал от Безкрайните морета на Изтока до Великите води на Запада през по-голямата част от живота си. Можеше да разказва много увлекателно, знаеше доста интересни истории и нямаше нищо против да ги повтаря многократно. Най-вероятно и на този Летен събор щяха да го помолят да ги забавлява с разказите си, след като церемониите приключеха и дойдеше времето на игрите, съревнованията и разказването на истории. Нововенчаните двойки обаче щяха да пропуснат тези събития поради обстоятелството, че щяха да прекарат в пълна изолация двуседмичния си изпитателен период. Зеландони нарочно бяха решили така. Ръководеше ги мисълта, че ако двойките не можеха да се откажат от няколко игри и истории заради бракосъчетанието си, значи изобщо не е трябвало да се женят.

Шаманите отново подеха омагьосващия си напев, който сега бе малко по-различен, и Първата започна церемонията.

— Всички пещери на зеландониите! — поде гръмко тя. — В момента ставате свидетели на съединяването на тази жена и този мъж. Дони, Великата Майка Земя, Първият създател, Майката на Всичко, Родилата Бали, що огрява небето, и Любимата на Луми, що свети тази нощ и ни наблюдава заедно с Нея — Тя е почитена от святото единение на Нейните деца.

— Тези двама души, които стоят сега пред нас, зарадваха Великата Майка Земя с желанието си да се съберат — продължи Първата. От тълпата се надигна възмутен ропот. Ритуалът течеше по-бързо от предишните, защото нямаше толкова много имена и връзки; Екозар беше Екозар от Първата пещера на ланзадониите, син на жена, Благословена от Дони, приет от Даланар и Джерика от Първата пещера на ланзадониите. При Джоплая списъкът беше малко по-дълъг, ала това се дължеше на родословието на Даланар — от страна на Джерика

бяха споменати само баба й Анлей, която се беше преселила в света на духовете, и мъжът на огнището на Джерика Хочаман.

— Аз, Даланар, вожд на Първата пещера на ланзадониите, говоря от името на тази двойка, и съм щастлив, че Джоплая и Екозар ще продължат да живеят в Първата пещера на ланзадониите — добави мъжът, — за което ги приветствам. — Сетне се обърна към хората, насъбрали се зад него — другите ланзадонийци, които бяха дошли заедно с тях на Летния събор, за да одобрят бракосъчетанието.

— Ние, жителите на Първата пещера на ланзадониите, ги приветстваме! — извикаха те.

Тогава Първата сред служителите на Майката разпери ръце, сякаш се опитваше да прегърне всички присъстващи.

— Всички пещери на зеландониите и ланзадониите! Джоплая и Екозар се избраха един друг! — провъзгласи тя. — Те получиха одобрението на всички, които трябваше да се произнесат, и бяха приети от Първата пещера на ланзадониите. Какво казвате вие за този съюз?

Повечето хора извикаха „Да!“ ала имаше и такива, които казаха „Не!“

Зеландони бе потресена. Никога досега не бе ръководила брачна церемония, при която да не получи одобрението на всички присъстващи. Ако имаше някакви противоречия, те винаги биваха изглаждани предварително. Даланар и Джерика се намръщиха, а мнозина от ланзадонийците започнаха да се оглеждат наоколо. Някои се смутиха, а други направо се ядосаха. Първата реши да пренебрегне това „не“ и продължи нататък, сякаш не го е чула.

— Дони, Великата Майка Земя, одобрява съюза на Нейните деца. Като е Благословила Джоплая, Тя показва благосклонността си към бракосъчетанието им. — Шаманката даде знак на младите да протегнат ръце. Джоплая и Екозар се поколебаха за момент, ала после съединиха ръцете си и ги протегнаха към зеландони. Тя омота съединените им китки с кожен ремък и го завърза на възел.

— Възелът е завързан. Вече сте женени. Нека Дони винаги да ви озарява с усмивката си. — Младоженците се обърнаха с лице към тълпата и Първата обяви: — От този миг нататък те вече са Джоплая и Екозар от Първата пещера на ланзадониите!

— Не! — извика някой от публиката. — Не бива да се женят! Не е редно! Той е изрод!

Неколцина веднага разпознаха този глас. Принадлежеше на Брукевал! Първата отново се опита да го пренебрегне, ала в следващия миг към него се присъедини друг глас.

— Прав е. Не бива да се женят. Той е наполовина животно! — каза Марона.

„Мога да разбере Брукевал — помисли си някогашната Золена, — ала защо се намесва Марона? Изглежда, просто се опитва да създава проблеми. Дали иска да си отмъсти на Айла и Джондалар, като унижи близката му братовчедка?“

— Прави са — извика още един човек от мястото, където се бяха събрали обитателите на Петата пещера. — Зеландони не бива да допуска това бракосъчетание.

Първата погледна към него и си спомни, че този мъж навремето бе направил опит да се присъедини към зеландони, ала го бяха отхвърлили. Отделните прояви на недоволство се увеличаваха, заплашвайки да се превърнат в сериозен проблем.

Неколцина други изразиха същото мнение, включително и Ларамар. Тя разпозна неговия глас. „Защо пък се включва и той?“ — запита се шаманката. Та производителят на барма никога не се интересуваше от каквото и да било.

— Може би трябва да преразгледаш това бракосъчетание, зеландони — извика друг глас. Това беше Денана, предводителката на трите обединения на Двайсет и деветата пещера.

„Трябва да сложа край на всичко това“ — помисли си Първата.

— Защо предлагаш да направя така, Денана? — попита тя. — Тези двама души са направили своя избор и са приети от своите роднини. Не разбирам възражението ти.

— Но ти питаш и нас, а не само техните близки — отвърна Денана.

— Да, и повечето зеландонийци нямат нищо против — рече Първата с благ тон. — Познавам лично всеки човек, който изрази възраженията си срещу този съюз. — Тя вдигна глава към скупчилото се на склона множество и въпреки че беше тъмно, онези, които бяха реагирали отрицателно, имаха впечатлението, че се взира точно в тях. — Повечето са ръководени от свои собствени съображения, които

нямат нищо общо с тази двойка. Не виждам никаква причина тези хора да пречат на церемонията ни, да обиждат ланзадонийците и да излагат зеландонийците пред тях. Джопляя и Екозар са женени. Когато приключи изпитателният им период, съюзът им ще бъде осветен. В момента е време за празненство, а не за разпри.

Тя даде знак на шаманите и те поведоха нововенчаните двойки към огъня, който започваше да затихва. Щом описаха пет пълни кръга около него, те отидоха там, където беше сервирана храната, ала празничното настроение на брачната церемония вече беше помрачено.

А угощението обещавахе да бъде невероятно. Големи зуброви бутове, набучени на шишове, се печаха в продължение на целия ден над пламтящи въглища. По-жилавите мръвки бяха заровени в дупки заедно с кореноплодни зеленчуци, а около тях бяха наредени нажежени камъни. Приготвиха и така наречената „зелена супа“, която бе традиционно ястие за тържествата след брачната церемония — в нея имаше цветя, свежи коренчета, ядки, папрати, лук и ароматни билки. Айла бе изненадана от множеството купи, пълни с плодове — включително и любимите ѝ ягоди, — а меховете бяха пълни с ферментиралата барма на Ларамар.

С напредването на пиршеството и количеството изпита барма напрежението постепенно намаля. Джондалар благодари на Даланар, задето бе дошъл, на което по-възрастният мъж рече:

— Щях да дойда и само за теб, ала ето че Джопляя и Екозар решиха да се оженят по същото време. Съжалявам за неприятностите. Боя се, че те развалиха не само тяхната церемония, но и настроението на всички останали.

— Винаги има хора, които се опитват да развалят нещата за другите, но вече няма защо да се разкарваме до Летните събори на зеландонийците, за да женим хората си — добави Джерика. — Вече си имаме наш собствен ланзадони.

— Това е чудесно, ала аз се надявам все пак да ни навестявате от време на време — рече Джондалар. — Кой е вашият ланзадони?

— Преди това е била Първа послушничка на зеландони на Втората пещера — каза му Даланар, — ала отсега нататък вече ще се нарича ланзадони на Първата пещера на ланзадониите.

— Познавам я — намеси се Айла. — Тя беше един от двамата ученици, които ни водеха в Пещерата на Изворните скали, когато

отидохме да помогнем на зеландони да намери духа на твоя брат. Спомняш ли си, Джондалар?

— Да — кимна синеокият мъж. — Мисля, че ще бъде добра ланзадони. Тя е напълно отдадена на призванието си и е добър лечител, доколкото съм чувал.

Към края на вечерта нововенчаните двойки размениха последни думи с приятелите и роднините си, преди да се оттеглят за четиринайсетдневното си уединение. Отсъствието им обаче не означаваше, че угощението ще спре — обикновено пиршеството продължаваше чак до зори на следващия ден.

Джондалар взе една от факлите, които осветяваха брачната церемония, за да се ориентира в мрака и да има с какво да запали огън, когато стигнат до палатката, където щяха да прекарат следващите две седмици. Изкачиха склона и спряха до малкото поточе, за да пийнат вода. Айла не знаеше къде отиват, ала щом видя палатката, която бяха използвали по време на дългото си пътешествие, почувства силна носталгия. Бе доволна, че странстването им бе приключило, ала едва ли някога щеше да го забрави. В този миг чу познато изцвилване и се усмихна на Джондалар.

— Довел си конете! — възкликна тя.

— Помислих си, че можем да поюздим на сутринта — подхвърли синеокият мъж и запали огъня в предварително подготвеното огнище. Айла веднага се втурна да прегърне кобилата и жребеца, но си спомни за кожения ремък, който я придържаше към любимия ѝ. Двамата се спогледаха и Джондалар ѝ се усмихна.

— Хайде да свалим тези неща — предложи мъжът. — Хареса ми, когато ни завързаха, но сега с радост бих ги свалил.

— Добре, но нали ни напомнят да си обръщаме внимание един на друг — изтъкна русокосата жена.

— Нямам нужда от напомняне, за да ти обръщам внимание — усмихна се той. — Още по-малко пък тази нощ.

Двамата отидоха заедно при конете и след като Айла се увери, че Уини и Рейсър са добре, пропълзяха в познатата палатка. Мъжът запали каменната лампа, след което изгаси факлата в огнището отвън. Когато се обърна към съпругата си, видя, че тя се опитва да махне ремъка от дясната си ръка, ала тъй като не беше левичарка, не можеше да се справи.

— Ще трябва да ми помогнеш, Джондалар — рече. — Не съм особено добра в развързването на възли с лявата си ръка. Ще бъде далеч по-лесно направо да го срежа.

— Да не си посмяла! — усмихна се мъжът. — За нищо на света не искам да разкъсам възела с теб. Искам да бъда привързан към теб до края на живота си.

— Аз вече съм привързана към теб и винаги ще бъда, без значение дали сме вързани с ремък или не — отбеляза русокосата жена. — Ти си прав обаче. Я да погледна отново този възел — добави и започна да го наблюдава. — Виж, ако ти го хванеш тук, а аз дръпна това, може би ще се развърже. Прилича ми на такъв възел.

Джондалар направи така, както искаше тя, и възелът наистина се развърза.

— Как успя? — възхити се синеокият мъж. — Поназнайвам някои неща за възлите и този не изглеждаше никак лесен.

— Виждал си знахарската ми торба — рече Айла. Съпругът ѝ кимна. — Всички кесийки вътре са завързани с възелчета. Видът и броят на възлите ми казват какво има в кесийката. Някои кесийки трябва да се отварят бързо, а при други трябва да си по-внимателен. Не мога да губя време с някоя торбичка, при положение че някой има нужда от спешна помощ, нали? Иза ме научи на всичко това — добави гордо жената.

— Радвам се, че знаеш всичко това — каза Джондалар и взе дългия кожен ремък. — Ще прибера това в торбата си, за да не се изгуби. Трябва да покажем, че не е отрязан, и да го разменим за огърлиците, които ще ни дадат, когато се върнем.

Мъжът отиде да пъхне ремъка при другите си вещи. Когато се обърна, видя, че Айла е седнала върху кожите, които бяха постлани върху земята. Той се спря и се загледа в жената, която съвсем скоро бе станала негова съпруга.

Мекото сияние на лампата караше сянката ѝ да танцува зад гърба ѝ, а в косата ѝ играеха златисти отблясъци. Разтворената ѝ жълта туника разголваше пълните ѝ, стегнати гърди, между които блещукаше красивата кехлибарена висулка. Обаче нещо липсваше и след малко той осъзна какво е то.

— Къде е амулетът ти? — попита, докато се приближаваше към нея.

— Свалих го — отвърна жената. — Исках да сложа дрехата, която Нези ми даде заедно с огърлицата на майка ти, а той не се връзваше с тях. Мартона ми даде парче необработена кожа, където да го завия, и го прибра. Каза ми, че утре можем да върнем брачните си премени, вместо да ги държим тук, и ме попита дали имам нещо против да покаже туниката ми на някакви хора. Рекох ѝ, че това изобщо не ме притеснява. Та тогава ще взема и амулета си. Откакто бях осиновена от Клана, никога не съм го махала от себе си, и сега ми е малко странно да не го нося.

— Но ти вече не принадлежиш към Клана — рече Джондалар.

— Зная — въздъхна младата жена — и никога няма да се върна при тях. Бях наказана със смъртно проклятие, но Кланът винаги ще си остане част от мен и аз никога няма да го забравя. Иза направи първия ми амулет и ме помоли да избира парче червена охра, което да сложа в него... Как ми се иска да беше тук сега! Щеше да е щастлива заради мен! Всички неща в амулета ми са от голямо значение за мен, защото отбелязват важните моменти от живота ми. Бяха ми дадени от моя тотем — Духа на Пещерния лъв, — който винаги ме е закрилял. Изгубя ли някога амулета си, ще умра — добави с абсолютно сериозен тон.

Думите ѝ накараха Джондалар да осъзнае колко важен беше амулетът за невестата му и колко много всъщност означаваше женитбата ѝ за нея, след като го бе свалила именно заради нея. Не му харесваше обаче твърдението ѝ, че ще умре, ако някога го изгуби.

— Това не е ли някакво суеверие? — попита той. — Просто едно от суеверията на хората от Клана?

— Дотолкова, доколкото и вашият еландон е суеверие, Джондалар — отговори русокосата жена. — Мартона осъзна това. В амулета е скрит моят дух и по този начин тотемът ми може да ме намери. Когато бях осиновена от Лъвския бивак, той не зачеркна живота ми с Клана, а просто го допълни. Ето защо Мамут добави тотема ми към официалното ми име. Сега вече съм член на Деветата пещера на зеландониите, ала това не променя факта, че все още съм Айла от мамутоите. Името ми просто стана по-дълго — усмихна се жената и започна да рецитира: — Сега съм Айла от Деветата пещера на зеландониите, преди известна като Айла от мамутоите, член на Лъвския бивак, дъщеря на огнището на Мамут, избрана от Духа на

Пещерния лъв, закриляна от Пещерната мечка, приятел на конете на име Уини и Рейсър и на четириногия ловец Вълчо и омъжена за Джондалар от Деветата пещера на зеландониите... Ако името ми стане още по-дълго, изобщо няма да мога да го запомня.

— Важното е да запомниш последната част — засмя се синеокият мъж — „омъжена за Джондалар от Деветата пещера на зеландониите“. — Той се протегна, докосна нежно едното ѝ зърно и проследи с поглед как то се втвърдява и щръква. Айла потръпна от удоволствие.

— Това много ми хареса — промълви.

— А какво ще кажеш за това? — попита Джондалар, като я прегърна силно и я целуна нежно и страстно, след което, без да дочака отговор, я сложи да легне върху кожата и пое едното ѝ зърно между устните си. Тя почувства как тялото ѝ веднага откликва на милувките му, а когато съпругът ѝ ухапа щръкналото връхче, изви глава назад и простена.

В следващия миг Айла се надигна и започна да развързва бялата туника, която му беше подарила.

— Какво ще правиш, когато се роди бебето, Джондалар? — попита тя с дрезгав глас. — Тогава ще бъдат пълни с мляко.

— Обещавам да не го оцетявам много, но знае ли човек? — усмихна се любимият ѝ и съблече снежнобялата дреха. — Вече си имала едно дете. Същото ли е, когато бебето суче?

Айла се замисли за момент.

— Не съвсем — отвърна. — След първите няколко дни е много приятно да кърмиш, но едва тогава. Бебето смуче толкова силно, че отначало зърната се разраняват, но после свикваш. С теб е доста по-различно. Понякога само от едно твое докосване имам чувството, че в слабините ми се разлива сладостна топлина. Едно бебе никога не може да ме накара да се почувствам по този начин.

— И аз се чувствам по същия начин само като те погледна понякога — рече мъжът. Той свали колана, опасващ кръста ѝ, след което разтвори туниката ѝ и погали заобления от бременността ѝ корем и вътрешната страна на бедрата ѝ. Харесваше му дори и само да я докосва. Джондалар ѝ помогна да съблече туниката си, след което се зае да развързва здраво стегнатите си опинци.

— Бях много щастлива, щом видях, че носиш туниката, която направих специално за теб, Джондалар — каза русокосата жена.

Той вдигна снежнобялата дреха от земята, сгъна я внимателно и я положи върху спалната си рогозка, преди да продължи да развързва опинците си. Айла махна кехлибарената си огърлица, свали обиците си и прибра всичко в торбата си. Не искаше да ги изгуби. Когато се обърна, видя, че съпругът ѝ стои на един крак и тъкмо сваля панталоните си, а мъжествеността му стърчи гордо, подчертавайки недвусмислено намеренията му. Русокосата жена не можа да устои на изкушението и протегна ръка, за да я докосне, при което наруши равновесието му и мъжът падна върху меките кожи. Двамата избухнаха в смях.

— Как да сваля тези дрехи, когато си толкова нетърпелива? — изгледа я укорително той, избутвайки крачола с другия си крак. — Кога направи тази туника? — попита Джондалар, докато се излягаше до любимата си. Дълбоките му, наситеносини очи изглеждаха тъмни, ала пламъкът на любовта и копнежът, които ги озаряваха, не можеха да останат незабелязани.

— Докато бяхме в Лъвския бивак — отвърна Айла.

— Но нали онази зима бе дала обет, че ще се омъжиш за Ранек? — намръщи се синеокият мъж. — Защо реши да ушиеш туника за мен?

— Не бях съвсем сигурна — вдигна рамене съпругата му. — Мисля, че се надявах нещата между нас да се променят. Освен това ми хрумна нещо. Спомних си как веднъж ми беше казал, че си искал да плениш духа ми, когато си издялкал онази малка фигурка, и се надявах, че някак си ще успея да пленя твоя дух, ако направя нещо за теб. По това време всички говореха за черни животни и за бели животни и ти каза, че бялото е много специално за тебе. Ето защо, когато Крози се съгласи да ме научи как да правя бяла кожа, реших да изработя нещо за теб. Където и да се намирах, докато шиех туниката, си мислех за теб. Онази зима бях най-щастлива, докато работех над подаръка ти. Дори си представях как я обличаш за брачната ни церемония. Тази туника вдъхна нов живот на мечтата ми. Затова я взех със себе си, когато потеглихме за насам.

Джондалар се просълзи.

— Съжалявам, че няма никаква украса — продължи русокосата жена. — Никога не съм била много добра в пришиването на мъниста и други дрънкулки по дрехите. Сложих няколко хермелинови опашки — искаше ми се да са повече, но така и не можах да го направя миналата зима. Навярно следващата ще успея да намеря повече.

— Туниката е превъзходна, Айла — промълви синеокият мъж. — Самият бял цвят е достатъчна украса. Всички решиха, че нарочно си я оставила без украси, за да изпъкне още повече снежнобялата ѝ красота. Мартона ми каза, че туниката много ѝ харесала, а още повече ѝ допаднало това, че не се боиш да оставиш качеството и добрата изработка да бъдат нейната украса. Мисля, че доста хора ще поискат да им направиш такива туники.

— Когато майка ти ми съобщи, че няма да мога да те видя и да говоря с теб преди церемонията, бях готова да наруша всички зеландонийски обичаи, за да ти я дам. Тогава Мартона ми каза, че тя ще ти я донесе, макар че според нея и това е било прекалено близък контакт. Не знаех дали ти е харесала, както не знаех и дали ще разбереш защо толкова исках да я носиш.

— Как може да съм бил толкова глупав и сляп през онази зима? — недоумяваше мъжът. — Толкова те обичах. Толкова те исках. Всеки път, когато отиваше в постелята на Ранек, сърцето ми се късаше. Не можех да спя, защото чувах всеки звук. Поради тази причина те изведох в степта в деня, когато дресирахме Рейсър. Усещах и най-малкото движение на тялото ти, докато яздехме Уини. Ще ми простиш ли някога, задето те насилих така?

— Опитвах се да ти го кажа още тогава, ала ти не ме слушаше, Джондалар — каза Айла. — Въобщо не си ме насилвал. Не си ли спомняш колко бързо станах готова? Как изобщо можеш да си помислиш, че си ме насилал? Това беше най-щастливият ми ден през онази зима. После съм го сънувала толкова много пъти... Всеки път, щом затварях очи, съм си представяла как ме докосваш и целуваш, ала ти не искаше да се върнеш при мен.

Джондалар я целуна страстно, внезапно почувствал непреодолим копнеж по нея. Той се търкулна отгоре ѝ, разтвори краката ѝ и намери влажните ѝ, тръпнещи гънки. Беше готова за него. Когато проникна в горещите ѝ недра, тя изстена сладострастно и се изви така, че да насочи натиска му натам, където ѝ доставяше най-голямо удоволствие.

Джондалар ускори тласъците си — имаше чувството, че всеки момент ще се пръсне от възбуда, — и когато върховната наслада ги обля с чувствените си вълни, той имаше сили само за още три-четири последни тласъка, преди да отпусне морното си тяло върху нея.

— Обичам те, Айла. Не зная какво ще правя, ако някога те изгубя. Винаги ще те обичам — само теб — изрече той с дрезгав глас и я прегърна толкова силно, че за малко да ѝ спре дъха.

— О, Джондалар — промълви русокосата жена. — Аз също те обичам и винаги съм те обичала. — В угълчетата на очите ѝ проблеснаха сълзи.

Двамата останаха да лежат известно време така под треперливото сияние на каменната лампа, след което синеокият мъж се надигна и легна до нея.

— Боя се да не ти натежа — рече той и погали корема ѝ. — Трябва да се отнасям по-внимателно към теб.

— Ти си достатъчно внимателен и изобщо не ми тежиш — каза Айла. — Когато бебето порасне, ще се съобразяваме с него, но сега още е рано за това.

— Вярно ли е, че можеш да почувстваш как животът мърда вътре в теб? — попита Джондалар.

— Не още, но след известно време ще започна да го усещам. Ти също — ще трябва само да сложиш ръка на корема ми и сам ще почувстваш как рита с крачета.

— Знаеш ли, доволен съм, че вече си родила веднъж — сподели мъжът. — Знаеш какво да очакваш.

— Не е същото — поклати глава русокосата жена. — Когато бях бременна с Дърк, ми се повдигаше почти през цялото време.

— А как се чувстваш сега?

— Чувствам се чудесно. Дори в началото пристъпите на гадене не бяха толкова силни, а и много скоро престанаха.

Никой от тях не промълви нищо в продължение на няколко минути и Джондалар си помисли, че Айла е заспала. Искаше му се отново да правят любов, но ако спеше...

— Чудя се как ли е... — промълви замислено жената. — Синът ми.

— Липсва ли ти?

— Понякога усещам липсата му толкова силно, че не зная какво да правя — въздъхна тя. — На срещата на зеландони Първата изпя Песента на Майката. Обожавам тази история. Всеки път, когато я чуя, съм готова да се разплача, особено щом се запее онази част, където се разказва как Великата Майка не може да върне сина Си и двамата остават завинаги разделени. Мисля, че зная как се е чувствала. Дори и никога вече да не го видя отново, понякога просто ми се иска да разбере как е, дали е добре, как се отнасят Брод и другите към него...

Отново замлъкна. Думите ѝ накараха Джондалар да се замисли.

— В песента се казва, че Великата майка се е мъчила в страшни болки, докато го роди — „Сред неустови напъни, бълвайки огън, Тя се гърчеше в болка, раждайки нов живот“ — цитира той. Много ли боли наистина?

— Всяко раждане е много трудно — въздъхна Айла. — Не ми се мисли за това. Но както се казва в Песента на Майката, болката се възнаграждава — „накрая усилията ѝ дадоха плод“ — каза тя.

— Страхуваш ли се, Айла? — попита мъжът. — Страхуваш ли се да родиш отново?

— Малко — призна жената. — Но този път се чувствам толкова добре, че се надявам раждането да не бъде толкова тежко.

— Не зная как жените правят това — отбеляза той.

— Правим го, защото си заслужава, Джондалар — отговори възлюбената му. — Искях Дърк толкова много, а те ми казаха, че бил уродлив и не мога да го задържа. — Тя се разплака и Джондалар веднага я прегърна. — Беше ужасно — изхлипа жената. — Просто не можех да го направя. При зеландонийците поне майката има избора какво да направи с детето си — дали да го задържи или не. Никой няма да ме принуждава да правя каквото и да било.

В този миг някъде в далечината се разнесе пронизителен вой. Съвсем скоро той беше последван от друг, който им звучеше доста познато.

— Вълчо — каза Джондалар.

— Някъде наблизо е — допълни Айла. — Колко ми липсва! — въздъхна тя. — Страх ме е да не ме изостави като Бебчо.

Синеокият мъж отново я притисна към себе си и тя се сгуши в прегръдките му. „Трудно е да си Благословена от Дони“ — помисли си той. Опита се да си представи как ли би се почувствал, ако вътре в него

растеше нов живот, ала не успя. Мъжете не можеха да раждат бебета. Защо Дони изобщо бе сътворила мъжете? Ако нямаше мъже, жените щяха да се грижат сами за себе си. Всички жени не бяха бременни по едно и също време. Някои можеха да ловуват, а други да помагат на тези, които бяха бременни или бяха родили наскоро. И бездруго жените винаги си помагаша една на друга в подобни ситуации. Можеха да оцелеят и без да ходят на лов — събирането на различни кореноплодни растения и плодове нямаше да затрудни една майка с малки деца, а ако бяха малко по-големи, дори щяха да ѝ помагат.

Джондалар си беше задавал тези въпроси и преди и често се чудеше дали другите мъже някога се бяха замисляли над това. Дори и да беше така, никога не го споменаваха на висок глас. Дони със сигурност бе имала някаква причина, за да създаде два различни вида хора. В творенията ѝ винаги имаше логика и светът се подчиняваше на определен ред — слънцето изгряваше всеки ден, луната преминаваше през едни и същи състояния, а сезоните се сменяха по един и същи начин всяка година.

Възможно ли бе Айла да е права? Необходим ли беше мъжът за зараждането на живота? Такива мисли се въртяха в главата на Джондалар, докато притискаше възлюбената си в обятията си. Искаше му се да има причина за съществуването на мъжете — основателна причина. А не само да споделят наслади с жените, да осигуряват храна за тях и за децата им и да им помагат. Искаше животът му да е необходим на този свят — искаше целият му пол да е необходим. Искаше му се да вярва, че зараждането на живота бе невъзможно без мъжете, че без мъжете нямаше да има повече бебета и че всички Деца на Земята щяха да престанат да съществуват.

Тези мисли така го бяха погълнали, че изобщо не забеляза кога Айла е спряла да плаче. Джондалар я погледна и се усмихна. Любимата му дишаше равномерно и дълбоко и съдейки по всичко, спеше дълбоко. Денят се бе оказал дълъг и натоварен, а и тя беше станала доста рано. Той издърпа внимателно ръката си изпод тялото ѝ, като внимаваше да не я разбуди, протегна се и се прозя широко. И той беше не по-малко уморен. Надигна се, за да угаси пламъка на маслената лампа, след което се сгуши отново до жената, която обичаше.

* * *

На сутринта, когато Джондалар отвори очи, му трябваша няколко секунди, докато се ориентира къде е. Напоследък бе свикнал да спи в шатрата им в лагера и в първия момент палатката му се стори изключително тясна. Тук обаче се чувстваше много по-уютно — все пак в продължение на цяла година двамата с Айла бяха прекарвали всяка нощ в нея. Тогава изведнъж си спомни! Дватамата се бяха оженили предната вечер. Айла беше негова съпруга! Той се протегна към нея, ала нея я нямаше. Тогава до носа му достигна апетитната миризма на готвено, той се надигна и в същия момент забеляза чашата си, която бе сложена на земята до него. Беше пълна с горещ ментов чай. Джондалар я взе и отпи една глътка — бе точно толкова топъл, колкото обичаше. До чашата имаше прясно обелено тръстиково връхче. Беше го направила отново — знаеше какво обича на сутринта и бе приготвила всичко, за да го накара да се почувства добре.

Джондалар отпи отново от чая, отметна кожата, с които се беше завил, и се изправи. Айла беше при конете, а Вълчо също бе дошъл. Мъжът почисти зъбите си, след което задържа края на тръстиковото връхче и изплакна устата си с последните капки чай. Протегна се да вземе дрехите си, ала в следващия момент си каза, че не му трябва, и реши да излезе гол. И бездруго наоколо нямаше никого. Айла му се усмихна и погледна към члена му. Това му бе напълно достатъчно, за да започне да се възбужда. В погледа на любимата му проблесна закачливо пламъче и Джондалар ѝ се усмихна в отговор.

— Какъв прекрасен ден! — каза той, докато се приближаваше към нея.

— Тъкмо си мислех, че няма да е лошо да поплуваме заедно тази сутрин — рече Айла. — Онова прелестно езерце над лагера едва ли е много далеч от тук.

— Кога искаш да отидем там? — попита мъжът. — Подуших, че готвиш нещо.

— Винаги мога да сваля храната от огъня — каза тя. — Което значи, че можем да тръгнем още сега.

— Тогава да тръгваме, жено — рече Джондалар, взе я в обятията си и я целуна. — Ще взема някои дрехи и можем да отидем там с

конете. Така ще стигнем по-бързо — добави с многозначителна усмивка.

Само след няколко минути вече бяха там. Постлаха една мека кожа на земята и пуснаха конете да пасат, след което се втурнаха към езерото. Вълчо ги последва, ала щом влязоха във водата, бързо се отказа и си намери друго занимание.

— Толкова е хубаво! — възкликна Айла и се гмурна под водата.

Джондалар я последва. Двамата заплуваха към отсрещния му бряг и когато стигнаха дотам, поеха в обратната посока. Щом краката им отново стигнаха дъното, той придърпа възлюбената си към себе си и я прегърна нежно.

Ти също си много хубава — рече той — и съм сигурен, че и вкусът ти ще е много хубав.

След тези думи я вдигна и я понесе на ръце към брега, а щом излязоха от водата, я положи внимателно върху кожата.

— Вчера беше много натоварен ден, ала днес имаме време — каза Джондалар, докато я гледаше с пленително сините си очи. Той се наведе и я целуна — бавно, сладостно и нежно. Голите им тела се притискаха едно в друго, а мократа им кожа бе настрохнала от страст. Джондалар захвапа меката част на ухото ѝ и обсипа с целувки шията ѝ, след което насочи вниманието си към гърдите ѝ. Щръкналите ѝ зърна само това и чакаха. Докато целуваше и хапеше едното ѝ зърно, пръстите на дясната му ръка галеха другото. Милувките му разпращаха светкавици от наслада по цялото тяло на жената. Сетне синеокият мъж погали закръгленото ѝ коремче и целуна пъпа ѝ. Мисълта, че там, под дланите му, растеше новият живот, го изпълни с неподозирани възторг и той продължи да я целува по коремчето, преди да се прехвърли още по-надолу — към тръпнещите ѝ слабини, облени от сладостна нега.

Айла надигна ханша си и пръстите на Джондалар намериха малката розова пъпчица, която бързо набъбна под ласките му и разпрати мощни искри на удоволствие до всяка клетка на тялото ѝ. Синеокият мъж разтвори седефените гънки и остави езика си да открие вкуса ѝ. Това беше жената, която желаше — единствената жена на света, която имаше този вкус. Неговата жена. Неговата Айла.

* * *

Двамата полежах омаломощени известно време, докато шеметните вихри на насладата най-накрая престанат да бушуват в телата им, след което влязоха отново в езерцето. Щом се измиха и подсушиха, Айла подсвирна на конете и двамата с Джондалар препуснаха към палатката си. Когато стигнаха там, завариха Вълчо, който обикаляше нервно наоколо и ръмжеше гърлено.

— Тук има нещо, Джондалар — намръщи се русокосата жена. — Нещо, което не се харесва на Вълчо и кара Уини и Рейсър да се чувстват неспокойни. Мислиш ли, че могат да са тези вълци, които чухме снощи?

— Не зная, но имам едно предложение — каза синеокият мъж. — Какво ще кажеш да вземем палатката и нещата си и да се поразходим малко? Дори си мисля да прекараме нощта на някое друго място.

— Много добра идея — кимна Айла. — Можем да се отбием в лагера на Деветата пещера, да оставим там брачните си премени и да вземем останалите си вещи. А когато се върнем, ти предлагам да разпънем палатката до езерцето. Там почти никой не ходи. Можем да вземем и Вълчо с нас. Някоя глутница може да мисли, че се намира в тяхната територия, а вълците стават много свирепи, когато решат да бранят границите си.

ТРИЙСЕТ И ТРЕТА ГЛАВА

Когато стигнаха до лагера на Деветата пещера и слязоха от конете близо до шатрата си, хората не им обърнаха никакво внимание, сякаш изобщо не ги виждаха. Това събуди болезнени спомени у Айла, защото ѝ напомни за смъртното проклятие, с което я бяха прокудили от Клана. Тя знаеше добре какво означава да те отбягват хората, които обичаш, и да отказват да те видят дори и когато застанеш пред тях, размахвайки ръце и надавайки отчаяни викове.

Тогава забеляза, че Фолара ги гледа, опитвайки се да потисне усмивката си, и това я накара да се поотпусне. В отношението на зеландонийците нямаше никаква злонамереност. Това просто беше изпитателният им период и те не трябваше да говорят с никой друг, освен помежду си. Очевидно всички забелязваха присъствието им, ала се стараеха да не го показват.

Двамата влязоха в шатрата тъкмо когато Мартона излизаше навън. Разминаха се, без да си разменят и дума, ала старата жена явно не се притесняваше да ги гледа в очите и да се усмихва многозначително. Според нея бе излишно човек да се преструва, че не вижда нововенчаните двойки; това да не говориш с тях и да не ги провокираш те самите да говорят беше напълно достатъчно.

Айла и Джондалар оставиха брачните си премени върху напълнените с трева възглавнички, сложени на местата, където спяха, и си взеха някои необходими вещи, преди да се насочат към кътчето, където спяха Мартона и Уиламар. Майката на Джондалар бе сложила парчето необработена кожа, в което Айла беше увила амулета си, върху постелята си, а до него им беше опаковала и малко храна. Русокосата жена за малко да ѝ благодари на глас, ала се усети навреме и набързо направи с ръце онези знаци на хората от Клана, които означаваха: „Благодаря ти за щедростта, майко на моя съпруг.“

Някогашната предводителка на Деветата пещера на зеландониите, която се бе спряла на входа на шатрата и ги наблюдаваше усмихнато, не разбра значението на тези жестове, ала се

досети, че изразяват благодарността на младата жена и ѝ кимна едва доловимо с глава. „Може би си струва човек да познава тези знаци — каза си тя. — Би било доста интересно хората да общуват без думи и без никой друг да разбира какво точно си казват.“ Когато синът ѝ и съпругата му си тръгнаха, Мартона се приближи до възглавничките, където бяха оставили дрехите си, и се загледа в брачните им тоалети.

Бялата туника на Джондалар бе направила невероятно впечатление на всички, ала колкото и изкусно да беше изработена, премяната на Айла беше тази, която прикова всеобщото внимание — точно както Мартона се беше надявала. Тя вече бе накарала неколцина души да преосмислят статута, който възнамеряваха да ѝ дадат. Някогашната предводителка на Деветата пещера бе поканила някои хора на почерпка със знаменитото си боровинково вино — беше го съхранявала две години в най-тъмното и сухо кътче на жилището си в добре почистен стомах на лос. Мартона се наведе и разгъна внимателно туниката на Айла, изглаждайки една гънка, която закриваше част от мънистените украшения.

* * *

Айла и Джондалар изкараха прекрасно четиринайсетте дни на символичната им изолация от останалите зеландонийци. Сякаш се бяха върнали във времето на пътешествието си, ала без нуждата да изминават десетки километри всеки ден. Те прекарваха дългите летни дни в лов, риболов, събиране на ядивни растения, плуване и яздене. От време на време Вълчо им правеше компания, но през останалото време Айла трябваше да се примирява с отсъствието му. Сякаш хищникът още не можеше да реши дали да остане при хората, които обожаваше, или да се върне сред дивата пустош, която бе родината му. Той всяка вечер ги намираще, без значение къде лагеруваха, и всеки път, когато изникнеше пред палатката им, Айла се радваше. Тя го милваше и чешеше, говореше му и ходеше на лов заедно с него. Обикновено вниманието ѝ го караше да остане за малко при тях, ала по някое време вълкът отново изчезваше и се губеше по цели дни и нощи.

Те обикаляха околните хълмове и долини. Джондалар си мислеше, че познава терена, ала благодарение на конете сега го видя

по съвсем различен начин. Това му помогна да оцени по-добре богатствата на района и да види голяма част от разнообразните животински видове, обитаващи земите на зеландониите.

— Този млад мъжкар е в разцвета на силите си — каза Джондалар. Двата с Айла бяха спрели конете на едно възвишение и наблюдаваха стадо червени елени, спрели на водопой. — Бих искал да се върна и да погледам как ще се бие за женските с другите мъжкари. Когато се сблъскат с тези рога, вдигат такъв шум, че можеш да ги чуеш от огромно разстояние.

— Чувала съм ги — рече Айла, — но никога не съм ги виждала да правят това.

— Веднъж, докато живеех при Даланар, видях двама мъжкари, които бяха сплели рогата си и не можеха да се откачат един от друг, колкото и да се опитваха. Трябваше да срежем рогата им, за да ги освободим. Бяха лесна плячка, ала Даланар рече, че им правим услуга и не би било хубаво да се възползваме от това. Ако бяха останали с преплетени рога, щяха да умрат я от глад, я от жажда.

— Мисля, че този мъжкар е имал вземане-даване с хората — отбеляза Айла и даде знак на Уини да отстъпи назад. — Вятърът току-що смени посоката си и сигурно ни е надушил, защото внезапно стана раздражителен.

— Да, наистина изглежда нервен — съгласи се мъжът.

Изневиделица рисът, който до този момент се криеше в клоните на едно буково дърво, скочи върху гърба на най-младия мъжкар от стадото. Еленът се стресна и се опита да събори хищника на земята, ала той се държеше здраво и в следващия миг остриите му зъби разкъсаха вратните му вени. Раненият мъжкар се опита да последва събратята си, които побягнаха при появата на хищника, ала, изглежда, губеше много кръв, защото само след няколко крачки се строполи на земята. Рисът това и чакаше. Той строши черепа му със зъбите си и се нахвърли лакомо върху мозъка на жертвата.

— Ето защо този елен изглеждаше напрегнат — заключи Айла. — Изобщо не е било заради нас.

— Виждаш ли петната по козината на елена? — попита я спътникът ѝ. — Това животно е съвсем младо. Чудя се дали майка му не е умряла преждевременно, оставяйки го съвсем само. Мисля, че

точно затова се е присъединил към мъжкото стадо. Младите животни винаги са уязвими.

— Когато бях малко момиче, веднъж се опитах да убия рис с прашката си — каза тя и обърна коня си.

— С прашка? — повдигна вежди синеокият мъж. — На колко години беше?

— На осем или девет.

— Можеше да свършиш като този елен — подхвърли Джондалар.

— Зная — кимна Айла. — Той се премести и не можах да го улуча. Само го раздразних и рисът се хвърли към мен. За щастие в последния момент успях да се изтърколя встрани и да сграбча някакво дърво, с което го ударих и той избяга.

— Велика Майко! — възкликна мъжът. — Отървала си се на косъм!

— После известно време се страхувах да изляза сама навън, ала сетне ми хрумна да взема два камъка. Така ако пропуснех първия път, щях да имам възможност да го улуча, преди да ме нападне. Не бях сигурна, че ще се получи, но започнах да се упражнявам и едва когато убих една хиена, се почувствах уверена да изляза отново на лов.

Джондалар само поклати глава. Беше цяло чудо, че се е отървала невредима. На връщане към палатката се натъкнаха на стадо диви магарета и една женска антилопа сайга с две малки. Сайгите приличаха на кози, имаха издължени муцуни и предпочитаха равнините и стените пред хълмовете и планините. Айла си спомни, че тази антилопа беше тотемът на Иза.

През следващите няколко дни Вълчо прекара известно време при тях и русокосата жена имаше чувството, че семейството ѝ отново е заедно. Тя и Джондалар си прекараха чудесно — смееха се на видрите, които си играеха в изоставеното от бобри вирче, гледаха как една мечка търка козината си в кората на едно дърво и наблюдаваха отдалеч големите глигани, които разравяха земята в търсене на трюфели. Един ден лежаха в тревата и съзерцаваха пасящото наблизко стадо диви кози, когато Айла неочаквано се намръщи:

— Мисля, че насам се задават мамути.

— Как разбра? — попита Джондалар. — Не мога да видя нищо.

— Чувам ги — обясни тя. — Особено големите мъжкари.

— Нищо не чувам — усмихна се синеокият мъж.

— Дълбок, тътнещ звук — рече Айла и отново напрегна слуха си. — Виж, Джондалар! Ей там! — извика, сочейки в далечината. Там наистина имаше голямо стадо мамути, които пристъпваха бавно към тях. Повечето бяха женски с малките им, ала имаше и няколко мъжки екземпляра, които се движеха покрай стадото, за да го пазят от евентуални врагове.

— Рано е за мамути — каза Джондалар. — Никога не сме ги виждали по-рано от есента, и то късната есен. Мамутите, носорозите, носкусните бикове и елените са зимни животни.

* * *

В последния ден от изпитателния им период Айла и Джондалар станаха рано. Те събраха нещата си, ала им се искаше да направят още една разходка, преди да се отправят към Летния събор на зеландониите. Времето, което бяха прекарали в уединение, им се бе отразило много добре, ала вече се бяха затъжили за близките си и искаха да се върнат при тях. Все пак бяха пътували близо година в компанията единствено на животните и себе си и познаваха добре както положителните, така и отрицателните страни на изолацията.

Взеха си храна и вода, ала нямаха ясна идея накъде точно да вървят. По едно време се натъкнаха на малко езерце, където слязоха от конете и споделиха наслади под сянката на една плачеща върба, след което влязоха във водата да поплуват. Когато се наситиха на водата, яхнаха отново Уини и Рейсър и поеха в посока към събора. На петшест километра от него обаче чуха някакви викове и забелязаха неколцина млади мъже — най-вероятно обитатели на Крайните колиби, чието облекло подсказва на Джондалар, че са от Петата пещера. Всеки от тях държеше копие и те бяха застанали в кръг, в чийто център се виждаше голям звяр с дълга, провиснала козина и два големи рога, които стърчаха от муцуната му.

Това беше космат носорог — огромно създание, високо метър и половина и дълго четири. Масивното му туловище се поддържаше от къси, дебели крака и се нуждаеше от огромни количества трева, храсти и клонки, за да поддържа жизнените си функции. Зрението му не беше особено добро, ала за сметка на това обонянието и слухът му бяха

изключително остри. Предният му рог беше дълъг около метър и изглеждаше страшно оръжие — особено сега, когато носорогът клатеше огромната си глава наляво-надясно, докато пуфтеше ядосано и риеше земята с набитите си крака.

Изведнъж звярът се втурна към младия мъж, който стоеше пред него. За изумление на Айла човекът остана на мястото си. В последния момент обаче, секунда преди масивният рог да се вреже в тялото му, той отскочи настрани и като по чудо не бе засегнат от страховитото острие.

— Това ми изглежда доста рисковано — рече тя, след като се отдалечиха на безопасно разстояние.

— Точно затова го правят — усмихна се Джондалар. — Косматите носорози са трудна плячка, при каквито и да е обстоятелства. Имат лош нрав и са непредсказуеми.

— Като Брод — въздъхна Айла. — Косматият носорог беше негов тотем. Мъжете от Клана често убиваха такива животни, ала никога не съм присъствала на подобен лов. Защо правят това?

— Ако успеят да убият някой носорог, ще дадат месото на пещерата си и ще получат много похвали за това — започна да обяснява той. — Всичко друго подлежи на подялба, като този, който има най-голяма заслуга за убиването на животното, има предимство при избора. Обикновено избира рога. Роговете са много ценни — от тях се правят различни инструменти и дръжки за ножове, — но причината най-често е друга. Навярно защото формата му напомня мъж във вихъра на насладата, но зеландонийците вярват, че ако го стриеш на прах и го дадеш тайно на жената, която обичаш, тя ще стане още по-страстна към теб — завърши синеокият мъж с усмивка.

— Ти участвал ли си в подобни игри, Джондалар? — запита го Айла с дяволити пламъчета в очите си.

Той се засмя.

— Да, повечето мъже обичат да се забавляват така, когато са млади. Те дразнят много животни по този начин — и зубри, и турове, ала най-голямата тръпка са носорозите. Някои жени също го правят. Джетамио например — жената от шарамудоите, която стана съпруга на Тонолан. Аз я научих да ходи на лов за носорози и тя стана много добра в това. Нейните сънародници предпочитат да ловят големите есетри, които се въдят във Великата река майка, диви кози и планински

антилопи. — Замълча за миг. — Като се замисля, благодарение на един носорог се срещнахме и с шарамудоите — Тонолан бе ранен от едно такова животно и те го спасиха.

Двамата се загледаха в опасната игра, която играеха младежите. Острото обоняние на тревопасната грамада бе объркано от големия брой хора около него, ала когато долови някакво движение с малките си очички, той се хвърли бясно напред. Айла забеляза, че тича доста бързо за късите си крака. Сцената с изплъзването в последния момент отново се повтори и следващия път мъжете трябваше да положат много повече усилия, докато привлекат вниманието на носорога. Изглежда, го бяха поизтощили, защото звярът се движеше доста по-бавно отпреди.

Мъжете видяха, че животното е уморено, и затегнаха кръга. Огромният бозайник дишаше тежко, навел масивната си глава към земята. Човекът, който трябваше да дразни носорога, пристъпи внимателно към него, вдигнал копието си. Тревопасната грамада сякаш изобщо не го забеляза. Докато мъжът се приближаваше, непредсказуемият звяр внезапно се изстреля напред с неподозирана бързина — явно първичната ярост, бушуваща в примитивния му мозък, му беше дала нови сили.

Всичко стана толкова бързо, че младежът се оказа неподготвен. Косматата грамада най-накрая успя да забие масивния си рог в нещо. Вик разцепи въздуха и мъжът се строполи на земята. Това бе достатъчно за Айла. Щом го чу, тя моментално пришпори кобилата напред, без дори да се замисли.

— Айла! Почакай! Опасно е! — извика ѝ Джондалар, ала разбра, че любимата му няма да се спре и веднага препусна след нея, вдигайки копиехвъргача си.

Междувременно останалите мъже запратиха копията си по разярения звяр и когато Айла скочи в движение от коня си и се втурна към лежащия на земята мъж, носорогът вече беше повален. Той лежеше на земята — огромна рунтава грамада, а от косматото му туловище стърчаха няколко копия, досущ като игличките на някакво огромно бодливо прасе. Появата на русокосата чужденка, следвана от Джондалар, доста изненада мъжете и един от тях за малко да наруши забраната и да я попита какво прави тук, но тя не му обърна никакво внимание. Обърна изпадналия в безсъзнание младеж, който лежеше на

същото място, където бе паднал, провери дишането му и използва ножа си, за да махне парчетата от панталоните му, попаднали в раната на крака му.

А тя наистина беше сериозна. Докато я почистваше, ръцете ѝ станаха целите в кръв. Айла отметна един непослушен кичур, паднал пред очите ѝ, и на лицето ѝ разцъфна алено петно. Може и да нямаше характерните за зеландони татуировки по лицето си, ала сега изглеждаше като шаманка.

Големият заострен рог бе пронизал прасеца на мъжа. Мускулът бе разкъсан и назъбеният край на костта стърчеше грозно под неестествен ъгъл, а кръвта бликаше като из ведро.

— Помогни ми да изправя костта, докато е още в безсъзнание — обърна се Айла към Джондалар. — Иначе болката ще бъде ужасна. Сетне ми донеси няколко кожи — нашите ще свършат идеална работа, а после ще трябва да ми помогнеш да сложа шина на крака му.

Той кимна и се втурна да изпълни заръката ѝ.

— Знаеш ли как се прави носилка? — обърна се Айла към един от младежите, които я наблюдаваха. — Ще ни трябва нещо, с което да го занесем после до събора.

— Носилка — повтори той. — Да, зная.

— Джондалар ще ти помогне — рече тя, щом любимият ѝ се върна с кожата.

„Та те са още момчета!“ — помисли си Айла, докато обръщаха ранения по гръб. Той изохка, но не се събуди. Тя го провери отново — не бе изключено да е получил нараняване на главата при падането, ала поне нямаше външни травми. После се наведе и притисна силно крака му над коляното, опитвайки се да намали кръвотечението. Помисли си да му направи турникет, но ако успееше да изправи костта и да превърже крака му, можеше и да не ѝ потрябва — натискът върху самата рана щеше да е достатъчен. Кървенето наистина бе обилно, но Айла беше виждала и по-тежки случаи.

Тя вдигна очи към Джондалар.

— Ще ни трябват шини — рече. — Виж дали можеш да намериш някакви прави пръчки с дължината на крака му. Ако трябва, счупи някои от тези копия.

Синеокият мъж точно това и направи. Айла взе счупените копия и ги омота с нарязани кожени ивици, за да ги подплати. Сетне хвана с

едната си ръка пръстите на счупения крак, а с другата — петата, и го дръпна силно напред, за да го изправи. Мъжът изстена — навярно скоро щеше да дойде на себе си — и тя осъзна, че нямаше никакво време за губене. Бръкна в кървищата рана и напипа костта, опитвайки се да разбере дали е наместена правилно.

— Джондалар, ще натиснеш ли бедрото му? — попита. — Трябва да изправя костта, преди да се събуди и докато кървенето още е силно, защото кръвта ще почисти раната. — Сетне погледна към младежите, които стояха наоколо, а в очите им се четеше изумление и ужас. — Ти и ти — посочи, — смятам да вдигна крака и да наместя счупването, за да зарасне добре. Ако не го направя, никога вече няма да може да върви с този крак. Искам от вас да вземете тези шини и да ги сложите под крака му, така че като го смъкна, той да се окаже точно между тях. Ще можете ли да се справите?

Момчетата кимнаха и побързаха да вземат омотаните с кожи копия. Когато всички бяха готови, Айла отново хвана стъпалото за пръстите и петата и вдигна внимателно крака. Когато Джондалар натисна бедрото на ранения, русокосата жена дръпна рязко. Синеокият мъж и друг път бе наблюдавал как любимата му намества счупена кост, ала никога досега не я бе виждал да се опитва да оправи две кости едновременно. Изведнъж се чу тихичко изпукване, сякаш счупените кости бяха намерили мястото си, и Айла спусна внимателно крака, оглеждайки го съсредоточено. На Джондалар му изглеждаше изправен, но какво разбираше той? Поне вече не бе огънат назад по онзи неестествен начин.

Тя му даде знак да пусне бедрото и насочи вниманието си към кървищата рана. Синеокият мъж оказа силен натиск с ръце, за да спре кръвотечението, след което Айла нагласи шините и ги стегна с още парчета кожа.

Двамата се изправиха и едва тогава Джондалар забеляза кръвта. Беше навсякъде — по шините, по кожата, по Айла, по него, по младия мъж, който им беше помогнал. Лежащият на земята младеж бе изгубил много кръв.

— Трябва веднага да го закараме в лагера — рече Джондалар и в миг си помисли, че забраната още не е изтекла напълно и ритуалното освобождаване на нововенчаната двойка още не бе извършено. За Айла

обаче този проблем сякаш изобщо не съществуваше и в следващата секунда и той прогони тази мисъл.

— Ще ни трябва носилка — обърна се тя към младите мъже около нея, които изглеждаха по-зашеметени от приятеля им, който лежеше на земята в локва кръв.

Те се спогледаха, пристъпвайки нервно. Бяха толкова млади и неопитни. Едва неколцина бяха възмъжали (и то наскоро), а повечето бяха убили първия си бизон по време на големия лов, открил началото на летния сезон, макар че той не беше толкова лов, колкото стрелба по мишени. Играта с носорога бе предложена наскоро от един от тях, който беше наблюдавал как по-големият му брат прави същото преди няколко години заедно с приятелите си, но решението бе взето по-скоро спонтанно, тъй като никой не бе очаквал, че ще се натъкнат на косматия звяр. Те добре знаеха, че би трябвало да извикат по-опитни ловци, преди да се опитат да повалят огромното животно, но единственото, за което си мислеха, беше славата, която щяха да получат, ако успеяха да убият носорога, завистта на другите крайни колиби и възхищението на целия Летен събор. Ала ето че сега един от тях лежеше тежко ранен.

— От коя пещера е? — попита Джондалар.

— От Петата — гласеше отговорът.

— Тичай напред, за да им кажеш какво се е случило — нареди синеокият мъж. Момчето, което му беше отговорило, кимна и хукна натам. Джондалар щеше да стигне много по-бързо, ако препуснеше с Рейсър, ала трябваше да им помогне да направят носилката, тъй като младежите бяха прекалено уплашени и нямаше да се справят сами. — Ще ми трябват трима-четирима от вас, за да го пренесем. Останалите по-добре да изчакат тук и да изкормят носорога, защото ще се подуе много бързо. Ще изпратя хора да ви помогнат. Няма смисъл да изгубим месото — и без това цената му беше прекалено висока.

— Той е мой братовчед — каза един от мъжете. — Бих искал да помогна да го занесем в лагера.

— Чудесно. Вземи още трима, а другите да останат — каза Джондалар. После забеляза, че младежът едва сдържаше сълзите си. — Как се казва братовчед ти?

— Матаган — беше отговорът. — Матаган от Петата пещера на зеландониите.

— Знам, че се тревожиш за него — каза му синеокият мъж. — Раната му наистина е сериозна, но ще ти кажа едно — Матаган е голям късметлия, че Айла бе тук. Не мога да ти обеща с сигурност, но си мисля, че ще се оправи и отново ще може да ходи. Айла е много добър лечител. Бях ранен от пещерен лъв и щях да умра в степите на изтока, но тя ме намери, излекува раните ми и спаси живота ми. Ако някой може да спаси Матаган, това е тя.

Младият мъж въздъхна облекчено.

— Сега ми намери няколко копия, за да можем да отнесем братовчедата ти у дома — каза Джондалар. — Ще ни трябват поне четири.

Младежът се втурна да изпълни заръката му и не след дълго импровизираната носилка беше готова. Тъй като не се намираха много далеч от лагера, Айла и Джондалар тръгнаха пеш заедно с четиримата юноши, двама, от които понесоха ранения си другар, а Уини и Рейсър ги последваха.

Новината за произшествието се бе разпространила със светкавична бързина. Джохаран и още неколцина други мъже се завтекоха да ги посрещнат. Двама от тях веднага заеха местата на носачите на носилката и групата ускори крачката си.

— Мартона каза да извикат Първата и зеландони на Петата пещера — каза Джохаран. — Всички дони са в другия край на лагера на някаква среща. Къде да го занесем? — обърна се той към Айла.

— Трябва да сменя превръзките му и да сложа лапа на раната, за да не загной — каза тя. — Мисля, че е най-добре да го занесем в шатрата на зеландони, защото искам Първата да го погледне.

— Това е добра идея — кимна вождът на Деветата пещера. — Най-вероятно ще стигнем там преди нея, но не вярвам тя да се забави много. Шаманката на Петата ще дойде по-бързо, но за съжаление не е много добра лечителка.

Когато стигнаха до шатрата обаче, ги чакаше изненада. Първата вече беше там и бяха приготвили място, където да положат ранения Матаган. След като го сложиха да легне, Айла и Джондалар разказаха какво се е случило, след което русокосата жена допълни:

— И двете кости са счупени, а прасецът бе огънат назад. Реших да наглася костта още там, докато младежът беше още в безсъзнание, преди кракът му да се подуе и да затрудни наместването. Мисля, че

успях да се справя. По пътя за насам издаваше някакви звуци, което означава, че скоро ще се събуди. Болката обаче ще бъде ужасна.

— Очевидно е, че знаеш доста за тези неща, но трябва да ти задам няколко въпроса — каза Първата. — Предполагам, че си намествала счупени кости и преди. Така ли е?

Джондалар отговори вместо нея:

— Една жена от шарамудоите — съпругата на вожда — беше паднала от една скала и счупи ръката си. Знахарят им бе умрял, те нямаха как да извикат друг, а костта бе започнала да зараства накриво, което беше доста болезнено. Наблюдавах как Айла я строши наново и я намести. Също така я гледах и докато оправяше лошо счупения крак на един мъж от Клана. Той бе скочил от една висока скала, за да защити жена си от неколцина млади лозадунайци, които нападаха жените от Клана. Умее да се справя със счупени кости и открити рани.

— Къде придоби тези знания, Айла? — поиска да узнае зеландони.

— Хората от Клана имат много здрави кости, но мъжете често ги чупят, докато ходят на лов. Те не хвърлят копията си по животните, а обикновено ги гонят, за да ги наръгат с оръжието си, или пък направо скачат върху тях. Понякога правят същото, което правеха и тези момчета — изтощават плячката до краен предел и се приближават на такова разстояние, че да могат да я намушкат с копията си. Това е много рисковано. Жените също чупят костите си, но не толкова често като мъжете. Първо Иза ми показа някои неща, а после, когато отидохме на летния събор на клановете, знахарките от другите кланове ме научиха как да намествам счупени кости и да изцеравам рани.

— Мисля, че този младеж е извадил голям късмет, задето си се оказала там, Айла — заключи Първата сред служителите на Майката. — Не всеки зеландони би знаел какво да прави със счупен крак. Сигурна съм, че зеландони на Петата пещера ще ти зададе някои въпроси, както и че майката на момчето ще иска да поговори с теб, но според мен си се справила много добре. Каква лапа смяташ да сложиш на раната?

— Изкопах някои коренчета по пътя за насам. Смятам да ги смачкам и да ги сваря, за да почистя раната, след което да добавя малко здравец, за да се съсири по-бързо кръвта. Има и едно коренче — нарича се зарасличе, — което е много добро за заздравяването на рани

както отвътре, така и отвън. После ще използвам сок от невен, за да предотвратя загняването — боя се, че момчето ще има нужда от това. Съжалявам, но не знам името му — каза Айла.

— Матаган — осведоми я Джондалар. — Братовчед му ми каза, че е Матаган от Петата пещера.

— Добре — кимна доволно Първата. — Сега искам двамата да отидете някъде и добре да се измиете, защото целите сте в кръв. Ако ви види майката на Матаган, това ще я разстрои повече от всичко друго. Освен това ви съветвам да не минавате пак през целия Летен събор, защото отвън със сигурност се е събрала цяла тълпа. Използвайте задния вход, за да си спестите време и обяснения. И още нещо — добави някогашната Золена със закачлив блясък в очите, — мисля, че трябва да бъдете освободени от забраната да говорите. Изглежда, изолацията ви приключи един ден по-рано.

— Съвсем забравих за това! — възкликна Айла. — Как можах!

— Аз се сетих — каза Джондалар, — но нямах никакво време да се тревожа за това.

— Не се притеснявайте — усмихна се шаманката. — Случаят е бил извънреден. Трябва обаче да ви питам официално за нещо. — Тя прочисти гърлото си и заяви с тържествен глас: — Айла и Джондалар, изпитателният ви период изтече. Какво решихте — ще останете ли женени един за друг, или ще разкъсате възела сега и ще си потърсите други партньори?

Те я изгледаха, след което се обърнаха един към друг и на лицата им разцъфнаха усмивки.

— Ако не съм подходящ за Айла, за коя ли жена ще бъда? — изтъкна Джондалар. — Може брачната ни церемония да е била съвсем скоро, но в сърцето си имам чувството, че сме женени от доста време.

— Така е — потвърди Айла. — Дори си казахме такива думи, преди да прекосим ледника, малко след като се разделихме с Гюбан и Йорга. Още тогава се чувствахме женени, ала Джондалар искаше ти да завържеш възела за нас, зеландони.

— Искаш ли да останеш свободна, Айла? — попита шаманката. — А ти, Джондалар?

— Не — отвърна русокосата жена и се усмихна на мъжа до себе си. — А ти?

— За нищо на света, жено — отвърна той. — Чаках достатъчно дълго за това и нямам никакво намерение да се отказвам сега.

— Значи сте свободни от забраната да говорите с други хора и можете да кажете на всички, че Айла и Джондалар от Деветата пещера на зеландониите са женени. Айла, всички деца, които ще родиш отсега нататък, ще бъдат родени в огнището на Джондалар. Вие ще носите отговорността да ги отгледате и да се грижите за тях. Носите ли кожените ремъци? — попита шаманката. Докато Айла и Джондалар ровеха из торбата, за да ги извадят, тя взе две огърлици от близката маса, след което прибра ремъците и завърза огърлиците на шиите им. — Желая ви дълъг и щастлив съвместен живот — завърши.

Двамата направиха точно както им каза. Минаха през задния вход и продължиха с бързи крачки към малкото езерце, което се намираше недалеч от лагера на Деветата пещера. Тези, които ги видяха да си тръгват, им извикаха да спрат, ала Айла и Джондалар не им обърнаха никакво внимание. Когато стигнаха до езерцето, русокосата жена влезе вътре с дрехите си, а съпругът ѝ я последва, без да се замисли. Ако кървавите петна изобщо можеха да бъдат премахнати, то това можеше да стане само с хладка вода. В противен случай щеше да се наложи да изхвърли дрехите и да си направи нови.

Бяха оставили конете до лагера на Деветата пещера, защото бяха много чувствителни към миризмата на кръв, и сега видяха, че Уини и Рейсър ги чакат в специално построено за тях ограждение. До тях стоеше Ланидар и ги милваше, ала в мига, в който видя Айла и Джондалар, момчето хукна с всички сили към тях. Русокосата жена забеляза, че изглежда нещастно, и се зачуди дали майка му в крайна сметка не е променила решението си относно посещенията му при конете.

— Какво има, Ланидар? — попита Айла, щом момчето се доближи.

— Ланога — отвърна хлапето. — Плаче вече цял ден.

— Защо? — намръщи се русокосата жена.

— Заради бебето — каза Ланидар. — Искат да вземат Лорала от нея.

ТРИЙСЕТ И ЧЕТВЪРТА ГЛАВА

Кой иска да ѝ вземе бебето? — попита Айла.

— Пролева и някои други жени — отвърна Ланидар. — Казват, че са намерили майка за Лорала — жена, която можела да я кърми през цялото време.

— Хайде да отидем и да видим за какво става въпрос — предложи русокосата жена на Джондалар. — Ще се върнем и ще се погрижим за конете по-късно.

Когато стигнаха в лагера, Айла се зарадва, че Пролева беше там. Жената на Джохаран се усмихна и ги попита:

— Е, потвърдено ли е вече? Женени ли сте? Ще има ли празненство, на което да ви дадем подаръците? Не ми отговаряй. Виждам огърлиците ви.

Айла ѝ се усмихна в отговор:

— Да, вече сме женени.

— Зеландони току-що го потвърди — добави Джондалар.

— Трябва да поговоря с теб за нещо, Пролева — рече русокосата жена със сериозен тон.

— Какво има? — Съпругата на вожда се досети по изражението ѝ, че Айла е угрижена за нещо.

— Ланидар ми каза, че възнамеряваш да отнемеш бебето от Ланога.

— Не бих го казала по този начин. Мислех си, че ще си доволна, задето сме намерили дом за Лорала. Една жена от Двайсет и четвъртата пещера е изгубила бебето си. Родило се е със сериозни увреждания и е умряло. Сега родилката има много мляко и каза, че няма нищо против да вземе Лорала, нищо че е по-голяма. Тя наистина иска дете и останах с впечатлението, че и преди е губила дете. Помислих си, че така ще е добре и за двете страни.

— Така изглежда — кимна Айла. — Жените, които кърмят Лорала, искат ли да спрат да го правят?

— Всъщност не — отвърна съпругата на Джохаран. — Когато споменах за това пред две-три от тях, те дори малко се разстроиха. Даже Стелона каза, че Двайсет и четвъртата пещера била много далеч и щяло да ѝ бъде много тъжно, ако не може да гледа как Лорала расте.

— Знам, че мислиш кое би било най-добре за Лорала, ала попита ли Ланога? — попита русокосата жена.

— Не — каза Пролева. — Попитах Тремеда. Сметнах, че Ланога би се чувствала по-добре ако не се натоварва с тази отговорност. Тя е прекалено малка, за да се грижи непрестанно за това бебе. Ще има достатъчно време за това, когато самата тя стане майка.

— Ланидар ми каза, че е плакала през целия ден.

— Знам, че е разстроена, но ще го преодолее. В крайна сметка тя не кърми Лорала и дори още не е станала жена. Та тя е само на единайсет години!

Айла си спомни, че тя самата бе на по-малко от дванайсет години, когато роди Дърк, но за нищо на света не би се отказала от него. По-скоро щеше да умре, отколкото да се откаже. Когато изгуби млякото си, другите жени от Клана започнаха да го кърмят, ала това не означаваше, че бе станала по-непълноценна майка. Все още съжаляваше, че трябваше да го изостави, когато я прокудиха от Клана. Толкова искаше да го вземе със себе си. Единствено страхът ѝ какво ще стане с него, ако нещо лошо се случи с нея, я накара да изостави тригодишния си син. Да, тя знаеше, че Уба ще се грижи за него и ще го обича като свое дете, ала продължаваше да я боли всеки път, когато се сещаше за него. Никога не успя да превъзмогне болката от загубата и не искаше да подлага Ланога на същото страдание.

— Не кърменето прави майката, Пролева — въздъхна Айла. — И не възрастта. Виж Джанида. Не е кой знае колко голяма, но на никого няма да му мине през ума да я лиши от бебето ѝ.

— Джанида има съпруг, и то такъв с добър статут — изтъкна жената на вожда на Деветата пещера. — Бебето ѝ ще се роди в неговото огнище. Перидал вече е поел отговорността да се грижи за нея, но дори бракът им да не продължи дълго, има и други мъже, които изявиха желание да се оженят за нея. Тя е високопоставена, привлекателна е и е бременна. Надявам се, че Перидал вижда и осъзнава всичко това, понеже майка му все ще се опитва да им създава проблеми. Знаеш ли, че отишла при тях по време на изпитателния им

период и започнала да го убеждава да разкъса възела? — Айла поклати глава, но не прояви никакъв интерес към тази новина. По-късно щеше да ѝ е интересно да се запознае с подробностите, ала сега разискваха по-важни неща. — Ланога обаче не е Джанида — изтъкна Пролева.

— Не, Ланога още не е привлекателна млада жена, но ще стане такава — отбеляза Айла. — Не можеш да прекараш почти година в грижи за едно бебе и да не го обикнеш. Сега Лорала е бебе на Ланога, а не на Тремеда. Може да е малка, но е доста добра майка.

— Да, естествено, че ще е добра майка. Тя е чудесно момиче и някой ден ще бъде чудесна майка — каза Пролева, — ако има тази възможност. Дали обаче, когато стане достатъчно голяма, някой мъж ще се съгласи да вземе нея и по-малката и сестра — но не като втора жена, а като дете, за което ще трябва да се грижи? Дете, което дори не е родено в неговото огнище? Положението на Ланога и бездруго е достатъчно тежко, като се има предвид огнището, където тя и Лорала са родени. Така само ще увеличи шансовете ѝ за по-добър живот.

Айла беше сигурна, че Пролева е абсолютно права. Бе очевидно, че наистина милееше за момичето и щеше да направи всичко, за да му помогне, ала същевременно добре знаеше как щеше да се чувства Ланога, ако изгуби сестричката си.

— Ланога няма защо да се тревожи дали ще си намери съпруг — каза Ланидар.

Айла и Пролева съвсем бяха забравили за момчето. Джондалар също беше изненадан. Той слушаше внимателно разговора им и виждаше, че и двете страни са прави.

— Аз ще се науча да ловувам, ще стана Зовач и когато порасна, ще се ожения за Ланога и ще ѝ помагам да се грижи за Лорала и за другите ѝ братя и сестри, ако тя го иска. Вече я попитах и тя се съгласи. Тя е единственото момиче, което не се притеснява от ръката ми, и не мисля, че майка ѝ ще обърне внимание на това.

Двете жени изгледаха смаяно Ланидар, след което си размениха учудени погледи, за да се уверят, че наистина са чули едно и също нещо. Идеята никак не беше лоша, особено ако щеше да накара момчето да овладее доста умения, които щяха само да му бъдат от полза. И Ланидар, и Ланога бяха добри деца, изненадващо зрели за възрастта си. Е, вярно, че бяха млади и можеха лесно да променят

решението си, но, от друга страна, кой ли пък щеше да поиска да се ожени за тях?

— Затова недей да даваш бебето на Ланога на някоя друга жена — каза недъгавото момче. — Не искам тя да плаче.

— Тя наистина обича това дете — рече Айла — и Деветата пещера вече се съгласи да ѝ помогне. Защо не оставим нещата такива, каквито са?

— Какво да кажа на жената, която искаше да я вземе? — попита Пролева.

— Кажи ѝ, че майката на Лорала не е съгласна да даде дъщеря си — предложи русокосата жена. — Това е самата истина. Тремеда може да я е родила, ала истинската ѝ майка е Ланога. А ако тази жена наистина иска толкова много да има бебе, все ще си намери — зеландонийците имат много пещери и са доста на брой. Тук непрекъснато се случват най-различни неща — добави Айла. — Никъде другаде не съм виждала нещата да се променят толкова бързо.

* * *

Почти всички жители на Деветата пещера на зеландониите и Първата пещера на ланзадониите се присъединиха към тържеството по случай брачните церемонии на брата на вожда на едната пещера и дъщерята на огнището на вожда на другата. Оказа се, че още двама души от Деветата пещера са се оженили на същата церемония. Щом Пролева узна за това, веднага ги включи към празненството. Една девойка на име Тишона се бе венчала за Маршевал от Четиринайсетата пещера и щеше да заживее при него, а една по-стара жена — Динода — се бе преместила и беше родила момче, но бе разкъсала възела с бившия си съпруг, създавайки ново огнище заедно с Джаксоман от Седмата пещера. Сега Джаксоман и Динода се връщаха в Деветата пещера, защото майката на Динода беше болна и тя искаше да бъде близо до нея.

Доста хора дойдоха да им изкажат благопожеланията си. Левела и Джондекам, придружени от майката на Пролева и Левела — Велима, прекараха по-голямата част от деня заедно с тях, което достави голямо удоволствие на Айла и Джондалар и Джопляя и Екозар. Майката и

чичото на Джондекам също се отбиха за малко. Появата на Кимеран много ги зарадва — съпругата на племенника му беше сестра на жената на Джохаран, което го правеше роднина на Джондалар. В един момент всички тези преплетени роднински връзки объркаха Айла, но срещата с майката на Джондекам, която беше зеландони на Втората пещера, ѝ подежда много приятно. Незнайно защо, обстоятелството, че вижда зеландони, която има деца, и даде настроение.

Джанида и Перидал също прекараха почти целия ден в Деветата пещера. Двамата бяха дошли сами — без компанията на майката на Перидал. Младоженците бяха решили да напуснат Двайсет и деветата пещера и разговаряха с Кимеран и Джохаран, за да видят дали някоя от двете пещери е склонна да ги приеме. Първата вече бе обсъдила тази тема с вождовете и шаманката на Втората. Според нея щеше да е добре младите да бъдат отделени от майката на Перидал — поне за известно време. Шаманката, някога известна като Золена, беше страшно ядосана от постъпката на жената, позволила си да наруши уединението на младата двойка по време на двуседмичния изпитателен период.

С напредването на вечерта веселбата започна да поутихва и повечето гости си тръгнаха. Мартона направи чай за роднините и приятелите, които бяха останали, а Пролева, Айла, Джопляя и Фолара раздадоха чашите. Един младеж, който наскоро бе приет за послушник на зеландони на Петата пещера, също беше там. Той бе останал, защото за пръв път попадеше в такава голяма компания и просто не можеше да я напусне. Освен това гледаше Първата с истинско благоговение.

— Мисля, че Мараган никога вече нямаше да може да върви отново, ако не бе попаднал на човек, който да знае какво трябва да стори — заяви той. Коментарът му бе отправен към цялата компания, ала истинската му цел беше да направи впечатление на Първата.

— Според мен си абсолютно прав, четвърти послушник на зеландони на Петата пещера — кимна му шаманката. — Много си проникателен. Сега всичко останало зависи от Великата майка и от възстановителните способности на ранения младеж.

Младият послушник се изпълни с гордост. Той не можеше да повярва, че дони му бе направила комплимент и че беше водил неофициален разговор с нея.

— Тъй като вече си послушник, би ли имал нещо против да смениш зеландони, която наглежда Матаган? — попита някогашната Золена. — Той е от твоята Пещера, нали? Доста трудно е човек да остане буден цяла нощ, но в състоянието, в което се намира, непрекъснато трябва да има някой до него. Предполагам, че твоята зеландони вече те е помолила за помощ, ала ако не е така, може да ѝ предложиш да ѝ помогнеш. Тя със сигурност ще оцени жеста ти.

— Да, разбира се, че ще ѝ помогна — рече младият послушник и се изправи. — Благодаря за чая. Сега трябва да тръгвам. Чакат ме доста задължения — добави, след което изправи рамене, придаде си сериозно изражение и zakрачи към главния лагер. Неколцина от присъстващите най-накрая дадоха воля на усмивките, които се опитваха да скрият.

— Ти направи този млад мъж много щастлив, зеландони — каза Джондалар. — Той почти сияеше от удоволствие. Всички зеландони ли се отнасят с такова благоговение към теб?

— Само най-младите — отвърна шаманката. — Като гледам как спорят с мен, понякога се чудя защо продължават да ме наричат Първата. Сигурно защото съм първа по размери.

Синеокият мъж се усмихна.

— Като се замисля обаче, това, че спорят с мен, е нещо хубаво — продължи зеландони. — Малко изнервящо е да гледат всяка твоя дума като излязла от устата на Дони, защото в такъв случай човек трябва непрекъснато да внимава какво казва.

— Как решавате кого да направите Първи сред служителите на Майката? — попита Джондалар. — Питам се дали всички зеландони трябва да постигнат еднородие или просто трябва да има мнозинство?

— Не е толкова просто — усмихна се шаманката. — Взимат се под внимание страшно много неща. Преценява се например дарбата да лекуваш, а няма по-суров съдник от знахарите зеландони. Не можеш да заблудиш този, който разбира. Това обаче не е от най-голямо значение — имало е Първи, които не са били кой знае какви лечителки, но са компенсирали това със зложби и умения в други области.

— Чуваме само за Първата — продължи да любопитства Джондалар. — Има ли Втора или Трета? А Последна?

— Едва ли някоя Пещера би приела зеландони, която е Последна сред служителите на Майката? — рече някогашната Золена. — Най-нископоставени в йерархията на зеландони са послушниците, ала те също имат различен ранг — първи послушник, втори послушник и така нататък. Този младеж например е четвърти послушник на зеландони на Петата пещера. Това е най-ниското стъпало за ученик на дони, но същевременно показва, че момчето има възможности, защото в противен случай нямаше да бъде прието за послушник. Следващото стъпало са новите дони. Някои от послушниците никога не стават шамани и това ги изпълва с много горчивина.

— Какво още е необходимо човек да стане зеландони? — продължи с въпросите си синеокият мъж.

— Човек трябва да запомни всички Сказания и Древни легенди и да разбира добре значението им. Трябва да познава думите за броене и да може да ги използва. Да е наясно с фазите на луната, със смяната на сезоните и други подобни неща. Ала може би най-важното е да бъде способен да посещава света на духовете — завърши зеландони. — Повечето дони знаят още от самото начало кой ще стане Първи и кой ще е следващият. Това се разбира в мига, в който шаманът почувства зова да се отпрати в света на духовете. Да бъдеш Първи е призвание, и то призвание, което не е по силите на всеки зеландони.

— Какво е усещането да бродиш в света на духовете? Страшно ли е? Ти боиш ли се, когато си там? — дойдоха следващите въпроси.

— Никой не може да опише какво представлява светът на духовете на човек, който никога не е бил там. Да, страшно е, особено първия път. И никога не престава да бъде страшно, ала човек може да се научи да постави под контрол това преживяване с помощта на медитация. Опасността е много голяма и понякога човек не може да се върне в тялото си, или пък оставя някаква част от себе си в света на духовете и никога вече не е същият. Каквото и да се случи обаче, едно е сигурно — светът на духовете не може да те остави непроменен.

Зеландони направи кратка пауза, преди да продължи:

— Когато човек почувства това призвание, той трябва да го приеме, а това носи със себе си много ограничения и рискове. Мисля, че точно поради тази причина толкова малко от зеландони са женени. Не съществува никаква официална забрана шаманът да се жени или да има деца, но положението му е сходно с това на вожда. Съжителството

с някого, който има толкова много задължения и отговорности, може да се окаже доста трудно. Нали така, Мартона?

— Да, зеландони — отвърна някогашната предводителка и погледна към Даланар, преди да се обърне към сина си.

— Защо според теб Даланар и аз разкъсахме възела, Джондалар? Говорехме за това в деня след сватбата ти. В много отношения Даланар и аз бяхме много сходни. Сега той е щастлив, задето е вожд на своя собствена пещера, но му трябваше доста време, докато осъзнае, че иска точно това. Даланар дълго време отричаше, че иска да е предводител, но си мисля, че именно това го привлече у мен. Когато се оженихме, Джоконан беше умрял и аз вече бях вожд. Отначало бяхме много щастливи, но после той започна да се измъчва и двамата стигнахме до извода, че ще бъде най-добре да се разделим. Джерика е идеалната жена за него. Тя има силна воля, а Даланар има нужда от силна жена до себе си, но вождът си е той.

Даланар и Джерика се усмигнаха един на друг и той я хвана за ръката.

— Лозадуна е служителят на Майката за хората, които живеят от другата страна на ледника — намеси се Айла. — Той има съпруга, която му е родила четири деца, и тя изглежда много щастлива.

— Лозадуна е извадил голям късмет, че е намерил такава съпруга — каза Мартона. — Също както и аз извадих късмет с Уиламар. Отначало нямах никакво желание да се омъжа отново, ала добре, че той настоя. — Тя погледна към съпруга си и го дари с усмивка. — В продължение на толкова много години бях вожд, а Уиламар бе неотлъчно до мен и никога не сме имали проблеми заради това. После обаче се уморих от всички тези задължения и ми се прииска да имам малко повече време за себе си. След раждането на Фолара отново поисках да съм майка. Видях, че Джохаран има необходимите качества, ето защо започнах да го подготвям и когато стана достатъчно голям, предадох тази отговорност на него. Той прилича толкова много на Джоконан, че съм сигурна, че е син на неговия дух. — Тя се усмигна на най-големия си син. — Е, продължавам да участвам, защото Джохаран често се съветва с мен, макар и да подозирам, че го прави не толкова заради себе си, колкото заради мен.

— Не е вярно, майко — каза вождът на Деветата пещера на зеландониите. — Аз много ценя съветите ти.

— Наистина ли обичаше Даланар толкова много, майко? — попита Джондалар. — Има даже песни и истории за вашата любов.

— Да — кимна Мартона. — Обичах го изключително силно, Джондалар. И една част от мен продължава да го обича. Щастлива съм, че успяхме да останем приятели, и си мисля, че в момента сме подобри приятели, отколкото когато бяхме женени. Обичам и Джоконан. Споменът за него никога няма да избледнее от сърцето ми. Тогава бях младо момиче и се бях влюбила за пръв път, ала на него му трябваше известно време да реши какво точно иска — добави тя.

Джондалар си спомни историята, която бе чул за майка си по време на пътешествието си.

— Да не намекваш за приятелството ти с Бодоа? — попита той.

— Бодоа! — възкликна зеландони. — Не съм чувала това име от толкова време! Това не беше ли онази чужденка, обучена от зеландони? От онова източно племе, как се казваха? Зар... сар... сард-нещо-си.

— Сармунаите — рече синеокият мъж.

— Точно така — кимна шаманката. — Бях още малка, когато тя си тръгна, но още тогава се говореше, че била доста опитна.

— В момента тя е сармуна — каза Джондалар. — Айла и аз се срещнахме с нея по време на пътешествието ни. Жените-вълци ме плениха, но Айла ги проследи и ме откри. Извадихме голям късмет, че се отървахме живи от тях. Ако не беше Вълчо, сега едва ли щяхме да сме тук. Можете да си представите колко се изненадах, когато разбрах, че тези хора не само знаят езика ни, но и познават майка ми!

— Какво точно се случи? — попитаха няколко души.

Джондалар им разказа историята за жестоката Атароа и за лагера на сармунаите.

— Въпреки че отначало сармуна помогнала на Атароа, тя се разкая и реши да помогне на сънародниците си, поправяйки всички злини, които Атароа им бе причинила — завърши синеокият мъж.

— Това е най-необикновената история, която съм чувала — сподели Първата сред служителите на Майката, — но тя показва какво може да се случи, когато шаманката кривне от правия път. Добре, че най-накрая се е осъзнала. Казано е, че Този, който служи на Майката, ще си плати в следващия свят, ако злоупотребява със силата си в този. Ето защо зеландони са толкова внимателни, когато избират дали да

допуснат някого в лоното си. Веднъж приемат ли го, вече няма връщане назад. По това се различаваме от вождовете. Станеш ли веднъж зеландони, оставаш зеландони за цял живот. Дори и да ни се иска, не можем да захвърлим това бреме.

Всички замълчаха, замислени над историята, която им разказа Джондалар. В този момент Рамара се приближи към тях.

— Трябва да те уведомя, Джохаран, че донесоха носорога — рече тя. — И тъй като копието на Джондалар го е убило, той има правото да избере пръв какво да вземе от животното.

— Радвам се да го чуя — кимна вождът. — Благодаря ти, Рамара.

Жената на Солабан искаше да остане и да послуша разговора им, ала имаше да свърши други неща и никой не я покани да се присъедини към компанията.

— Е, какво си избираш, братко? — попита Джохаран, след като Рамара си тръгна. — Може би рога?

— Не, благодаря — усмихна се синеокият мъж. — Предпочитам кожата.

— Разкажи ми какво точно се случи с този носорог — поиска да узнае предводителят.

Джондалар изпълни желанието му. Когато свърши, Мартона въздъхна дълбоко и рече:

— Сигурно ще прозвучи ужасно, ала смятам, че този инцидент може да е и за добро. Помислете си само колко много младежи щяха да поискат да направят същото нещо, ако приятелите на Матаган бяха успели да убият носорога. Така може да се замислят, преди да им се прииска да опитат нещо подобно. Майката на този младеж може да страда и да го преживее много тежко, ала така ще спести още повече мъка на доста друга майки. Само се надявам Матаган да се възстанови, без да осакатее.

— Айла се втурна да му помогне веднага щом видя, че носорогът го повали на земята — изтъкна Джондалар.

— Младежът е извадил голям късмет, че сте били там — допълни зеландони. — Какво точно направи най-напред? — обърна се тя към русокосата жена.

Айла започна да обяснява надълго и нашироко. С всяка дума, която изричаше, у Първата се затвърждаваше впечатлението, че младата жена имаше задълбочени познания в областта на

лечителството. Нещо повече — самата тя имаше какво да научи от нея. Искаше ѝ се да поговори с Айла насаме — имаха да обсъдят толкова много неща! Послушниците ѝ нямаха особени интереси в областта на знахарството, ето защо присъствието на човек като Айла в Деветата пещера можеше да се окаже много полезно.

— Айла — каза накрая шаманката, — мисля си, че няма да е зле да поговориш със семейството на Матаган.

— Не съм сигурна, че знам какво да им кажа.

— Сигурно се тревожат и си мисля, че биха искали да узнаят какво точно се е случило. Според мен разказът ти само ще ги успокои.

— И какво точно да им кажа?

— Каквото мислиш — гласеше отговорът на дони. — Кажим им, че вече всичко е в ръцете на Дони. Можеш да добавиш, че според мен Дони вече се е усмихнала на младежа, понеже си била там, когато се е случила злополуката.

* * *

— Никога досега не бях чувал Първата да говори така открито за обществото на зеландони — каза Джондалар, докато лягаше до Айла. — Беше ми много интересно.

Съпругата му не каза нищо. Беше ужасно уморена — толкова уморена, че не можеше дори да мисли. Между инцидента с носорога и брачното празненство сякаш бе преминала цяла вечност. Безсънието и напрежението покрай Матаган също си казваха думата и слепоочията ѝ пулсираха болезнено. Тя се зачуди дали да си направи малко чай от върбови кори, но после си каза, че е прекалено уморена за подобно нещо.

— И майка — продължи Джондалар. — Винаги съм си мислел, че тя и Даланар просто са решили да се разделят. Никога не съм знаел защо. Предполагам, защото винаги съм я възприемал само като своя майка и толкова. Някой, който те обича и се грижи за теб.

— Не мисля, че раздялата е била лесна за нея — рече Айла. — Мисля, че е обичала много Даланар. Напълно я разбирам. Ти приличаш толкова много на него...

— Не съвсем — поклати глава синеокият мъж. — Никога не съм искал да бъда вожд например. Ще ми липсва усещането на камъка в ръцете ми. Нищо не може да се сравни с това да издялкаш едно каменно острие във формата, в която си го замислил.

— Даланар също е каменоделец — изтъкна русокосата жена.

— Да, и то най-добрият, но в момента няма възможност да се занимава с това — отвърна съпругът ѝ. — Единственият, който може да се мери с него, е Уимез от Лъвския бивак — наконечниците за копия, които прави за мамутоите, са сред най-добрите, които съм виждал. Двата биха могли да научат доста неща един от друг.

— Ти също си много добър каменоделец — каза Айла. — Не можеш ли да покажеш на Даланар това, което си научил от Уимез?

— Да, дори вече се захванах с това — рече Джондалар. — Както и очаквах, това доста го заинтригува. Много се радвам, че отложиха брачната церемония до пристигането на ланзадонийците, както и че Джопляя и Екозар също се венчаха на нашата брачна церемония. Това е специална връзка. Винаги съм изпитвал дълбока привързаност към братовчедката си, а така станахме още по-близки. Надявам се и Джопляя да е доволна от това.

— Сигурна съм в това, Джондалар — увери го съпругата му. — Мисля, че това е нещо, което винаги е желала — добави Айла и си каза, че това бе максимумът, който Джопляя можеше да получи. Не можеше да отрече, че не съчувстваше на горкото момиче, ала бе доволна от забраната за брак между близки братовчеди. — Екозар ми изглежда много щастлив.

— Според мен той още не може да повярва, че всичко това се случва наистина — отбеляза синеокият мъж. — Някои други хора също не могат да повярват, че Джопляя се омъжи за него, но проблемът си е изцяло техен.

— Екозар я обича до полуда — рече Айла, борейки се с натежалите си клепачи. — Подобна любов може да превъзмогне всички трудности.

— Всъщност, когато го опознаеш, той съвсем не изглежда толкова грозен — сподели Джондалар. — Просто изглежда различно — виждаш чертите на Клана в него.

— Аз изобщо не го смятам за грозен — възрази русокосата жена. — Напомня ми за Ридаг и Дърк. Винаги съм смятала мъжете от Клана

за красиви.

— Зная това — кимна съпругът ѝ. — Права си. Красиви са по свой начин. Ти също си много красива, жено — добави Джондалар и я целуна по шията. Почувства изгарящо желание да сподели наслади с нея, ала като видя колко ѝ се спи, реши да не настоява. Знаеше, че Айла няма да му откаже, но не искаше да я лишава от почивката, от която тялото ѝ толкова силно се нуждаеше.

— Надявам се, че Матаган ще се оправи — каза той.

Айла се обърна с гръб към него и той я прегърна, притискайки тялото ѝ към своето.

— Да не забравя да поговоря с майка му — каза сънено съпругата му. — Трябва да я предупредя, че може да възникнат усложнения. Навярно ще върви без проблеми, но не можем да сме сигурни в това.

— Толкова е млад — въздъхна Джондалар. — Ако не може да ходи, ще е ужасно.

— Възможно е да ходи, но да понакуцва малко. Зеландони ми каза, че попитала майка му дали проявява интерес към някакъв занаят и жената ѝ отвърнала, че изработвал наконечници за копията си. Това ме накара да се замисля за тези момчета от сармунаите, които Атароа беше осакатила. Нали беше научил едно от тях как да дяла камъни, за да се изхранва. Ще кажа на майка му, че можеш да го обучиш за каменоделец, стига да има желание.

— Той беше от Петата пещера, нали? — попита Джондалар.

— Да, но може да остане известно време при Деветата пещера — каза русокосата жена. — Нали Дануг бе живял цяла година в някакъв друг бивак на мамутоите, за да научи повече за каменоделството? Може да направим същото за Матаган.

— Да, така е — кимна съпругът ѝ. — Също както и аз усвоих тънкостите на този занаят при Даланар. Трябва само да поговорим с Джохаран за това, защото момчето ще трябва да живее някъде. Ако наистина има желание да се учи, брат ми ще се разбере с хората от Петата пещера. Времето ще покаже, Айла. Ако кракът му не се оправи, наистина ще има нужда от някакъв занаят.

Двамата замълчаха, ала въпреки умората русокосата жена не можа да заспи веднага. Мислеше си за бъдещето — за бъдещето и за бебето, което носеше. Ами ако беше момче и започнеше да прави

същите опасни неща като Матаган? Ами ако го сполетеше нещо лошо? В този момент внезапно я осени друга мисъл. Къде ли беше Вълчо? Той също ѝ беше като син, а ето че не го бе виждала от няколко дни. Когато най-накрая заспа, сънува бебета, вълци и земетресения. Мразеше земетресенията. Те не просто я плашеха — всеки път, когато имаше земетресение, в живота ѝ се случваше някаква трагедия.

* * *

— Не мога да повярвам, че някои хора продължават да мърморят срещу женитбата на Джоплая и Екозар — каза зеландони. — Станалото-станало. Вече са женени, преминаха успешно изпитателния си период и потвърдиха желанието си да останат женени. Брачното им тържество също мина, така че просто няма какво повече да се добави — завърши Първата и отпи от чая си. Бе прекарала нощта в лагера на Деветата пещера и трябваше вече да потегля към шатрата на зеландони, но утринното угощение и приятната компания не я оставяха да си тръгне.

— Казват, че искат да се приберат по-рано — рече Мартона.

— Срамота! — възкликна Джондалар. — След целия този път, който биха дотук!

— Те получиха това, което искаха — каза Уиламар. — Джоплая и Екозар вече официално са женени и си имат своя зеландони... по-точно ланзадони.

— Надявах се да прекарам още известно време с тях — натъжи се Джондалар. — Кой знае кога ще се видим отново!

— И аз се надявах да поостанат — добави Джохаран.

— На Екозар и Джоплая изобщо не им е приятно да ходят в главния лагер — намеси се Фолара. — Казаха ми, че всички ги зяпали, и то не особено дружелюбно.

— Навярно се чувстват и засегнати след възраженията по време на церемонията — допълни Пролева.

— Разгледах всяко едно от тях — заяви Първата. — Нито едно не е съществено. Всичко започна от Брукевал, а много добре знаем, че той просто не може да не създаде неприятности. А що се отнася до Марона, тя се намеси поради факта, че ланзадонийците са роднини на

Джондалар. Жената просто се чувства обидена и иска да си отмъсти, изкарвайки си го на всички около него.

— Не може ли да си намери по-смислено занимание? — попита Пролева. — Може би ако има дете, ще забрави за злобата си.

— Не бих пожелала на никое дете да има такава майка — въздъхна Салова.

— Май Дони е на същото мнение — отбеляза Рамара. — Марона никога досега не е била благословена.

— Тя не ти ли беше роднина, Рамара? — попита Фолара.

— Косите ви са с един и същ цвят.

— Тя ми е братовчедка, но не много близка — отвърна жената на Солабан.

— Мисля, че Пролева е права — каза Мартона. — Марона наистина има нужда от някакво занимание, но това не означава, че трябва непременно да има дете. Може да овладее някакъв занаят — нещо, на което да се посвети, което да осмисли живота ѝ и да откъсне мислите ѝ от това да създава неприятности за хората само защото животът ѝ не се е развил така както е искала. Мисля, че всички хора трябва да владеят някакъв занаят или умение — нещо, което да им доставя удоволствие, към което да изпитват естествено влечение и което да правят добре. В противен случай Марона ще продължава да създава проблеми, само и само за да привлича вниманието към себе си.

— Понякога това не е достатъчно — изтъкна Солабан. — Ларамар има страхотно умение — всички възхваляват бармата, която прави, — ала ето че и той само създава неприятности. Той е на същото мнение за Джопляя и Екозар като Марона и Брукевал и по този начин се превръща в център на вниманието. Чух го да казва на някакви хора от Петата пещера, че огнището на Джондалар вече не трябва да е сред първите, защото се е оженил за чужденка с нисък статут. Мисля, че още е засегнат, задето Айла не беше след него на погребението на Шевонар. Може да се преструва, че това изобщо не го интересува, но всъщност никак не му харесва да е последен.

— Тогава да направи нещо по въпроса — каза гневно Пролева. — Няма да е зле да започне с децата на огнището си!

— Мисля си дали да не предложи на Даланар да съберем зеландони и вождовете и да обсъдим открито проблема с Джопляя и Екозар — каза Първата. — Така ще можем да дадем на онези, които се

дразнят от тази женитба, възможност да изразят публично чувствата си.

— Тъкмо Джондалар и Айла ще могат да споделят пред всички нещата, които знаят за плоскоглавците... за хората от Клана, както ги нарича Айла — подхвърли Джохаран. — И бездруго възнамерявах да повдигна скоро този въпрос пред вождовете.

— Може би трябва да поговорим с него още сега — рече някогашната Золена, — ала трябва колкото се може по-скоро да се върна в шатрата. Някой от зеландони изнася информация, която трябва да се държи в тайна. Говоря за неща, засягащи определени хора — лична информация за тях, която не бива да се разпространява извън лоното. Трябва да узная кой е, или поне да сложа край на това.

Айла слушаше внимателно целия разговор и се замисли над чутото, докато хората ставаха и се отправяха към задълженията си. Зеландонийците ѝ напомняха река, чиято повърхност бе гладка и спокойна, но дълбините ѝ бяха разклацани от множество подводни течения. Тя си каза, че навярно Мартона и Първата познаваха голяма част от тези течения, но имаше неща, които си оставаха загадки дори и за тях.

— Отивам да видя конете — рече русокосата жена на Джондалар. — Искаш ли да дойдеш с мен, или имаш някаква друга работа?

— Ще дойда, само ме изчакай малко — каза съпругът ѝ. — Искам да взема копиехвъргача и копията, които приготвих за Ланидар. Надявам се да се научи да ги използва. Зная, че са малки за теб, ала би ли ги изпробвала, за да ми кажеш мнението си?

— Сигурна съм, че са много добри, но щом настояваш, ще ги изпробвам — рече Айла. — Знам, че Ланидар ще остане много доволен. Имам чувството, че ще направиш това момче много щастливо.

* * *

Слънцето доближаваше зенита си, когато Айла и Джондалар започнаха да събират багажа си. Те вчесаха конете си, след което русокосата жена изпробва копиехвъргача и реши, че е напълно

подходящ за Ланидар. Сетне Джондалар се зае да довърши копията, а съпругата му реши да се поразходи до езерцето.

— Къде отиваш, Айла? — попита я Джондалар. — Скоро трябва да се връщаме. Имам работа в главния лагер този следобед.

— Няма да се бавя — каза жената.

Той я проследи с поглед как се изгуби зад дърветата и се зачуди дали не е забелязала нещо — някаква заплаха за конете може би. Тъкмо си каза, че вероятно нямаше да е зле да я придружи, когато горската тишина бе прорязана от внезапния ѝ вик:

— Не! О, не!

Мъжът захвърли всичко и се втурна към нея, без да обръща внимание на храстите и клоните по пътя си, които здравата го изподраскаха. Когато най-накрая се озова при съпругата си, той също изкрещя и се стовари тежко на коленете си.

ТРИЙСЕТ И ПЕТА ГЛАВА

Джондалар се надвеси над Айла, която лежеше на езерния бряг до големия вълк, хванала муцуната му в ръце. Разкъсаното му, окървавено ухо бе обагрило в алено едната ѝ китка. Вълчо се опита да оближе лицето ѝ.

— Ранен е! — изхлипа русокосата жена. Сълзите се стичаха по изцапаните ѝ с кал страни.

— Според теб какво му се е случило? — попита той.

— Не знам, но трябва да му помогнем — каза Айла, докато се надигаше. — Трябва да направим носилка и да го отнесем в лагера.

В този момент Вълчо също се опита да се изправи, но не успя.

— Остани до него, Айла — рече съпругът ѝ. — Ей-сега ще направя носилка от копията, които току-що довърших.

Когато влязоха в лагера, няколко души веднага се събраха около тях, за да видят дали могат да помогнат с нещо. Това накара Айла да осъзнае колко много хора всъщност бяха обикнали вълка.

— Ще направя място за него в шатрата — каза Мартона и забърза напред.

— Аз мога ли да помогна с нещо? — попита Джохаран, който тъкмо се бе върнал в лагера.

— Виж дали при Първата са останали цветчета невен и омайниче — заръча му русокосата жена. — Мисля, че Вълчо се е бил с други вълци и те са го нахапали много жестоко. Раните му се нуждаят от сериозно лечение, но преди това трябва да бъдат добре почистени.

— Ще ти трябва ли вода? — попита Уиламар. Айла кимна и той рече: — Ей-сега ще запаля огън. Добре, че донесохме достатъчно дърва.

Когато вождът на Деветата пещера на зеландониите се върна от шатрата на шаманите, бе придружен от Фолара и Пролева. Първата бе обещала, че ще дойде възможно най-скоро и не след дълго целият Летен събор узна, че вълкът на Айла е пострадал сериозно.

Джондалар остана до съпругата си, докато тя преглеждаше раните на хищника, и по изражението ѝ разбра, че нараняванията бяха наистина сериозни. Айла беше сигурна, че четириногият ѝ приятел е бил нападнат от цяла глутница — истинско чудо беше, че е останал жив. Тя помоли Пролева да ѝ донесе малко зуброво месо, което нарязва на ситно, сякаш щеше да приготвя бебешка храна. Сетне го смеси с татул и го напъха в гърлото на Вълчо, за да го накара да заспи.

— Джондалар, ще ми донесеш ли малко от кожата на нероденото теленце на зубърката, която убих? — обърна се русокосата жена към Джондалар. — Ще ми трябват меки кожи, за да почистя раните.

Мартона я гледаше как слага разни коренчета и прахове в купи с гореща вода, след което ѝ подаде някаква тъкан.

— Зеландони обича да използва това — рече тя.

Айла я разгледа. Не беше направена от животински кожи — по-скоро напомняше материята на дългата туника, която Мартона ѝ беше подарила. Тя потопи кранчето ѝ в една от купите и видя как тъканта веднага попи течността.

— Това ще ми свърши добра работа — кимна тя. — Благодарят ти, Мартона.

Първата сред служителите на Майката пристигна малко след като Джондалар и Джохаран помогнаха на Айла да завъртят вълка, за да може да почисти раните и от другата му страна. Русокосата жена изненада почти всички, когато вдяна един конец в дърпачката за конци и заши някои от най-опасно разположените рани. Тя бе показала изобретението си на зеландонийците, ала никой от тях не бе виждал да се прилага върху живо същество. Айла използва нововъведението си, за да зашие и разкъсаното ухо на животното.

— С мен направи същото — заяви усмихнато Джондалар. — Добре, че не съм бил на себе си.

— Изглежда ми добър начин да се притиснат краищата на раната, за да заздравее по-бързо — отбеляза Първата. — В Клана ли се научи да го правиш?

— Не — отрече Айла. — Те не шият раните, а прекарват изсушени сухожилия през тях, които после завързват на възел. В случая с Джондалар обаче това не ми свърши работа. Когато раните му се отвориха, реших да зашия краищата им с помощта на дърпачката за конци. Това даде резултат, макар че сигурно съм изчакала прекалено

много, защото конците се враснаха в кожата му. Беше малко болезнено, докато ги извадя, ала иначе всичко бе наред — добави и хвърли любящ поглед към съпруга си.

— Да не би да искаш да кажеш, че за пръв път си изпробвала това върху мен? — попита синеокият мъж. — Не си знаела какво ще излезе, но въпреки това си го направила? — Засмя се. — Радвам се, че си постъпила така. Като се изключат белезите, никой не би казал, че съм бил нападател от пещерен лъв.

— Значи ти си измислила тази техника — рече шаманката. — Само някой с много опит и истинска лечителска дарба може да се сети за това, Айла. Ти принадлежиш към зеландони.

— Но аз не искам да бъда зеландони — отвърна русокосата жена. — Оценявам... искам да кажа... моля те, не ме разбирай погрешно — чувствам се поласкана, — но просто искам да бъда омъжена за Джондалар, да родя детето му и да бъда добра зеландонийка — завърши, като избягваше да погледне дебелината жена в очите.

— Не, ти не ме разбирай погрешно — каза Първата сред служителите на Майката. — Това не е никакво прибързано предложение, което ми е хрумнало току-що — просто ти казах, че принадлежиш към зеландони. Мисля си го от известно време. Човек с твоите умения трябва да се свърже с другите хора, които са на нивото на неговите знания. Харесва ти да си лечител, нали?

— Аз съм знахарка и не мога да отрека този факт — отвърна Айла.

— Разбира се — кимна някогашната Золена. — Сред зеландонийците обаче единствено шаманите лекуват. Хората просто не се чувстват спокойно, когато лечителят не принадлежи към зеландони. Не можеш да бъдеш знахарка, без да си една от нас. Защо се съпротивляваш така?

— Ти самата ни разказа колко много неща трябва да се усвоят и колко време е необходимо за това — въздъхна русокосата жена. — Как бих могла да бъда добра съпруга на Джондалар и да се грижа за децата си, ако трябва да отделя толкова много време в усвояване на всичко онова, което е необходимо за една зеландони?

— Сред служителите на Майката има и такива, които са женени и имат деца — изтъкна шаманката. — Нали ти ми каза за онзи дони от

другата страна на ледника, който имал съпруга и няколко деца. Виждаше си и зеландони на Втората пещера, ала освен тях има и други.

— Да, но не са много — отбеляза Айла.

Първата изгледа внимателно младата жена. Бе сигурна, че това, което тя казваше, не беше цялата истина. Тя бе прекрасна лечителка, беше любопитна, учеше се бързо и всичко това явно ѝ харесваше. За нищо на света нямаше да пренебрегне съпруга и децата си и ако случайно се наложеше да отсъства от дома си, винаги щеше да намери някого, който да ѝ помогне. Ако имаше някакъв недостатък, то това беше прекалената ѝ грижовност. Айла отделяше толкова време за животните си, но това не ѝ пречеше да бъде винаги на разположение и да помага на всеки, който имаше нужда от нея.

Първата бе впечатлена от лекотата, с която чужденката убеди младите майки от Деветата пещера да помогнат на Ланога в грижите за малката ѝ сестричка. Както и от начина, по който бе помогнала на момчето с недъгавата ръка. Това бяха все неща, които един добър зеландони би направил. Първата вече бе решила, че Айла ще стане служителка на Майката — освен че беше прекалено ценна, за да остане извън лоното на зеландони, щеше да е опасно някой с подобни знания и умения да не се намира под влиянието на шаманите.

* * *

Хората се усмихваха, когато виждаха превръзките по тялото на вълка — хищникът създаваше впечатлението, че е облечен в човешки дрехи и изглеждаше като някаква карикатура на самия себе си. Повечето обаче се спираха и разпитваха Айла как е. Трогателната история на нещастния звяр се разпространяваше от уста на уста и някои Разказвачи на истории вече бяха започнали да съчиняват приказки за вълка и безрезервната му обич към жената.

Тя се зае отново да го обучава да седи там, където му кажеше, и Вълчо най-накрая взе да се чувства спокойно в компанията на Джондалар, Мартона и Фолара. Явно бе започнал да възприема територията на лагера на Деветата пещера като своя собствена, защото се държеше доста враждебно с външните посетители. Айла се захвана да промени това и хората около нея отначало се учудваха на

безграничното ѝ търпение с хищника, и го смятаха за загуба на време, ала после видяха резултатите. Това ги убеди, че контролът върху животните не беше въпрос на магия.

С всеки следващ ден Айла ставаше по-спокойна, мислейки си, че четириногият ѝ приятел вече е превъзмогнал враждебното си отношение към посетителите, когато един младеж — представи се като Палидар от Единайсетата пещера — дойде да навести ученика на Уиламар Тивонан. Когато Вълчо го доближи, започна да ръмжи и оголи заплашително зъбите си. Наложил се Айла да го усмири, но дори тогава хищникът продължил да издава гърленото си ръмжене. Младежът отстъпил изплашено назад и започнал да се извинява, а Уиламар, Тивонан и неколцина други обитатели на Деветата пещера, които се намираха наблизо, бяха смаяни от реакцията на животното.

— Не знам какво му става — рече Айла. — Навярно се опитва да брани територията си. Обикновено не се държи така, ала едва не загина в една ожесточена схватка и явно още не го е превъзмогнал.

— Чух, че бил лошо ранен — каза младият мъж.

Едва тогава тя забеляза огърлицата от вълчи зъби, която Палидар носеше, както и украсената му с вълча кожа торба.

— Мога ли да попитам откъде имаш тази вълча кожа? — попита.

— Ами... Повечето хора мислят, че съм убил вълк, но ще ти кажа истината — рече приятелят на Тивонан. — Намерих я. Всъщност намерих два вълка, които явно са претърпели тежка схватка, защото бяха целите в рани. Единият бе черна женска, а другият — сив мъжкар. Взех първо зъбите, а после реших да спася и каквото мога от кожата.

— И си сложил тази на сивия мъжкар на торбата си — заключи русокосата жена. — Мисля, че разбирам. Сигурно и Вълчо е участвал в тази схватка и така е бил ранен. Знаех, че си е намерил другарка — най-вероятно черната женска. Той е твърде малък — няма и две години — и още не му е дошло времето за чифтосване, но явно двамата са започнали да се опознават. Другарката му или е била най-нископоставената женска от тукашната глутница, или вълк-единак.

— Откъде знаеш това? — попита Тивонан. Около тях се бяха събрали неколцина души и ги слушаха с интерес.

— Вълците обичат вълците да изглеждат като вълци — отвърна Айла. — Мисля, че разчитат по-добре израженията си, когато имат нормален сивкаво кафеникав цвят. Тези животни, които се различават

от нормата — които са черни, бели или пък петнисти — не се приемат добре от другите. Мамутоите ми казаха, че ако през цялата година е имало много сняг, на белите вълци не се гледа чак толкова лошо. Черна вълчица като тази сигурно е имала най-ниския статут в глутницата, ето защо ги е напуснала и е станала вълк-единак. Обикновено единаците се движат на границите между териториите на различните глутници и си търсят лично пространство. Ако намерят друг единак, могат да се опитат да създадат своя собствена глутница. Предполагам, че хищниците от тукашната глутница са отбранявали територията си срещу двамата нови вълци — каза русокосата жена. — И въпреки че е едър за възрастта си, Вълчо има един голям недостатък — познава единствено хората, защото не е израснал сред вълци. Естествено, знае някои неща, защото е вълк, но никога не е имал нито братя и сестри, нито лели, чичовци и други вълци, които да го научат на това, което вълците научават един от друг.

— Откъде знаеш всичко това? — изуми се Палидар.

— Наблюдавам вълците от много години — обясни Айла. — Когато се учех да ловувам, започнах с хищници, а не с тревопасни животни. Бих искала да те помоля за една услуга, Палидар. Склонен ли си да размениш тази вълча кожа за нещо? Мисля, че причината, поради която Вълчо ръмжи и те заплашва, е, че усеща миризмата на вълка, с когото се е бил — или поне на един от противниците си — и когото е успял да убие. Тези хищници обаче са убили другарката му и за малко да го убият и него. Може да е опасно да я носиш, когато идваш тук, защото не знаеш как ще реагира Вълчо.

— Защо просто не ти я подаря? — предложи младият мъж. — Та това е само парче кожа, защита за торбата ми. Не искам да влизам в песните и историите като мъжа, нападнат от вълка, който обичал жената. Не мога ли поне да запазя зъбите? Все пак те имат известна стойност...

— Да, можеш да ги запазиш, но ти предлагам да ги накиснеш в силен чай за няколко дни. Ще ми покажеш ли къде намери тези вълци?

След като младият мъж даде на Айла парчето вълча кожа, тя го подхвърли на Вълчо. Той веднага се нахвърли отгоре му, захапа го със зъби и се опита да го разкъса. Сигурно това щеше да е доста забавно, ако хората, които го наблюдаваха, не знаеха, че другарката му или потенциалната му партньорка е била убита. Всички изпитваха

съчувствие към вълка, отдавайки му чувствата, които самите те биха изпитали в подобна ситуация.

— Радвам се, че тази кожа вече не е защита към торбата ми — подметна Палидар.

Той и Айла се разбраха да отидат по-късно на мястото, където бе намерил вълчите трупове, след което младежът си тръгна. Тя не бе съвсем сигурна какво да очаква там — лешоядите едва ли щяха да оставят много, — но ѝ се искаше да разбере какво разстояние бе изминал Вълчо, за да я намери. Когато Палидар си тръгна, тя се замисли за песните и историите, за които той бе споменал — песните и историите, възпяващи вълка, който обичаше жената.

Тя бе посетила лагера на разказвачите на истории и музикантите. Това бе едно динамично, оживено място, където дори дрехите сякаш бяха в по-ярки цветове. Тези хора нямаха собствено каменно убежище — само преносими палатки и шатри — и се скитаха от място на място, отсядайки ту в една, ту в друга пещера. При тях винаги бе весело и кънтеше детски смях, защото от всички краища на събора се стичаха малчугани. Най-обичани от всички обаче бяха представленията, които музикантите и разказвачите на истории изнасяха на ливадата, където се бе провела брачната церемония — всеки път, когато устройваха спектакъл, на отсрещния склон се събираха много хора.

Айла знаеше, че разказвачите вече са започнали да плетат истории за животните от Деветата пещера на зеландониите. Понякога разказваха за това колко полезни могат да бъдат те — как конете носели тежки товари, а Вълчо им помагал в лова. Имаше дори истории за това как Айла открила новата пещера благодарение на Вълчо.

Това, което направи впечатление на русокосата жена, беше, че почти във всяка песен или предание имаше свръхестествен елемент — Вълчо ловуваше не защото тя го бе научила, а защото между тях имаше някаква специална връзка. Това не беше лъжа — Айла наистина усещаше дълбока връзка между себе си и четириногите си приятели, но не това бе причината, поради която ѝ помагаша. Най-интересна бе историята за вълка, който обичал жената — в нея ставаше дума за мъж, който се превърнал във вълк по време на странстванията си из света на духовете, ала забравил да се преобрази отново в човек, когато се завърнал в нашия свят.

Правдиви или не, тези истории вече се разказваха и преразказваха и не след дълго щяха да се слоят с легендите и преданията на зеландонийците. Някои разказвачи съчиниха още истории за животни, отгледани от хората, а други пък си измислиха такива за хора, които бяха отгледани от животни и се превръщаха в животински духове, помагачи на хората. Благодарение на всички тези прояви на народното творчество бъдещите поколения щяха да научат, че животните не служат само за лов, а могат да бъдат дресирани и опитомени и да помагат на хората.

* * *

— Вълчо ще бъде добре при Фолара — каза Джондалар.

— Вече се държи добре с гостите, но пък и гостите научиха, че в лагера на Деветата пещера има някой, който веднага узнава за тяхното идване. Едва ли ще се нахвърли на някого — отбеляза той. — И двамата прекрасно знаем защо се държа така с Палидар. Мисля, че няма смисъл да го взимаме на срещата — според мен там само ще се раздражни. Той никак не обича да гледа как хората крещат, особено ако и ти си там и си помисли, че си в опасност.

— Кой ще бъде там? — попита русокосата жена.

— Предимно вождове и зеландони — отвърна мъжът ѝ, — както и тези, които се изказаха срещу Екозар.

— Което означава Брукевал, Ларамар и Марона — заключи тя. — Никой от тях не ни е приятел.

— Всъщност положението е още по-лошо — засмя се Джондалар. — Зеландони на Петата пещера и Мадроман, нейният послушник, който определено не е сред най-добрите ми приятели, също ще са там. Както и Денана от Двайсет и деветата пещера, въпреки че не съм сигурен поради каква причина и тя е тръгнала да се оплаква.

— Според мен не ѝ харесва животните да живеят сред хората — предположи жена му. — Помниш ли, че когато се отбихме при тях по пътя за насам, тя твърдо отказа да допусне животните в заслона ѝ?

Съпругът ѝ кимна.

Когато стигнаха до шатрата, завесата се отдръпна, преди някой да успее да обяви пристигането им, и набързо ги въведоха вътре. Докато прекрачваше прага, Айла се зачуди как ставаше така, че винаги предусещаха появата ѝ — без значение дали я очакваха или не.

— Запозна ли се вече с най-новия член на Деветата пещера? — попита Първата, обръщайки се към една симпатична жена. Тя обаче имаше изключително твърд характер.

— Бях на представянето ѝ, естествено, както и на брачната ѝ церемония, ала не сме се запознавали лично — отвърна жената.

— Това е Айла от Деветата пещера на зеландониите, омъжена за Джондалар от Деветата пещера на зеландониите, син на Мартона, бивш вожд на Деветата пещера, някога известна като Айла от мамутоите, член на Лъвския бивак, дъщеря на огнището на Мамут, избрана от Духа на Пещерния лъв и закриляна от Пещерната мечка — изреди Първата сред служителите на Майката.

— Айла, това е зеландони на Двайсет и деветата пещера.

Русокосата жена я поздрави, изненадана от краткото представяне. От друга страна, тук имаше всичко необходимо. Тя се бе отказала от своята идентичност, за да се превърне в зеландони на Двайсет и деветата пещера. Ако поискаше, представянето ѝ можеше да засегне и човека, който беше преди — включително и истинското ѝ име, и по-важните ѝ роднински връзки, — но в случая беше излишно.

Айла се замисли над собствените си имена и родствени връзки. Хареса ѝ начинът, по който я представи Първата. Вече беше Айла от зеландониите и съпруга на Джондалар, ала преди бе Айла от мамутоите и не бе изгубила родството си с тях. Хареса ѝ, когато чу и че е „избрана от Духа на Пещерния лъв и закриляна от Пещерната мечка“ — тотемът ѝ и връзката ѝ с Клана бяха изключително важни за нея. Е, искаше ѝ се в името ѝ да присъства и „майка на Дърк от Клана“, ала като си припомни смута, предизвикан от появата на Екозар на брачната церемония, си помисли, че едва ли някога щеше да каже на зеландони за първородния си син.

Първата застана в центъра на помещението и всички присъстващи замлъкнаха.

— От самото начало искам да ви кажа, че тази среща няма да промени нищо — заяви тя. — Джопляя и Екозар са женени и никой не може да заличи този факт. Усещам обаче някаква злонамереност срещу

тях, придружена от отвратителни слухове, което според мен е срамно и възмутително. Това ме кара да се чувствам по-малко горда като ваша зеландони и да си задавам въпроса кой ли може да е толкова безсърдечен и жесток към двама млади, които едва започват съвместния си път. Даланар, мъжът от огнището на Джоплая, и аз решихме да обсъдим открито този въпрос. Ако някои от вас имат възражения и оплаквания, сега е времето да ги споделите с всички.

— Вярно ли е, че майката на Екозар е била от плоскоглавците?
— попита Ларамар, който бе един от главните подстрекатели на брожението.

— Той никога не го е отричал — рече Първата и му хвърли поглед, изпълнен с презрение и погнуса.

— Това означава, че е дете със смесени духове, а детето със смесени духове е изрод — продължи производителят на барма. — Следователно Екозар е изрод.

— Кой ти каза, че детето със смесени духове е изрод? — попита някогашната Золеня.

Ларамар се намръщи и се огледа наоколо.

— Всеки знае това.

— Откъде го знае?

— Защото хората така казват.

— Кои хора го казват?

— Всички.

— Ако всички кажат, че слънцето няма да изгрее утре сутринта, това ще се случи ли?

— Не, разбира се — изсумтя Ларамар. — Но хората винаги са смятали така.

— Мисля, че и самите зеландони са го казвали — подхвърли един от присъстващите.

Първата се огледа, за да види на кого принадлежаха последните думи; гласът ѝ беше страшно познат.

— Искаш да кажеш, че зеландони са те научили, че детето със смесени духове е изрод, Марона?

— Да — защити се русата красавица. — Сигурна съм, че съм го чувала от някой зеландони.

— Марона, знаеш ли, че дори една красива жена може да изглежда грозна, когато лъже? — попита Първата сред служителите на

Майката.

Марона пламна и хвърли на дони поглед, изпълнен с омраза. Няколко души се обърнаха към нея, за да видят дали казаното от Първата е вярно, и забелязаха, че злобното изражение на младата жена наистина помрачаваше красотата ѝ. Тя извърна очи и процеди през зъби:

— Ти пък откъде знаеш, тлъста дъртофелнице!

Тези, които я чуха, ахнаха от изумление при обидата към Първата сред служителите на Майката. Айла, която се намираще в другия край на помещението, също затаи дъх — благодарение на острия ѝ слух думите на някогашната годеница на Джондалар бяха достигнали и до нея. Чу ги и жената, известна някога под името Золена.

— Погледни внимателно тази тлъста дъртофелница, Марона, и си спомни, че също като теб и аз бях някога най-красивата жена на Летния събор. Красотата е най-мимолетният дар. Използвай го мъдро, докато го имаш, млада жено, защото изчезне ли, ще си много нещастна, ако нямаш нищо друго. Никога не съм съжалявала за загубата на красотата си, защото това, което придобих като знания и опит, е много по-удовлетворяващо — изрече шаманката, след което се обърна към останалите присъстващи: — Марона и Ларамар ни казаха, че според зеландони децата, родени в резултат от смесването на духовете на някой от нас с тези на съществата, които наричаме плоскоглавци, са изроди. През последните няколко дни потънах в дълбока медитация и си припомних всички сказания и древни легенди, както и цялата мъдрост, познаха на зеландони, за да откроя откъде води началото си това мнение. Ларамар е прав в едно — това е нещо, което „всеки“ си мисли, че знае, ала зеландони никога не са учили хората на подобни неща.

— Но плоскоглавците са животни! — извика някой.

— Не са хора! — допълни друг.

— Родственици са на мечките! — заяви трети.

— Майката е отвратена от подобни създания! — рече зеландони на Четиринайсетата пещера.

— Те са изроди — каза Денана, вождът на Двайсет и деветата пещера. — Винаги сме знаели това.

— Денана е права — прошепна Мадроман на шаманката на Петата пещера. — Те са получовеци, полужверове.

Първата сред служителите на Майката изчака врявата да утихне.

— Помислете си къде сте чували тези неща — изрече гръмко тя. — Опитайте се да си спомните дали сте чували нещо подобно в сказанията и древните легенди на зеландониите, където да се казва, че децата със смесени духове са изроди или че плоскоглавците са животни. Но не говоря за намеци и предположения, а за ясни и конкретни твърдения.

Тя ги остави да помислят за известно време, след което продължи:

— Всъщност ако помислите трезво по въпроса, ще видите, че Майката не е отвратена от тях, нито пък иска ние да се отвращаваме от тях или да ги смятаме за изроди. Те са деца на Майката, също както и ние. Кой в крайна сметка избира духа на мъжа, който да се смеси с духа на жената? Вярно, че не се случва често, но ако понякога Майката реши да създаде нов живот чрез смесването на елана на плоскоглавец с елана на зеландониец, това е нейният избор. Екозар не е изрод. Той е роден от жена като всички нас. Фактът, че майка му е била жена от Клана, не променя обстоятелството, че е дете на Великата майка. Щом той и Джопляя са се избрали един друг и Дони е доволна, значи и ние трябва да бъдем доволни.

Сред присъстващите отново се разнесе ропот на недоволство, ала Първата не чу никакви конкретни възражения и реши да продължи.

— Другата причина да се съберем тук е защото Джохаран иска да поговорим за тези, които наричаме плоскоглавци, но си мисля, че първо трябва да научим повече за тях от човек, който ги познава. Айла е била отгледана от тези същества и за нея те са „хората от Клана“. Айла, ще дойдеш ли тук да ни разкажеш за тях?

Русокосата жена се изправи и се доближи до Първата. Стомахът ѝ се бе стегнал на топка, а гърлото ѝ беше пресъхнало. Тя не, беше свикнала да говори пред толкова много хора и не знаеше откъде да започне, което ужасно я притесняваше.

— Мисля, че бях на пет години или някъде толкова, когато изгубих семейството си — поде нерешително тя, връщайки се към отдавна отминалото време. — Не си спомням точно какво се случи, ала съм сигурна, че имаше земетресение и те загинаха. Предполагам, че

известно време съм се скитала сама, като едва ли съм имала представа накъде отивам и какво точно търся. Не мога да кажа колко време съм прекарала така, когато ме нападна един пещерен лъв. Мисля, че се скрих в някаква малка пещера — много малка, защото пещерният лъв се опита да влезе вътре, но не можа. Той се помъчи да ме достигне с лапата си, при което ноктите му одраха крака ми. Все още нося тези белези — четири резки на крака си. После си спомням как отварям очи и виждам Иза — една жена от онези, които наричате „плоскоглавци“. Започнах да пищя, а тя веднага ме взе в прегръдките си и взе да ме люлее, докато се успокоих.

Хората веднага бяха завладени от историята на сирачето, което нямало и пет години. Айла разказа, че домът на Клана, който я беше открил, бил разрушен от същото земетресение и че те всъщност си търсели ново място за живеене, когато я били открили. Тя спомена, че така наречените „плоскоглавци“ веднага разбрали, че не е от Клана, а от другите — думата, с която наричаха хората като нея, и описа как бе осиновена от знахарката на племето и брат ѝ Креб, който беше велик мог-ър (нещо като зеландони). Притесненията ѝ постепенно изчезнаха и Айла заразказва спокойно и увлекателно за живота си с хората, които наричаха себе си Клана на Пещерната мечка.

Не спести нищо — нито трудностите, които имаше с Брод, който беше син на жената на вожда, нито въодушевлението ѝ от усвояването на знахарските умения. Говореше за любовта си към Креб и Иза, за сестра ѝ от Клана — Уба, и за любопитството, с което бе взела прашката за пръв път. Разказа как се е научила да я използва и до какви последствия бе довело това след няколко години. Поколеба се единствено когато стигна до раждането на сина си. Въпреки всички аргументи, които Първата бе приложила в полза на твърдението, че хората от Клана са деца на Майката, лицата на присъстващите показваха, че мнението им не се беше променило. Просто бяха решили, че в настоящия момент няма никакъв смисъл да дават израз на чувствата си. Ето защо Айла си помисли, че би било най-добре да не им казва нищо за сина си.

Тя разказа как беше принудена да напусне Клана, когато Брод бе станал вожд, и въпреки че се опита да им обясни какво представляваше смъртното проклятие, прочете по лицата им, че не успяха да я разберат. Смъртното проклятие всъщност предизвикваше

смъртта на отделни членове на Клана, когато биваха лишени от място, където да отидат, а близките им отказваха да приемат съществуването им. Засегна бегло времето, прекарано в долината, по описа с големи подробности живота им при мамутоите, разказвайки им за Ридаг — детето със смесени духове, поето бе осиновено от Нези, жената на предводителя на Лъвския бивак.

— За разлика от Екозар той нямаше силата на мъжете от Клана и беше доста хилав, но също като тях не можеше издава определени звуци — рече Айла. — Научих него, Нези и останалите от Лъвския бивак да общуват със знаци. Нези беше много щастлива, когато за пръв път ѝ каза „мамо“.

Тогава Джондалар пристъпи напред и разказа как той и брат му Тонолан срещнали няколко души от Клана малко след като прекосили големия ледник на изток. Той не пропусна и знаменитата си история за рибата, която беше споделил с младежа от Клана. Завърши разказа си със срещата им с Гюбан и Йорга — как се бяха притекли на помощ на двойката и как бе „говорил“ с тях на езика на жестовете, на който Айла го беше научила.

— Ако изобщо научих нещо по време на пътешествието си — каза Джондалар, — то е, че онези, които наричаме „плоскоглавци“, са хора — интелигентни хора. Ако ги наричате животни, значи ние също сме животни. Обичаите и навиците им може да са различни, ала интелигентността им в никакъв случай не е по-малка от нашата. Просто са различни. Има много неща, които ние можем да правим, а те — не, ала нека не забравяме, че и ние не можем да правим доста от нещата, които умеят тези хора.

Сетне и Джохаран пристъпи напред и заговори за тревогите и опасенията си, а Уиламар предложи да търгуват с хората от Клана. Последваха изключително много въпроси и дискусията се проточи доста дълго. Някои не можеха да повярват на чутото, ала повечето слушаха с интерес и разбиране. Беше очевидно, че историята на Айла е истинска; и най-добрият разказвач не би могъл да измисли толкова убедително повествование. И тя показваше плоскоглавците като разумни същества, въпреки че някои отказваха да повярват в това.

— Мисля, че всички научихме доста важни неща — заяви накрая Първата сред служителите на Майката. — Оценявам желанието на Айла да дойде тук и да сподели с нас необикновените си

преживявания. Тя разкри пред нас живота на хора, които може да ни изглеждат странни, ала не са могли да изоставят едно дете, което е било различно от техните рожби, и да го отгледат като свое собствено. Как бихме постъпили ние в тази ситуация? Доста от нас биха се уплашили, ако видят плоскоглавец по време на лов или някъде другаде. Мисля, че този страх вече е безпредметен — не можем да се боим от разумни същества, осиновили едно самотно и изгубено момиченце.

— Смяташ ли, че може да са взели онази жена от Деветата пещера, която изчезна преди известно време? — попита белокосата зеландони на Деветнайсетата пещера.

— Ако си спомням правилно, тя беше бременна, когато се завърна. Навярно Майката е решила да я Благослови, когато е била сред плоскоглавците, и е използвала духа на някой от тях, за да...

— Не! Това не е вярно! — извика Брукевал. — Майка ми не е била изрод!

— Така е — каза Айла. — Майка ти не е била изрод. Точно това се опитваме да кажем. Никой от хората със смесени духове не е изрод!

— Майка ми не е със смесени духове — озъби се Брукевал. — Следователно не е изрод. — Той хвърли изпълнен с ненавист поглед към Айла и побърза да излезе навън.

Нямаше повече обсъждания. Хората станаха и взеха да си тръгват един по един. Първата забеляза, че преди да излезе, Марона я изгледа злобно, след което подочу как Ларамар говореше със зеландони на Петата пещера и нейния послушник Мадроман.

— Как може огнището на Джондалар да е сред първите? — попита производителят на барма. — Уж високият му статут се дължал на това, че Айла била много високопоставена сред мамутоите, но никой не знаеше, че е била отгледана от плоскоглавците. Щом те са я отгледали, значи е много повече плоскоглавка, отколкото мамутойка. А какъв е статутът на плоскоглавците? Трябва да е последна, а е сред първите. Не мисля, че това е редно.

* * *

След края на изнурителната среща, завършила с гневния изблик на Брукевал, Айла се чувстваше изцедена. Предполагаше, че сигурно е доста смуцаващо да научиш, че тези, които си смятал за животни, всъщност са хора — това бе радикална промяна, а по принцип хората се бояха от промените, — ала реакцията на Брукевал доста я изплаши.

Джондалар ѝ предложи да вземат конете и да пояздят малко, за да се разтовари след напрегнатата среща. Айла се зарадва, когато видя Вълчо отново да тича покрай тях — вече без превръзки, въпреки че раните му още не бяха напълно заздравели.

— Опитах се да не го покажа, но бях толкова бясна на всички тези хора, които се противопоставиха на брака между Джоплая и Екозар, защото майка му била от Клана — каза русокосата жена. — И въпреки че зеландони и Даланар поискаха специална среща, не мисля, че тя доведе до някакъв резултат. Мисля, че на брачната церемония някои от тях са се съгласили на този брак само защото Джоплая и Екозар не са зеландонийци. Те може и да се наричат „ланзадонийци“, но аз не виждам никаква разлика. Каква е разликата, Джондалар?

— Зеландонийците сме ние, децата на Великата Майка Земя, но такива са и ланзадонийците — рече синеокият мъж. — Значението на думата „зеландонийци“ всъщност е „деца на Земята, обитаващи югоизтока“, а на „ланзадонийци“ е „деца на Земята, обитаващи североизтока“ — обясни съпругът ѝ.

— Защо Даланар просто не е продължил да нарича хората си зеландонийци и не е назвал пещерата си с поредната дума за броене? — попита русокосата жена.

— Не знам — вдигна рамене Джондалар. — Никога не съм го питал. Може би защото живеят толкова далеч. Според мен усеща, че въпреки всички роднински връзки някой ден ще бъдат съвсем различен народ. Сега, след като вече си имат свой зеландони — или по-скоро ланзадони, почти няма нужда да бият толкова дълъг път до Летните събори. Навярно шаманите им ще се обучават при зеландони още известно време, но в един момент ще престанат да го правят и техните ланзадони ще поемат тази функция.

— Ще станат като лозадуните — каза русокосата жена.

— Езикът и обичаите им са толкова близки до тези на зеландонийците, че не може да не са били един народ някога.

— Мисля, че си права, и може би това е една от причините да бъдем толкова добри приятели с тях.

— Чудя се преди колко време ли е станало това — замисли се Айла. — Сега се различавате по много неща — дори думите в „Песента на Майката“ не са същите. Ако зеландонийците и ланзадонийците са един и същ народ, защо тези, които се възпротивиха на брака между Джопляя и Екозар, накрая се примириха с него? Само защото името им казва, че живеят на североизток? Не ми звучи разумно. Но като се замисля, самите им възражения не звучаха разумно.

— Не забравяй кой стои зад всичко това — напомни ѝ синеокият мъж. — Ларамар! Защо непрекъснато създава проблеми? Та ти си направила само добрини на семейството му. Ланога те обожава и се съмнявам, че Лорала щеше да е жива без твоята намеса. Чудя се дали наистина е искрен или просто търси внимание. Съмнявам се, че някога са го канили на специална среща като тази, с толкова много високопоставени хора, сред които и Първата, които да представят проблема от всички страни. Сега, след като Ларамар опита от това, се боя, че ще продължава да създава проблеми, само и само за да получава това внимание. Не мога да разбера обаче Брукевал. Та той познава Даланар и Джопляя и дори ни се пада нещо като роднина...

— Знаеш ли какво ми каза майката на Матаган? — попита Айла. — Че Брукевал ходил в лагера на Петата пещера и се опитвал да убеждава някои хора да се противопоставят на женитбата на Джопляя. Той може да е настроен много лошо към Клана, но ако го изправиш до Екозар, веднага ще видиш приликите между двамата. Мисля, че сега ме мрази, защото казах, че майка му е родена със смесени духове, ала аз само се опитвах да кажа, че хората със смесени духове не са нито по-лоши от другите, нито са някакви изроди.

— Възможно е той да си мисли точно това и именно поради тази причина да се опитва толкова яростно да го отрече — въздъхна Джондалар. — Сигурно е ужасно да мразиш това, което си. Странно, Екозар също ненавижда Клана. Защо и двамата мразят хората, към които принадлежат?

— Навярно защото другите ги обиждат и нараняват поради това родство, а те не могат да го скрият, тъй като наистина изглеждат различно — рече Айла. — Погледът, който ми хвърли Брукевал обаче,

наистина ме изплаши. Напомни ми за Атароа. Сякаш има нещо уродливо в него — също като ръката на Ланидар, само че вътре, в самия него.

— Възможно е някой зъл дух да е влязъл вътре в него или еланът му да е изкривен — каза синеокият мъж. — Внимавай с него, Айла. Може да се опита да ти създаде още неприятности.

ТРИЙСЕТ И ШЕСТА ГЛАВА

Лятото бе в разгара си и дните ставаха все по-горещи. Поляните се обагриха в златисто, а цветята закимаха с натежалите си семенници — обещание за новия живот. Тялото на Айла също наедря и се закръгли, готвейки се за раждането на бебето ѝ. Тя работеше заедно с Джондалар — вадеше семената на дивия овес, — когато почувства за пръв път, че бебето мърда. Русокосата жена веднага спря и притисна длан към заобления си корем.

— Добре ли си, Айла? — разтревожи се Джондалар.

— Току-що го усетих как помръдна! — възкликна тя. — Ето тук — каза тя и сложи дланта на съпруга си върху корема си. — Може би ще ритне отново!

Той почака малко, но не почувства нищо.

— Нищо не усещам — каза и в същия момент долови някакво потрепване под ръката си, досущ като малка вълничка. — Почувствах го! Почувствах бебето!

— Не е ли страхотно, Джондалар? — усмихна се русокосата жена. — Ти какво искаш да бъде? Момче или момиче?

— Няма значение. Искам само да е здраво и ти да го родиш без затруднения. Ти какво искаш да е?

— Мисля, че бих искала да е момиче, но бих била също така щастлива и ако е момче. Няма значение. Просто искам да имам бебе — твоето бебе.

— Хей, вие двамата! Петата пещера със сигурност ще победи, ако се размотавате така! — Двамата се обърнаха и видяха Матаган, който куцукаше към тях, подпирайки се на патерица, а в другата си ръка държеше мях с вода.

— Здравей, Матаган! Много е горещо и направо умирам от жажда! Благодаря ти! — каза Джондалар, пое меха от ръцете на младия мъж и започна да пие жадно. — Как е кракът ти? — попита, докато подаваше меха на Айла.

— Става все по-силен — отвърна Матаган. Беше среден на ръст младеж, мускулест, набит. — Скоро ще захвърля патерицата — заяви с усмивка. — Трябваше да занеса водата на Петата пещера, но видях любимия си лечител и си помислих, че мога да се отклоня малко от правилата. — Как си, Айла?

— Чудесно — каза тя. — Преди малко бебето помръдна за пръв път. Кой според теб е начело?

— Трудно е да се каже — вдигна рамене младежът. — Четиринайсетата вече има няколко кошници, но Третата току-що откри едно голямо насаждение.

— Ами Деветата? — попита Джондалар.

— Мисля, че имат шанс, но бих заложил на Петата — ухили се Матаган.

— Ти си предубеден — каза синеокият мъж. — Мислиш само за наградата. Какво дава Петата пещера тази година?

— Изсушеното месо на два зубъра от първия лов, дузина копия и голяма дървена купа, резбована от най-добрия ни резбар. А Деветата?

— Голям мях с виното на Мартона, пет брезови копиехвъргача, украсени с резба, пет огнени камъка и две от най-големите кошници на Салова: едната пълна с лешници, а другата — с кисели ябълки.

— Значи ще опитам от виното на Мартона, ако Петата спечели — облиза се младежът. — Само да се оправя, и ще се върна в мъжката шатра. Бих отишъл още сега, но майка ми не ме пуска. Тя е чудесна жена, но си мисля, че прекалено много се тревожи за мен. Все едно съм станал отново на пет години.

— Не можеш да я виниш — отбеляза Айла.

— Не я виня. Разбирам я. Просто искам да се върна в шатрата на мъжете. Даже щях да те поканя и теб на празненството, което ще си устроим с виното, ако не беше женен, Джондалар.

— Благодаря ти, но съм прекарал достатъчно време в ергенските шатри — усмихна се синеокият мъж. — Когато станеш по-възрастен, ще видиш, че да си женен не е толкова зле, колкото изглежда.

— Но ти вече имаш жената, която желая — каза младежът, хвърляйки дяволит поглед към Айла. — Ако я имах, и аз нямаше да искам да стоя в шатрите на мъжете. Когато я видях на брачната ви церемония, си казах, че това е най-красивата жена, която съм виждал

някога. Не можех да повярвам на очите си. Мисля, че всеки мъж би искал да бъде на твоето място, Джондалар.

Въпреки че отначало Матаган бе доста срамежлив в присъствието на Айла, многобройните случаи, когато тя отиваше в шатрата на зеландони, за да се грижи за него, го накараха да забрави за стеснителността си. Тогава естественият му чар и дружелюбният му характер започнаха открито да се проявяват.

— Чуй го само — усмихна се тя и поглади корема си. — Била съм красива. Една стара жена с голям корем.

— Това те прави още по-хубава, Айла — каза младежът. — Аз харесвам по-възрастните жени. Мога да се оженя някой ден, ако срещна някоя като теб.

Джондалар се усмихна на младия мъж. Напомняше му за Тонолан. Беше очевидно, че е хлътнал по Айла, но някой ден щеше да бъде голям чаровник и това наистина щеше да му бъде от полза, ако останеше куц. Синеокият мъж нямаше нищо против да се поупражнява малко с жена му. Някога и той бе влюбен в по-възрастна от него жена.

— Освен това си любимият ми лечител — продължи Матаган. — Докато ме носеха с носилката, се свестих на няколко пъти и все си мислех, че сънувам. Казах си, че сигурно си красива донии, дошла да ме отведе при Великата майка. Сигурен съм, че ти спаси живота ми, Айла, и не мисля, че щях да мога да ходя, ако не ми беше помогнала.

— Просто бях там, когато това се случи — вдигна рамене русокосата жена. — И сторих това, което можах.

— Както кажеш, но ако някой ден ти потрябва нещо... — Младежът сведе поглед към земята, а бузите му поруменияха от смущение. Не можеше да каже това, което искаше да каже. Той отново надигна глава. — Ако има нещо, което мога да направя за теб, само ми кажи.

— Спомням си момента, когато и аз си мислех, че Айла е донии — рече Джондалар, за да разсее смущението му.

— Знаеш ли, че тя заши кожата ми? А по време на пътешествието ни, когато бяхме в лагера на сармунаите, всички там вярваха, че Айла е самата Майка — живо нейно възплъщение, — дошла да помогне на децата Си. И доколкото знам, навярно това е самата истина, като гледам как мъжете си изгубват ума по нея.

— Джондалар! — укори го съпругата му. — Недей да му пълниш главата с такива глупости! По-добре да се захващаме отново за работа, ако не искаме Деветата пещера да изгуби. Искам да събера малко зърно и за конете. Имаме предостатъчно ръж, но Уини и Рейсър харесват овеса много повече.

Тя погледна в кошницата, която висеше на врата ѝ, за да бъдат свободни ръцете ѝ, и след като видя колко зърна имаше вътре, взе камъка и отново се захвана за работа. Айла хвана няколко овесени стъбла с едната си ръка, притискайки камъка, който държеше в другата, до семената, след което приплъзна стръковете така, че семената да се изсипят в шепата ѝ. Сетне ги изсипа в кошницата и продължи. Работата беше бавна, но влезеш ли веднъж в ритъм, не бе толкова трудна.

— Имаш предан обожател в Петата пещера, Айла — подхвърли Джондалар, след като Матаган ги остави. — И не е само той. Сприятели се с доста хора на този събор, а мнозина те възприемат като зеландони. Не са свикнали с лечител, който да не е дони.

— Матаган е приятен младеж — отвърна съпругата му, — а кожухчето с качулка, което майка му настоя да ми даде, е хубаво и сигурно ще ме топли добре през зимата. Тя ме помоли да им отидем на гости, след като се върнем есента. Не се ли отбихме в заслоните на Петата пещера на идване?

— Да, те живеят нагоре по течението на един от притоците на реката — отвърна Джондалар. — Можем да ги посетим на връщане. Между другото, след няколко дни отивам заедно с Джохаран и още няколко души на лов и сигурно ще отсъстваме няколко дни.

— Аз не мога ли да дойда? — попита Айла.

— Боя се, че ще трябва да се откажеш от лова за известно време. Случилото се с Матаган показва, че ловуването може да е много опасно, особено ако не си толкова бърза и пъргава както преди, а след като бебето се роди, ще трябва да го кърмиш и да се грижиш за него.

— Ходих на лов и след като Дърк се роди — изтъкна тя. — Бях помолила една от жените да го кърми, ако се забавя много.

— Но едва ли си отсъствала няколко дни — отбеляза Джондалар.

— Е, да — вдигна рамене съпругата му. — Убивах дребни животни с прашката си.

— Сигурно пак ще можеш да правиш това, ала според мен не бива да отсъстваш повече от няколко дни. Да не говорим и че няма нужда. Вече съм твой съпруг и съм длъжен да се грижа за теб и децата ти. Нали се зарекох, че ще го правя, когато се оженихме? Ако един мъж не може да се грижи за жена си и децата ѝ, какъв мъж е той? Каква е ползата от мъжа, ако жените раждат деца и сами се грижат за тях?

Айла никога досега не го бе чувала да говори така. „Дали всички мъже се чувстват по този начин?“ — помисли си тя. Дали мъжете се нуждаеха от нещо, което да осмисли съществуването им, защото не можеха да раждат деца? Тя се опита да си представи как ли би се чувствала, ако не можеше да има деца и единственото, което можеше да направи, бе да се грижи за тях.

— Това бебе нямаше да е вътре в мен, ако не беше ти, Джондалар — обърна се Айла към любимия си, улови ръката му и я постави под гърдите си. — Това бебе е колкото мое, толкова и твое. То просто расте вътре в мен, но без теб изобщо нямаше да се появи.

— Не знаеш това със сигурност — рече съпругът ѝ. — Може да предполагаш, че е така, но никой не знае дали това е вярно. Даже и зеландони.

Двамата постояха така известно време, загледани един в друг. В погледа на Айла се четеше категорично несъгласие с неговото твърдение, но същевременно тя изглеждаше толкова уязвима. Джондалар въздъхна и я прегърна.

— Обичам те, Айла — промълви. — Просто искам да направя за теб и за бебето ти всичко, което е по силите ми.

— За нашето бебе, Джондалар — каза русокосата жена, притискайки се към голите му гърди. — За нашето бебе.

— Добре, скъпа — рече той. — За нашето бебе.

Искаше му се да вярва, че е така.

* * *

Когато излязоха от шатрата, във въздуха вече се усещаше хлад. Листата по близките дървета се обагряха в червено и златисто, а тревите и храстите около лагера бяха кафеникави и изсъхнали. Всяко

повалено или сухо дърво в околността отдавна бе изгорено и горите бяха оредели значително.

Джондалар вдигна торбите, които лежаха до входа на шатрата.

— Конете с шейните-носилки ще ни помогнат много с пренасянето на провизиите — каза той. — Не знам как щяхме да се справим без тях.

В този миг Вълчо се втурна към тях, изплезил език.

Едното му ухо бе малко клепнало и краищата му бяха назъбени.

— Мисля, че знае, че си тръгваме — въздъхна Айла. — Толкова се радвам, че се върна и остана при нас, въпреки че беше ранен. Щеше да ми липсва. Очаквам с нетърпение да се върнем в Деветата пещера, ала никога няма да забравя този Летен събор. Това е съборът, на който се оженихме.

— На мен също много ми хареса — сподели синеокият мъж. — Никога досега не съм бил на толкова продължителен Летен събор, ала вече искам да се върнем вкъщи — добави и се усмихна. Мислеше си за изненадата, която бе приготвил за Айла. Тя усети, че зад усмивката му се криеше нещо — имаше чувството, че съпругът ѝ криеше нещо от нея, ала не можеше да каже какво.

— Много се радвам, че ланзадонийците дойдоха — продължи Джондалар. — Сега ги чака дълъг път, но пък Даланар получи това, което искаше, а Джопляя и Екозар вече официално са женени. Все още народът им не е кой знае колко многоброен, но според мен съвсем скоро ще имат и втора пещера. Младите хора сред тях не са малко и ако имат късмет, скоро ще се родят доста бебета.

— Страхотно е, че Джопляя е бременна — каза Айла. — Била е Благословена още преди бракосъчетанието, но едва ли много хора разбраха за това на брачната церемония.

— Това е много хубаво — рече Джондалар. — Джопляя ми изглежда различна — някак си по-тъжна и вгълбена. Навярно бебето е точно това, от което се нуждае.

— По-добре да побързаме — напомни съпругата му. — Джохаран каза, че иска да тръгнем рано.

Тя не искаше да говорят за тъгата на Джопляя, защото добре знаеше причината и не искаше да споменава за дългия разговор, който бе провела с Джерика. Тя ѝ разказа за трудностите, които беше имала при раждането на дъщеря си, и я бе попитала дали може да помогне по

някакъв начин на Джопляя, ако и при нея възникнат подобни усложнения. После я разпита за методите, посредством, които предотвратяваше зачеването, както и за начините да се предизвика помятане. Джерика се страхуваше за живота на единственото си дете и предпочиташе дъщеря ѝ да е жива и да няма деца пред това да се радва на внуци, а Джопляя да я няма. Дори и първото раждане да минеше успешно обаче, Джерика бе твърдо решена да направи така, че дъщеря ѝ никога вече да не забременее отново.

Хората от Единайсетата пещера бяха донесли всичките си салове при реката и Джохаран щеше да се възползва от тях, за да върне част от багажа на Деветата пещера; останалото трябваше да се пренесе по суша, тъй като другите пещери също искаха да използват този начин на транспортиране. Изсушеното месо и събраните храни бяха натоварени на шейните-носилки на Уини и Рейсър, а останалите товари бяха разпределени между хората. Айла се замисли дали да не направи една шейна-носилка и за Вълчо, ала хищникът още не бе обучен за това. Някой ден обаче, каза си тя, и това щеше да стане.

Преди да потеглят, Айла хвърли прощален поглед към лагера на Летния събор. Цялата долина бе осеяна с купчини от кости и всевъзможни отпадъци. Тук-там стърчаха коловете и стълбовете на изоставените шатри, а черните кръгове по земята показваха къде са били местата, служещи за огнища. Нищо не загатваше за веселието, глъчката и живота, който бе кипял тук.

Колкото и много да бяха обаче, боклуците скоро щяха да се разложат и да се върнат обратно в природата. До следващата пролет почти нямаше да са останали знаци, че тук е имало Летен събор, и земята щеше да се възстанови от човешкото нашествие.

* * *

Обратният път се оказа доста труден. Тежко натоварените хора се движеха едва-едва през деня, а нощем спяха в палатките си. Отначало Джохаран бе наложил по-бързо темпо на придвижване, ала щом видя как най-слабите започнаха да изостават, забави скоростта. Всички обаче изгаряха от нетърпение да се приберат и настроението на хората бе добро.

Щом наближиха гигантския скален навес на Деветата пещера, познатият пейзаж накара хората да забързат крачка. Никой не искаше да прекарат още една нощ на открито. Първите звезди вече изгряваха в небето, докато голямата група преминаваше Горската река по камъните, служещи като стъпала, след което пое по стръмната пътечка, водеща към каменните убежища. Когато най-накрая се прибраха у дома, навън вече се бе спуснала нощта.

Според обичая Джохаран трябваше да запали първия огън и да пристъпи пръв вътре с горяща факла в ръце. Благодарение на огнените камъни вождът се справи без никакви трудности с тази задача, а през това време Първата сред служителите на Майката прибра малката женска фигурка, която бе сложена пред заслона им, за да го пази. След това всички благодариха на Великата майка, задето бе пазила дома им в тяхно отсъствие, запалиха още факли и влязоха вътре след зеландони, която постави статуетката на предишното ѝ място, зад голямото огнище.

Хората побързаха да проверят какви са щетите, нанесени от дивите зверове по време на отсъствието им. Тук-там имаше животински екскременти, някои огнища бяха разтурени, а пет-шест кошници — преобърнати, ала като цяло пораженията бяха незначителни. Запалиха се огънове, заизваждаха се провизии и кожата за спане се застлаха върху наровете. Деветата пещера на зеландониите се бе завърнала у дома.

Айла понечи да тръгне към жилището на Мартона, ала Джондалар я поведе в съвсем друга посока. Вълчо ги последва. Мъжът я държеше за ръката, а високо вдигнатата факла осветяваше пътя им. След известно време стигнаха до някакво жилище, което тя изобщо не си спомняше да е виждала на това място. Джондалар спря пред него, отметна завесата и ѝ даде знак да влезе вътре.

— Тази вечер ще спиш в свое собствено жилище, Айла — рече синеокият мъж.

— Мое... собствено... жилище? — попита тя с треперещ глас. Беше толкова развълнувана, че думите едва излязоха от устата ѝ, ала пристъпи напред, придружена от Вълчо. Джондалар я последва, като вдигна високо факлата, за да освети тъмния интериор.

— Харесва ли ти? — попита той.

Русокосата жена се огледа. Единствената мебелировка се състоеше от един нар за спане и няколко полици, закрепени за срещуположната стена. Подът бе застлан с варовикови плочи, уплътнени с глина, в нишата до огнището се виждаше малка фигурка на жена.

— Моят собствен дом — промълви Айла и се обърна към съпруга си. — Жилище само за нас двамата?

Вълчо приседна на задните си лапи и погледна към нея. Мястото беше ново за него, ала за него домът беше там, където бе господарката му.

Джондалар се усмихна.

— Или може би за трима ни — каза и погали жена си по корема. — И без това в момента ми се струва малко празно.

— Страхотно е! — възкликна тя и го прегърна силно. — Направо се влюбих в него! Невероятно е, Джондалар!

Мъжът бе толкова радостен от реакцията ѝ, че усети как сълзите се събират в ъгълчетата на очите му. Той ѝ подаде факлата, която продължаваше да държи.

— Тогава ти трябва да запалиш лампата, Айла — рече Джондалар. — Това ще означава, че приемаш жилището за свое. Тук някъде трябва да имам малко масло. Нося го от последното ни лагеруване.

Той бръкна под туниката си и извади малка кесийка, направена от пикочен мехур на елен, която бе поставена в кожена торбичка. Наля малко от течността в новата каменна лампа и я подаде на съпругата си, за да я запали. Щом всичко бе готово, Джондалар постави лампата до малката статуетка в нишата и когато се обърна, видя, че любимата му стои точно зад него.

— Това жилище вече е твое, Айла — каза. Ако ми позволиш да запаля огнището, всички деца, родени тук, ще бъдат родени в моето огнище. Позволяваш ли ми?

— Да, разбира се — отвърна тя.

Той взе факлата от нея и коленичи до ограденото с камъни огнище. В него имаше дърва, готови за запалване. Джондалар доближи горящата факла до подпалките и се загледа как пламъците се прехвърлиха от тях към по-големите парчета. Щом надигна очи, видя,

че Айла го гледа с обожание. Синеокият мъж се изправи и я взе в прегръдките си.

— Джондалар, толкова съм щастлива! — възкликна тя с треперещ глас, а в очите ѝ проблеснаха сълзи.

— Тогава защо плачеш? — попита съпругът ѝ.

— Защото съм щастлива — отвърна любимата му и се притисна още по-силно към него. — Никога не съм си мечтала, че ще бъда така щастлива. Ще живея в този прекрасен дом, зеландонийците вече са ми сънародници, ще имам дете и съм омъжена за теб. Обичам те, Джондалар! Толкова много те обичам!

— И аз те обичам, Айла — каза нежно мъжът ѝ. — Затова направих това жилище за теб.

Той наведе глава към лицето ѝ и я целуна. Имаше солен вкус — заради сълзите.

— Кога успя да го направиш? — попита Айла, щом устните им се разделиха. — Как? Та нали цяло лято бяхме на събора!

— Помниш ли онзи лов, на който отидох с Джохаран и останалите? Не беше само лов. Дойдохме тук и довършихме бъдещия ни дом.

— Изминали сте целия този път? — смая се жената. — Защо не ми каза?

— Исках да те изненадам — усмихна се Джондалар. — Ти не си единствената, която може да прави изненади — допълни съпругът ѝ, доволен от изумлението ѝ.

— Това е най-хубавата изненада, която ми се е случвала някога — промълви съпругата му, а сълзите ѝ отново изпълниха ъгълчетата на очите ѝ, заплашвайки да бликнат всеки момент.

— Знаеш ли, Айла — рече, внезапно възприемайки сериозен тон, — че ако някога изхвърлиш камъните от огнището ми, ще трябва да се върна в жилището на майка си или да отида някъде другаде. Това ще означава, че искаш да разкъсаш възела на съюза ни.

— Как можа да го кажеш, Джондалар! — възкликна тя. — Никога няма да направя това!

— Ако беше зеландонийка по рождение, нямаше да се налага да го казвам, защото щеше да го знаеш. Просто искам да се уверя, че разбираш. Жилището си е твое и това ще са твоите деца, Айла. Само огнището е мое — каза Джондалар.

— Но нали ти си го направил! — изтъкна съпругата му. — Как може да е мое?

— Ако искам децата ти да се родят в моето огнище, моя отговорност е да осигуря място, където да живеете. Място, което ще бъде твое, каквото и да се случи.

— Искаш да кажеш, че си бил длъжен да построиш дом за мен? — намръщи се Айла.

— Не съвсем — отвърна съпругът ѝ. — По принцип трябва да ти осигуря място за живеене, но исках да ти подаря дом. Можехме да останем при майка ми — това не е нещо необичайно за двойките, които се женят за пръв път. А ако ти беше зеландонийка, можехме да се преместим или при твоята майка, или при някой друг от роднините ти, който може да ни приюти, макар че в такъв случай щях да съм задължен на родата ти.

— Нямах представа, че женитбата ни ще те натовари с толкова много задължения — призна чистосърдечно Айла.

— По принцип съпругът има задължения не само към жена си, но и към децата им — обясни Джондалар. — Когато са малки, те не могат да се грижат сами за себе си и затова мъжът трябва да им осигури подслон и препитание. Някои хора живеят цял живот при роднините си, често при майката на съпругата. Когато майката умре, домът ѝ остава на децата ѝ, ала ако някое от тях живее при нея, то има най-голямо право над него. Ако дъщерята получи жилището на майка си, съпругът ѝ не е задължен да осигурява дом за семейството си, но често трябва да се погрижи за братята и сестрите ѝ. А ако домът бъде придобит от син, той може да задлъжне на собствените си братя и сестри.

— Мисля, че имам още много да уча за зеландонийците — въздъхна възлюбената му.

— И аз имам много да уча за теб, Айла — каза той и отново я притегли към себе си. Тя никак не се възпротиви. Докато се целуваха, Джондалар усети как желанието се надига у него, а съдейки по реакцията на Айла, тя също не беше безразлична.

— Почакай — рече и излезе навън.

Когато се върна, носеше пухкавите кожи, които използваха за спане. Той ги разгъна и застла с тях нарове. Вълчо го наблюдаваше

известно време, застанал в средата на празното помещение, след което вирна муцуна и зави.

— Изглежда ми неспокоен — каза Айла. — Иска да разбере къде е неговото място за спане.

— Май ще е най-добре да отида до жилището на майка ми и да взема нещата му за спане. Изчакай ме тук — каза Джондалар и отново излезе.

Върна се много бързо и постла на земята старата дреха на Айла, върху която спеше Вълчо, след което сложи и купата му за хранене до завесата на входа.

Когато се обърна към жената, видя, че тя го чака на същото място — до огнището. Синеокият мъж я вдигна на ръце и я понесе към застланите с кожа нарове, където я положи нежно. Сетне започна бавно да я разсъблича, а тя понечи да развърже колана си, за да му помогне.

— Не — усмихна се Джондалар. — Искам аз да го направя, Айла. Това ще ми достави голямо удоволствие.

Тя се подчини и любимият ѝ продължи да я разсъблича бавно и внимателно. Когато Айла остана съвсем гола, Джондалар свали собствените си дрехи и пропълзя до нея. Двамата се любиха нежно и томително, отдавайки се на горещите си ласки през по-голямата част от нощта.

* * *

Деветата пещера на зеландониите бързо възвърна обичайния си ритъм. Есента беше прекрасна. Когато задухаше вятър, поляните се къдреха на златисти вълни, а дърветата покрай реката искряха в червени и жълти отблясъци. Храстите бяха отрупани с узрели малини, ябълките бяха розови, но кисели, и чакаха първия студ, за да станат сладки, а орехите падаха от дърветата. След като температурите посред нощ паднаха под точката на замръзване, ловни групи започнаха редовно да снабдяват пещерата с прясно месо, за да попълнят запасите. Хората използваша топлите дни след завръщането си, за да проверят състоянието на старите ями за съхранение и да изкопаят нови. През нощта месото се държеше на високи платформи, за да замръзне, а

денем го слагаха в ямите, за да го предпазят от размразяване. Бяха изкопани и по-плитки ями за съхранение на плодове и зеленчуци — при тях не бе необходимо замразяване. По-късно, когато мразовитата зима сковеше в лед и сняг земята на зеландонийците, провизиите щяха да бъдат преместени в задната част на каменния заслон.

Обитателите на Четиринайсетата пещера пробудиха интереса на Айла с риболовните си умения. Тя посети Малката долина, където имаше риба в изобилие, и Брамевал ѝ обясни как изплетените капани, спуснати във водата, позволяват на рибата да плува лесно в тях, но не ѝ дават да се върне обратно. Той винаги се държеше изключително дружелюбно с нея. Айла се зарадва много и щом видя Тишона и Маршевал. Въпреки че не бе имала възможност да се сближи с тях по време на брачната церемония, и четиримата усещаха наличието на специалната връзка, възникнала между тях от общия им ритуал.

Брамевал използваше и стръв. Той ѝ даде едно пробито парче кост, заострено в двата края и завързано с тънка, но здрава връв, и ѝ каза да отиде и да си хване нещо за ядене. Тишона и Маршевал се присъединиха към нея, изпълнени с желание да ѝ помогнат, както и за да бъдат в компанията ѝ. Джондалар ѝ бе показвал как се лови със стръв, ето защо Айла никак не се затрудни. Тя пхна едно червейче в дупчицата на заострената кост и я хвърли във водата. Когато усети подръпване — сигурен знак, че рибата е глътнала червейчето, тя дръпна рязко, надявайки се, че е уловила рибата. Усмехната, русокосата жена извади една едра съомга от водата.

Айла често придружаваше Джондалар, когато ходеше на лов, но щом големите ловни отряди предприеха по-дълги пътувания, предпочете да остане по-близо до дома им и да се упражнява с прашката си. Равнините около пещерата гъмжаха от яребици и тетреви и скоро тя започна да се упражнява и в хвърляне на пръчка. Освен че не бе лесна, тази ловна техника изискваше и специално изработени пръчки; това обаче само стимулира допълнително Айла и не след дълго тя вече умееше да прави такива пръчки, които летяха хоризонтално във въздуха. Веднъж бе видяла такава пръчка у една жена от мамутоите и още тогава ѝ се прииска да овладее тази ловна техника. Можеше да запрати пръчката си по ято нисколетящи птици и да повали наведнъж три-четири от тях. Ловът с оръжия, изискващи специални умения, винаги ѝ бе допадал и тя беше в стихията си —

рядко се връщаше у дома без две-три птици. Никога не излизаше без прашката си и често повеляше я някой заек, я хомяк или лалугер. Това ѝ даваше и известна икономическа независимост. Въпреки че ставаше все по-доволна от дома си — повечето от сватбените дарове, които бяха получили с Джондалар, им свършиха идеална работа, тя започна да се учи да търгува и често разменяше птичи пера и месо за неща, с които искаше да украси новото си жилище. Дори кухите птичи кости можеха да се използват за мъниста, различни сечива и дори за направата на малки музикални инструменти, като флейти например.

Ала най-добрите кожи на дивите зайци и птици, които тя убиваше с прашката си, запазваше за себе си. Възнамеряваше да направи от тях дрешки за детето си, когато студеното време щеше да я принуди да не излиза по цели дни от пещерата.

* * *

Един студен есенен ден Айла пренареждаше нещата си, за да направи място за бебето и всичко онова, което щеше да му е необходимо. Вдигна момчешкото зимно бельо, което Марона ѝ беше дала, и го наложи на себе си. Отдавна ѝ бе отесняло, но смяташе да го носи по-късно, защото беше доста удобно. „Навярно няма да е зле да направя още едно, само че с по-широко горнище“ — помисли си. Имаше достатъчно еленови кожи. Тя го сгъна и го сложи настрана.

Беше обещала да навести Ланого този следобед и реши да вземе малко храна със себе си. Бяха станали много близки с момчето и редовно го посещаваше, дори и това да означаваше да се вижда и да говори с Ларамар и Тремеда по-често, отколкото желаше. Това ѝ даде възможност да опознае донякъде и другите деца, най-вече Бологан, но всеки път, когато разговаряше с него, момчето се държеше някак странно.

Когато стигна до дома на Тремеда, Бологан беше там. Вече бе започнал да се учи как се прави барма от мъжа на огнището си. Това обстоятелство я изпълваше със смесени чувства. От една страна, бе напълно в реда на нещата един мъж да учи децата на огнището си, ала, от друга, хората, които вината обикаляха наоколо и пиеха бармата на

Ларамар, не бяха тези, с които според нея Бологан трябваше да се сдружава.

— Поздравявам те, Бологан — рече русокосата жена. — Ланога тук ли е?

Въпреки че се бяха видели поне няколко пъти, откакто се бяха върнали от Летния събор, той продължаваше да изглежда изненадан, когато Айла го поздравяваше.

— Поздравявам те, Айла. Вътре е — изломоти набързо младежът и се обърна.

Навярно заради дрехите, които бе подреждала по-рано през деня, но тя изведнъж си спомни за обещанието, което му беше дала преди време.

— Имаше ли късмет това лято? — попита.

— Късмет ли? — намръщи се Бологан. — Какво искаш да кажеш?

— Неколцина младежи на твоите години убиха първата си плячка на големия лов на Летния събор — обясни жената. — Чудех се дали си имал късмет в лова?

— Горедолу — вдигна рамене момчето. — Убих два зубъра.

— Пазиш ли още кожата им?

— Размених едната за съставки за барма. Защо питаш?

— Бях ти обещала, че ще ти уشيا зимно бельо, ако ми помогнеш — рече Айла. — Чудех се дали би желал да използваш зубровата кожа, макар че според мен еленовата е по-добра. Може да направиш размяна, ако искаш.

— Смятах да я разменя за още съставки за барма — отвърна Бологан. — Мислех си, че вече си забравила за това. Каза го преди доста време — когато за пръв път дойде тук.

— Да, вярно, че беше преди доста време, но си мислех за някои други неща, които исках да направя, и си казах, че ще уشيا твоя комплект по-късно — обясни русо косата жена. — Имам още еленови кожи, но трябва да дойдеш и да ти взема мерките.

Юношата се загледа изучаващо в нея.

— Ти помогна толкова много на Лорала — каза той, — както и на Ланога. Защо?

— Първо, защото Лорала е малко бебе и се нуждаеше от помощ — отвърна Айла. — Хората винаги са готови да помогнат на бебетата

— ето защо майките се съгласиха да я кърмят, когато разбраха, че майка ѝ няма повече мляко. После се привързах към нея и към Ланога.

Бологан помълча известно време, след което я изгледа и отсече:

— Добре. Ако наистина искаш да направиш нещо, имам и еленова кожа...

* * *

Джондалар бе на продължителен лов заедно с Джохаран, Солабан, Рушемар и Джаксоман, който съвсем наскоро се бе преместил в Деветата пещера от Седмата заедно с новата си жена Динода. Бяха поели в търсене на северни елени — не толкова на лов, колкото да разберат къде са и кога ще мигрират в околностите на Деветата пещера, за да организират голяма хайка. Айла потегли заедно с тях, но не след дълго реши да се откаже и пое назад към дома си. Докато вървеше по обратния път, Вълчо изплаши две бели яребици и тя ги повали на секундата с безпогрешната си прашка.

Уиламар също бе заминал — беше се отправил на последното си пътешествие за сезона. Бе поел на запад, за да се сдобие със сол от хората, които живееха покрай Великите води на Запада. Айла покани Мартона, Фолара и зеландони да похапнат заедно от яребиците, които беше сготвила. Беше ги предупредила, че ще ги приготви по начина, по който ги правеше за Креб, докато живееше в Клана. За тази цел изкопа малка дупка в Долината на Горската река, нареди в нея камъни и запали силен огън. Когато пламъците утихнаха и останаха само тлеещи въглени, сложи вътре птиците и уплътни отвора на дупката с наръч слама. Ако имаше яйца, щеше да ги напъха вътре в яребиците, ала сезонът им още не бе дошъл. Птиците не се опитваха да отглеждат пиленца, когато се приготвяха за зимата. Вместо това напълни птиците с достатъчно ароматни билки и подправки, а Мартона ѝ предложи последните си запаси от сол, за което русокосата жена ѝ беше много благодарна.

Докато ястието се готвеше, Айла реши да се отбие при Първата сред служителите на Майката и да види дали случайно няма нужда от нещо. Шаманката ѝ рече, че не ѝ е останала никаква червена охра, и русокосата жена ѝ отвърна, че с удоволствие ще ѝ донесе. Тя се запъти

към Долината на Горската река, подсвирна на Вълчо, който проучваше любопитните къртичини и новопоявилите се дупки, след което поеха покрай самия речен бряг. Айла изкопа малко червеникава желязна руда и намери някакъв удобен речен камък със заоблени ръбове, който можеше да използва като чукало, с чиято помощ да стрие рудата. Тя подсвирна отново на Вълчо и пое нагоре по пътеката, без да забелязва, че към нея върви някакъв мъж.

Двамата за малко не се сблъскаха — в последния момент Айла надигна глава и видя Брукевал, който се спускаше надолу по склона. Той я избягваше след срещата в шатрата на зеландони, когато бяха говорили за плоскоглавците, но това не му пречеше да я наблюдава от разстояние. Брукевал следеше развоя на бременността ѝ с голям интерес, очаквайки нетърпеливо раждането на детето ѝ, тъй като се надяваше, че то ще носи неговия дух. По принцип доста от зеландонийските мъже си въобразяваха, че бременните жени в пещерата са заченали от техните духове, но мечтата на Брукевал се бе превърнала във фиксидея и той често лежеше буден през цялата нощ и си представяше, че Айла е негова съпруга.

— Брукевал! — възкликна русокосата жена, опитвайки се да се усмихне. — Искан да поговоря с теб.

Ловецът не знаеше какво да каже.

— Ами, ето ме — измънка накрая.

— Искан да ти кажа, че нямах никакво намерение да те обидя на онази среща — продължи тя. — Джондалар ми разказа, че като си бил малък, другите деца са те дразнели много, наричайки те плоскоглавец, докато не си ги накарал да спрат. Оценявам, че си се защитил и си сложил край на това. Ти не си плоскоглавец... нито пък си от Клана. Никой не трябва да те нарича така. Ти си един от другите, както всички зеландонийци.

Изражението му се смекчи.

— Радвам се, че признаваш това — рече.

— Трябва обаче да осъзнаеш, че плоскоглавците са хора — изтъкна Айла. — Те не са и не могат да бъдат животни. Никога не съм ги възприемала по такъв начин. Те ме намериха, когато бях сама и ранена, прибраха ме, грижиха се за мен и ме отгледаха. Ако не бяха те, сега нямаше да съм жива. Според мен те са чудесни хора. Не си давах сметка, че ще сметнеш за обида предположението, че баба ти може да

е живяла с тях, когато се е изгубила и е отсъствала толкова дълго време — че са се грижили за нея и навярно дори са спасили живота ѝ.

— Да, едва ли би могла да знаеш това — кимна Брукевал и ѝ се усмихна.

Айла също му се усмихна в отговор, въздъхвайки облекчено, и се опита да изясни становището си.

— Просто ми напомнящ за някои хора, които обичам — рече. — Ето защо бях привлечена от теб още от самото начало. Имаше едно малко момче, което много обичах, и ти ми напомняш за него...

— Чакай малко! — прекъсна я мъжът. — Да не би да казваш, че според теб аз имам нещо общо с тях? Мисля, че каза, че не съм плоскоглавец!

— Не си. Както и Екозар не е. Това, че майка му е била от Клана, не го прави такъв. Той не е бил отгледан от тях, нито пък ти...

— Явно ти все още мислиш, че майка ми е изрод — разгорещи се Брукевал. — Казах ти — не е! Нито майка ми, нито баба ми са имали нещо общо с плоскоглавците! Нито едно от тези мръсни животни няма нещо общо с мен, разбра ли? — Ловецът вече крещеше и лицето му бе почервенияло от яд. — Аз не съм плоскоглавец! Само защото ти си била отгледана от тези изчадия, не си мисли, че ще можеш да унижиш и мен!

Вълчо заръмжа гърлено, готов всеки момент да се нахвърли върху разгневения мъж — явно го възприемаше като заплаха за Айла.

— Вълчо! Не! — заповяда му тя. Отново бе допуснала да се случи. Не можа ли да спре, когато го видя да се усмихва? Той обаче не трябваше да нарича хората от Клана „мръсни животни“, защото не бяха такива.

— Сигурно си мислиш, че и този вълк е човек — изсмя се Брукевал. — Не можеш да направиш елементарна разлика между хората и животните. Не е естествено един вълк да се държи така сред хора. — Ловецът навярно не осъзнаваше колко близо бе до зъбите на хищника, но това едва ли имаше голямо значение. Брукевал бе извън себе си от ярост. — Нека да ти кажа нещо! — продължи той. — Ако тези животни не бяха нападнали баба ми, тя нямаше да се изплаши и да роди толкова слаба дъщеря, и майка ми нямаше да умре толкова скоро. Щеше да ме обича и да се грижи за мен! Тези мръсни плоскоглавци убиха майка ми и баба ми! И доколкото знам, няма

никаква полза от тях. Трябва всички да измрат! И не ми казвай, че имаш нещо общо с тях! Ако зависеше от мен, щях да ги избия собственоръчно до крак!

Той пристъпваше към Айла, докато говореше, изтиквайки я надолу по пътеката. Тя държеше Вълчо за козината на врата, възпирайки го да не се нахвърли върху разярения мъж. Накрая Брукевал я изблъска настрана и закрачи енергично по склона. Русокосата жена никога досега не го бе виждала толкова ядосан. Тя си каза, че причината за това едва ли се коренеше само в обстоятелството, че бе свързала родословието му с плоскоглавците — не, в гневния си изблик той бе дал израз на най-съкровения си чувства. Повече от всичко на света му се бе искало да има майка, при която да избяга, когато другите деца са му се подигравали; майка, в чиито обятия да поплаче и да намери утеха. Жената, която бе получила Брукевал заедно с притежанията на майка му, никога не бе обичала бебето и го бе възприемала като тежко бреме. Нещо повече — смяташе го за отблъскващ и отвратителен... за изрод. Другите ѝ деца (между които беше и Марона) ѝ помогнаха да го игнорира по-лесно, ала тя не беше кой знае каква майка дори и към собствените си деца и Марона наследи коравосърдечието и студенината ѝ.

Когато влезе в жилището на зеландони, Айла трепереше. В момента, в който Първата надигна глава и я видя, разбра, че нещо не е наред.

— Какво има, Айла? — попита. — Изглеждаш така, сякаш си видяла зъл дух!

— О, зеландони, не подозираш колко си права! — възкликна тя. — Преди малко видях Брукевал. Опитах се да му обясня, че не съм искала да го обидя на срещата, но явно винаги успявам да кажа най-неподходящото нещо.

— Седни и ми разкажи какво точно се случи — покани я зеландони.

Русокосата жена точно това и направи. Първата я изслуша мълчаливо, след което ѝ предложи чаша чай. Настроението на Айла видимо се бе подобрило, отбеляза със задоволство Първата — споделянето на проблема винаги помагаше.

— Наблюдавам Брукевал от известно време — каза след малко шаманката. — Вътре в него бушуват много гняв и агресия. Сякаш иска

да си отмъсти на света, който се е отнесъл толкова лошо към него и му е причинил толкова болка. Ето защо Брукевал е решил да хвърли вината за това върху всички плоскоглавци и върху Клана. Той ги възприема като първопричина за страданието си. Той мрази всичко, свързано с тях, както и всеки, когото свързва с тях. Най-лошото нещо, което човек може да направи в неговия случай, е да го причисли, по какъвто и да е начин към тях. За съжаление, Айла, ти си направила точно това. Боя се, че си създаде враг и вече едва ли може да се направи нещо по въпроса.

— Знам това — отвърна тя. — Не мога да разбера обаче защо зеландонийците мразят плоскоглавците толкова много? Какво им е толкова ужасното?

Шаманката я изгледа замислено, след което рече:

— Когато споменах на онази среща, че съм потънала в дълбока медитация, за да си припомня всички сказания и древни легенди, това беше самата истина. Извадих на повърхността на паметта си всичко, което някога съм чувала за тях. Според мен проблемът се корени в обстоятелството, че сме заживели на техните земи. В началото не е било толкова лошо — имало е предостатъчно пространство и множество празни заслони. Не е било никак трудно да споделяме една и съща земя — те не ни обръщат внимание, а ние ги избягваме. Тогава не сме ги наричали животни, а само „плоскоглавци“. Замисли се и ще видиш, че тази дума е по-скоро описателна, отколкото обидна.

Айла кимна.

— С течение на времето обаче са се раждали все повече деца и нуждата от по-голямо пространство взела да ни притиска — продължи Първата сред служителите на Майката. — Някои хора започнали да отнемат домовете им, други влизали в схватки с тях, които често завършвали със смъртта или на зеландонийците, или на плоскоглавците. По това време вече отдавна сме били тук и сме възприемали тези пещери като свой дом. Плоскоглавците може да са живели тук преди нас, но ние сме отнели домовете им.

Айла я слушаше мълчаливо.

— Когато хората се държат лошо с другите, често имат нужда да намерят рационално обяснение за това, за да могат да бъдат в хармония със себе си. Така си намираме извинение и оправдание за ужасните си постъпки. Имаме си извинение, че Великата майка ни е

дала земята за наш дом — „Тъй, създаде един за друг Мъжа и Жената, Тя със дом ги дари — и този дом бе Земята. Водата и сушата — всичко, що бе сътворено — да използват грижливо бяха те задължени“ — изрецитира шаманката. Какво означава това? Че всички растения и животни са предназначени за наша полза. Ето защо ние сме се самоубедили, че плоскоглавците са животни, понеже ако са животни, можем да ги прокудим от жилищата им и да се заселим там.

— Но те не са животни, а хора! — изтъкна русокосата жена.

— Да, така е — усмихна се зеландони. — Напълно съм съгласна с теб. За наше улеснение обаче сме забравили това. Забележи какво се казва в „Песента на Майката“ — „всичко, що бе сътворено, да използват грижливо бяха те задължени“. Плоскоглавците също са деца на Земята. Това бе другото, което научих от медитацията си. Ако Великата майка реши да смеси техните духове с тези на зеландонийците например, тези деца също ще са хора. Но да ти кажа честно, не мисля, че дори и да съзнавахме това, то щеше да ни възпре. При животните е лесно — те просто трябва да убиват, за да оцелеят. Едва ли твоят вълк се тревожи за зайците или елените, които убива, и изпитва угризения за постъпките си. Той просто е роден да прави това, защото без зайците и елените ще загине, а Дони е дала на всяко живо същество стремеж да продължава да живее.

Жената, известна някога като Золена, отпи от чая си и продължи:

— При хората обаче е различно. Великата майка ни е дала способността да мислим, да се учим и да се развиваме. Ние знаем, че трябва да си помагаме взаимно, за да оцелеем, а това е довело до появата на емоции, като съпричастие и съчувствие. Понякога обаче тези чувства се проектират и върху останалите живи същества на земята. Спрем ли да убиваме елени, зубри и други животни обаче, ние няма да просъществуваме дълго. Стремежът да живееш надделява над всичко останало, ето защо сме се научили да избираме към кого да бъдем съпричастни и състрадателни. Ние сами избираме как да затворим умовете си и ограничаваме състраданието си.

Айла я слушаше с възхищение. Никога не се беше замисляла за това.

— Проблемът е до каква степен можем да ограничим тези чувства, без да ги изкривим. Според мен точно това си е мислел и Джохаран, след като чу историята ти, Айла. Докато повечето

зеландоници вярват, че хората от твоя Клан са животни, можем да ги избиваме без никакви угризения. Много по-трудно е да убиваш хора. Състраданието ни е много силно и умът трябва да измисли други основания за тези деяния. Свържем ли плоскоглавците с оцеляването си обаче, веднага си намираме оправдание за смъртта, която причиняваме. Много сме добри в това. Тръгнеш ли веднъж по този път обаче, никога вече не си същият. Хората се променят. Научават се да мразят. Твоят вълк няма нужда да мрази зайците и елените, които убива. Щеше да е по-лесно, ако и ние можехме да убиваме без угризения, но тогава нямаше да сме хора.

Русокосата жена се замисли дълбоко над думите на шаманката. Когато най-накрая проговори, рече:

— Сега разбирам защо си Първа сред служителите на Майката! Наистина е трудно да убиваш. Зная го от собствен опит. Никога няма да забравя първото животно, което убих с прашката си. Беше бодливо прасе. Беше ми толкова зле, че не посмях да отида на лов дълго време след това, а накрая си намерих оправдание. Реших да убивам само месоядни животни, защото те нападаха дивеча, от който се прехранваше Кланът.

— Това се нарича загуба на невинността, Айла — рече някогашната Золеня. — Когато разберем какво всъщност трябва да правим, за да оцелеем. Не само промените във физическото тяло правят от момичето жена и от момчето мъж. Първият лов е най-труден. Мъжът и жената трябва да покажат, че могат да оцелеят — че могат да направят това, което трябва да сторят. Именно поради тази причина провеждаме церемонии, за да почетем духовете на животните, които убиваме. По този начин изразяваме благодарността си и към Дони. Не трябва да забравяме, че смъртта на животните всъщност ни позволява да живеем. Ако не го правим, ще станем прекалено жестоки и някой ден това ще се обърне срещу нас. Трябва винаги да оценяваме това, което получаваме, трябва да почитаме духовете на тревите, дърветата и всички други растения, които ни служат за храна. Трябва да се отнасяме с уважение към всеки Неин дар. Ако Я пренебрегнем, Тя може да се разгневи и да отнеме живота, който ни е дала. Забравим ли Великата Майка Земя, Тя вече няма да ни осигурява прехрана, ще обърне гръб на децата си и вече няма да имаме дом.

— Зеландони, в много отношения ти ми напомняш за Креб — каза Айла. — Той беше много добър човек и аз безкрайно го обичах, ала имаше нещо повече — той разбираше хората. Винаги, когато имах проблем, можех да се обърна към него. Надявам се, че това не те обижда.

Шаманката се усмихна.

— Естествено, че не ме обижда. Бих искала да го познавам. И се надявам, че всеки път, когато нещо ти тежи, можеш да дойдеш и да поговориш с мен.

— Разбира се — усмихна се русокосата жена и се зае да разтроши парчетата желязна руда, които бе донесла. Тя се надяваше, че в тази дейност ще ѝ позволи да забрави за инцидента с Брукевал, ала се получи точно обратното — монотонната физическа работа остави съзнанието ѝ неангажирано и мислите ѝ веднага се насочиха към случилото се. „Да, зеландони е напълно права — каза си тя. — Ала какво мога да направя сега? Стореното си е сторено. Не мисля, че вече може да се направи каквото и да било. Той ще продължава да си мисли това, което иска да си мисли, без значение какво ще направя или ще кажа.“

На Айла изобщо не ѝ хрумна да излъже и да му каже, че според нея той изобщо не прилича на хората от Клана. Това не беше вярно — според нея той бе човек със смесени духове. Русокосата жена се зачуди какво ли всъщност се бе случило с баба му. Жената бе изчезнала, а когато я бяха открили, тя бе казала, че е била нападната от зверове, които после се бяха оказали плоскоглавци. Сигурно те се бяха погрижили за нея — как иначе бе оцеляла? Ала ако я бяха прибрали при себе си, осигурявайки ѝ подслон и храна, сигурно я бяха накарали да работи, както работеха и собствените им жени. И всеки мъж от Клана можеше да я използва, за да задоволява нуждите си. Ако се е възпротивила, някой би могъл да я принуди по същия начин, както и Брод беше принудил нея. Бе немислимо за една жена от Клана да откаже.

Айла се опита да си представи как ли една зеландонийка по рождение би се почувствала в подобна ситуация? За зеландонийците това бе дарът на насладата от Великата Майка Земя, а той никога не трябваше да бъде прилаган насила. Трябваше да бъде споделян, когато и мъжът, и жената имаха желание за това. Без съмнение бабата на

Брукевал е взела това за нападение. Как ли би се чувствала една жена, когато е нападната от същество, което смята за животно? Да бъде насилена да сподели дара на насладата с подобно създание? Дали това се бе отразило на разсъдъка ѝ? Най-вероятно. Зеландонийските жени не бяха свикнали да бъдат принуждавани от когото и да било. Те бяха независими — или поне толкова независими, колкото и мъжете.

Айла спря да дробни рудата. Бе почти сигурна, че е станало точно така. Бабата на Брукевал бе забременяла от някой от Клана и така се е родила майка му. Джондалар бе казал, че е била слаба и немощна. Също като Ридаг. Навярно в смесването на духовете имаше нещо, което понякога се изразяваше в появата на хилаво и немощно потомство.

Дърк обаче не беше такъв. Нито пък Екозар. Да не говорим за сармунаите. Те не бяха слаби и повечето изглеждаха досущ като хората от Клана. Вероятно слабите умираха малки — като Ридаг — и само силните оцеляваха. Възможно ли бе сармунаите да са се появили в резултат от подобно смесване на духове преди много време? Те не бяха настроени толкова зле към хората със смесени духове, може би защото бяха свикнали повече с тях. Те изглеждаха като нормални хора, но никой не можеше да отрече характерните черти на Клана у тях.

Заради това ли съпругът на Атароа се бе опитвал да налага волята си над жените, преди тя да го убие? Дали нагласата на мъжете от Клана спрямо жените му се бе предала по наследство, също както някои физически черти? Или просто бе придобил техните навици, докато беше живял с тях? Сармунаите обаче имаха и много положителни страни. Бодоа и Сармуна бяха открили как да извличат глина от реката и да я пекат, превръщайки я в камък, а техният послушник беше изкусен резбар. Екозар също бе особен случай. Зеландонийците и ланзадонийците мислеха, че смесването на духовете го бе дарило с чертите на двата народа, но при него беше обратното — майка му бе нападната от мъж от другите.

Айла отново се захвана да чупи рудата. „Колко иронично — каза си тя. — Брукевал мрази хората, без които нямаше да се роди. Вече съм абсолютно сигурна, че мъжете поставят началото на живота в жената. За зачеването на живота има нужда както от жената, така и от мъжа. Нищо чудно, че в Пещерата на сармунаите почти бяха престанали да се раждат деца, откакто Атароа им бе станала предводителка. Тя не

можеше да накара духовете на жените да се съчетаят така, че да породят нов живот. Единствените жени, които бяха забременели, бяха тези, които се бяха промъквали през нощта да посетят съпрузите си.“

Русокосата жена се замисли за живота, който растеше вътре в нея. Бебето щеше да е колкото нейно, толкова и на Джондалар. Айла бе твърдо убедена, че го бе заченала, когато се спуснаха от ледника. Тогава не си беше направила от специалния чай, за който бе сигурна, че предотвратяваше забременяването ѝ по време на дългото им пътешествие. Последният път, когато бе кървяла, беше малко преди двамата с Джондалар да поемат през ледника. Бе доволна, че този път не ѝ се гадеше толкова много, за разлика от бременността ѝ с Дърк. Износването на бебетата със смесени духове явно се отразяваше по-зле на майките им, а и самите деца невинаги бяха здрави и силни. Този път Айла се чувстваше прекрасно през по-голямата част от времето. Тя отново се зачуди каква ли ще бъде рожбата ѝ — момче или момиче? Ами Уини? Жребче или кобилка щеше да роди?

ТРИЙСЕТ И СЕДМА ГЛАВА

Деветата пещера построи убежище за конете в южния край на каменния заслон, недалеч от моста на Долната река. Айла бе попитала съпруга си дали някой би възразил, ако направят нещо като подслон за конете, който да ги пази от дъжда и снега. Русокосата жена бе особено загрижена за Уини — коремът ѝ ставаше все по-голям и според нея трябваше да роди някъде в началото на пролетта. Когато разбра за необходимостта от навес за конете, Джондалар свика хората на среща при Говорещия камък и в крайна сметка построиха истинско жилище за Уини и Рейсър — с ниски каменни стени и плоскости, които да им пазят завет от вятъра. Липсата, на каквито и да е завеси и входове позволяваше на конете свободно да си влизат и излизат и те бързо привикнаха към новото си местожителство, особено след като започнаха редовно да намират вътре суха трева и овес. Айла и Джондалар дори им направиха поилки от дърво, подобни на онези, които бяха видели при шарамудоите. Това им отне доста време и усилия, но крайният резултат си струваше. Макар че отначало пропускаха вода, след като ги накиснаха, дървесината набъбна и стана непромокаема. Това означаваше, че освен за поилки за конете, новоизработените съдове можеха да се използват и за съхранение на различни течности и мазнини, както и за готвене.

* * *

Зимата дойде неочаквано. Един следобед във въздуха започнаха да кръжат пухкави бели снежинки, които ставаха все по-големи и по-големи и вечерта прераснаха в истинска виелица. Всички обитатели на Деветата пещера въздъхнаха облекчено, когато ловците, излезли в ранни зори, се върнаха малко преди мръкване. Не бяха успели да уловят нищо, ала по-важното беше, че са живи и здрави.

— Джохаран реши да се върнем, когато видяхме, че мамутите са поели на север — каза Джондалар, след като поздрави Айла. — Нали си чувала поговорката: „Никога не тръгвай ти на път на север, щом мамутите вървят.“ Обикновено това означава, че ще има обилен снеговалеж и именно поради тази причина мамутите се отправят на север — там може да е по-студено, но пък е по-сухо и снегът не се натрупва на дълбоки преспи. Мамутите избягват тези преспи, защото могат да затънат в тях, а измъкването после е много трудно. Брат ми не искаше да рискува, но облаците се движеха толкова бързо, че мамутите може и да попаднат в капан. Вятърът изведнъж задуха от север и снегът заваля с такава сила, че едва можехме да виждаме. Докато се приберем, вече бе натрупало до коленете. Добре че си бяхме взели снегоходките.

Виелицата бушуваше през цялата нощ, без да спира през следващото денонощие. Единственото, което се виждаше, беше една движеща се бяла завеса. Айла бе доволна, задето надвисналият скален покрив осигуряваше добра защита за конете, но през първата нощ на снежната буря бе доста неспокойна, понеже не знаеше дали са успели да се приберат, преди снежната покривка да стане прекалено дълбока. Русокосата жена се притесняваше, че ако Уини и Рейсър бяха принудени да се подслонят другаде, нямаше да може да ги види, преди вилнеещата снежна буря да вдигне бялата си мантия от земята.

Ето защо изпита неизразимо облекчение, когато на следващата сутрин бе посрещната от радостно изцвилване, когато се приближи до конюшната. Айла прегърна първо Уини, а после и Рейсър, но още докато го правеше, почувства тяхната изнервеност. Животните не бяха свикнали с такъв дълбок сняг и тя реши да прекара известно време с тях, разресвайки ги с изсъхнали храсти от лугачка — това винаги ги успокояваше.

Докато решише козината на четириногите си приятели, се запита къде ли прекарваха зимата дивите коне. Може би мигрираха към по-студените, ала по-сухи райони на север и изток, където снежната покривка не бе толкова дебела и не покриваше изсъхналата трева, която беше единствената им храна? Айла бе доволна, задето бе складирали за Уини и Рейсър не само семена и зърно, но и сено. Това всъщност бе идея на Джондалар — тя нямаше откъде да знае какви са зимите в земята на зеландониите. Не беше виждала толкова много сняг,

откакто бе напуснала Клана. Айла бе свикнала със сухите, замръзнали льосови степи, характерни за долината ѝ и територията на ловците на мамути, докато земите на зеландониите бяха под влиянието на Великите води на Запада. Предимно континентални степи, тук зимата беше по-влажна и с чести валежи от сняг, напомняйки за климата на местата, където бе израснала — скалистия нос на полуострова, връзал се дълбоко във вътрешното море на изток.

На втората сутрин след началото на снежната буря Айла отвори очи и зърна усмихнатото лице на Джондалар, който бе приклепнал до нара ѝ. Страните му бяха зачервени от студа, а по дебелиите му зимни дрехи имаше неразтопен сняг. Той държеше чаша чай в ръката си.

— Хайде, сънливке, ставай! — каза съпругът ѝ. — Помня, когато ставаше много преди мен. Има още малко храна. Снегът спря да вали. Облечи се топло и ела навън. Навярно няма да е зле да сложиш и онези долни дрехи, които получи от Марона и приятелките ѝ.

— Явно напоследък се нуждая от повече сън — каза тя, докато се изправяше и поемаше чашата чай от ръцете му. Той я изчака да се освежи, да хапне набързо и да се облече, като се стараеше да не я притеснява много.

— Джондалар, не мога да завържа тези панталони на корема си за нищо на света! — възкликна тя. — Нито пък горницето! Сигурен ли си, че искаш да ги облека? Ще се пръснат по шевовете!

— Панталоните са най-важни — изтъкна синеокият мъж. — Няма проблеми, ако не можеш да ги стегнеш докрай. Колкото можеш — нали ще носиш и други дрехи отгоре... Ето ботушите ти. Къде е кожухчето ти?

Щом излязоха навън, Айла бе поразена от лазурносиньото небе и ослепителните слънчеви лъчи, обливащи скалната тераса. Очевидно и други хора вече бяха станали, защото пътеката, водеща към Долната река, бе почистена от снега и от двете ѝ страни се издигаха високи до гърдите снежни стени. Направи ѝ впечатление, че зеландонийците я бяха посипали с чакъл от варовиковите скали, за да не бъде толкова хлъзгава. Щом надигна обаче поглед към околния пейзаж, дъхът ѝ просто замря.

Обстановката бе неузнаваема. Искрящото бяло покривало, застлало всичко навред, изпъкваше толкова силно на фона на синьото небе, че пронизваше болезнено очите. Беше студено — снегът

хрущеше под стъпките ѝ, а дъхът ѝ се превръщаше в пара. Когато очите ѝ привикнаха с ослепителната белота наоколо, тя забеляза няколко души от другата страна на реката.

— Внимавай, когато слизаш по пътеката — предупреди я Джондалар. — Може да бъде опасно. Дай си ръката.

Те стигнаха подножието и прекосиха замръзналата река. Част от хората на другия бряг ги видяха и им помахаха.

— Не мислех, че изобщо ще успееш да станеш, Айла — каза Фолара. — Има едно място, където ходим всяка година, но човек трябва да върви цяла сутрин, докато стигне дотам. Попитах Джондалар дали можем да те вземем, но той каза, че било прекалено далеч за теб. Когато снегът се слегне, ще можем да направим шейна и да те теглим. По принцип шейните се използват за пренасяне на месо или дърва, но когато са свободни, мисля, че ще може да ги използваме.

— Почакай малко, Фолара — каза ѝ Джондалар.

Снегът беше толкова дълбок, че когато Айла се опита да мине през него, залитна, изгуби равновесие и се хвана за Джондалар, в резултат на което и двамата се търкулнаха в преспите. Целите в сняг, те се запревиваха от смях, неспособни да станат, Фолара също се разсмя.

— Не стой така де! — извика ѝ брат ѝ. — Ела и ми помогни да изправя Айла!

Тъкмо бяха вдигнали русокосата жена, когато във въздуха профуча голяма снежна топка, която уцели Джондалар по рамото. Той се огледа и видя Матаган, който му се хилеше доволно. Синеокият мъж му се усмихна, загреба сняг с две ръце и го оформи като топка, която запрати по младежа. Матаган извика, размаха ръце и побърза да се отдалечи накуцвайки, с което снежната схватка завърши.

— Мисля, че това бе достатъчно за днес — подхвърли Джондалар.

Айла успя да направи една снежна топка скришом от него и я запрати по него. Уцели го в гърдите и снегът опръска лицето му.

— Охо, значи искаш да си играем! — възкликна той, загреба шепа сняг и се опита да го напъха в яката на кожухчето ѝ. Айла се помъчи да се отскубне от него и скоро и двамата се търкулнаха в преспите, като се боричкаха и превиваха от смях. Когато най-накрая се изправиха, приличаха на снежни човеци.

Те прекосиха отново замръзналата река и се изкачиха до скалната тераса. Докато минаваха покрай дома на Мартона, запътени към новото си жилище, тя ги чу и им извика да влязат.

— Не ти ли мина през ума, че за сегашното състояние на Айла едва ли е най-добре да я извеждаш навън и да я мокриш със сняг, Джондалар? — укори го майка му. — Ами ако беше паднала и бе родила преждевременно?

Синът ѝ изглеждаше потресен. Не бе помислил за това.

— Всичко е наред, Мартона — успокои я русокосата жена. — Нищо ми няма! Никога досега не съм предполагала, че снегът може да е толкова забавен! — Очите ѝ пламтяха от възторг. — Джондалар ми помогна да сляза по пътеката и да се изкача обратно горе. Чувствам се прекрасно!

— Майка е права, Айла — въздъхна Джондалар. — Можеше да се нараниш. Изобщо не се сетих за това. Трябваше да бъда по-внимателен. Скоро ще ставаш майка.

Съпругът ѝ бе толкова загрижен за нея, че понякога Айла се чувстваше като затворник в Деветата пещера. Той не искаше тя да напуска каменния навес, нито пък да слиза надолу по пътеката. От време на време тя заставаше на самия ръб на скалата и съзерцаваше с копнеж белоснежния пейзаж, но след като коремът ѝ стана голям, престана да прави това и прекарваше по-голямата част от времето си на топло и сухо в пещерата. Често се събираше с приятелки — или тя ги навестяваше, или те гостуваха на нея, — и не пропускаше да посети Уини и Рейсър поне веднъж на ден. Когато бе при тях, проверяваше дали имат достатъчно храна и вода, разрешаваше козината им и следеше дали всичко с бременността на кобилата се развива нормално. От време на време двата коня излизаха навън, за да се поразтъпчат и да си пощипнат малко суха трева, оцеляла под снежната покривка, но предимно предпочитаха да си стоят в конюшните.

Вълчо се разхождаше навън по-често от Уини и Рейсър. Сезонът, който бе толкова суров към растителноядните животни, бе изключително щедър към хищниците. Вълкът се скиташе надалеч и понякога отсъстваше по цял ден, ала всяка нощ се връщаше, за да си легне върху купчината стари дрехи на Айла. Русокосата жена бе преместила постелката му до нара си и всяка вечер се тревожеше дали четириногият ѝ приятел ще се върне, но той нито веднъж не оправда

страховете ѝ. Естествено, тя бе най-щастлива в дните, когато той избираше да остане в пещерата — тогава хищникът прекарваше времето си близо до нея и в игри с децата.

Айла бе очарована от плетенето. Тя гледаше и слушаше внимателно, когато Мартона говореше за него. Козината, която животните отделяха през пролетта, се събираше от бодливите храсти и се пазеше за зимата, когато беше времето за подобни неща. Сега разполагаха с голямо количество нишки — вълна от муфлон, виторогия див овен, и от ибекс, планинската коза. Фината козина, която растеше всяка есен под рунтавата космена покривка на мамутите, носорозите и мускусните бикове, беше ценена най-високо заради мекотата и пухкавостта си. По-дългата и груба козина на животните се събираше едва след като бъдеха убити — тук влизаха гривите и опашките на конете. Зеландонийците използваха и нишки, получени от различни влакнодайни растения — от тях правеха върви, канапи, въжета и тънки конци, от които после плетяха рогозки, килими и стенни драперии, които да ги пазят от теченията и да покриват студените каменни стени.

Зимата беше и времето да се развиват заложибите, да се играе и да се свири. Изработваха се много музикални инструменти — флейти и различни видове ударни.

Зеландонийците изучаваха танци, пееха песни, разказваха си всякакви истории и се упражняваха в борба и поразяване на мишени. Не липсваха и любимите на Ларамар хазартни игри и облози.

Зеландони запознаваше всички, които бяха изявили желание, с думите за броене, както и с древните легенди и оказания, но напоследък разполагаше с все по-малко свободно време. Хората настиваха, страдаха от главоболие, болки в ушите и зъбобол; случаите на артрит и ревматизъм също се обостряха през зимата, ала за съжаление имаше и по-сериозни болести. Някои хора умираха и телата им биваха полагани в студените външни коридори на някои пещери, където щяха да останат до пролетта, тъй като снегът и замръзналата земя не позволяваха да бъдат погребани навън.

Други пък се раждаха. Зеландони наблюдаваше Айла и виждаше, че времето ѝ приближава. Един ден ѝ каза:

— Великата Майка Земя нарочно е направила последните дни от бременността толкова тежки, че да може жената да се изправи срещу

страха от раждането и да го преодолее.

Айла бе завършила приготовленията за бебето и тъкмо реши да сготви специален обяд за Джондалар, когато той се отби да я види. Тя му каза кои от складираните зеленчуци в задната част на заслона да ѝ донесе и какво месо ѝ трябваше. Щом синеокият мъж се върна с всичко необходимо, видя, че тя не бе помръднала от мястото си, а на лицето ѝ беше изписано странно изражение — комбинация от радост и страх.

— Какво има, Айла? — попита Джондалар, изпусвайки кошницата с продуктите.

— Мисля, че бебето е готово да се роди — рече съпругата му.

— Сега? — изуми се мъжът. — Айла, по-добре седни. Ей-сега ще извикам зеландони. Може би е по-добре да извикам и майка. Не прави нищо, докато не доведе Първата — настоя той.

— Не, Джондалар — опита се да го успокои жена му. — Нека изчакаме, преди да извикаме, когото и да било — добави и вдигна кошницата със зеленчуците и месото от земята, след което се приближи до огнището и започна да ги вади от кошницата.

— Остави това на мен — каза той. — Не трябва ли да си почиваш? Сигурна ли си, че не искаш да извикам зеландони?

— Джондалар, виждал си да се раждат бебета и преди, нали така? Не трябва да си толкова разтревожен.

— Кой казва, че съм разтревожен? — намръщи се съпругът ѝ, опитвайки се да изглежда спокоен. Русокосата жена стоеше неподвижно, притиснала ръка към корема си. — Айла, не мислиш ли, че е по-добре да повикам зеландони?

— Добре, Джондалар — въздъхна тя. — Върви и ѝ кажи, но искам да ми обещаеш да ѝ кажеш, че това е само началото. Няма защо да бърза.

— Обещавам ти. — Той хукна навън. Върна се съвсем скоро, почти влачейки Първата след себе си.

— Казах ти, че няма защо да бързате, Джондалар! — укори го съпругата му. — Съжалявам, че те е накарал веднага да дойдеш тук. Едва започна.

— Мисля, че ще е по-добре Джондалар да посети за малко Джохаран и да каже на Продева, че може да ми потрѐбва по-късно —

рече Първата сред служителите на Майката. — За момента не съм заета, така че мога да остана и да ти правя компания. Имаш ли чай?

— Всеки момент ще бъде готов — отвърна русо косата жена. — Мисля, че зеландони е права, Джондалар. Защо не отидеш при Джохаран?

— По пътя се отбий при Мартона и й кажи да дойде, но без да я притесняваш — каза му Първата и Джондалар веднага се изстреля навън. — Той присъства на раждането на Фолара и тогава бе много спокоен, но винаги е различно, когато ражда съпругата ти.

Айла отново застина неподвижно, изчаквайки контракцията да премине, след което се зае да приготви чая. Жената, известна някога под името Золена, я гледеше внимателно и си мислеше колко дълго всъщност бе чакала, преди да я извика. После седна на големия стол, който русокосата жена бе направила специално за посещенията на зеландони, понеже знаеше, че не обича да седи на земята или на възглавници. Напоследък той се бе оказал от голяма полза и за самата Айла.

След като пиха малко чай и си побъбриха, а съпругата на Джондалар бе разтърсена от още няколко контракции, Първата й предложи да легне, за да може да я прегледа. Айла се подчини и по време на следващата контракция дони опипа корема й.

— Изглежда, няма да чакаме много заклучи тя.

Русокосата жена се изправи, замислена дали да седне на някоя възглавница на пода, ала след това промени решението си и се приближи до огнището, където си наля още чай. В същия момент болката отново я прониза и Айла се зачуди дали не беше най-добре да легне. Последната контракция бе дошла по-скоро, отколкото очакваше.

Зеландони отново я прегледа — този път по-внимателно, след което я изгледа изпитателно.

— Това не ти е първото раждане, нали? — попита тя.

Айла изчака болката да премине, преди да отговори.

— Не, не е — прошепна. — Имах син.

Първата сред служителите на Майката се зачуди защо детето не беше с нея. Дали бе умряло? Ако се бе родило мъртво или пък беше умряло скоро след раждането, това можеше да се окаже доста важно за настоящия случай.

— Трябваше да го изоставя — обясни русокосата жена. — Дадох го на сестра си Уба. Все още живее с Клана... или поне се надявам да е така.

— Раждането е било доста трудно, нали? — попита шаманката.

— Да — призна Айла. — За малко не умрях — добави с равен, привидно безизразен тон, опитвайки се да не покаже никаква емоция, ала зеландони забеляза страха в очите ѝ.

— На колко години е, Айла? Или по-скоро ми кажи на колко години беше ти, когато го роди — поиска да узнае Първата.

— Тъкмо бях започнала дванайсетата — отвърна русокосата жена и в същия момент я проряза поредният спазъм.

— А сега? — попита дони, когато болката отмина.

— Сега съм на деветнайсет, а след зимата ще стана на двайсет. Вече съм твърде стара, за да раждам.

— Не, не си — поклати глава Първата. — Просто си била твърде млада, когато си родила първото си дете. Прекалено млада. Нищо чудно, че си имала такова трудно раждане. — Някогашната Золена направи кратка пауза, преди да зададе следващия си въпрос: — Твоят син... той със смесени духове ли беше?

Айла не отговори веднага. Тя погледна към шаманката, чийто очи я наблюдаваха преценяващо, след което едва не се преви на две от болка.

— Да — въздъхна тя в мига, в който железните щипци на болката я поотпуснаха малко.

— Мисля, че това също е допринесло за мъчителното раждане — каза Първата сред служителите на Майката. — Доколкото зная, децата със смесени духове често се оказват изключително бреме за родилката. Казвали са ми, че има нещо в главите им. Оформени са по различен начин и са твърде големи. Мисля, че това бебе няма да ти създаде такива трудности, Айла. Чувстваш се добре и сама го знаеш.

Шаманката бе забелязала колко се бе напрегнала русокосата жена при последната контракция. „Това може само да влоши нещата — помисли си тя, — но се боя, че си спомня болезненото раждане на първото си дете. Искане ми се да ми беше казала по-рано. Сигурно щях да мога да ѝ помогна. Дано Мартона дойде по-скоро. Айла се нуждае от някой, който да следи внимателно състоянието ѝ, ала точно сега бих

искала да я накарам да се отпусне. Навярно говоренето ще я отвлече от мислите за страха.“

— Ще ми разкажеш ли за сина си? — попита Първата сред служителите на Майката.

— Отначало си мислеха, че е уродлив и че ще представлява бреме за Клана — започна русокосата жена. — Когато бе съвсем малък, не можеше да си държи главата изправена, но после израсна здрав и силен. Всички го обикнаха. Брод дори му направи копие, отговарящо на ръста му. И въпреки че беше малък, можеше да тича толкова бързо...

Съпругата на Джондалар се усмихна със сълзи в очите при този спомен и дони изведнъж осъзна колко много всъщност Айла обичаше детето си... и колко се гордееше с него, независимо дали беше със смесени духове или не. Когато бе казала, че е дала детето на „сестра си“, шаманката си помисли, че сигурно е било голямо облекчение за нея да намери някой, който да се грижи за него.

Някои от зеландони още говореха за бабата на Брукевал. Въпреки че никога не го бяха заявявали публично, повечето от тях бяха сигурни, че дъщерята, която бе родила, беше със смесени духове. Никой не искаше да я вземе при себе си, след като майка ѝ умря; същата съдба очакваше и Брукевал. Той изглеждаше също като майка си — е, не беше болнав като нея, но нямаше никакво съмнение, че е със смесени духове; нещо, което Първата никога нямаше да изтъкне на всеослушание, а още по-малко пък пред самия него.

Възможно ли бе Айла да е предразположена към привличане на техните духове, след като бе отгледана от тях? Дали и това дете щеше да е със смесени духове? И ако бе така, какво трябваше да се направи? Навярно най-мъдрото решение беше да се сложи тихомълком край на живота му, преди да е започнал. Щеше да е доста лесно и никой нямаше да се усъмни, че не е мъртвородено. Така би спестила много страдания както на Айла, така и на самото дете. Нямаше никакъв смисъл от появата на още едно нежелано и необичано дете в Деветата пещера... от втори Брукевал.

„От друга страна обаче — помисли си Първата, — ако Айла е обичала първото си дете, няма ли да обича и второто? Тя се разбира прекрасно с Екозар, харесва го и компанията му не ѝ е неприятна.

Може пък всичко да е наред... стига само Джондалар да не се отдръпне от детето..."

— Джондалар ми каза, че е започнало, Айла — рече Мартона, докато влизаше в жилището. — Положи големи усилия, за да ми каже, че това е само началото и че не трябва да бързам, ала почти ме изблъска навън — явно изгаряше от нетърпение да дойда да те видя.

— Радвам се, че дойде, Мартона — каза зеландони. — Искам да направя нещо за нея.

— Да ускориш раждането? — попита майката на Джондалар. — Първите деца често излизат много трудно.

— Не — поклати глава шаманката. Просто искам да я накарам да се отпусне. Досега всичко се развива добре, но ми се струва, че Айла е много притеснена и уплашена.

Русокосата жена забеляза, че Първата не поправи Мартона, че това не ѝ е първо раждане. Още от самото начало усещаше, че дони знае много неща и има много тайни, които пазеше единствено за себе си. Навярно засега бе най-добре да не казва на другите за раждането на първото си дете.

На входа се почука и Продева влезе вътре, без да чака разрешение.

— Джондалар ми каза, че раждането е започнало — рече. — Мога ли да помогна с нещо? — Тя носеше на гръб собственото си бебе, увито в одеяло.

— Да, можеш — отвърна зеландони. Тя бе поела контрола над ситуацията, за което Айла ѝ беше благодарна. В този момент я проряза поредният спазъм и тя присви очи от силната болка, но не извика. Първата забеляза това и се обърна към жената на Джохаран: — Остани при Айла, докато Мартона свари малко вода. Трябва да донеса някои билки.

Шаманката отиде до дома си, взе необходимото и се върна по възможно най-бързия начин. Щом се приближи до дома на Джондалар и Айла, видя, че Фолара я чакаше на входа.

— Мога ли да вляза, зеландони? — попита младата жена. — Бих искала да помогна, стига да мога.

— Да, влизай — подкани я някогашната Золена. — Можеш да помогнеш на Пролева да успокоите Айла.

Двете прекрачиха прага и видяха, че Мартона и Пролева бяха застанали от двете страни на нара и всяка от тях бе хванала ръката на родилката, която се мятеше в пристъпа на поредната контракция, Фолара добави още един горещ камък към водата, за да я запази гореща. В очите на Айла се четеше страх, но и облекчение при вида на зеландони.

— Всичко ще бъде наред, Айла — успокои я шаманката. Справяш се чудесно, само се отпусни. Сега ще ти приготвя нещо, за да се почувстваш по-добре.

— Какво? — попита русокосата жена. Във въпроса ѝ се усещаше не толкова страх, колкото любопитство.

— Върбова кора и малинови листа — отвърна тя, проверявайки дали водата е завряла. — Както и малко липов цвят и бодлива ябълка.

Съпругата на Джондалар кимна.

— Върбовата кора облекчава болката, малиновият лист има отпускащо действие по време на раждане, липовият цвят е подсладител, а бодливата ябълка — мисля, че аз я наричам татул — спира болката и те кара да заспиш, намалявайки силата на контракциите.

— Точно това си казах и аз — усмихна се Първата.

Докато приготвяше отварата, дони си помисли, че въвличането на Айла в собственото ѝ лечение можеше само да ѝ помогне; от друга страна, русокосата жена знаеше толкова много за билките, че нямаше никакъв смисъл да се опитва да скрие нещо от нея. Когато ѝ донесе отварата, Айла се надигна и я опита със затворени очи, след което започна да пие от нея.

— Сложила си повече малинов лист, отколкото върбова кора... и точно толкова липов цвят, колкото да прикрие горчивия вкус на татула... бодливата ябълка — рече жената на Джондалар, докато се отпускаше назад.

Зеландони се усмихна. За миг изпита желанието да попита саркастично: „Е, одобряваш ли?“, но се въздържа и сама се изненада от реакцията си. Вярно, че не бе свикнала някой да коментира и поставя под съмнение лечителските ѝ умения, но нямаше ли да направи същото, ако беше на мястото на Айла? Освен това русокосата жена не я критикуваше, а само констатираше съдържанието на отварата... изчаквайки да види кога ще подейства лекарството и какъв ефект ще

има. Както и бе предположила, посвещаването на Айла в собственото ѝ лечение отклони вниманието ѝ от тревогите и ѝ помогна да се успокои.

Всички чакаха и говореха шепнешком. Зеландони имаше чувството, че болката намаля и на Айла ѝ олекна, но не знаеше дали това се дължи на отварата или на факта, че се бе успокоила. Навярно и двете имаха своя дял. Всъщност русокосата жена се бе концентрирала върху усещанията си, сравнявайки ги с тези при предишното си раждане, и бе осъзнала, че сега се чувстваше доста по-добре. В момента с нея се случваше това, което бе наблюдавала при други родилки и което се смяташе за нормално раждане. Бе присъствала при раждането на момиченцето на Продева и сега се усмихна, когато видя как жената на вожда кърми дъщеричката си.

— Мартона, знаеш ли къде е родилното одеяло? — попита шаманката. — Мисля, че времето ѝ приближава.

— Толкова скоро? — учуди се Продева. — Не мислех, че ще приближи толкова скоро, особено след тези проблеми, които имаше в началото...

— Така е, но сега ми се струва, че вече държи нещата под контрол — рече Мартона. — Ей-сега ще го донеса. На същото място ли е, Айла?

— Да — отвърна родилката, разтърсена от следващата контракция. Когато болката я поотпусна, Първата накара Продева и Фолара да разстелят одеялото, нашарено с най-различни рисунки и символи, на пода, след което се обърна към Мартона.

— Време е да ѝ помогнем да се изправи — рече тя. — Айла, трябва да станеш и да позволиш на Великата Майка Земя да ти помогне да родиш бебето. Ще можеш ли да станеш?

— Да — кимна русокосата жена, дишайки тежко. Имаше чувството, че ако се напъне, болката ще отшуми, ала стисна зъби и се въздържа. — Мисля, че ще мога.

Всички ѝ помогнаха да се изправи и я проводиха до родилното одеяло, където Продева ѝ показа каква точно поза да заеме. Тя застана от едната ѝ страна, а Фолара мина от другата. Мартона бе отпред — усмихната и излъчваща морална подкрепа, — а зеландони мина зад нея и я прегърна, притискайки младата жена към масивните си гърди.

Айла се почувства погълната от мекотата и топлината на огромната жена — беше толкова удобно да се облегне на нея!

Чувстваше я като Майката — като всички майки, събрани в едно, като гостоприемното лоно на самата Земя. Имаше обаче и нещо друго. Под планината от плът се криеше невероятна сила и съпругата на Джондалар имаше чувството, че тази жена може да покаже всяко настроение на Великата Майка Земя — от нежността на топлия летен ден до яростта на бушуващата снежна вихрушка.

— Сега ме чуй добре, Айла — рече Първата сред служителите на Майката. — При следващия пристъп на болка искам да се напънеш.

— Мисля, че приближава — каза русокосата жена и почувства как Фолара и Пролева я стиснаха още по-здраво, давайки ѝ опора.

— Тогава се напъни! — извика ѝ зеландони.

Русокосата жена си пое дълбоко въздух и се напъна с всички сили. Усещаше, че дони ѝ помага да изтласка бебето от себе си. От утробата ѝ бликна струйка топла вода и намокри одеялото.

— Добре — каза зеландони. — Очаквах това.

— Чудех се кога ли ще ѝ изтекат водите — рече Пролева. — Моите изтекоха толкова рано, че бях почти суха, когато бебето излезе. Така е по-добре. Ето, отново се започва.

— Напъни се, Айла — насърчаваше я зеландони. — Хайде, напъни се!

Русокосата жена направи точно това и усети някакво раздвижване.

— Виждам главата! — възкликна Мартона. — Готова съм да го хвана!

Тя коленичи и се наведе по-близо към Айла точно в момента, когато започна поредната контракция. Съпругата на сина ѝ си пое дълбоко дъх и отново се напъна.

— Ето го! — извика някогашната предводителка на Деветата пещера.

Русокосата жена усети, че главата вече е навън. Останалото беше лесно. Мартона улови бебето и го вдигна във въздуха.

Айла погледна към новородената си рожба и се усмихна. Майката на съпруга ѝ също се усмихваше.

— Още един последен напън, Айла, за да изхвърлиш последъка! — каза зеландони, притискайки я отново към себе си. Русокосата жена се напъна и видя аморфната маса кървава плът, която се изсипа върху родилното одеяло.

Първата я пусна и отиде при Мартона. Пролева и Фолара държаха омаломощената Айла, а през това време шаманката взе бебето, преобърна го и го потупа по гръбчето. Бебето изхълца и зеландони го потупа по крачката, след което изчака новороденото да изпразни дробовете си и да вдиша за пръв път от животворния въздух. Мъничето проплака — първоначално плачът му наподобяваше мяукане, но след като дробовете му привикнаха към атмосферата извън утробата на майка му, плачът му прозвуча много по-силно.

Мартона взе бебето от ръцете на шаманката, докато тя почисти Айла от кръвта и другите телесни течности, след което Пролева и Фолара ѝ помогнаха да се върне в постелята си. Зеландони завърза едно боядисано в червено сухожилие около пъпчето на бебето — Айла бе поискала такъв цвят, — за да предотврати кръвотечението, а сетне преряза пъпната връв с остър кремъчен нож. Така, отделено от плацентата, която го бе хранила в продължение на девет месеца, бебето вече беше самостоятелно създание — уникално и неповторимо човешко същество.

Мартона и зеландони почистиха бебето с фина заешка кожа, която Айла бе приготвила специално за тази цел. Майката на Джондалар бе донесла едно изключително меко одеялце, направено от кожата на напълно развит еленов зародиш — Първата бе казала на Джондалар, че детето, родено в неговото огнище, ще бъде много щастливо, ако той му осигури такава кожа, ето защо той и Джохаран излязоха в края на зимата, за да търсят бременна кошута. Сега зеландони положи мъничето върху одеялцето, а Мартона го уви с него, преди да го подадат на Айла.

ТРИЙСЕТ И ОСМА ГЛАВА

— Трябва да си доволна — рече Мартона, докато ѝ подаваше детето. — Тя е едно прекрасно малко момиченце!

Русокосата жена погледна към рожбата си.

— Толкова е красива! — възкликна и разгъна одеялцето, за да се наслади на меката розова кожа на дъщеричката си, притеснявайки се, да не би да забележи някаква уродливост. — Страхотна е! Виждала ли си някога толкова красиво бебе, Мартона?

Някогашната предводителка се усмихна. Естествено, че беше виждала. Нейните рожби бяха не по-малко красиви от това дете.

— Раждането изобщо не беше трудно, зеландони! — каза русокосата жена. — Благодарение на помощта ви всичко мина благополучно. Толкова се радвам, че имам дъщеричка! Вижте, тя се опитва да намери гърдите ми! — каза Айла и помогна на бебето с лекота, издаваща предишния ѝ опит, отбеляза дони. — Може ли Джондалар да дойде да я види? Мисля, че прилича много на него, нали, Мартона?

— Естествено, че може да дойде скоро — каза Първата, докато преглеждаше родилката и слагаше нова кожена превръзка между краката ѝ. — Нямаш никакви разкъсвания, Айла. Беше добро раждане. Решила ли си как да я кръстиш?

— Да — отвърна русокосата жена. — Мисля за това, откакто ми каза, че трябва да избира име за бебето си.

— Добре — кимна шаманката. — Кажи ми името. Аз ще направя символ за него върху този камък и ще го разменя за това — рече тя, вдигайки родилното одеяло, увито на топка около плацентата. — После ще изкарам това навън и ще го заровя, преди духът, останал в последъка, да се опита да си намери нов дом близо до живота, който е поддържал. Трябва да го направя бързо, след което ще кажа на Джондалар да влезе.

— Решила съм да я кръстя... — започна родилката.

— Не! — прекъсна я Първата сред служителите на Майката. — Не изричай името на всеослушание! Прошепни ми го в ухото!

Шаманката се наведе и Айла ѝ каза името на рожбата си. Веднага след това дони излезе навън. Мартона, Фолара и Пролева приседнаха до русокосата жена, възхищавайки се на бебето. Съпругата на Джондалар бе ужасно изтощена, но се чувстваше щастлива и спокойна, а не както беше след раждането на Дърк — омаломощена и смазана от болка. Тя задряма за малко и се събуди при завръщането на Първата, която ѝ даде едно малко камъче, върху което бяха изрисувани загадъчни символи с червена и черна боя.

— Прибери го на сигурно място — посъветва я зеландони. — Може би най-добре в нишата зад твоята донии.

Айла кимна и в същия миг видя, че зад завесата наднича една рошава глава.

— Джондалар! — възкликна радостно тя, докато съпругът ѝ коленичеше до постелята ѝ.

— Как си, Айла? — попита той.

— Чудесно — отвърна жената. — Раждането протече много добре, Джондалар. Мина много по-лесно, отколкото очаквах. Видя ли бебето? — попита с грейнали от щастие очи и разгъна одеялцето, за да му покаже новороденото.

— Прекрасна е!

— Получи момиченцето, което искаше — кимна синеокият мъж, докато наблюдаваше мъничкото детенце с възхита и благоговение. — Толкова е мъничка! Гледай, има си даже малки нокътчета! — възкликна и в следващия миг си помисли, че съпругата му току-що бе дала живот на съвсем ново човешко същество. — Как реши да наречеш дъщеря си, Айла? — попита той.

Русокосата жена вдигна поглед към шаманката.

— Може ли да му кажа?

— Да, вече е безопасно — отвърна тя.

— Кръстих дъщеря ни Джонайла — на теб и мен, Джондалар, защото тя се появи благодарение на двама ни. Тя е и моя, и твоя дъщеря.

— Джонайла — повтори синеокият мъж. — Името ми харесва. Джонайла.

Мартона също хареса името. Тя и Продева се усмихнаха снизходително на Айла. Не беше необичайно жените, които ставаха майки за пръв път, да уверяват съпрузите си, че новородените деца са били заченати от техните духове. Въпреки че Айла не бе споменала думата „дух“, те бяха сигурни, че разбират какво е искала да каже. Зеландони обаче не беше толкова сигурна. Русокосата жена винаги казваше точно това, което мислеше. Джондалар от своя страна нямаше никакви съмнения, защото добре знаеше какво имаше предвид любимата му.

„Щеше да е чудесно, ако беше вярно“ — каза си той, докато гледаше с обожание малкото момиченце. Изложено на студения въздух, то започваше да се събужда.

— Толкова е красива — промълви синеокият мъж. — Още отсега мога да видя, че ще изглежда също като теб, Айла.

— Тя прилича на теб, Джондалар — усмихна му се жена му. — Искаш ли да я подържиш?

— Не знам... — каза нерешително мъжът. — Толкова е мъничка...

— Не е прекалено мъничка, че да не можеш да я хванеш, Джондалар — намеси се зеландони. — Нека ти помогна. Седни удобно. Така... — тя загърна отново бебето в одеялцето му, след което го положи в ръцете на Джондалар, показвайки му как да го държи.

Мъничето отвори очи и сякаш се вгледа в него. „Възможно ли е наистина да си моя дъщеря? — замисли се синеокият мъж. — Толкова си мъничка, че имаш нужда от някого, който да се грижи за теб и да ти помага, докато пораснеш.“ Джондалар я притисна по-близо до себе си, след което за голямо свое учудване изпита неочакван прилив на разнеженост и любов към дребосъчето. „Джонайла — каза си той. — Моята Джонайла.“

* * *

На следващия ден зеландони се отби да навести Айла. Искаше да си поговорят на четири очи, ето защо бе изключително доволна, че я завари сама. Русокосата жена седеше на една възглавница на пода и

кърмеше бебето си. Първата сред служителите на Майката примъкна друга възглавница и се разположи до нея.

— Защо не седна на стола, зеландони? — попита Айла.

— Така ми е добре, Айла — отвърна тя. — Не си мисли, че не мога да седя на пода — просто понякога не обичам да го правя. Как е Джонайла?

— Добре е — усмихна се майката. — Невероятно бебе е. Снощи ме събуди, но през по-голямата част от времето спи.

— Искях да ти кажа, че ще бъде кръстена като зеландонийка от огнището на Джондалар вдругиден и името ѝ ще бъде дадено на пещерата — осведоми я някогашната Золена.

— Добре — кимна Айла. — Ще се радвам, когато бъде официално провъзгласена за зеландонийка и кръстена на огнището на Джондалар. Така всичко ще си дойде на мястото.

— Чу ли за Релона? — попита Зеландони. — Съпругата на Шевонар — мъжа, който бе прегазен от зубър малко след пристигането ти?

— Не, какво се е случило?

— Тя и Ранокол, братът на Шевонар, възнамеряват да се оженият следващото лято. Отначало той се опитваше да я утеши след загубата на съпруга ѝ, но ето че с времето станаха близки и пожелаха да създадат огнище. Мисля, че ще бъдат хубава двойка — заключи по-възрастната жена.

— Радвам се да го чуя — рече съпругата на Джондалар. — Той бе толкова разстроен след смъртта на брат си и сякаш обвиняваше себе си. Даже според мен си мислеше, че по-добре да бе умрял той, отколкото Шевонар.

В продължение на един доста дълъг миг двете мълчаха. Русокосата жена се зачуди дали Първата не бе дошла при нея поради някаква конкретна причина, която още не бе казала.

— Има и нещо друго, за което исках да поговорим — наруши най-накрая мълчанието зеландони. — Бих желала да науча повече за сина ти. Разбирам защо никога досега не си споменавала за него, особено след всички тези неприятности с Екозар, но ако нямаш нищо против, искам да поговорим за него.

— Щом имаш желание, ще ти разкажа — въздъхна Айла. — Просто понякога споменът за него е твърде болезнен.

И тя разказа на Първата сред служителите на Майката за сина, който бе имала, докато бе живяла с Клана — момчето със смесени духове, известно като Дърк. Разказа ѝ за пристъпите на гадене, които започваха всяка сутрин и обикновено я държаха през целия ден, и за трудното си раждане. Вече бе забравила за раждането на Джонайла, но продължаваше да помни болката, съпътствала идването на Дърк на бял свят. Разказа за това как всички от Клана го смятаха за уродлив, за бягството си в пещерата, когато не виждаше друг начин да спаси живота му. Разказа за това как го бяха приели, как Креб бе решил да го нарече Дърк и за легендата за Дърк, откъдето произлизаше името му. Разказа за съвместния им живот, за смеха му и за възторга ѝ, че може да издава същите звуци като нея, за езика, който бяха започнали да си измислят, и за това как трябваше да го изостави при Клана, когато я бяха проклели. Към края на разказа си вече се затрудняваше да говори заради сълзите, бликнали от очите ѝ.

— Зеландони — каза и погледна събеседничката си право в очите, — докато се криех с Дърк в онази пещера, ми хрумна нещо и колкото повече размишлявам върху това, толкова повече се убеждавам, че съм права. Става дума за началото на живота. Според мен новият живот не се поражда от смесване на духове, а когато мъжът и жената споделят дара на насладата. Мисля, че мъжът полага началото на живота у жената.

Това бе доста шокираща идея от устата на една млада жена, още повече че никой досега не бе изтъквал нещо подобно пред Първата, ала не бе съвсем непозната, макар че единственият човек, за когото знаеше, че е мислил по този въпрос, беше тя самата.

— Оттогава често разсъждавам над това и вече съм твърдо убедена, че животът започва, когато мъжът постави своя член вътре в жената, там, откъдето се раждат бебетата, и остави естеството си. Мисля, че така се появява животът — а не чрез смесване на духове — обясни русокосата жена.

— Нека ти задам няколко въпроса — рече шаманката. — Един мъж и една жена споделят дара на Дони много пъти, но нямат толкова много деца. Ако животът започва всеки път, когато двама души споделят наслади, би трябвало да има много, много повече деца.

— Мислила съм върху това — веднага отговори Айла.

— Ясно е, че всеки път, когато мъжът и жената споделят наслади, не завършва с бременност, значи трябва да има и нещо друго. Може би трябва да споделят наслади много пъти, или пък Великата Майка решава кога да постави началото на живота. Не знам точно, но съм сигурна, че без естеството на мъжа нищо не може да се получи... а може би трябва и някакво специално вещество на жената. Сигурна съм, че Джонайла бе зачената точно когато двамата с Джондалар прекосихме ледника — на първата сутрин, когато се събудихме и споделихме насладите.

— Казваш, че си мислила за това от доста време — отбеляза дони. — Какво изобщо те наведе на тази мисъл?

— Всичко започна в онази пещера — въздъхна русокосата жена. — Бяха ми казали да го изведа навън и да го оставя, защото е уродлив. — Шаманката забеляза как в очите на Айла проблеснаха сълзи. — Но аз го разгледах много внимателно и според мен не беше уродлив. Не изглеждаше нито като мен, нито като тях, но приличаше и на мен, и на хората от Клана. Главата му бе голяма и издължена отзад и очите му бяха дълбоко хлътнали под гъстите му вежди, но имаше високо чело като мен. Изглеждаше горе-долу като Екозар, но си мисля, че когато порасне, в тяло ще прилича повече на мъж от другите, отколкото на такъв от Клана. Краката му бяха дълги и прави, а не криви като на мъжа на Джопляя. Беше със смесени духове, но бе здрав и силен.

— Екозар е със смесени духове, но майка му е била от Клана — изтъкна Първата сред служителите на Майката. — Кога е споделила наслади с мъж от другите? Защо един зеландониец например би поискал да сподели наслади с плоскоглава жена?

— Екозар ми каза, че майка му е била наказана със смъртно проклетие, защото съпругът ѝ е загинал, когато се е опитал да я защити от един мъж от другите. Щом открили, че е бременна обаче, ѝ позволили да остане до раждането на сина си — обясни Айла. В този момент Джонайла пусна зърното ѝ и започна да нервничи. Майка ѝ я изправи и я потупа по гръбчето.

— Искаш да кажеш, че някой мъж от нашите е насиллил майка му? — възмути се зеландони. — Знам, че се случват подобни неща, но не мога да ги разбера.

— Същото се е случило и с една жена, която срещнах на Събора на клановите — продължи Айла. — Тя ми каза, че е била насилена от

няколко мъже от другите — мъже, които изглеждали като мен. Дъщеря й умряла, когато един от мъжете я сграбчил и тя изтървала момиченцето си на земята. Когато разбрала, че е бременна, си поискала друга дъщеричка, което разгневило съпруга й. Жените от Клана трябва да си пожелават да раждат само момчета, ала повечето от тях си мечтаят тайно за момичета. Когато детенцето се родило недъгаво, мъжът й я накарал да го запази, за да й даде урок.

— Ужасно — поклати глава шаманката. — Собственият ти съпруг да се отнесе с теб по този начин, след като си била нападната и си се сблъскала с такава загуба...

— Тя ме помоли да поговоря с Брун, вожда на моя Клан, за да уредя женитбата между дъщеря й Ура и моя Дърк. Жената се опасяваше, че щерката й никога няма да може да се омъжи. Помислих си, че това е добра идея. Дърк също изглеждаше уродлив в очите на Клана и без съмнение щеше да има подобни проблеми, когато настанеше време да се жени. Брун се съгласи. Сега Ура е обещана на Дърк. Мине ли следващият Събор на клановете, тя трябва да се премести в Клана на Брун... не, сега Брод е вожд... Не мисля, че Брод ще се отнася много добре с нея. — Айла внезапно замлъкна и се замисли за трудностите, които очакваха момичето, тъй като трябваше да заживее в чужд Клан. — Няма да е лесно да напусне собствения си Клан и майка си, която толкова я обича, и да се премести при хора, които едва ли ще проявят особено гостоприемство към нея. Надявам се Дърк да се окаже добър мъж и да й помогне. — Русокосата жена отново се умълча, ала в този момент бебето хлъцна и угриженото й лице се озари от усмивка.

— Двамата с Джондалар чухме няколко истории по време на пътешествието си за мъже от другите, които насилвали жени от Клана — продължи Айла. — Мисля, че за младежите може да е много забавно, но на хората от Клана това никак не им харесва.

— Подозирам, че си права, Айла — каза зеландони. — Явно тези млади мъже намират удоволствие в това, което не трябва да правят. Насилието върху жени обаче... още повече, върху жени от Клана... ужасно ме безпокои.

— Не съм сигурна обаче дали всички деца със смесени духове се раждат в резултат от насилието на мъж от другите над жена от Клана,

или от случаите, когато мъж от Клана се свърже с жена от другите — въздъхна Айла. — Ридаг беше със смесени духове.

— Това е детето, осиновено от съпругата на вожда на мамутоите, при които сте живели, нали? — попита Първата.

— Да — кимна русокосата жена. — Майка му е от Клана и също като тях не може да говори членоразделно, с изключение на няколкото звука, които никой не може да разбере. Той бе много хилаво дете и именно поради това умря. Нези каза, че майка му била сама и ги последвала. Това не е характерно за жените от Клана. Навярно е била прокълната поради някаква причина, защото в противен случай не би трябвало да е сама... особено в такъв късен етап на бременността. Сигурно е познавала и някой от другите — някой, който се е отнасял добре към нея, защото ако не беше така, никога нямаше да последва мамутоите, а щеше да се крие от тях. Предполагам, че това е бил мъжът, от когото е забременяла с Ридаг.

— Може и така да е било — каза зеландони. Замислена за хората със смесени духове, тя изведнъж се зачуди дали събеседничката ѝ знае нещо повече за Екозар. Той ѝ бе особено любопитен, понеже беше приет от хората на Даланар и му бяха позволили да се ожени за дъщерята на вожда им. — Какво знаеш за майката на Екозар? — поиска да узнае шаманката. — Каза, че била прокълната... Не съм сигурна какво означава това.

— Била е изолирана от всички, отлъчена от племето — обясни Айла. — Сметнали са, че носи лош късмет, защото съпругът ѝ е бил убит, когато са я нападнали, а това впечатление се е затвърдило още повече, след като е родила „уродливо“ дете. Кланът също не обича децата със смесени духове. Един мъж на име Андован я намерил, след като била прокудена от племето си. Мисля, че е бил от сармунаите, но е живял на границата на територията на зеландониите и поради тази причина е знаел и зеландонийски. Според мен Андован е успял да избяга от Атароа. Той отгледал Екозар, научил го да говори зеландонийски и малко сармунайски, а майка му го запознала със знаците на Клана. Андован също трябвало да ги научи, понеже тя не можела да говори, ала Екозар е умен. Той е като Дърк. Русокосата жена пак замълча, а очите ѝ се насълзиха. — Дърк също можеше да се научи да говори, стига да имаше кой да му покаже — изхълца тя. — Преди да замина, говореше малко и можеше да се смее. Как могат изобщо да си

мислят, че Дърк ще изглежда като Клана, след като е мое дете? Роден от мен? Той обаче не приличаше на мен така, както прилича Джонайла например, защото забременях с него от Брод.

— Кой е този Брод?

— Той бе син на Ебра — жената на Брун. Брун беше вождът на Клана. Беше добър вожд. Брод ме накара да напусна племето, когато стана вожд. Той винаги ме е мразел.

— Но нали каза, че си забременяла от него? — учуди се шаманката. — А според теб децата са следствие от споделянето на наслади. Защо ще иска да споделя наслади с теб, след като те мрази?

— С него не беше споделяне на наслади — въздъхна горчиво Айла. — В нещата, които той правеше с тялото ми, нямаше никаква наслада за мен. Брод ме насилваше. Не знам защо го направи първия път, но беше ужасно. Ужасно ме заболя. Мразех това и мразех него, задето го правеше с мен. Може би от самото начало е знаел, че ще намразя това — възможно е, — но съм абсолютно сигурна, че продължи да го прави именно поради тази причина.

— И твоят Клан е позволявал?! — Зеландони бе потресена.

— Жените от Клана трябва да са на разположение всеки път, когато някой мъж ги пожелае — обясни Айла. — Така са научени. Даде ли им някой мъж определения сигнал, те са длъжни да му се подчинят.

— Не мога да разбера това — рече Първата. — Защо един мъж ще иска жена, ако тя не го желае?

— Не мисля, че жените от Клана възразяваха особено срещу това — въздъхна съпругата на Джондалар. — Дори си имаха тайни начини да накарат някой мъж да им даде сигнала. Иза ми разказа за тях, ала аз нито веднъж не поисках да ги използвам. Най-малко пък с Брод. Толкова го мразех, че не можех да се храня, не исках да ставам сутрин, не исках да напускам огнището на Креб. Щом разбрах обаче, че ще си имам бебе, бях толкова щастлива, че престана да ме е грижа за Брод. Просто се примирих с това и го пренебрегнах, сякаш не съществуваше. Скоро след това той престана да ме насилва. Не му беше интересно, когато не се съпротивлявах — когато не можеше да ме принуди да правя нещо против волята си.

— Каза, че си била само на единайсет години, когато си родила детето си, нали? — попита Първата и без да изчака отговора,

продължи: — Била си твърде малка, Айла. Та повечето момичета дори не са жени на тази възраст...

— Да, но бях възрастна за обичаите на Клана — отвърна Айла. — Някои момичета от Клана стават жени на седемгодишна възраст и на десет години почти всички вече са съзрели. Някои хора от Клана на Брун смятаха, че никога няма да стана жена. Те си мислеха, че никога няма да имам деца, защото тотемът ми бил прекалено силен за жена.

— Но очевидно можеш — усмихна ѝ се някогашната Золена.

Съпругата на Джондалар се замисли за момент.

— Само жените могат да раждат — отбеляза тя. — Но ако само жените забременяват, защо тогава Дони е създала мъжете? Само за опора? За приятелство? А може би за наслади? Мисля, че трябва да има някаква друга причина. Жените могат да си помагат една на друга, могат да бъдат приятелки и даже да си доставят различни наслади... Атароа от сармунаите мразеше мъжете. Тя ги бе заключила отделно от жените и не им позволяваше да споделят дара на насладата дори със собствените си жени. Сармунайките споделяха домовете си с други жени. Атароа си мислеше, че ако отстрани мъжете, духовете на жените ще бъдат принудени да се смесят и така ще се родят само момичета, ала това не се случи. Някои от жените споделяха наслади, но не можеха да се съвкупят и следователно не можеха да смесят естествата си. Родиха се много малко деца.

— Но ето че все пак са се родили — изтъкна дони.

— Да, но не бяха само момичета — каза Айла. — Атароа се ядоса и осакати две от момчетата. Повечето от жените не споделяха възгледите на предводителката си. Някои от тях се промъкваха през нощта при мъжете си, а жените, на които Атароа бе заповядала да пазят мъжете, им помагаша. Жените с деца бяха тези, които имаха мъж, споделящ огнището им, в първата нощ, когато мъжете бяха свободни. Те бяха тези, които бяха женени или искаха да се оженят. Мисля, че единствената причина, поради която имаха деца, се дължеше на това, че бяха посетили мъж. Те не споделяха огнищата си с тези мъже, нито пък бяха прекарвали достатъчно дълго време с тях, че духовете на мъжете да бъдат признати за значими и да бъдат избрани от света на духовете. Те виждаха мъжете изключително рядко, и то за съвсем малко време — колкото да се съвкупят. А това бе много рисковано,

защото Атароа щеше да ги убие, ако разбереше. Ето защо смятам, че именно съвкуплението кара жената да забременее.

Шаманката кимна.

— Разсъжденията ти са много интересни, Айла — рече тя. — Научени сме, че животът се поражда от смесването на духовете, и това сякаш отговаря на повечето въпроси за това как жените забременяват. Повечето хора обаче никога не се усъмняват в това — просто го приемат и толкова. Твоето детство е било различно, ти си се научила да поставяш под съмнение онова, което другите приемат за даденост, и да си задаваш въпроси, но по-добре да внимаваш много с кого обсъждаш тази идея. Има хора, които ще побеснеят, ако чуят за това. И аз съм се питала защо Дони е създала мъжете. Вярно е, че жените могат да се грижат сами за себе си и за останалите, ако се налага. Дори съм се чудила защо Великата майка е сътворила мъжките животни. Женските често се грижат съвсем сами за потомството си, а по принцип мъжките и женските животни почти не прекарват много време едно с друго — можеш да ги видиш заедно само в определени периоди от годината, когато споделят наслади.

— Ще ти дам още един пример — не се отказваше Айла.

— Когато живях с мамутоите, имаше един мъж от Лъвския бивак на име Ранек, който живееше с Уимез, каменоделеца. Та този Уимез на младини е бил на дълго пътешествие — толкова дълго, че щом се върнал, бил с десет години по-стар. Той пътувал на юг от Великото море, странствал около източния му бряг и после отново отишъл на запад. Венчал се за една жена, която срещнал там, и се опитал да заведе съпругата и сина си при мамутоите, но тя умряла по пътя. Уимез ми каза, че жена му имала кожа, черна като нощта — като всички свои сънародници. След като се оженили, тя родила Ранек — каменоделецът ми рече, че той изглеждал различно от всички други деца, понеже бил толкова светъл, но на мен ми изглеждала много тъмен. Кожата му бе кафява като тази на Рейсър, а косата му бе черна и къдрава.

— И ти мислиш, че този мъж е бил кафяв, защото майка му е била почти черна, а съпругът ѝ — бял? — попита шаманката. — Това също може да се получи от смесване на духовете.

— Може — призна Айла. — В това са убедени и мамутоите, но ако всички мъже там, с изключение на Уимез, са били чернокожи, нямаше ли да има повече черни духове за сливане с този на майката?

Уимез и тази жена са се оженили и са споделяли наслади. — Тя погледна към бебето си, след което отново вдигна очи към зеландони. — Щеше да е интересно да се види какви щяха да бъдат децата ни, ако се бях свързала с Ранек — добави.

— Това е мъжът, за когото си щяла да се жениш, нали? — попита Първата.

Айла се усмихна и кимна.

— Имаше засмени очи и искрящо бели зъби — припомни си тя. — Беше умен и забавен, караше ме да се смея и беше най-добрият резбар, когото някога съм виждала. Направи специална донии за мен и фигурка на Уини. Обичаше ме. Каза, че повече от всичко на света иска да се ожени за мен. Беше различен от всички други мъже, които съм виждала през живота си. Бях очарована от него — сподели. — Ако не обичах Джондалар, щях да обикна Ранек.

— Ако наистина е бил всичко това, не мога да те обвиня — усмихна се шаманката. — Интересно... Чувала съм за някакви тъмнокожи хора, които живеят в една пещера на юг... отвъд планините, на брега на Великото море. Млад мъж и майка му. Никога не съм вярвала на това — сама знаеш колко истина има в подобни истории, — и ми изглеждаше направо невероятно, ала вече не съм толкова сигурна.

— Ранек много приличаше на Уимез, въпреки различията в цвета на кожата и чертите. Бяха едни и същи като ръст и телосложение и походката им бе почти еднаква — изтъкна Айла.

— Няма нужда да стигаш чак толкова далеч — каза дони. — Много деца приличат на съпруга на майка си, но има и такива, които приличат на други мъже от пещерата — мъже, които почти не познават майките им.

— Това може да се обясни с празненствата в чест на Майката — отвърна Айла. — Нали тогава доста жени споделят наслади с мъже, които не са им съпрузи?

Първата сред служителите на Майката се замисли.

— Айла, тази твоя идея изисква задълбочен размисъл и сериозна преценка — каза след малко. — Не знам дали съзнаваш последствията от подобно нещо. Ако си права, това ще предизвика такива промени, каквито нито ти, нито аз можем да си представим. Подобно откровение може да дойде само от редиците на зеландони. Хората никога няма да

приемат такава идея, ако не са твърдо убедени, че идва от устата на тези, които говорят от името на Великата майка. С кого си обсъждала тази идея?

— Само с Джондалар и с теб.

— Предлагам ти засега да не казваш нищо на никой друг — посъветва я шаманката. — Ще поговоря с Джондалар и ще му обясня, че той също не бива да обсъжда тази тема с когото и да било.

Двете жени помълчаха известно време. Айла първа наруши мълчанието.

— Зеландони — започна, — питала ли си се някога как ли би се чувствала, ако беше мъж?

— Странен въпрос — усмихна се шаманката.

— Замислих се над това заради нещо, което ми каза Джондалар. Исках да отида на лов, а той не ме пусна. Знам, че отчасти това се дължеше на обстоятелството, че възнамеряваше да дойде тук и да изгради нашия дом, ала имаше и нещо друго. Той ми каза: „Какъв е смисълът от мъжете, ако жените раждат деца и се грижат за тях?“ Никога преди не се бях замисляла за това какъв е смисълът от живота на дадено същество. Как ли бих се чувствала, ако смятам, че животът ми няма смисъл?

— Можеш да отидеш и по-далеч, Айла — рече зеландони.

— Знаеш, че смисълът на живота ти е да дадеш живот на следващото поколение, но какъв е смисълът от това да имаш ново поколение? Какъв е смисълът на живота?

— Не знам — отвърна русокосата жена. — Какъв е смисълът на живота?

Първата се засмя:

— Ако можех да отговоря на този въпрос, щях да бъда равна на Великата майка, Айла. Само тя може да ти отговори. Има много хора, които твърдят, че смисълът на живота е да Я почитаме и възхваляваме. Навярно смисълът на живота е просто да живеем и да се грижим за следващото поколение, което ще дойде след нас. Да правим така, че то също да може да се радва на богатата, на които сме се радвали ние. Според мен това е най-добрият начин да Я почитаме. В „Песента на Майката“ се казва, че тя ни е създала, защото се е чувствала самотна, защото е искала да бъде запомнена и призната. Ала има и такива хора, които твърдят, че животът няма смисъл. Съмнявам се, че на този свят

можеш да получиш отговор на въпроса си, Айла; не съм сигурна дали ще го узнаеш и в следващия.

— Но жените поне знаят, че са необходими, защото без тях няма да има следващо поколение — изтъкна събеседничката ѝ. — Как ли би се чувствал един мъж, ако знае, че животът му ще е необходим дори и за това? Че животът ще продължи обичайния си ход, независимо дали те има или не — независимо дали целият ти пол го има или не.

— Айла, аз никога не съм имала деца — каза шаманката.

— Трябва ли да имам чувството, че животът ми няма смисъл?

— Не е същото — поклати глава тя. — Независимо дали си имала деца или не, ти продължаваш да си жена и принадлежиш към пола, който създава живота.

— Но нали всички сме хора — изтъкна някогашната Золена. — В това число и мъжете. Всички сме човеци. Животът продължава и се раждат както момичета, така и момчета.

— Така е — кимна Айла. — Жените раждат както момичета, така и момчета. Каква обаче е ролята на мъжете в това? Ако имаш чувството, че ти и всички от твоя вид взимате участие в създаването на следващото поколение, ще се чувствате ли хора? Няма ли да се чувствате по-малко значими?

Зеландони се замисли над тези въпроси и се вгледа в сериозното лице на младата жена, прегърнала спящото си бебе.

— Ти принадлежиш към зеландони, Айла — рече ѝ тя. — Спориш добре, като която и да е от нас.

— Не искам да бъда зеландони — намръщи се русокосата жена. Едрата жена я изгледа.

— И защо?

— Защото искам да бъда майка и съпруга на Джондалар.

— Не искаш ли да бъдеш знахарка? — попита я дони. — Имаш невероятни познания в тази област.

— Е, да — отвърна русокосата жена. — Искам да бъда знахарка.

— Каза, че си помагала на Мамут на няколко пъти в изпълнението на задълженията му, нали така? — попита Първата и без да изчака отговора ѝ, продължи: — Беше ли ти интересно?

— Да, беше много интересно — отговори Айла. — Особено когато научих доста неща, които не знаех... Макар че трябва да призная, че беше и малко страшничко...

— Айла, ти си дъщеря на огнището на Мамут — изтъкна някогашната Золеня. — Мамут е имал сериозни причини, за да реши да те осинови. Виждам това и си мисля, че ти също можеш да го видиш. Надзърни вътре в себе си. Някога да си се чувствала изплашена от нещо странно и непознато, когато си била сама?

Айла сведе очи към земята и кимна едва забележимо.

— Знаеш, че си по-различна от другите, Айла — продължи шаманката. — Ти имаш нещо, което повечето хора нямат. Опитваш се да го изхвърлиш от съзнанието си, но невинаги е лесно, нали?

Русокосата жена надигна глава и забеляза, че Първата се визира в нея, приковавайки погледа ѝ по същия начин, както когато се срещнаха за пръв път.

— Да — прошепна. — Понякога наистина е доста трудно.

— Никой не става зеландони, ако не почувства зова на Майката, Айла — каза ѝ някогашната Золеня. — Какво ще правиш обаче, ако почувстваш този зов и не си подготвена? Не смяташ ли, че ще е по-добре да имаш някаква подготовка — просто за всеки случай? Защото колкото и да я отричаш, тази възможност стои пред теб.

— Но в такъв случай няма ли самата подготовка да направи тази възможност по-реална? — попита русокосата жена.

— Много си проникателна, Айла — усмихна се дони. — Няма да те лъжа — да, така е. И за да бъда съвсем искрена с теб, ще ти кажа, че искам послушник. Не ми остават още много години. Искам този, който ще застане на мястото ми, да бъде обучен от мен. Това е моята пещера и искам най-доброто за нея. Аз съм Първата измежду служителите на Великата Майка Земя и ако даден човек има необходимите заложби, никой не може да го обучи по-добре от мен. Ти имаш тези заложби, Айла — дори си мисля, че си по-надарена от мен. Ти можеш да станеш Първа измежду служителите на Майката.

— Ами Джонокол?

— Мисля, че добре знаеш отговора на този въпрос. Джонокол е невероятен художник. Той ще е доволен да си остане послушник. Никога не е изгарял от желание да бъде зеландони, а откакто му показва онази пещера, това вече въобще не го интересува. Следващото лято Джонокол ще се премести в Деветнайсетата пещера — трябва само тамошната зеландони да го приеме. Тогава ще си измисли някакво извинение, за да ме напусне и да отиде там. Той иска тази пещера,

Айла, и мисля, че заслужава да я има. Джонокол не само ще я изрисува, но и ще вдъхне живот на света на духовете.

* * *

— Виж това, Айла! — възкликна възторжено Джондалар, показвайки ѝ кремъчното острие. — Нагрях острието тъй, както Уимез го прави — нажежих го до бяло. Знаех си, че съм се справил както трябва, защото когато го охладих, стана гладко и лъскаво, сякаш бе намазано с мас. После го обработих от двете страни, използвайки неговите методи за притискане. Е, още не може да се мери с неговите изработки, но си мисля, че с времето и това ще стане.

Мога да махна тези дълги люспи и да го направя толкова тънко, колкото ми трябва. Имам чувството, че с този метод на обработка мога да огъвам камъка както си искам! Този Уимез е гений!

Айла му се усмихна.

— Уимез може да е гений, Джондалар, но и ти си също толкова добър като него!

— Бих искал да е така, но не съм — въздъхна съпругът ѝ. — Не забравяй, че той измисли как да усъвършенства процеса. Жалко, че живее толкова далеч! Бих искал Даланар да е тук и да види резултата!

Синеокият мъж разгледа отново острието, обръщайки го от всички страни. Сетне вдигна очи към жена си и се усмихна.

— Забравих да ти кажа. Реших да продължа да обучавам Матаган. Мисля, че момчето има заложби и някой ден ще стане чудесен каменоделец. Говорих с майка му и съпруга ѝ и двамата ми дадоха съгласието си. Джохаран също няма нищо против.

— Матаган ми харесва — подхвърли Айла. — Радвам се, че ще продължиш да го обучаваш. Ти имаш голямо търпение и си най-добрият каменоделец не само в Деветата пещера, но и сред всички зеландонийци!

Съпругът ѝ се усмихна. Добрата жена винаги хвалеше мъжа си, каза си той, но в случая май беше права.

— Как мислиш, ще ни притеснява ли, ако остане при нас? — попита Джондалар.

— Мисля, че няма да има проблеми — усмихна се Айла.

— Имаме достатъчно място в главното помещение. Можем да го преградим и да направим спалня. Надявам се, че бебето няма да го смуцава. Джонайла продължава да ме буди нощем.

— Младите мъже имат много здрав сън — махна с ръка съпругът ѝ. — Според мен изобщо няма да я чуе.

— Искях да поговорим за нещо, което зеландони ми каза — рече любимата му.

Джондалар си помисли, че жена му изглежда разтревожена, но си каза, че най-вероятно си въобразява.

— Зеландони иска да стана нейна послушничка — въздъхна тя. — Исква да ме обучава.

Съпругът ѝ си пое дълбоко дъх.

— Мислех, че не искаш да ставаш зеландони, Айла.

— И аз не мислех, че искам, нито пък знам със сигурност дали искам или не. И преди ми е казвала, че принадлежа към зеландони, но ме помоли да стана нейна ученичка след раждането на Джонайла. Каза, че наистина има нужда от послушник, а аз вече знам доста за знахарството. Това, че съм послушничка, няма да означава, че ще стана шаманка. Виж Джонокол — от колко време е послушник и няма намерение да става зеландони.

Джондалар се приближи до нея и вдигна брадичката ѝ, за да я погледне в очите.

— Айла, всеки знае, че единствената причина, поради която Джонокол е ученик на зеландони, е защото е изключителен художник, който може да улови духа на животните с невероятно умение. Именно поради тази причина дони се нуждае от него за церемониите. Той никога няма да стане зеландони.

— Но може — възрази русокосата жена. — Стига да иска, но той желае да отиде в Деветнайсетата пещера.

— Заради откритата от теб пещера ли? — попита Джондалар. — Е, и бездруго той е идеалният човек за нея. Но искам да ми кажеш нещо — ако ти приемеш да бъдеш послушник, някой ден ще станеш зеландони, нали?

Айла не можеше да отговори на такъв директен въпрос с лъжа.

— Да, Джондалар — потвърди тя. — Мисля, че някой ден ще бъда зеландони, ако се присъединя към лоното на шаманите, но това едва ли ще стане скоро.

— Това ли искаш да направиш наистина? — попита Джондалар.
— Или Първата те убеди, защото си знахарка?

— Тя каза, че вече съм зеландони по някакъв начин — отвърна съпругата му. — Може би е права — не знам. Каза, че трябва да се обуча за свое собствено добро. Ще бъде опасно за мен, ако почувствам зова и не съм подготвена за него. — Никога досега не му бе споменавала за странните неща, които ѝ се бяха случили, и имаше чувството, че го лъже. Нямаше никакви основания за това — дори в Клана премълчаването на истината не се смяташе за прегрешение, — ала въпреки това се чувстваше гузна.

Джондалар също придоби угрижен вид.

— Нямам какво да кажа — изборът си е твой. Навярно е най-добре да си подготвена. Нямаш представа как ме изплаши, когато предприехте това странно пътешествие с Мамут. Помислих си, че си умряла, и започнах да се моля на Великата майка да те върне. Мисля, че никога през живота си не съм молел толкова силно за каквото и да било, Айла. Надявам се, че никога вече няма да направиш подобно нещо.

— Веднага си помислих, че си ти — припомни си тя. — Мамут ми каза, че някой ни вика — че ни призовава с такава сила, че не може да ѝ се откаже. Стори ми се, че те зърнах, когато дойдох на себе си, ала после не те видях.

— Беше сгодена за Ранек — напомни ѝ Джондалар. — Не исках да заставам на пътя ви.

— Но ти ме обичаше — каза му Айла. — Ако не ме обичаше толкова силно, духът ми и досега щеше да се лута в необятната пустота. Мамут каза, че никога вече няма да предприеме подобно пътешествие и ми заръча да си осигуря силна защита, ако случайно реша да направя нещо подобно, защото в противен случай може да не се завърна. — Тя внезапно се хвърли в прегръдките на любимия си. — Защо аз, Джондалар? — проплака. — Защо точно аз трябва да бъда зеландони?

Синеокият мъж я прегърна. „Да — помисли си той. — Защо точно тя?“ Джондалар си припомни как шаманката бе говорила за отговорностите и опасностите. Сега разбираше защо се бе държала толкова открито. Опитваше се да ги предупреди. Навярно е знаела всичко — още от първия ден на пристигането им, — също както

Мамут знаеше всичко. Точно затова старецът беше осиновил Айла. „Мога ли да бъда съпруг на зеландони?“ — запита се Джондалар и се замисли за майка си и Даланар. Тя беше казала, че той не е могъл да остане с нея, защото Мартона била вожд. А задълженията на зеландони бяха още по-големи.

Всички казваха, че Джондалар бил пълно копие на Даланар — нямаше никакво съмнение, че той бе син на огнището на вожда на ланзадонийците. „Но Айла смята, че не е само сливане на духове — размишляваше синеокият мъж. — Тя казва, че Джонайла е моя дъщеря. Ако е права, значи аз трябва да съм син на Даланар!“ Тази мисъл го порази. Възможно ли бе да е син както на Мартона, така и на Даланар? И ако беше така, щеше ли да прилича на него до такава степен, че да не може да живее с жена, чиито задължения бяха толкова значими? От тази мисъл го побиха тръпки.

Той усети как съпругата му трепери в обятията му и я погледна.

— Какво има, Айла? — попита.

— Страх ме е, Джондалар — промълви тя. — Затова не искам да го правя. Страх ме е да бъда зеландони — изхълца. — Причината, поради която толкова се притеснявам от това, е заради всички тези странни неща, които са ми се случвали и за които никога не съм ти казвала.

— Какви неща? — намръщи се съпругът ѝ.

— Не съм ти споменавала за тях, защото не знаех как да ти ги обясня — въздъхна Айла. — Все още не съм сигурна, че ще мога, но ще се опитам. По времето, когато живях с Клана на Брун, веднъж отидохме на Събора на клановете — разказвала съм ти за това. Иза беше прекалено болна, за да дойде, и умря малко след като се върнахме. — Очите на Айла се навлажниха при болезнения спомен. — Иза бе лечителка и приготвяше специалните отвари за мог-ърите. Никой друг не владееше тази тайна. Уба беше прекалено млада — още не бе станала жена, — затова Иза ми обясни как да приготвя тази отвара, преди да тръгнем за Събора. Мог-ърите не ми позволиха да я приготвя — те казаха, че не можело тайното биле да се приготвя от човек, който не е от Клана, — но в крайна сметка Креб ми каза да я направя. Беше същата отвара, която приготвих и за Мамут, когато двамата с него се отправихме на онова странно пътешествие.

Джондалар я слушаше с интерес.

— Не знаех дали съм я приготвила както трябва, ето защо накрая пийнах малко от нея. Нямах никаква представа къде отивам, когато последвах мог-ърите в пещерата. Билето беше толкова силно, че вече да съм била в Света на Духовете. Когато видях мог-ърите, се скрих и започнах да ги наблюдавам, но Креб знаеше, че съм там. Казвала съм ти, че Креб беше изключително силен маг. Той беше нещо като Първата сред служителите на Майката — Първият сред мог-ърите. Той ръководеше всичко и по някакъв начин моето съзнание се сля с техните. Заедно с тях се върнах назад във времето — назад към началото. Не мога да го обясня, но бях там. Когато се завърнахме в настоящето, се озовахме на това място. Креб изолира останалите, които не знаеха, че съм с тях, но сетне ги пусна и ме последва. Знам, че мястото е същото, понеже разпознах Падащия камък. Кланът е живял тук в продължение на поколения — толкова дълго, че не мога дори да го изразя с думи!

Джондалар бе погълнат от разказа й.

— Преди много, много време ние сме били част от тези хора — продължи Айла, — но сетне сме се променили. Кланът е изостанал, докато ние сме се развили. Въпреки големите си способности, Креб не можеше да ме последва, но видя или почувства нещо. После ми каза да си тръгна — да се махна от пещерата. Сякаш чух гласа му вътре в главата си. Другите мог-ъри така и не разбраха, че съм била там, а и той никога не им каза. Щяха да ме убият. На жените не се разрешава да участват в подобни церемонии. — Тя направи кратка пауза, преди да продължи: — От този момент насетне Креб се промени и вече не беше същият. Започна да губи силата си. Мисля, че вече не му харесваше да направлява умовете на хората. Не знам как, но по някакъв начин го бях наранила — искаше ми се да не бе ставало така, ала и той ми направи нещо. Оттогава и аз се промених — сънищата ми станаха различни и понякога се чувствам много странно, сякаш се намирам на съвсем друго място, както и — не знам как да го кажа — от време на време узнавам какво си мислят хората и какво чувстват вътре в себе си. Не знам как да ти го обясня, Джондалар — през по-голямата част от времето успявам да изтикам тези неща в тъмните ъгълчета на съзнанието си, ала понякога те се промъкват обратно при мен, особено когато са налице силни емоционални изблици, като тези на Брукевал например.

Джондалар я наблюдаваше съсредоточено.

— Сега знаеш ли какви мисли се въртят в главата ми?

— Не — отвърна жена му, — но знам, че ме обичаш. — Тя видя как изражението му се промени. — Това те тревожи, нали? Може би не трябваше да ти казвам нищо — измърмори, усещайки емоциите на съпруга си като тежък товар. Между двамата винаги бе имало изключително силна връзка. Главата ѝ клюмна, а раменете ѝ се отпуснаха.

Щом видя състоянието ѝ, синеокият мъж мигом забрави за притесненията си и я улови нежно за раменете. Айла надигна глава и погледите им се срещнаха. Джондалар забеляза, че очите ѝ излъчваха някаква древна, сякаш извечна тъга и неизразима меланхолия.

— Нямам какво да крия от теб, Айла — рече той. — Това, дали знаеш какво мисля, или чувствам, няма да промени нищо. Обичам те и никога няма да спра да те обичам.

От очите ѝ бликнаха сълзи — от облекчение и от любов. Тя го целуна и двамата се прегърнаха. Джондалар я притисна силно към себе си, изпълнен с решимост да я защити от всяко нещо, което би могло да ѝ причини болка. Айла се сгуши в обятията му и си помисли, че докато имаше Джондалар, нищо друго нямаше значение. Точно тогава обаче Джонайла реши да заплаче.

— Искам само да бъда майка и да бъда омъжена за теб, Джондалар — каза Айла, докато вдигаше дъщеричката си. — Не искам да бъда зеландони.

„Наистина е изплашена — помисли си той, — ала кой ли не би се чувствал така на нейното място? Аз не смея да се приближа до гробище, а камо ли да си помисля за пътешествие в света на духовете.“ Синеокият мъж я гледаше как люлее нежно Джонайла и внезапно сълзите бликнаха от очите му, а в сърцето му се надигна всепомитащата вълна на безграничната му любов към жената и детето. Добре де, и какво, ако съпругата му станеше зеландони? Пак щеше да си е неговата Айла и пак щеше да се нуждае от него.

— Всичко ще бъде наред, Айла — каза, взе мъничето от ръцете ѝ и започна да го люлее. Не се бе чувствал по-щастлив от бракосъчетанието им насам — като се изключи раждането на Джонайла. Джондалар погледна към детето и се усмихна. „Вярвам, че е моя дъщеря“ — помисли си.

— Всичко зависи от теб, Айла — каза мъжът. — Права си — дори и да се присъединиш към лоното на зеландони, това не означава, че ще станеш шаманка... Но дори и да избереш този път, искам да знаеш, че винаги ще те подкрепям и ще те обичам. Винаги съм знаел, че си изключителна личност — ти не само си красива жена, но и притежаваш безценен Дар. Ти беше избрана от Майката — това е голяма чест — и Тя самата го показа, като те почете на бракосъчетанието ни. Сега имаш красива дъщеря. Не — поправи се той — ние имаме красива дъщеря. Ти каза, че Джонайла е и моя дъщеря, нали? — попита, опитвайки се да възпре сълзите си.

В този момент Айла също се разплака, но намери сили да се усмихне.

— Да. Джонайла е както твоя, така и моя дъщеря — рече и се разтърси от ридания. Съпругът ѝ се протегна със свободната си ръка и прегърна и двете. — Ако някога престанеш да ме обичаш, Джондалар, не знам какво ще правя. Моля те, не спирай никога да ме обичаш.

— Естествено, че никога няма да спра да те обичам. Винаги ще те обичам и нищо няма да ме накара да престана — рече той, усещайки дълбоко в сърцето си, че това е самата истина.

* * *

Зимата най-накрая достигна своя край. Снегът започна да се топи и първите минзухари подадоха пурпурнобелите си цветчета над чезнещата бяла пелена. Снежните висулки се разтопиха, а дърветата се окичиха с първите зелени пъпки. Айла прекарваше голяма част от времето си с Уини. Тя оставяше Джонайла наблизо и се разхождаше с кобилата или пък я яздеше бавно. Рейсър бе доста буен и дори Джондалар имаше проблеми с обуздаването му, ала мъжът прие предизвикателството, без да се оплаква.

Кобилата изцвили, когато я видя, и русокосата жена я потупа по шията, след което я прегърна силно. Трябваше да се срещне с Джондалар и още няколко души при един от малките заслони надолу по течението — възнамеряваха да направят нарязи на няколко брези, за да източат малко дървесен сок. После щяха да сварят част от него, за да приготвят гъст сироп, а останалото щяха да оставят да ферментира,

превръщайки го в лека алкохолна напитка. Мястото не бе далеч, но тя реши да вземе Уини със себе си, за да я поразходи малко. Почти бе стигнала дотам, когато започна да вали. Жената пришпори кобилата си и в същия момент почувства как тялото на Уини се разтърси от силна контракция.

— Уини! — извика Айла. — Времето ти дойде! Тъкмо се чудех кога ли ще започнеш да раждаш... Не сме далеч от заслона, където ми е срещата, така че се надявам другите хора около теб да не те притеснят.

Когато стигнаха до мястото на срещата, тя помоли Джондалар да отведе кобилата под скалния навес, докато тя нахрани дъщеричката им. Раждането щеше да започне всеки момент. Той веднага изпълни молбата ѝ, а щом узнаха за предстоящото събитие, всички присъстващи много се развълнуваха — никой от тях не бе присъствал на раждане на кобила досега.

— Имаш ли нужда от помощ? — попита синеокият мъж, когато Уини вече бе на сигурно място.

— Не мисля, че Уини ще има нужда от помощта ми, но искам да съм близо до нея — рече Айла. — Ще ти бъда много благодарна, ако наглеждаш Джонайла през това време. Току-що я нахраних, така че трябва да мирува поне за известно време.

Тя му подаде момиченцето. Щом Джонайла зърна баща си, мъничкото ѝ лице мигом се озари от усмивка. Съвсем наскоро се бе научила да се усмихва и да поздравява баща си по този начин.

— Имаш усмивката на майка си, Джонайла — каза Джондалар, докато люлееше дребосъчето. То продължи да го гледа и отново му се усмихна. Това стопли сърцето му. Той я притисна до гърдите си и отиде при хората в другия край на заслона.

През това време Айла избърса козината на кобилата с парче кожа и я отведе възможно най-далеч от хората, които не отделяха любопитните си погледи от жената. Джондалар също се бе обърнал към нея. Това не беше първият път, когато щеше да гледа как Уини ражда, ала въпреки това в очите му се четеше нескрито вълнение и любопитство. Независимо дали ставаше въпрос за раждане при хора или при животни, това бе най-великият Дар на Дони, ето защо всички присъстващи наблюдаваха сцената, затаили дъх.

След известно време, когато изглеждаше, че Уини не е съвсем готова, но поне се чувстваше горе-долу спокойно, Айла се приближи до огъня, където се бяха струпали хората, за да изпие чаша вода. Предложиха ѝ горещ чай и тя се върна за него, след като занесе малко вода на коня.

— Айла, май не си ни казвала досега как се сдоби с конете си — каза Динода. — Защо не се страхуват от хората?

Русокосата жена се усмихна. Бе свикнала да разказва истории и нямаше нищо против да поговорят за Уини и Рейсър. Тя им разправи набързо как бе убила кобилата, която се беше оказала майка на Уини, как бе забелязала хиените и жребчето, как бе отнесла бебето в пещерата си и как бе започнала да се грижи за него. Несъзнателно драматизираше събитията и слушателите ѝ — сред които имаше и неколцина от съседната пещера — я слушаха като омагьосани. Екзотичният ѝ акцент и необичайната ѝ способност да имитира най-различни животински звуци засилиха още повече и колорита на необикновената ѝ история. Дори Джондалар бе заплепен, въпреки че знаеше всички подробности. Когато завърши, ѝ зададоха въпроси и тя започна да описва живота си в пещерата, ала щом заразказва за това как бе намерила и отгледала пещерния лъв, слушателите ѝ започнаха да се мръщят недоверчиво. Джондалар веднага я подкрепи, но без значение дали хората повярваха или не, историята за лъва, коня и жената, които живееха заедно в една пещера в усамотената долина, беше невероятно интересна. Айла сигурно щеше да продължи да разказва, ако Уини не бе изцвилила уплашено.

Русокосата жена мигом скочи и отиде при четириногата си приятелка, която бе легнала на една страна върху сухата почва. Покритата с ципа глава на жребчето бе започнала да се подава. Айла се прояви за втори път като акушерка на Уини и преди задните крака да са излезли, новороденото жребче вече се опитваше да се изправи. Уини се обърна да види рожбата си и изцвили радостно при вида на кончето. То започна да суче, след което се помъчи да се изправи, но тъкмо се надигна и падна на земята. През това време майката доближи главата си до него и се зае да го почиства с език, а новороденото жребче направи втори опит да застане на краката си. Този път успя и се задържа — само няколко минути след раждането. „Много силно конче“ — помисли си Айла.

След като жребчето се изправи, Уини също се надигна. Рожбата ѝ сякаш само това и чакаше и веднага затърси вимето ѝ. Майка му го побутна, насочвайки го към правилното място, и в следващия миг жребчето вече бозаеше. Това бе всичко. Уини беше родила втората си рожба без никаква помощ.

Хората гледаха безмълвни и удивени, съзирайки за пръв път божествения промисъл, който Великата Майка Земя бе дала на дивите Си творения, за да знаят как да се грижат за новородените си рожби. Единственият начин жребчетата да оцелеят бе да могат веднага след раждането да се изправят на краката си и да се научат да тичат. Без тези способности щяха да станат лесна плячка за хищниците и нямаше да оцелеят. Хората гледаха как малкото конче суче от майка си, която вече изглеждаше много по-спокойна, изпълнени с възхищение към творенията на Великата Майка Земя.

* * *

Раждането на жребчето бе рядко и необичайно зрелище за всички, които бяха присъствали в малкия заслон през този ден. Всеки от тях щеше да разказва и преразказва тази история, но тъй като човешкото любопитство не се утолява лесно, малко след като кончето престана да суче, Айла бе затрупана с въпроси.

— Не знаех, че малките на конете могат да вървят почти веднага след раждането — каза една жена. — На едно човешко бебе му трябва цяла година, за да се научи да ходи. Конете по-бързо ли растат?

— Да — отвърна тя. — Рейсър бе роден на другия ден, след като намерих Джондалар. Сега е напълно съзрял жребец, а е само на три години.

— Ще трябва да измислиш име на жребчето, Айла — напомни ѝ Джондалар.

— Да, но ще трябва да помисля.

Синеокият мъж веднага разбра какво се криеше зад думите на любимата му. Беше вярно, че жълтеникавокафявата кобила бе дала живот на конче с различен цвят. Също така бе вярно и че сред конете от източните степи, близо до територията на мамутоите, имаше тъмнокафяви жребци като Рейсър. Той не бе сигурен каква точно щеше

да е окраската на новородената кобилка, но едно бе ясно — нямаше да прилича на майка си.

Вълчо ги намери малко след това. Той се приближи бавно до новото семейство, сякаш знаеше, че трябва да бъде внимателен, като първо пристъпи към Уини. Въпреки инстинктите си тя вече бе свикнала с присъствието му и отдавна бе научила, че не бива да го възприема като хищник. Айла се присъедини към тях и след като кобилата за пореден път се увери, че вълкът не представлява заплаха, му позволи да подуши новороденото жребче и остави кончето да опознае миризмата му.

* * *

Мъничкото жребче се оказа красива сива кобилка.

— Мисля, че ще я нарека Сивушка — рече Айла на съпруга си. — Тя ще бъде конят на Джонайла, което означава, че ще трябва да обучаваме и двете.

Джондалар се усмихна при тази мисъл.

На следващия ден, когато се върнаха в конюшната, Рейсър посрещна малката си сестричка с нескрито любопитство, но под строгия надзор на Уини. Загледана в тях, Айла не усети приближаването на зеландони. Беше изненадана, че Първата идваше да види новороденото жребче, защото тя рядко проявяваше интерес към животните. Когато другите хора си намираха повод да отскочат до конюшната, за да хвърлят по едно око на Сивушка, Айла ги молеше да не се приближават прекалено до кончето, но шаманката бе удостоена с честта да бъде запозната отблизо с кобилката.

— Джонокол ми каза, че ще напусне Деветата пещера, когато отидем на Летния събор — заяви зеландони, след като разгледа Сивушка.

— Ти и бездруго го очакваше... — вдигна рамене Айла и изведнъж се почувства напрегната.

— Реши ли дали да станеш моята нова послушничка? — премина директно на въпроса Първата.

Русокосата жена сведе поглед към земята, след което погледна отново към едрата жена.

— Мисля, че нямаш избор — рече дони, вирайки се в очите ѝ. — Знаеш, че някой ден ще почувстваш зова на Дони — навярно по-скоро, отколкото си мислиш. Не бих искала да видя как погубваш възможностите си, дори и да успееш да оцелееш след онова, което те очаква, без подкрепа и обучение.

Айла се мъчеше да се освободи от този взор. Изведнъж, дали от дълбините на съществуването си, или от гънките на мозъка си, тя успя да изтръгне силата, която ѝ трябваше. В нея се надигна могъща вълна и в същия миг Айла осъзна, че ситуацията се е преобърнала — вече не тя бе подчинена на въздействието на шаманката, а Първата сред служителите на Майката бе подвластна на неумолимия ѝ взор. Това я дари с усещането за нещо неопишимо — победоносно чувство за сила, надмощие и превъзходство, — каквото не бе изпитвала никога преди.

След като Айла освободи жената, зеландони отклони за миг очите си от нея. Когато я погледна отново, усещането за чудовищната сила, която я бе приклезила, бе изчезнало, а Айла се вираше в нея с всезнаеща усмивка. Детето в ръцете ѝ помръдна, обезпокоено от нещо, и тя насочи вниманието си към него.

Първата сред служителите на Майката бе потресена, но бързо се овладя. Тя си тръгна, но в последния миг се обърна и погледна отново към Айла — но не с онзи непреклонен взор, с който изпитваше силата на волята на човека срещу нея, а с прям, откровен и преценяващ поглед.

— Кажи ми сега, че не си зеландони, Айла — промълви тихо.

Русокосата жена поруменя и се озърна колебливо, сякаш търсеше някаква възможност за бягство. Когато погледна отново към шаманката, Първата сред служителите на Майката излъчваше онази власт и надмощие, които винаги се свързваха с нея.

— Ще отида да кажа на Джондалар — въздъхна Айла и побърза да сведе очи към детето си.

ПЕСЕНТА НА МАЙКАТА

От хаоса вечен, сред бури и мрак,

роди се великата Майка Земя.
Пробуди се Тя и веднага разбра,
че животът си има висока цена.
Пустотата скърбеше за нея в нощта.
Тя беше единствена. Тя беше сама.

От прахта на рождението си Тя създаде и друг —
блед, сияен приятел — Неин спътник и брат.
Тъй израснаха заедно — двамина в тоз свят,
а щом Тя бе готова, го взе за съпруг.
Вечно заедно бяха — в съюз неделим,
все до нея той беше — бледият ѝ любим.

Отначало щастлива бе Майката с него,
ала ето че облак надвисна над тях
и макар и обляна в любовната нега,
Тя почувства в сърцето си повей на хлад.
Тя обичаше своята скъпа половинка,
ала нещо ѝ липсваше — някой друг в този свят

И Майката тръгна из мрака студен,
за да търси искрата, пламтяща с живот.
Вихрушки свирепи се опитваха в плен
да я вземат, а хаосът в своя кивот
неведнъж я притегляше с ледни ръце.
Ала Майката имаше храбро сърце.

Тя извлече от хаоса животворния извор
и избяга, заченала тайнствена сила.
Пустотата и сухата, неплодна Земя
очакваха с радостен трепет деня,
във който животът щеше да се роди.
Накрая от бликналите родилни води

преляха реки, езера и морета,
заливайки всичко — оттогава дървета
растат по Земята, а треви и цветя

*избуяха от всяка капка вода.
Те промениха изцяло света
и Земята покри се със зеленина.*

*Сред неустови напъни, бълвайки огън,
Тя се гърчеше в болка, раждайки нов живот.
Кръвта ѝ във спечена пръст се превърна,
но накрая усилията ѝ дадоха плод;
на бял свят появи се сияйно дете —
първа радост за Майката. Красиво момче.*

*В миг пейзажът познат рязко се промени —
планини непристъпни извисиха снаги
и Тя го закърми с исполински гърди.
То тъй силно боза, че пламтящи искри
разхвърчаха се вред и горещото мляко
чак пътека проряза наред небесата.*

*Той игрив бе и весел. Голям и умен израсна.
Светлината запали и прогони тъмната.
Тя му даваше всичко — цялата си любов,
а синът ѝ растеше — умен, силен, готов
да се впусне сърцато в житейския лов.
Тъй порасна. Момчето се превърна в младеж.*

*Тя бе взела от хаоса животворния извор,
ала ето че тъмната ледена пустош
хвърли черните мрежи на своята съблазън
и младежа се опита да впримчи във тях.
Майката го даряваше с цялата си любов,
но той искаше друго — да се скита и странства,*

*по широкия свят да пътува и ходи,
и незнайни и знайни земи да преброди.
Ето как, съблазнен от злия хаос изконен,
юношата избяга, дордето Майката спеше;
вихърът го понесе, сякаш бе лист отронен,*

и запрати го в мрака беззвезден навеки.

*Тъй сияйният син на Великата Майка
попадна под черната власт на тъмата,
и впримчен навеки в капана жесток,
неспособен той беше да се изплъзне от мрака,
а и хаосът нивга нямаше да го пусне —
никога — колкото и да беше изкусен.*

*Но щом мракът го сграбчи в ръцете си ледени,
Майката се пробуди и мигом всичко разбра.
За да върне Тя своя сийяно-скъп син,
се обърна за помощ към приятеля бледен —
щом разказа му всичко, старият ѝ любим
незабавно откликна на печалния зов —*

*не бе забравил той за нейната любов.
Сломена от мъка и останала без сили,
на момъка спасението Тя нему повери.
Сетне легна да отдъхне — морна, скръбна, унила, —
а приятелят стрелна се към черната сила
и се вкопчи във нея с люта ярост и гняв.*

*Духът му беше силен, а схватката — дълга.
Сияйният любим даде всичко от себе си.
Битката бе жестока, ала щом притъпи
той бдителността си и притвори за миг
окоето си бледо, всичко бе предрешено —
мракът пропълзя мълниеносно до него*

*и открадна сияйната му светлина от небето.
Горкият възлюбен! Това беше краят!
Светлината му щеше да помръкне след миг
и щом мракът се спусна, Тя пробуди се с вик
и се хвърли във боя, настървена и зла,
спасявайки другаря си от вечната тъма.*

Но уви! Момъкът беше още във плен
на вихъра зъл и мрака студен.
Хаосът вечен протегна ръце
и скова в леден мраз майчиното сърце.
Цветята, дърветата и всички треви
под леден покров превиха снаги

и Земята превърна се в снежна пустиня —
богинята нявгашна стана робиня,
превитата под тежкия, смазващ хомот
на черна покруса и безсмислен живот.
Ала тъкмо преди да рухне съвсем
под ужасното бреме на този ярем,

Тя протегна отново ръце към живота,
който беше родила, превъзмогна теглото,
и надеждата пламна отново в гърдите,
млечна диря прорязали чак до звездите.
Не — тя нямаше нивга да се предаде!
Бе готова на всичко за своето дете!

Бледият ѝ любим се приготви отново
да се хвърли във смъртен бой със оногова,
който бе похитил лъчезарния син
на Великата Майка, но вече самин
той не беше — двамина нападаха смело
злосторника подъл и се биха умело

и храбро, дордето накрая успяха
да изтръгнат детето от мрачния шатър
на вихъра зъл и тъй светлината
на момчето отново окъпа Земята.
Но уви! Откъде можеше Тя да знае,
че моментът на радост ще е толкоз нетраен?

Мракът злокобен не бе победен.
Той се хвърли отново във бой настървен,

сграбчи в миг лъчезарния, наивен младеж
и задърпа със ледени, силни ръце,
жаден за светлината на доброто сърце.
Майката го закриляше — нямаше да отстъпи,

мракът теглеше силно, Тя държеше сина си.
На живот и на смърт — люта беше борбата.
Изведнъж Тя притисна врага до стената,
след което успя да го отблъсне и — чудо!
— злият вихър побягна и от взор се изгуби.
Светлината отново окъпа света

в чудни багри и грейна навред утринта.
Ала тази победа също бе краткотрайна —
на деня дойде краят и детето сияйно
бе захвърлено пак в ледения затвор
на изконния хаос, под злия му в зор —
тъй тъмната завърна се с мощен отпор.

Великата Майка със болка в сърцето
най-накрая разбра, че навеки детето
е отнето от нея и няма надежда
да възвърне от хаоса свидната рожба.
Затова тя отново зачена живот
от искрата животелна, даряваща с плод.

Щом бе вече готова, водите родилни
пак с цветя и дървета покриха Земята
и животът отново избуя сред обилна
и зелена растителност, украсила полята.
Ала Майката още бе в плен на скръбта си —
безутешните сълзи родиха росата,

що краси неизменно всяка сутрин тревата.
Всяка капка блестеше с багрите на дъгата.
Най-накрая настъпи мигът съдбоносен —
мощен тътен и гръм разлюляха недрата

недостъпно дълбоки и от лоното свято
се родиха Децата — Рожбите на Земята.

Всички бяха различни — ту големи, ту малки;
някои ходеха, други в небето летяха,
трети плуваха, а пък четвърти пълзяха.
Ала всяко от тях свършено бе — всяко
тяло криеше в себе си свършена душа
и модел представляваше за вечността —

преповтаряйки облика свой във света.
Всички птици и риби, и други животни,
щяха вечно да бъдат до Великата Майка —
да бродят из тези земи доживотно,
населявайки просторите на Майката Земя.
Тъй Тя нямаше вече да бъде сама.

Всички те бяха нейни чеда и я изпълваха с гордост,
ала малко по малко изцеждаха животворната
течност

и накрая, когато остана съвсем малко от нея,
тя използва последните капчици жизнена сила
и поиска дете, за да помни то кой сътворил е
света и което да търси от нея любов и закрила.

По този начин Първата жена бе сътворена
и с Даровете два на оцеляването бе дарена.
Първият бе животът — и както Майката Земя,
и тя пробуди се знаеща, че той си има цена.
Другият бе Дарът на Възприятието и учението —
Дарът на мъдростта и на проникновението.

Тъй Първата жена узна как да живее,
как да бъде мъдра и как да оцелее,
а също и как мъдростта си да предава
на всички от рода си, които заслужават.
Но силата на Майката беше към своя край

и волята си тя разбули най-накрай —

*да предаде на всичките свои Деца
на живота Духа беше нейната мечта.
И Тя стори тъй, че всяко нейно дете
нов живот да създава и тъй да расте
на свой ред и плодът на всички твари в света.
Жената бе също благословена с това.*

*Но тя беше единствена. И напълно сама.
Великата Майка мигом туй осъзна.
Тя тозчас припомни си своята самота,
любовта на приятеля си и нежните ласки,
и използва последната жива искра,
за да вдъхне отново живот — на Мъжа.*

*Тъй, създаде един за друг Мъжа и Жената,
Тя със дом ги дари — и този дом бе Земята.
Водата и сушата — всичко, що бе сътворено
да използват грижливо бяха те задължени.
Най-накрая реши да ги дари с един Дар,
с който не бе награждавала ни човек, нито звяр.*

*На Насладата Дарът беше туй — да познаят
радостта от телата си, пламнали в страст.
Стори Майката тъй, че да се желаят,
да се обичат и тръпнат в любовен екстаз.
След този последен Дар тя се оттегли,
за да потърси заслужен покой.
А Децата на Земята заживяха блажено
във радост и мъка, във студ и във зной.*

Издание:

Автор: Джийн М. Оел

Заглавие: Каменните убежища

Преводач: Адриан Лазаровски

Година на превод: 2006

Език, от който е преведено: английски

Издание: първо

Издател: Издателска къща „Плеяда“

Град на издателя: София

Година на издаване: 2006

Тип: роман

Националност: Американска

Редактор: Лилия Анастасова

ISBN: 954-409-237-4

Адрес в Библиоман: <https://biblioman.chitanka.info/books/4084>

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.